

**MÜZAKERELER SÜRECİNDE
KOBİ'LERİN AB FONLARINDAN
YARARLANMASI
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**
(Yüksek Lisans Tezi)
Özlem YILDIRIM
Kütahya – 2006

T. C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

MÜZAKERELER SÜRECİNDE
KOBİ'LERİN AB FONLARINDAN YARARLANMASI
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Danışman

PROF. DR. ŞERAFETTİN SEVİM

Hazırlayan

Özlem YILDIRIM

0391011107

Kütahya – 2006

Kabul ve Onay

Özlem Yıldırım'ın hazırladığı “Müzakereler Sürecinde KOBİ’lerin AB Fonlarından Yararlanması Üzerine Bir Araştırma” başlıklı Yüksek Lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğin ilgili maddelerine göre değerlendirilip kabul edilmiştir.

..... /..... / 2006

Tez Jürisi

Prof. Dr. Şerafettin SEVİM (Danışman)

Yrd. Doç. Dr. Hakan ÇELİKKOL

Yrd. Doç. Dr. Mesut KAYALI

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Ahmet KARAARSLAN

Yemin Metni

Yüksek lisans/doktora tezi olarak sunduğum “Müzakereler Sürecinde KOBİ’lerin AB Fonlarından Yararlanması Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılar yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../ 2006

Özlem YILDIRIM

ÖZGEÇMİŞ

1981 yılında İstanbul'un Eminönü İlçesinde doğdu. İlkokulu Alibeyköy-Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulunda, Ortaokulu Fatih-Fatih Kız Lisesinde ve Liseyi Eyüp-Otakçılar Süper Lisesinde okudu. 26 Haziran 2003 tarihinde Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü'nden mezun oldu. 2003 tarihinde Dumlupınar Üniversitesi Muhasebe Finansman alanında yüksek lisans öğrenimine başladı. Aynı zamanda 2005 yılından itibaren yeminli mali müşavirlik bürosunda denetçi olarak çalışmaktadır.

ÖZET

Avrupa Birliği; KOBİ politikasının temel amacı olan, adil bir rekabet ortamının sağlanması amacıyla üye ülkelerdeki KOBİ'lere çeşitli fon ve fon destekleri sunmaktadır. AB fon ve fon desteklerinin bir kısmı, müzakereler sürecinde Türk KOBİ'lerinin kullanımına açılmıştır. Ancak; KOBİ'lerin AB fon ve fon desteklerini kullanması konusunda, mevcut durum itibarıyla birtakım sorunlar yaşanmaktadır. Araştırmamızın problemi; Türk KOBİ'lerinin AB fonlarından yararlanması üzerindeki engellerdir.

Araştırmanın temel amacı, ülkemiz KOBİ'lerinin çok önemli bir bölümünü oluşturan mikro ölçekli işletmelerin, AB müzakereler sürecindeki fon ve fon desteklerinden yararlanmama nedenlerinin araştırılması ve kısa sürede KOBİ'lere rekabet yeteneği kazandırılmasının sağlanması yolunda çözüm önerileri sunmak ve bu konuda yapılacak çalışmalara katkıda bulunmaktır. Araştırma kapsamında; müzakereler sürecinde AB fon ve fon desteklerinin üzerinde durulmuş, daha sonra da AB fon ve fon desteklerinden yararlanılmasındaki sorunlar ortaya konularak, öneriler sunulması yoluyla, Türkiye KOBİ'lerinin AB fonlarından yararlanmasının sağlanması için alternatif çözüm yolları araştırılmıştır.

Bu çerçevede; AB fon ve fon desteklerinden yararlanılabilmesi için; KOBİ'lerin AB fonları konusunda bilgilendirilmesi, AR-GE ve teknoloji geliştirme kuruluşlarının oluşturulması, kurumlar arası işbirliğinin sağlanması, KOBİ'lerin AB standartları doğrultusunda yapılandırılması gerekmektedir. Bu bağlamda en etkin yöntem; üniversiteler, TÜBİTAK, KOSGEB ve meslek odalarının ortak katkıları ile üniversitelerin özne olduğu bölgesel AR-GE ve teknoloji geliştirme kuruluşlarının kurulması ve KOBİ'lere yönelik AB çalışmalarının belirttiğimiz merkezlerde yürütülmesidir. Bu şekilde; KOBİ'lerin, AB fon ve fon desteklerinden yararlanabilmesi için gerekli kriterler olan bilgi, koordinasyon ve AR-GE'nin bütünleşmesi sağlanacaktır.

ABSTRACT

Basic aim of SME (Small and Medium size Enterprise) policy is to presented by the European Union a certain number of fund and fund supports to SME (Small and Medium size Enterprises) in member nations for the purpose of providing an equitable competition environment. A portion of fund and fund supports of the European Union have been opened to use by Turkish SME's in the process of negotiations. However; as per status a certain number of problems are existing about SME's to use fund and fund supports of the European Union. Problem of our research is barriers upon benefit from E.U. funds by Turkish SME's.

Basic aim of the research is to present resolutions of suggestion in the course of gaining the ability of competition to SME's in a short time and research of the reasons of not to benefit from fund and fund supports in the process of the E.U. negotiations and micro-grade companies is constituted very important portion of SME's in our country and to contribute to studies on this subject. Within the scope of research; in the process of negotiations, it was emphasized on E.U. fund and fund supports later the issues are stated about benefit from the E.U. fund and fund supports and alternative resolutions have been researched in order to benefit Turkish SME's from the E.U. funds.

In the context, to benefit from the E.U. fund and fund supports; it is required to furnish information to SME's about the E.U. funds, to organize, Research and Development and technology development institutions, to provide intraorganizational cooperation, to structure SME's with the and Development and technology development institutions by common contributions of the universities, TUBITAK (The Scientific and Technological Research Council of Turkey) , KOSGEB and trade associations and to execute studies of the E.U. SME's-oriented in indicated centers. In this way; in order to benefit from E.U. fund and fund supports, information, coordination and integration of Research-Development which necessary criterions will be provided.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar	xi
ŞEKİLLER	xiii
KISALTMALAR.....	xiv
TEZ HAKKINDA.....	xviii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

AB VE TÜRKİYE'DE KOBİLER

1.1. KOBİ KAVRAMI.....	4
1.1.1. AB Ülkelerinde ve AB’de KOBİ Tanımı	4
1.1.2. Türkiye’de KOBİ Tanımı	7
1.1.3. Türkiye’de ve AB’de KOBİ’lerin Önemi.....	7
1.2. AB VE TÜRKİYE’DE KOBİ’LERİN ÖZELLİKLERİ VE SORUNLARI	12
1.2.1. AB ve Türkiye’de KOBİ’lerin Özellikleri.....	12
1.2.2. AB ve Türkiye’de KOBİ’lerin Sorunları.....	13
1.3. BAZI AB ÜLKELERİNDE KOBİ’LERİ GELİŞTİRME ÇABALARI.....	18
1.3.1. Fransa.....	18
1.3.2. İngiltere.....	19
1.3.3. Danimarka.....	21
1.3.4. Almanya.....	21
1.3.5. İspanya.....	25
1.3.6. İtalya	25
1.3.7. AB’de KOBİ’lere Sağlanan Destekler	28

İKİNCİ BÖLÜM
AB'NİN KOBİLERE TAHSİS ETTİĞİ FONLAR

2.1. AVRUPA KÜÇÜK İŞLETMELER ŞARTI VE KOBİ PAKETİ.....	30
2.1.1. Avrupa Küçük İşletmeler Şartı.....	30
2.1.2. Kobi Paketi.....	36
2.2.AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KOBİ'LERİN DESTEKLENMESİ	38
2.2.1. Avrupa Birliği'nde KOBİ'lere Yönelik Fonlar.....	38
2.2.1.1. Avrupa Tarımsal Yönerme ve Garanti Fonu-Garanti Bölümü.....	38
2.2.1.2.Yapısal Fonlar	39
2.2.2. KOBİ'lere Kredi Sağlayan Kuruluşlar	49
2.2.2.1. Avrupa Yatırım Fonu ve Avrupa Yatırım Bankası	49
2.2.2.2.Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu-AKÇT	51
(European Coal and Steel Community-ECSC)	51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
MÜZAKERELER SÜRECİNDE KOBİ'LERE YÖNELİK AB FONLARI

3.1. AVRUPA BİRLİĞİ TOPLULUK PROGRAMLARI.....	64
3.1.1. Şirketlere Yönelik Programlar	64
3.1.1.1. Girişim ve İşletmeler İçin 4. Çok Yıllı Program	64
3.1.1.2. 5. Çok Yıllı Destek Programı (2006-2010).....	72
(Consultation Document for a Community Support Programme for	
Entrepreneurship and Enterprise Competitiveness).....	72
3.1.2. Çerçeve Programlar	76
3.1.2.1. 6. Çerçeve Programı	76
3.1.2.1.1. 6. Çerçeve Programı Kapsamında AB- TÜBİTAK İşbirliği	
Projeleri.....	101
3.1.2.2. 7. Çerçeve Programı	104
(SEVENTH Framework Programme-FP7)	104
3.1.3. Eğitim Programları	108
3.1.3.1. Leonardo da Vinci Programı	108

3.2. HİBELER(KATILIM ÖNCESİ YARDIM)	124
AKDENİZ ÜLKELERİNE SAĞLANAN MALİ YARDIMLAR (MEDA) (MEDITERRANEAN DEVELOPMENT AND AİD PROGRAMME)	124
3.2.2. Avrupa Birliği'nin Üçüncü Ülkelere Yönelik Mali Yardımları.....	126
3.2.2.1. Balkanlar'da Yeniden Oluşum, Gelişme ve İstikrarlılık için Topluluk Destekleri (CARDS-Community Assistance for Reconstruction , Development and Stability in The Balkans).....	126
3.2.2.2. Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri'ne Yönelik Mali Yardım Programları (PHARE,ISPA,SPARD).....	128
3.2.2.3. Orta ve Kafkas Ülkeleri'ne Yönelik Mali Yardım Programları (TACİS- Technical Assistance to the Common Wealth of The Independent States).....	135
3.3.KOBİ'LERE YÖNELİK AVRUPA BİRLİĞİ KREDİLERİ	137
3.3.1 Türkiye'de Avrupa Yatırım Bankası Kredileri	137
3.3.2 Türkiye'de Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası Kaynaklı Krediler	144
3.3.3 Küçük İşletmeler İçin Kredi Programı	147
3.3.4. Orta Ölçekli İşletmeler İçin Kredi Programı.....	149
3.4. KOBİ'LERE YÖNELİK AVRUPA BİRLİĞİ İŞBİRLİĞİ PROGRAMLARI .	150
3.4.1. Avrupa Bilgi Merkezleri (Euro-Info Centres; EIC)	150
3.4.2. İşletmeler Arası İşbirliği Merkezi	150
(Bureau de Rapprochemert des Enterprises BRE).....	150
3.4.3. İşletmeler arası İşbirliği Ağı	151
(Business Cooperation Network:BC-Net).....	151
3.4.4. Europartenariat Firmalar Arası İşbirliği Programı	152
3.4.5. Medpartenariat Firmalar Arası İşbirliği Programı	153
3.4.6. Interprise	154
3.4.7. Eu-Turkey Business Partnership	154

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
MÜZAKERELER SÜRECİNDE TÜRKİYE'DEKİ KOBİ'LERİN
AB FONLARINDAN YARARLANMASININ ÖNÜNDEKİ ENGELLER ÜZERİNE
BİR SAHA ARAŞTIRMASI

4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI, YÖNTEMİ	156
4.2. ARAŞTIRMANIN BULGULARI:.....	157
4.3 BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	176
4.4.TÜRKİYE'DEKİ KOBİ'LERİN AB FONLARINDAN YARARLANMASININ ÖNÜNDEKİ ENGELLERİN AŞILMASI İÇİN ÖNERİLER	179
SONUÇ	183
EKLER.....	187
KAYNAKÇA	193
DİZİN.....	203

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1: AB’de KOBİ Tanımı.....	6
Tablo 1.2: Fransa’da Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Sağlanan Parasal Teşvikler.....	19
Tablo 1.3: Almanya’da KOBİ’lere Sağlanan Finansal Destekler.....	23
Tablo 1.4: İtalya’da KOBİ’lere Sağlanan Finansal Destekler.....	27
Tablo 1.5: AB’de KOBİ’lere Sağlanan Destekler.....	28
Tablo 2.1: AB Fon Kriterleri.....	40
Tablo 2.2: Avrupa Birliği’nde Makro Düzeyde Devlet Yardımları ve Türkiye Karşılaştırması.....	60
Tablo 3.1: 6. Çerçeve Programı’nda 7 Ana Tematik Bölge	81
Tablo 3.2: 6. Çerçeve Programı’nda Araçlar.....	82
Tablo 3.3: 6. Çerçeve Uygulama Araçlarını Amaçlarına Göre Sınıflandırılması.....	82
Tablo 3.4: 6. Çerçeve Programı’na KOBİ’lerin Katılımı.....	83
Tablo 3.5: Leonardo da Vinci Programı Proje Çeşitleri.....	111
Tablo 3.6: Leonardo Da Vinci Programı Faaliyet Alanlarına Göre Belirlenen Azami Süreler.....	120
Tablo 4.1: Firmaların Çalışan Personel Sayısı	157
Tablo 4.2: Firmalardaki Mevcut Departmanlar.....	159
Tablo 4.3: Çalışan Personel Sayısına Göre Firma Büyüklüklerinin Firmadaki Mevcut Departmanlar Açısından Değerlendirilmesi.....	160
Tablo 4.4: Çalışan Personel Sayısına Göre Firma Büyüklüklerinin Firmaların Yararlandığı Finansman Kaynakları Açısından Değerlendirilmesi.....	162
Tablo 4.5: Çalışan Personel Sayısına Göre Firma Büyüklüklerinin Firmalarda İngilizce Bilen Çalışan Alımı Açısından Değerlendirilmesi.....	164

Tablo 4.6: KOBİ'lere Yönelik Destek ve Kredilerden Yararlanılma	165
Tablo 4.7: KOBİ'lere Yönelik Destek ve Kredilerden Yararlanmama Nedeni	166
Tablo 4.8: Ülkemizin Ekonomik Yapısı Kredi ve Desteklerden Yararlanmanız Önünde Bir Engel Teşkil Ediyor mu?.....	166
Tablo 4.9: Ülkenin Ekonomik Yapısı Kredi ve Desteklerden Yaralanılmasında Nasıl Bir Engel Teşkil Ediyor.....	167
Tablo 4.10: Hangi Kredi ve Desteklerden Yararlanıldı?.....	168
Tablo 4.11: AB Fon ve Fon Desteklerinden Yararlanıldı mı?	168
Tablo 4.12: Hangi AB Fon ve Fon Desteklerinden Yararlanıldı?	169
Tablo 4.13: AB Fon ve Fon Desteklerinden Yararlanmama Sebepleri.....	170
Tablo 4.14: AB Fon ve Fon Desteklerinin Kullanılmamasında En Önemli Kriterler Nelerdir?.....	171
Tablo 4.15: AB Fon ve Fon Destekleri Konusunda Başvurduğunuz Kuruluşlar Hangileridir.....	172
Tablo 4.16: Yabancı Bir Şirketle Proje Ortaklığı Talebiniz Var mı?.....	173
Tablo 4.17: Türkiye'de Herhangi Bir Araştırma ve Teknoloji Geliştirme Kuruluşundan Yardım Aldınız mı?	173
Tablo 4.18: Çalışan Personel Sayısına Göre Firma Büyüklüklerinin Firmaların Türkiye'de Herhangi Bir Araştırma ve Teknoloji Geliştirme Kuruluşundan Yardım Alınması Açısından Değerlendirilmesi.....	174
Tablo 4.19: AB Müzakereler Sürecinde KOBİ'lere Ait Fon ve Fon Destekleriyle İlgili Bilgi Alışverişinin Üniversitelerin Oluşturduğu Avrupa Araştırma Merkezleri'nde Yürütülmesi Sizce Ne Kadar Faydalı Olur ?.....	175

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 4.1: Firmalardaki Mevcut Departmanlar	158
Şekil 4.2: Firmaların Yararlandığı Finansman Kaynaklarının Grafiği.....	161
Şekil 4.3: Firmalarda İngilizce Personel İstihdamı Grafiği.....	163

KISALTMALAR

AB	:Avrupa Birliği
ABKF	:Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu
ABM	:Avrupa Bilgi Merkezi
ADAPT	:İşgücünün Endüstriyel Değişikliklere Uyumu
AKÇT	:Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
AR-GE	:Araştırma-Geliştirme Faaliyetleri
ASF	:Avrupa Sosyal Fonu
AT	:Avrupa Topluluğu
ATP	:Avrupa Teknoloji Programı
ATYGF	:Avrupa Tarımsal Yönverme ve Garanti Fonu
AYB	:Avrupa Yatırım Bankası
AYF	:Avrupa Yatırım Fonu
BC-Net	:Business Cooperation Network
BEST	:En İyi Süreç Projeleri
BRE	:Bureau de Rapprochemert des Enterprises
BSMA	:Balıkçılık Sektörü İçin Mali Araçlar
CA	:Eşgüdüm Etkinlikleri
CARDS	:Community Assistance for Reconstruction , Development and Stability in The Balkans
CEPME	:Fransız Kredi Kuruluşu
CIP	:Rekabet ve İnovasyon Programı
COFACE	:Fransız İhracat Sigorta Şirketi
CRAFT	:KOBİ'lere Yönelik İşbirliği Araştırma Projeleri
DEG	:Alman Geliştirme ve İştirakler Kurumu
DİE	:Devlet Geliştirme ve İştirakler Kurumu
DIHT	:İstatistik Enstitüsü
DPT	:Devlet Planlama Teşkilatı
DTA	:Almanya Kalkınma Bankası
EBRD	:Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası
EIB	:Avrupa Yatırım Bankası

EIF	:Avrupa Yatırım Fonu
EPSS	:Elektronik Teklif Sunum Sistemi
EPT	:Elektronik Başvuru Aracı
ERA	:Avrupa Araştırma Alanı
ERP	:European Recovery Program
ESGAR	:Ortak Garanti Şirketleri Konferedasyonu-İspanya
ESP	:Evaluation Service Provider
ETI	:Ekonomik ve Teknolojik İstihbarat
EURATOM	:Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu
EIC	:Euro-Info Centres
EUROPARTNERSHIP	:Avrupa Ortaklığı
FP6	:6.Çerçeve Programı
GAP	:Güneydoğu Anadolu Projesi
GSYİH	:Gayri Safi Yurt İçi Hasılat
ICEX	:İspanya Dış Ticaret Enstitüsü
IDA	:İdari Veri Değişimi
IEEP	:Akıllı Enerji Avrupa Programı
IMPI	:Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmeleri Enstitüsü-İspanya
INTERREG II	:Sınır bölgelerinde İşbirliği ve Enerji Şebekesi
IP	:Bütünleştirilmiş Projeler
ISPA	:Instrument for Structural Policies for Pre-Accessin
İGEM	:İnternational Genetically Engineered Machine
İMES	:İnstitute for Migration and Ethnic Studies
KDV	:Katma Değer Vergisi
KFW	:Alman Kalkınma Bankası
KOBİ	:Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler
KONVER	:Savunma Sektöründe Ekonomik Dönüşüm
KOSGEB	:Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
LEADER II	:Kırsal Kalkınma

MDAÜ	:Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkeleri
MEDA	:Akdeniz Ülkelerine Sağlanan Mali Yardımlar
NCP	:KOBİ Ulusal Temas Noktası
NoE	:Mükemmeliyet Ağları
OAG	:Ortak Avrupa Girişimi Programı
OSTİM	:İşletme Geliştirme Merkezi
OTP	:Ortak Tarım Politikası
PEACE	:Kuzey İrlanda İçin Barış Programları
PESCA	:Balıkçılık Sektörünün Yeniden Yapılanması
PHARE	:Coordinated Support for the Restructuring of Economies of Poland and Hungary
REACHER II	:Kömür Madenleri Bölgelerinin Ekonomik Dönüşümü
REGİS II	:Çok Uzak Bölgeler
RELEX	:Tekstil Sektöründe Ekonomik Dönüşüm
RESİDER II	:Çelik Alanlarında Ekonomik Dönüşüm
RTD	:Avrupa Araştırma Ve Teknolojik Gelişim Programı
SACE	:Özel İhracat Kr. Garanti Dairesi
SAICA	:Balıkçılık alanlarında kontrol istasyonları şebekesi
SAPARD	:Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development
SDTŞ	:Sektörel Dış Ticaret Şirketleri
SELP	:Small Enterprises Loan Programme
SME'S	:Küçük ve Orta Boy İşletmeler (KOBİ)
SSA	:Özel Destek Eylemleri
STREP	:Özel Hedefli Araştırma Projeleri
TACİS	:Technical Assistance to the Common Wealth of The Independent States
TENS	:Trans-Avrupa ağları
TKB	:Türkiye Kalkınma Bankası
TOSB	:Taşıt Aracı Yedek Parçaları Organize Sanayi Bölgesi :Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler ve Serbest Meslek

TOSYÖV	Mensupları ve Yöneticiler Destekleme Derneği
TSKB	:Türkiye Sınai Kalkınma Bankası
TUR& BO	:Araştırma ve Girişim Bürosu
TÜBİTAK	:Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
URBAN	:Kentsel Alanlar
VTS	:Trafik Kontrol Projesi

TEZ HAKKINDA

Araştırmanın Amacı:

Küçük ve orta ölçekli işletmelerin ülkemizin ekonomik ve sosyal kalkınmasında oynadığı rol yadsınamaz ölçüdedir. Ülke gelişimi açısından bu derece önemli boyuta sahip olan KOBİ'lerin rekabet gücünün artırılması, istihdam ve büyümedeki hayati rolü göz ardı edilemez.

KOBİ'lerin rekabet ortamının artırılması ve gelişiminin sağlanması için en etkili araç AB'dir. Nitekim AB KOBİ politikasının temel amacı, adil bir rekabet ortamı oluşturmaktır.

AB, üyesi olan ülkelerde KOBİ'lerde ortaya çıkan sorunları çözmek ve KOBİ'leri desteklemeye yönelik çeşitli fon ve fon destekleri sunmaktadır. Ülkemizin AB'ne üyeliğinin teyid edilmesini takiben, müzakerelerin başlaması ile birlikte, pek çok AB fon ve fon destekleri KOBİ'lerin kullanımına açılmıştır.

Türkiye'deki KOBİ'lerin gelişimi ve rekabet olanaklarının artması bakımından çok önemli olan AB fon ve fon desteklerinden yeterli ölçüde faydalanılamamasının nedenleri araştırılacaktır. KOBİ'lerin gelişimi ve AB'ne entegrasyonunu sağlamak hedefiyle, AB fon ve fon desteklerinden faydalanılmasının sağlanması için öneriler getirilmiştir.

Bu bağlamda araştırmanın temel amacı; Türkiye'de KOBİ'lerin çok önemli bir bölümünü oluşturan mikro ölçekli işletmelerin AB müzakereler sürecinde, fon ve fon desteklerinden yararlanmama nedenlerinin araştırılması ve kısa sürede KOBİ'lere rekabet yeteneği kazandırılmasının sağlanması yolunda çözüm önerileri sunmak ve bu konuda yapılacak çalışmalara katkıda bulunmaktır.

Araştırmanın Problemi:

Avrupa Birliği ve Türkiye arasındaki ilişkiler Aralık 1999 Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin adaylığının teyit edilmesini takiben, tam üyelik perspektifiyle hız kazanmıştır. Ekim 2005 tarihi itibarıyla Türkiye, AB'ne üyeliğinin son aşaması olan müzakereler sürecine girmiş bulunmaktadır. Bu süreçte Türkiye'deki KOBİ'lerin gerek AB içerisinde gerekse üçüncü ülkelere karşı rekabet yeteneği kazandırılması gerekmektedir. Müzakereler sürecinde, Türkiye'deki KOBİ'ler belirli bir rekabet yeteneği düzeyine eriştirilecektir. AB müzakereler sürecinde; Türkiye'ye, fon ve fon

destekleri sağlanmaktadır. Bu aşamada Türkiye'deki KOBİ'lerin, AB fon ve fon desteklerinden yararlanması gerekmektedir. Ancak; KOBİ'lerin, AB fon ve fon desteklerinden yararlanılması konusunda, mevcut durum itibariyle, birtakım sorunlar yaşanmaktadır. Araştırmamızın problemi; Türk KOBİ'lerinin AB fonlarından yararlanması üzerindeki engellerdir.

Araştırmanın Önemi:

KOBİ olarak bilinen küçük ve orta boy işletmeler, hem gelişmekte olan hem de gelişmiş ülkelerde ekonomi içerisinde önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle son yirmi yıl içerisinde üretimde, rekabette, yeni iş yaratma ve toplumsal bütünleşmenin sağlanmasında KOBİ'ler önem kazanmıştır. Ve bu amaçla dünya ülkeleri KOBİ'leri desteklemeye yönelik çeşitli uygulamaları başlatmışlardır. KOBİ'lerin desteklenmesine yönelik faaliyetlerde bulunan diğer bir diğer devletler topluluğu ise Avrupa Birliği'dir.

Avrupa Birliği; adil bir rekabet ortamının sağlanması amacıyla üye ülkelerdeki KOBİ'lere çeşitli fon ve fon destekleri sunmaktadır. AB fon ve fon desteklerinin bir kısmı, müzakereler sürecinde Türk KOBİ'lerinin kullanımına açılmıştır.

Müzakereler sürecinde KOBİ'ler, Türkiye'nin dahil olduğu AB Topluluğu Programları'na katılabilmekte, hibe ve kredilerden yararlanabilmektedir. Türkiye'nin her katılımcı ülke gibi yıllık aidat ödeyerek üye olduğu AB fon ve fon desteklerinden KOBİ'lerin yararlanması düşük düzeyde kalmıştır.

Türkiye'nin, müzakereler sürecinde KOBİ'lere yönelik AB fon ve fon desteklerinden etkin yararlanması sonucunda, KOBİ politikalarının amaçları olan, iş ortamının iyileştirilmesi, sınai değişimin sağlanması ve özellikle rekabet olanağının güçlenmesi sağlanacaktır.

Belirtildiği gibi araştırma ile; ülkemizdeki mikro ölçekli işletmelerin AB fon ve fon desteklerinden yararlanmasına etki eden nedenlerin ortaya konularak, çözüm önerilerinde bulunulması yoluyla, işletmelerimizin AB koşullarında rekabet edebilecek bir konuma getirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırmamız; AB fon ve fon desteklerinden yararlanılmasında aşağıda belirtilen sorunların etkili olduğu hipotezine dayanmaktadır;

Türkiye’de; KOBİ’ler, iç dinamikliğinden kaynaklanan sorunlar içindedir. Bu sebeple, AB fon ve fon desteklerinden yararlanmak zor olacaktır. Yeni bir yapılanmaya ihtiyaç vardır. Bu bağlamda; kurumlar arası işbirliği sağlanarak, KOBİ’lere yönelik, eğitim ve araştırma çalışmalarının yürütüldüğü, teknoloji geliştirme ve AR-GE merkezlerinin bulunduğu, etkin bir KOBİ stratejisinin izlendiği bir yapılanmanın oluşturulması yararlı olacaktır. Türkiye’de KOBİ’lerin; AB fon ve fon desteklerinden yararlanmasında ve belirttiğimiz yapılandırmanın oluşmasındaki gecikmeler, KOBİ’lerin rekabet yeteneği kazanmasını ve tam üyeliği geciktirecektir. Bu durumdan ise, en zarar gören kuşkusuz KOBİ’ler olacaktır. Çalışmamız bu konudaki çalışmalara katkıda bulunacaktır.

Araştırmanın Hipotezleri:

- Enflasyonun etkisi
- Türkiye’de KOBİ’lerin AR-GE faaliyetlerini organize edebilecek üst kurumlaşmanın yetersizliği
- Sanayi-Devlet-Üniversite İşbirliğinin Olmayışı
- Yasal sınırlamalar ve bürokratik işlemlerin uzunluğu
- Proje bazlı fon ve fon desteklerine başvuruda karşılaşılan sorunlar
- Dil yetersizliği
- İşletme büyüklüğü
- AR-GE çalışmalarının yetersizliği
- Finansman yöntemi
- Bilgi yetersizliği
- Nitelikli personel sıkıntısı
- Kalite sorunu
- AB çevre standartlarına uyum
- Ortaklık ve birlikte çalışma kültürünün yaygın olmayışı

Ve özellikle KOBİ'lere yönelik AB fon ve fon desteklerinden yararlanılmasında kurumlar arası koordinasyonun sağlandığı ve etkin bir KOBİ stratejisinin izlendiği bir yapılanmanın mevcut olmayışıdır.

Araştırmanın Kapsam ve Sınırlıkları:

Araştırmada kapsam olarak; Türkiye'de KOBİ'lerin büyük bölümünü oluşturan mikro ölçekli işletmelerin, AB müzakereler sürecinde, KOBİ'lerin kullanımına açık olan AB fon ve fon desteklerinden yararlanması önündeki engellerin ortaya konularak, bunları aşmanın yollarını; veriler, İstanbul ilinde uygulanan anket çalışmasından elde edilen bulgular ve sonuçlar ışığında göstermeye çalıştık.

Araştırma sonucu elde edilen bulguların genellemesi bazı faktörlerden dolayı sınırlıdır. Bunları şu şekilde belirtebiliriz;

AB'ne tam üyelikle beraber sunulan, KOBİ'lere yönelik çok çeşitli fon ve fon destekleri bulunmaktadır. Müzakereler sürecinde ise, AB fon ve fon desteklerinin sadece bir kısmı kullanılmaktadır.

Araştırmamız, Türkiye'de KOBİ'lerin çok önemli bir bölümünü oluşturması nedeniyle mikro ölçekli işletmelere yöneliktir.

Araştırmamızın ana kütesini, İstanbul ilindeki 150 adet KOBİ oluşturmakta olup, Türkiye'deki KOBİ'lere genellenmiştir.

Unutulmaması gereken bir husus da araştırmanın sonucunda çıkacak verilerin anketin yapıldığı dönemi kapsamasıdır. KOBİ'ler, dinamik özellikleri itibariyle sürekli değişime açık bir özelliğe sahiptir.

Araştırmanın Yöntemi:

Araştırmamız, iki araştırma çabasına dayanmaktadır.

Birinci olarak; teorik kısımda, bilgilerin oluşması amacıyla literatür araştırması yapılmıştır. Bununla ilgili Dumlupınar Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, İTO, İSO, İKV kütüphanelerinden yararlanılmış olup, AB Komisyonu raporları, Unice Kıyaslama Raporları incelenmiştir.

Ayrıca araştırmamızın tekrar bir çalışma olmaması için YÖK veri tabanında konuya ilişkin tezler araştırılmıştır.

İkinci olarak ise; İstanbul ilinde bir örneklem oluşturularak KOBİ'ler için AB fonlarından yararlanma durumları yada yararlanmama nedenleri üzerinde bir saha çalışması yapılmıştır.

Bu araştırma çalışmalarına paralel olarak çalışmamız dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, AB ve Türkiye'deki KOBİ'ler genel olarak ele alınmıştır. İkinci bölümde, AB'nin KOBİ'lere tahsis ettiği fonlar üzerinde genel olarak durulmuştur. Üçüncü bölüm, müzakereler sürecinde Türkiye'deki KOBİ'lere yönelik AB fonları ve yararlanma biçimlerinden oluşmaktadır. Son bölüm ise, müzakereler sürecinde Türkiye'deki KOBİ'lerin AB fonlarından yararlanması üzerine bir saha araştırmasından oluşmaktadır.

Araştırma, AB müzakereler sürecinde, KOBİ'lere yönelik AB fon ve fon desteklerinden yararlanılması yönünde yapılacak çalışmalara ve belirlenecek politika ve stratejilere ışık tutması beklenerek genel bir çerçeve şeklinde yürütülmüştür.

TEZ METNİ

GİRİŞ

Küçük ve orta ölçekli işletmeler, ülke ekonomisinin temel yapıtaşlarıdır. Avrupa Birliği ülkelerinde ve Türkiye’de KOBİ’lerin ülke ekonomisinin kalkınması ve milli gelirin dağılımına sağladığı faydalar yadsınamaz ölçüdedir. Bu bakımdan tüm ülkelerde KOBİ’lerin gelişimini hızlandırmak için çalışmalar yapılmaktadır.

Avrupa Birliği ve Türkiye arasındaki ilişkiler Aralık 1999 Helsinki Zirvesi’nde Türkiye’nin adaylığının teyit edilmesini takiben, tam üyelik perspektifiyle hız kazanmıştır. Ekim 2005 tarihi itibarıyla Türkiye, AB’ne üyeliğinin son aşaması olan müzakereler sürecine girmiş bulunmaktadır. Bu süreçte Türkiye’deki KOBİ’lerin gerek AB içerisinde gerekse üçüncü ülkelere karşı rekabet yeteneği kazandırılması gerekmektedir. Müzakereler sürecinde, Türkiye’deki KOBİ’ler belirli bir rekabet yeteneği düzeyine eriştirilecektir. AB müzakereler sürecinde; Türkiye’ye, fon ve fon destekleri sağlanmaktadır. Bu aşamada; Türkiye’deki KOBİ’lerin, AB fon ve fon desteklerinden yararlanması gerekmektedir. Ancak; KOBİ’lerin, AB fon ve fon desteklerinden yararlanılması konusunda, mevcut durum itibarıyla, birtakım sorunlar yaşanmaktadır. Araştırmamızın problemi; Türk KOBİ’lerinin AB fonlarından yararlanması üzerindeki engellerdir.

AB’nin genel KOBİ Politikası, adil bir rekabet ortamının yaratılmasıdır. AB fon ve fon destekleri, Türk KOBİ’lerinin diğer ülke KOBİ’leriyle rekabet olanaklarının artırılması için fırsat niteliğindedir. Türkiye’deki KOBİ’lerin büyük bölümünü mikro ölçekli işletmeler oluşturduğu göz önüne alınırsa, mikro ölçekli işletmelerin rekabet ve istihdam olanaklarının artırılması önemli bir gereksinim olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmanın temel amacı; Türkiye’de, KOBİ’lerin çok önemli bir bölümünü oluşturan mikro ölçekli işletmelerin, AB müzakereler sürecinde, fon ve fon desteklerinden yararlanmama nedenlerinin araştırılması ve kısa sürede KOBİ’lere rekabet yeteneği kazandırılmasının sağlanması yolunda çözüm önerileri sunmak ve bu konuda yapılacak çalışmalara katkıda bulunmaktır.

Araştırma; Türkiye’de KOBİ’lerin büyük bir bölümünü mikro ölçekli işletmelerin oluşturması sebebiyle, mikro ölçekli işletmelerin kullanabileceği AB fon ve fon desteklerine yönelik olarak hazırlanmıştır.

Araştırma da; literatür araştırmasına, araştırma ve istatistikler ile anket uygulamasına yer verilmiştir. Araştırmanın sınırlarını, makro düzeyde AB KOBİ’leri, Türkiye’deki KOBİ’ler ve mikro düzeyde ise İstanbul ili KOBİ’leri oluşturmaktadır.

Araştırmanın içeriği, dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, AB ve Türkiye’deki KOBİ’ler genel olarak ele alınmıştır. İkinci bölümde, AB’nin KOBİ’lere tahsis ettiği fonlar üzerinde genel olarak durulmuştur. Üçüncü bölüm, müzakereler sürecinde Türkiye’deki KOBİ’lere yönelik AB fonları ve yararlanma biçimlerinden oluşmaktadır. Son bölüm ise, müzakereler sürecinde Türkiye’deki KOBİ’lerin AB fonlarından yararlanması üzerine bir saha araştırmasından oluşmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

AB VE TÜRKİYE'DE KOBİLER

1.1. KOBİ KAVRAMI

KOBİ'ler bütün ekonomilerin temel dinamiğini oluşturmaktadır. Buna rağmen evrensel olarak KOBİ'lerin tanımı konusunda bir görüş birliği bulunmamaktadır. Bu bölümde literatürde yapılan KOBİ tanımları ele alınacaktır.

1.1.1. AB Ülkelerinde ve AB'de KOBİ Tanımı

Her ülkenin ekonomik özellikleri itibarıyla belirlenmiş değişik ölçütler kullanılmaktadır. Yapılmış KOBİ tanımları incelendiğinde, tanımların genellikle ülkelerin ekonomik yapılarına göre değişiklik gösterdiği görülmektedir. Bu bakımdan KOBİ Kavramı hukuki olmaktan çok ekonomik bir anlam taşımaktadır. KOBİ tanımında kullanılan büyüklük nispi olup, sanayileşme düzeyi, pazarın büyüklüğü, iş koşulları ve kullanılan üretim tekniklerine bağlı olarak ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir.¹ Bunun nedeni ölçek büyüklüğü kavramının ülkeden ülkeye değişiklik göstermesidir. Ülkenin gelişmişlik düzeyi bu tür bir sınıflandırmanın yapılmasında önemli bir engel teşkil etmektedir.² Bununla birlikte sanayi işletmeleri için “küçük ölçekli” kavramının belirlenmesindeki ortak kriterlere pek çok ülkede rastlanabilmektedir.³

İşletmeler personel sayısı, sermaye miktarı, makine parkı, iş hacmi, ciro, katma değer v.b. kriterlerle ayrıma tabi tutulur. Bu gibi kriterlerin farklılık göstermesi tam bir tanımın yapılabilmesini güçleştirmektedir. Örneğin aynı statüde iki işletmeyi ele alalım, birisi yeni teknoloji kullanmış, diğeri ise eski teknolojiye sahip. İşgücü sayısı aynı olsa dahi bunların imalattaki payını ve büyüklüğünü işgücü sayısına göre belirlemek güçtür. Aynı şekilde bir başka örnek vermek gerekirse imalat sektöründe kırk beş işçi çalıştıran bir atölye ile yine kırk beş kişi çalıştıran bir kuaförü aynı büyüklükte kabul etmek yanlış olacaktır.

¹ Mehmet ÖZGÜ, **Türk Cumhuriyetleri İle İlişkilerin Geliştirilmesinde KOBİ'lerin Rolü**, Yayınlanmış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü , 1999 , s.4.

² Mete OKTAV, Alican KAVAS, Günel ÖNCE, Mustafa TANYERİ **Orta ve Küçük İşletmelerde İhracata Yönelik Pazarlama Sorunları ve Çözüm Önerileri**, TOBB Yayın No:Genel 176; Ar Ge:19, Ankara, 1990, s.1.

³ İsmail BULMUŞ, Ertan OKTAY, Mete TÖRÜNER, **Küçük Sanayi İşletmelerinin Konumu, Önemi ve AT'a Girerken Karşılaşılabilecek Sorunlar ile Çözüm Yolları**, MPM Yayın No.4296, Ankara, ,1990 , s.14.

Aşağıda çeşitli AB ülkelerindeki KOBİ tanımlarına yer verilmiştir.

Almanya⁴

İmalat Sanayi

Küçük boy işletme :1-49 iş gören sayısı, 2 Milyon Mark'a kadar

Orta boy işletme :50-250 iş gören sayısı, 2 Milyon-25 Milyon Mark

Toptan Ticaret

Küçük boy işletme :1-9 iş gören sayısı, 1 Milyon Mark'a kadar

Orta boy işletme :10-99 iş gören sayısı, 1 Milyon-50 Milyon Mark

Perakende Ticaret

Küçük boy işletme :1-2 iş gören sayısı, 500 Bin Mark'a kadar

Orta boy işletme :3-49 iş gören sayısı, 500 Bin Mark-10 Milyon Mark

Ulaştırma (Haberleşme-Hizmet)

Küçük boy işletme :1-2 iş gören sayısı, 100 Bin Mark'a kadar

Orta boy işletme :3-49 iş gören sayısı, 100 Bin Mark-2 Milyon Mark

İtalya

Çok Küçük boy işletme :1-19 iş gören sayısı

Küçük boy işletme :20-99 iş gören sayısı

Orta boy işletme :100-250 iş gören sayısı

Büyük boy işletme : 250'den fazla

Fransa

Küçük boy işletme :1-99 iş gören sayısı

Orta boy işletme :100-250 iş gören sayısı

Büyük boy işletme : 250'den fazla

Avrupa Birliği, ulusal olarak veya Birlik bazında herhangi bir karışıklığa neden olmamak için ortak bir AB tanımı kabul etmiştir.1 Ocak 2005 tarihi itibarı ile

⁴ “Avrupa Birliği’ne Uyum Süreci”, İGEME’den **Bakış Dergisi**, s.s.48-49.

geçerli olan bu KOBİ tanımı, işçi sayısı, yıllık ciro veya bilanço değeri ve bağımsızlık derecesinden oluşan ölçütleri kapsamaktadır.

Tablo 1.1 : AB’de KOBİ Tanımı

	Çalışan Sayısı	Yıllık Ciro	veya	Bilanço
Mikro Ölçekli İşletme	10'dan az	2 milyon Euro'ya kadar		2 milyon Euro'ya kadar
Küçük Ölçekli İşletme	50'den az	10 milyon Euro'ya kadar		10 milyon Euro'ya kadar
Orta Ölçekli İşletme	250'den az	50 milyon Euro'ya kadar		43 milyon Euro'ya kadar

Kaynak: The Activities of the European Union for Small and Medium- Sized Enterprises (SMEs) SME Envoy Report, 2005

Üniversiteler, kar amacı gütmeyen araştırma merkezleri, kurumsal yatırımcılar, bölgesel kalkınma fonları, yıllık bütçesi 10 milyon €’nun altında olan ve 5.000’den az nüfuslu bağımsız yerel otoriteler müstesnadır.

KOBİ’lerin tanımlamasında kullanılan bir diğer kriter de bağımsızlık düzeyidir. Bir işletmenin sermayesi ya da oy haklarının % 25’i veya daha fazlası direkt veya doğrudan olarak bir veya birden fazla kamu kuruluşu tarafından, birlikte ve ya tek tek kontrol ediliyorsa, o işletme KOBİ olarak tanımlanamaz.⁵

⁵ Bağımsız İşletmeler, sermayesinin yada hisse senetlerinin % 25 veya daha fazlası bir işletme tarafından üstlenilmiş olan veya sermayesi KOBİ tanımı dışındaki işletmelerden meydana gelmemiş olan işletmelerdir. Ancak bu şart şu iki durumda aşılabilecektir:

- Eğer işletmenin sermaye sahipleri, kamu yatırım ortaklıkları, risk sermayesi şirketleri veya kurumsal yatırımcılar ise,
- Eğer işletme sermayesi, hisselerinin kime ait olduğunun belirlenemeyeceği kadar küçük hisselerle bölünmüş ise ve eğer işletme sermayesinin %25 veya daha fazlasının tek bir işletme tarafından üstlenilmemiş olduğunu veya sermayesinin küçük ve orta büyüklükteki işletme tanımı dışındaki işletmelerden meydana gelmemiş olduğunu yasal olarak belirtirse.

1.1.2. Türkiye’de KOBİ Tanımı

Türkiye’de KOBİ’lerin tanımlanmasında çeşitli tanımların mevcut olmasının oluşturduğu karışıklığın önlenmesi ve AB’ne uyumun sağlanması açısından tek bir tanım kabul edilmiştir. Resmi Gazetede 18.11.2005 tarih ve 25997 sayı ile yayımlanan Yönetmelik’e göre KOBİ’ler aşağıdaki şekilde sınıflandırılmıştır.

- a) Mikro işletme: 10 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu 1 milyon YTL’yi aşmayan çok küçük ölçekli işletmeler,
- b) Küçük işletme: 50 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu 5 milyon YTL’yi aşmayan işletmeler,
- c) Orta büyüklükteki işletme: 250 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu 25 milyon YTL’yi aşmayan işletmeler.⁶

1.1.3. Türkiye’de ve AB’de KOBİ’lerin Önemi

KOBİ’ler ülke ekonomisinin yapı taşlarıdır. Gerek ulusal gerekse topluluk pazarlarında ekonomik gelişime sağladıkları yararlar bakımından endüstriyel yapının vazgeçilmez unsurlarıdır. Değişime açık ve uyum sağlayan yapıları ile ekonomilerde önemli yer tutmaktadırlar. Ayrıca ülkenin her yerine dağılmış ve milli gelirin dağılımına katkıları düşünüldüğünde sadece ekonomik değil sosyal hayata olan faydaları da görülmektedir.

KOBİ’lerin ekonomiye katkılarını şu şekilde sıralayabiliriz;

- Girişimciliği teşvik
- Ürün farklılaşması
- Büyük işletmelere ara mal temini
- Yeniliklere hızla uyum
- İstihdam yaratması

⁶Bir işletmenin, sermayesinin veya oy haklarının %25’inden fazlasının doğrudan veya dolaylı olarak, müştereken veya tek başına, 9’uncu maddenin ikinci fıkrasında sayılan yatırımcılar dışında bir veya birden fazla kamu kurum veya kuruluşunun kontrolünde olması halinde bu işletme KOBİ sayılmaz.

Günümüzde KOBİ'ler Dünya'daki sanayinin önemli bir bölümünü oluşturur duruma gelmişlerdir.

Küçük işyerlerinin teknik yeniliklere daha yatkın, tüketici tercihlerine daha esnek karakterleri, konjonktürel dalgalanmalara uymadaki üstünlükleri, üretimdeki boşlukları daha hızlı doldurmaya katkıları, büyük firmalara yönelik olumlu etkileri, bölgeler arası dengeli büyümeye tesirleri, rekabetin teşvikinde oynadığı roller, bürokratik yapılarındaki dinamiklik, istihdam artışına yaptıkları katkılar, daha yakın yönetici-yönetilen ilişkileri gibi faktörler bütün dünyada KOBİ'leri önemli işletmeler haline getirmiştir.⁷

Kuşkusuz her ülke için olduğu gibi AB için de KOBİ'ler çok önemlidir. Dünyanın en büyük ihracatçı pazarına sahip Birliği, sürekli geliştirecek esnek bir üretime ihtiyacı vardır.

AB'de KOBİ'lerin potansiyel bir refah artışı ve istihdam kaynağı olmalarına rağmen, bu işletmelerin özellikle başlangıç evresinde daha zayıf ve başarısızlığa daha çok açık oldukları unutulmamalıdır. KOBİ'lerin ortalama % 50' si, kuruluşlarını izleyen ilk beş yıl içerisinde kapanmaktadır.⁸

Günümüzde KOBİ'lerin rekabet gücünün artırılması, istihdam ve büyümedeki hayati rolü göz ardı edilemez. Bu nedenle, ortaya çıkan sorunları çözmeye ve KOBİ'lerin desteklenmesine yönelik olarak AB ve üye ülkeler düzeyinde politikalar geliştirilmesi ve uygulanması çalışmaları yapılmaktadır.

KOBİ'ler, AB'de 1970 yılı ve sonrasında istihdam yaratmaya bir çözüm olarak görülmüş ve önem kazanmıştır.⁹

KOBİ'ler Türkiye ekonomisi içinde gerek istihdam, gerekse sermaye oranı açısından göz ardı edilmeyecek bir yere sahiptir. Bu bakımdan KOBİ'ler Türkiye ekonomisinin can damarını oluşturmaktadır.

Ekonomik sürecin her döneminde ülkemizde KOBİ'ler ekonomik, sosyal ve politik önemlerini her zaman korumuşlar, ülkenin politika ve stratejilerinin

⁷ Nusret EKİN, **Küçük İşyerlerinde Endüstri İlişkileri**, Ankara, Kamu-İş Sendikası Yayınları,1993. s 3.

⁸ OECD, **Technology, Productivity and Job Creation** Vol:2.Analytical Report, 1996, s.184.

⁹ İsmail BULMUŞ, **a.g.e**, s.30.

belirlenmesinde önemli bir yer oluşturmuşlardır.¹⁰Ancak, Türkiye’de KOBİ’lere gereken önemin verilmesi 1996 yılına dayanmaktadır. 1983 yılının AB KOBİ yılı ilan edilmesinin ardından, 1996 yılında Türkiye’de KOBİ yılı ilan edilmiş ve 16 Ekim 1996 tarihinde KOBİ Teşvik Kararnamesi hayata geçirilmiştir.¹¹

Türkiye, bu tarihten itibaren KOBİ’lerin ülke ekonomisindeki önemini fark etmiş ve bu konuda çalışmalar ivme kazanmıştır. KOBİ’ler, tüm işletmeler içindeki payları, değişikliklere kolay uyum sağlamaları, rekabetin gelişmesi, kriz dönemlerini büyük işletmelere göre daha kolay atlatmaları, bölgeler arası dengesizliklerin giderilmesi, ekonomik durgunluğun önlenmesi gibi birçok konuda ülkemiz ekonomisinin itici gücünü teşkil etmektedir.

Ülkemizde KOBİ’lerin yeri ve önemi konusundaki görüşlerden bir tanesi de aşağıda özetlenmektedir.¹²

- Emek-yoğun teknoloji ile çalışma ve kaynak kullanımında etkili olma özelliğine bağlı olarak ülke çapında istihdam arttırmaya ve işsizliği azaltmada katkıda bulunmak,
- Talep değişikliklerine ve çeşitliliklerine daha kısa sürede, daha kolay uyum sağlamak,
- Bölgeler arası gelişmeye, büyümeye önemli katkılarda bulunmak,
- Büyük sanayi işletmelerinin tamamlayıcısı durumunda olma ve yan sanayi olarak faaliyette bulunmanın yanında, büyük işletmelerin istihdam ettikleri nitelikli elemanların yetiştirilmesine katkıda bulunmak,
- Tam rekabet şartlarına kolayca uyum sağlamak ve gelir yelpazesi içinde orta sınıfı oluşturarak denge unsuru olmak,
- İşveren ve işçi ilişkilerinin gelişmesine uygun, uyumlu bir ortam sağlayarak, sosyal dengenin ve dayanışmanın iyi bir örneğini vermektedir.

¹⁰ Ahmet DİKEN, “Büyüme Sürecinde KOBİ’lerin Problemleri ve Yeniden Yapılandırılması , **Yeni İpek Yolu Dergisi**, Ankara, 1996, s.27.

¹¹ Kenan ÖREN, **Gümrük Birliği’nin Türk KOBİ’leri Üzerindeki Etkisi**, KTO Yayını, Konya, 1999. s.52.

¹² O.DEMİRDÖĞEN, **KOBİlerin Problemleri ve Çözüm Önerileri**, Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, No:1996-1, Erzurum, 1996, s.s.7-8.

KOBİ'lerin ülke ekonomisindeki önemini şu şekilde özetleyebiliriz.¹³

- Yeni sayılacak türde mal ve hizmetlerin piyasalara girişinde ve onların tanıtımında büyük bir işlev görmektedirler.
- Çoğu özel taleplere cevap verebilmektedirler.
- Çoğu kez ikinci el sermaye mallarını satın almak, kullanmak ve bazen de devre dışı kalmış sermayeye yeniden hayat kazandırmak suretiyle iş yaratmaktadırlar. Bu uygulama bütün firmaların riskini azaltmakta piyasaya girişte ve genişlemede uzun dönemli maliyetleri aşağıya çekebilmektedir.
- Kriz zamanlarında en az zarar gören işletmeler olduklarından ülke ekonomisine yarar sağlamaktadırlar.
- İş deneyimi olmayan ve düşük vasıflı eleman istihdam etmekte ve işsizliği aşağı çekmede yararlı olmaktadır.

KOBİ'lerin günümüzdeki önemi dikkate alındığında;

- Gerek teknolojide gerekse üretim metotlarında ve pazar konusunda tüm yeniliklere açık,
- Pazarını tüm dünya pazarı olarak algılayan ve dolayısıyla tüm dünya pazarları konusunda bilgilendirmeye büyük önem veren,
- Rekabet düzenini varlığının temeli olarak kabul eden ve dolayısıyla etkin bir rekabet ortamından yana ağırlık koyan,
- Büyüme için en önemli başarı ölçütü olarak kabul eden, bu konudaki fırsatların ısrarlı ve inatçı bir takipçisi olan, fakat büyüme kararlarını bir tutkunun ve hırsın esiri olarak değil, hesaplı kitaplı kararlara dayandıran,
- Demokratik yapıda ve kendisini demokratik düzenin temel taşlarından biri olarak algılayan bir tablo sergilemektedir. Türkiye'deki KOBİ'lerin

---

¹³ İ.D.KARGÜL, "Türkiye Ekonomisinin Yapısal Sorunları Merkez Çevre Gerilimi ve KOBİ'ler", **Küçük İşletme Dergisi**, Sayı:7, 1997, s.1.

yapısının da dünyadaki KOBİ'lere yakışır biçimde olması gerekmektedir.¹⁴

AB, KOBİ'leri, bu kriterlerin yanı sıra, şu hedefler doğrultusunda geleceğe hazırlamaktadır:¹⁵

- KOBİ'lerin rekabet gücünü artırmak ve artırıcı tedbirler almak,
- KOBİ'lerin esnek piyasa şartlarına entegre olmasını sağlamak,
- KOBİ'lerin profesyonellik ruhunu geliştirmek,
- KOBİ'lerin esnek bir işgücü arz ve talebini oluşturmak için, eğitim gibi imkanları sağlamak

Türkiye'nin AB'ne entegrasyon sürecinde bu tür kriterleri gerçekleştirmesi şarttır. Yapılan çalışmalarla Türk KOBİ'lerinin AB'ne entegrasyonu gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Bu çalışmaların zaman zaman inişli çıkışlı bir seyir izlediği bir gerçektir. Ancak son zamanlarda gerçekleştirilen KOBİ'lere yönelik çalışmalar cesaret verici boyutlara ulaşmıştır. Bununla birlikte kat edilecek mesafe uzundur.

Türkiye'de işletmelerin çoğunluğunu KOBİ'ler oluşturmaktadır. Bir KOSGEB yetkilisine göre, Türkiye'deki işletmelerin % 99,5'i KOBİ'lerden oluşmakta, KOBİ'lerin % 89'unu 1 ile 4 işçi çalıştıran mikro işletmeler oluşturmaktadır.¹⁶

---

¹⁴ M. Taner MÜFTÜOĞLU, **Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler KOBİ'ler**, Turhan Kitabevi, Ankara, 1998, s.34.

¹⁵ Dennis DE , **SME Policy in Medium Sized Enterpris in The Integration Process of Turkey with The European Union:Implications and Consequences**,Friedrich Nauman. 1998, s.25.

¹⁶ Necla HALİLOĞLU, **KOSGEB Girişiciliği Geliştirme Enstitüsü Yöneticisi**, 5.11.2002 tarihinde Radyo Metropol'de Türkiye'de Girişimcilik konusundaki panelde yaptığı konuşma.

1.2. AB VE TÜRKİYE'DE KOBİ'LERİN ÖZELLİKLERİ VE SORUNLARI

Bu bölümde; AB ve Türkiye'de KOBİ'lerin özellik ve sorunları ele alınacaktır.

1.2.1. AB ve Türkiye'de KOBİ'lerin Özellikleri

Günümüzde, KOBİ'ler çeşitli alanlarda faaliyet göstermektedir. Bu faaliyet yapılarına kolayca uyum sağlayan ve etkili stratejiler geliştiren dinamik bir yapıya sahiptirler.

Günümüzde bu kadar çok önem taşıyan KOBİ'lerin bazı niteliklerini şu şekilde ortaya koyabiliriz.¹⁷

- Bağımsız çalışmayı arzu etmektedirler.
- Kuvvetli bir girişim hissine sahiptirler.
- Kişisel ve ailevi nedenlerle motive edilmişlerdir.
- Çabuk ve somut sonuçlar beklemektedirler.
- Çok çabuk karşılık verme yeteneğine sahiptirler.
- Kendilerini işlerine adanmışlardır.
- Planlı olduğu kadar, şans eseri olarak da işe girmişlerdir.

Dünya ve AB ekonomisinin temel taşlarını oluşturan KOBİ'lerin genel özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz.¹⁸

- Daha düşük yatırım maliyetleriyle istihdam imkanı yaratmaktadır.
- Daha az yatırımla daha çok üretim ve ürün çeşitliliği sağlanmaktadır.
- Yapıları itibariyle ekonomik dalgalanmalardan daha az etkilenmektedirler.
- Talep değişikliklerine ve çeşitliliklerine daha kolay uyum sağlamaktadırlar.

¹⁷ Halil SARIASLAN, *Türkiye Ekonomisinde Küçük ve Orta ölçekli İşletmeler*, TOBB Yayın No:309, Ankara 1996, s.8.

¹⁸ KOSGEB, *Kobi Rehberi*, 1998, s.8

- Bölgeler arası dengeli kalkınmayı sağlarlar.
- Teknolojik yeniliklere daha yatkındırlar.
- Büyük sanayi işletmelerinin vazgeçilmez destekleyicisi ve tamamlayıcısıdırlar.
- Demokratik toplumun ve liberal ekonominin ana sigortalarından biridirler.
- Politik ve sosyal sistemlerin denge ve istikrar unsurudurlar.
- Gelir dağılımındaki çarpıklıkları asgariye indirirler.
- Ferdi tasarrufları teşvik eder ve yönlendirirler.

Küçük ve orta boy işletmelerde genellikle işletme sahibinin aynı zamanda girişimci ve yönetici konumunda olması yani işletme sahiplik ve yönetiminin tek kişide toplanması bu işletmelerin en göze çarpan özelliklerindendir. İşletme ve işletme sahibi arasında bir bütünleşme vardır.

1.2.2. AB ve Türkiye’de KOBİ’lerin Sorunları

Ülke ekonomisinin ekonomik ve sosyal kalkınmasında önemli bir yeri olan KOBİ’lerin bir çok sorunları bulunmaktadır. Buraların altında yatan sorunların başında finansman yetersizliği gelmektedir.

Ülkemizde KOBİ’lerin sorunlarını genel olarak şu şekilde sıralayabiliriz:¹⁹

Genel Sorunlar:

- Girişimcilik, yöneticilik ve mülkiyetin işletme sahibinde bütünleşmesi,
- Fizibilite çalışmalarının yetersizliği,
- Ortak girişimlerde çekingenlik,
- İşletmeler arası işbirliği eksikliği,
- Kuruluş yeri seçimi ile ilgili sorunları

---

¹⁹ Nihat ERDOĞMUŞ, **Aile İşletmeleri: İkinci Kuşağın Yetiştirilmesi**, İGİAD Yayınları, 2004, s.48.

Yönetim Fonksiyonuyla İlgili Sorunlar:

- Yönetim ve yönetici sorunları,
- Nitelikli personel bulunamaması,
- İşletme sahiplerinin teknik kökenli olması,
- Örgüt ve örgütlenme sorunu,
- Uzmanlaşma formasyon eksikliği,

Üretim Fonksiyonuyla İlgili Sorunlar:

- Teknolojik yetersizlik,
- Üretim kapasitesi yetersizliği,
- Pazar araştırması yapılmaması,
- Ar-Ge faaliyetlerinin eksikliği,
- Kapasite belirlenmesindeki yanlışlıklar,
- Hammadde, işletme malzemesi, vb tedarikindeki sorunlar,
- Uluslararası kalite normlarında ürün üretememe,
- Fason üretim planında karşılaşılan sorunlar,
- Stoklama (depolama) sorunu

Pazarlama Fonksiyonuyla İlgili Sorunlar:

- Pazar, çevre analizi ve erken uyarı sistemlerinden yoksunluk
- Yeni pazar kanallarının hazırlanamaması,
- Dağıtım sorunları,
- Potansiyel iç pazarların bulunması, araştırılması ve değerlendirilmesindeki güçlükler
- Pazar bilgisi eksikliği,
- İhracat pazarlama sorunları,
- Dış pazarlardaki yoğun rekabet,
- Dış pazarda potansiyel belirleme güçlükleri,

- Dış pazarlama giderlerinin yüksekliği,
- İstenilen standartlara uyamama,

Finansman Fonksiyonuyla İlgili Sorunlar:

- Yetersiz işletme sermayesi veya öz kaynak yetersizliği
- Yabancı kaynak sağlamadaki güçlükler ve maliyetlerin yüksekliği, kredibilitenin düşüklüğü
- Yatırım zamanlamasında yapılan hatalar
- İşletme sahiplerinin finansal yönetim açısından bilgi noksanlığı ve profesyonel finansal yönetici çalıştırılmaması.
- Teşviklerden yeterince yararlanamama

Diğer Sorunlar:

- Yasal sınırlamalar,
- Destekleyici ve yönlendirici politikaların eksikliği,
- Mevzuatın ve yeni gelişmelerin yeterince izlenememesi(bilgi eksikliği),
- Yasal hakların savunulamaması
- Bürokratik işlemler, engeller ve gecikmeler,
- Üniversite-küçük sanayi işbirliğinin geliştirilememesi

AB’de KOBİ’lerin sorunlarını genel hatlarıyla inceleyecek olursak aşağıdaki sonuçları elde edebiliriz.²⁰

- KOBİ’lerin ölçekleri ve yapıları itibariyle piyasaya rahat entegre olabilmeleri, kuruluş, büyüme, birleşme gibi işlemlerde sorunlarla karşılaşmamaları için basit, net, anlaşılır idari ve hukuki ortamın yaratılması gereği
- Özellikle imalat sanayine geleneksel yöntemlerle üretim yapan sektörlerde rekabet gücünün artırılmasının yeni teknolojiler kullanılması ve bunların üretim sürecine yansımaya bağlı olduğu, bir başka deyişle

²⁰ Nihat ERDOĞMUŞ, *Gümrük Birliği’nin Küçük ve Orta Boy İşletmelere Etkileri ve Türkiye ve AB’de Bu İşletmelere Uygulanan Teşvikler*, s. 242 .

ticari bağımlılığın altında gerçekte teknoloji bağımlılığının yattığı, bu bağımlılığı azaltmanın tek yolunun ise, Araştırma-Geliştirme olduğu, ancak sınırlı finans kaynaklarına sahip olan KOBİ'lerin kendi imkanlarıyla ARGE çalışmalarına kaynak ayırmada zorlandıkları gerçeğinden hareketle- Avrupa Birliği'nin araştırma dünyası (üniversite, araştırma merkezleri) ve sanayi arasında işbirliği oluşturmada etkin destek sağlaması ve AR-GE destekli teşvik politikaları izlemesi gereği

- KOBİ'lerin esnek yapılarının sürekliliğini sağlayabilmek için üretimin tüm kademelerinde kullanılabilir bir enformasyon ağı oluşturularak bunun için gerekli hizmet içi eğitim programları düzenlenmesi gereği,
- KOBİ'lerin rekabet güçlerini artırabilmek için, üretim, yönetim ve pazarlama tekniklerini öğrenme ve uygulama, dağıtım kanallarını ve ürün yelpazelerini genişletme, uluslararası alanda hedef pazarlarını tespit etme ve bu pazarlara giriş imkanlarını elde etme ihtiyaçlarına cevap verebilecek mekanizmalar oluşturulması gereği

KOBİ'lerin yapısı bazı dezavantajları beraberinde getirmektedir. Bu dezavantajlar ise KOBİ'lerin gelişiminin ve kalkınmasının önündeki engeller olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür;

- Çok küçük ölçekli ve dağınık yapıda olmalarından dolayı verimlilikleri yetersizdir.
- Kayıtlı sermayeleri düşük olup, cari hesaplarla ticari faaliyetleri sürdürmektedirler.
- Tutulan kayıtlar geleceğe yönelik projeksiyondan öte vergi v.b. yasal zorunluluklara dayanmaktadır.
- Pazar ve sektör bilgileri ve teknik bilgileri yetersizdir.
- Pazarlama ve tanıtım konusunda altyapı ve bilgi eksiklikleri vardır.
- Uluslar arası standartlarda üretim yapacak teknolojik yatırımları yapmakta zorlanmaktadır.
- Genel yönetim yetersizliği çekmektedirler.

- Genellikle stratejik kararların işletme sahip ve ortaklarınca alınıp, orta ve alt düzey görevlilerin tam katılımı sağlanamamaktadır.
- Sermaye piyasasından yeterince yararlanamamaktadırlar.
- Finansal planlama yetersizliği mevcuttur.
- Üretim ve satış konusunda koordinasyon yetersizliği mevcuttur.
- Uzman bir finansman ekibi ve departmanı genellikle yoktur.
- Üretilen ürünlerin kalitesindeki yetersizlikler ve kalite yönetiminde bilgi yetersizliği mevcuttur.
- İşletmeler arası işbirliği eksikliği vardır.
- Sektörel Dış Ticaret Şirketleri (SDTŞ)²¹ bünyesinde yapılandırmalarında problemler olup bu konudaki mevzuat karışıktır.

Bu bölümde KOBİ'lerin karşılaştıkları sorunlar özetlenmiştir. Fakat şunu belirtmek gerekir ki KOBİ'lerin sorunları bunlarla sınırlı kalmamakta ve bir çok konuda engellerle karşılaşmaktadırlar. KOBİ'lerin varlığını devam ettirmesi ve gelişebilmesi için, KOBİ'lerin önündeki bu engellerin azami miktara indirilmesi ve çözülmesi gerekmektedir.

---

²¹ SDTŞ Statüsü 26.12.1996 tarihli tebliğ ile düzenlenmiştir.KOBİ'lerin ihracat sektörü içinde bir organizasyon altında toplanarak dünya pazarlarına yönlendirilmesi amacıyla; ihracat ile ilgili konularda (finansman, tedarik, nakliye, sigorta, gümrükleme v.b.) hizmet sağlayarak ,dış ticarete uzmanlaşmalarını ve bu suretle daha etkin faaliyet göstermelerini teminen kurulan şirketlere , SDTŞ statüsü verilmesi düşünülmüştür. Normal yörelerde, yalnız aynı sektörden oluşan SDTŞ'nin 1-200 arasında işçi istihdam eden, asgari 10 KOBİ'nin bir araya gelmesiyle, en az 10 milyar TL. ödenmiş sermayeli anonim şirket olarak kurulması gerekmektedir.Kalkınmada Öncelikli Yörelerde, aynı veya farklı sektörlerden oluşan SDTŞ'nin 1-200 arasında işçi istihdam eden, asgari 5 KOBİ'nin bir araya gelmesiyle,en az 5 milyar TL. ödenmiş sermayeli anonim şirket olarak kurulması gerekmektedir.

1.3. BAZI AB ÜLKELERİNDE KOBİ'LERİ GELİŞTİRME ÇABALARI

KOBİ'lerin önemini kavramak ve sorunlarına alternatif çözümler bulabilmek için AB ülkelerinde KOBİ'lerle ilgili çeşitli çalışmalar yapılmakta ve sistemler geliştirilmektedir. Bu bölümde AB ülkelerindeki KOBİ'leri geliştirme çalışmalarına örnekler verilecektir.

1.3.1.Fransa

İstihdam ve üretim bakımından büyük rol oynayan Küçük ve Orta Boy İşletmeler, Fransa'nın ekonomisinin de can damarıdır. Bu bakımdan çalışmalara başlanmış olmasına rağmen, Fransa'nın ihracattaki payı hala yeterli durumda değildir. Bu çalışmalara 1994 yılında "Girişim ve Özel İşletmeler Yasası"nın çıkarılması örnek gösterilebilir. İhracata yönelik çalışmalara destek olarak küçük ve orta boy işletmelerin araştırma, sergi v.s. girişimleri için yaptıkları harcamaları karşılayarak, sigorta hizmetleri sunan Fransız İhracat sigorta şirketi (COFACE) kurulmuştur.²² Ayrıca küçük ve orta boy işletmelerin finansal sorunlarının çözümü için çeşitli yardımcı programlardan (OPP,PUMA,LOGİC,POCE v.s) yararlanılmaktadır. Bu mali yardım programları sayesinde projelerin fizibilite aşamasındaki harcamaların % 50'si sübvans edilir ve gerçekleşme aşamasındaki harcamaların ise % 50'si geri ödemeli olarak sübvans edilir.

Yarı kamusal bir kredi kuruluşu olan CEPME aracılığıyla da küçük ve orta boy işletmelere kredi veya kredi garantisi verilir.²³

Tablo 1.2 de Fransa'da küçük ve orta boy işletmelere yönelik mali yardımlar belirtilmektedir.

²² "Ölçüler Farklı Ama Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Yeri Tartışılmaz", **Hedef Dergisi**, Mart 96,s.s. 35-36.

²³ İlhan ULUDAĞ, **GB Sürecinde KOBİ'LER VE Risk Sermayesi Modeli**, İstanbul, İ.T.O Yayını,1996, s.158.

Tablo 1.2 : Fransa’da Küçük ve Orta boy İşletmelere Yönelik Mali Yardımlar

FRANSA'DA KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKİ İŞLETMELERE SAĞLANAN PARASAL TEŞVİKLER	
<u>FİNANSMAN KOLAYLIKLARIN ŞEKLİ</u>	<u>SAGLAYAN KURULUŞLAR</u>
<u>Sınai Kalkınma Yardımları</u>	<u>Hükümet Programları</u>
a)Pilot üretim firmalara, bölgelere göre değişen, sübvansiyon veya avans veya nakit toplam (OPP, POCE, PUMA ve LOGiC yatırımının % 25'ini karşılar.	yardım programları)
b) <u>Tekniklerin yaygın kullanımı için yapılan yardımlar:</u>	
PUCE Mali Desteği;	
PUMA Mali Desteği;	
LOGiC Mali Desteği;	
Her üçünde projenin fizibilite incelenmesinde, harcamaların % 50'si subvanse edilir. Gerçekleşme aşamasında % 50'si geri ödemeli subvanse edilir.	<u>CEPME</u> (Yarı kamusal bir kredi kuruluşudur)
Fizibilite'de harcama sınırı; 300 bin Frank, gerçekleşmede de 1.5 milyon Frank'dır.	<u>CEPME</u> (Yarı kamusal bir kredi kuruluşudur)
<u>-Küçük ve orta boy firmalara kredi veren bankaya,garantili kredi verilmesi</u>	
<u>-Küçük ve orta boy firmalara her çeşit kredi verilmesi</u>	

Kaynak: Prof. Dr. İlhan ULUDAĞ, Doç. Dr. Vildan SERİN, Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Yapısal ve Finansal Sorunlar ve Çözümler, İ.T.O, s.115

1.3.2. İngiltere

İngiltere’de küçük ve orta boy işletmelerden DTI-Ticaret ve Sanayi Departmanı sorumludur. Bu bakanlık tarafından hazırlanan 1994 Yılı Raporu’na göre 1979 yılı sonunda 1,8 milyon olan ülkedeki işletme sayısı, 1989 sonunda 2,9 milyona erişerek % 60 artmıştır. 1990’larda her yıl yaklaşık 400.000 yeni işletme ile artmaya devam etmiştir. Yapılan çalışmalar ve istatistikler varılan bu sonuçlarda küçük ve orta

boy işletmelerin payının yüksek olduğu ve sürekli artış eyleminde olduğunu göstermektedir.²⁴

İngiltere’de finansman konusunda sağlanan kolaylıkları şu şekilde belirtebiliriz.²⁵

- İş genişletme planı: Yeni kurulmuş ve hisseleri borsaya kote edilmiş sermaye şirketlerinin hisselerini almaya özendirilen teşviktir. 40 bin sterlinlik kısmı gelir vergisinden muafır.
- Kredi teminat planı: Kredilere 75 bin sterline kadar ve kredi borcunun % 70’i oranında teminat vermektedir.
- Vergi kolaylıkları: Daha düşük kurumlar vergisi (% 35 yerine % 29) , alanı belli bir sınırın altında kalan imalathanelere özel vergi indirimi
- Bankalarca verilen orta vadeli kredi destekleri

Ayrıca İngiltere’de bürokratik engellerin azaltılması yönünde de çalışmalar yapılmaktadır. Deregulasyon ve Sözleşme Hakkında Kanun, mevcut yasal düzenlemelerde değişiklik yaparak, gelecek yasal düzenlemelerin basitleştirilmesi yolunda bir çerçeve oluşturmuştur.²⁶

İngiltere’de işletmelere yönelik enformasyon ve danışmanlık hizmetleri 1991 yılında tamamlanan 82 adet Eğitim ve Girişim Konseyi ağı ile sağlanır. Konseylerin yerel işletmelere yardım edilmesinde stratejik rolleri vardır ve sundukları hizmetleri şu şekilde sıralayabiliriz:²⁷

- Yeni kurulan ve sahibi tarafından işletilen işletmelere destek olma
- Yeni ve gelişmekte olan küçük işletmeler için eğitim ve diğer yardımlar
- Enformasyon ve danışmanlık
- Halkın içindeki yatırımcılara rehberlik
- Ekonomik gelişmeye yarar sağlayacak diğer girişimler

²⁴Antalya Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği , “İngiltere Ekonomisinde Küçük İşletmeler”, **Küçük İşletme Dergisi**, Sayı.4, Eylül 95, s.34

²⁵İlhan ULUDAĞ, **a.g.e.**,s.156.

²⁶İngiltere Ekonomisinde Küçük İşletmeler, **a.g.e.**, s.40.

²⁷İngiltere Ekonomisinde Küçük İşletmeler, **a.g.e.**, s.52

1.3.3. Danimarka

Küçük ve orta boy işletmelere sağlanan finansal destekler şunlardır;²⁸

- Yatırım Teşvikleri: Küçük Sanayi, Esnaf ve Sanatkarlar Finansman Kurumu tarafından kısa ve orta vadeli olarak verilen krediler makine, arsa, bina alımları ve ihracatı geliştirme konularında kullanılır.
- Direktoratet for Enksudvikling kurumu ise kalkınmakta öncelikli yörelerde, en fazla 75 işçi çalıştıran işletmelere, yatırım miktarının en çok % 45'i oranında uzun vadeli krediler sağlanmaktadır.
- Yeni İşletme Kurma Teşvikleri: Yeni bir teknoloji geliştiren ya da yeni ve iyi bir fizibilite planı getiren işletmelere yönelik teşviklerdir.
- İhracat Teşvikleri: İhracat tecrübesi olmayan küçük ve orta boy işletmelere, ticaret ve sanayi odalarında görevli uzmanlarca danışmanlık ve eğitim hizmetleri verilmektedir.

1.3.4. Almanya

Diğer dünya ülkelerinde olduğu gibi Almanya'da da KOBİ'ler önemli bir yere sahiptir. Almanya'nın dünyanın önde gelen ülkelerinden biri olduğu makine mühendisliği, hassas mekanik parçalar üretimi ve optik sanayide piyasaya hakim olmaları küçük ve orta boy işletmelerin etkisini açıkça ortaya koymaktadır.²⁹

Almanya'da KOBİ'ler ihracata yönelmektedir. Teknoloji yoğun mallar üzerine ihtisaslaştıkları görülmektedir. Bunun temel nedeni olarak Almanya'da KOBİ'lerin AR-GE faaliyetlerinden yaygın olarak yararlanması gösterilebilir. Almanya'nın ihracatının % 54,2'sini araştırma yoğun ürünler oluşturmaktadır.³⁰ KOBİ'lerin bu başarısının ana sebebi araştırma ve yeni teknolojilerin KOBİ'lerin yerleşmesine yardımcı olmasıdır. Almanya'da 70'li yılların başından itibaren AR-GE faaliyetlerine önem verilmiştir. 80'li yılların sonuna doğru 20.000'in üzerinde işletme

²⁸ Deniz ŞENYURT, *Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Avrupa Topluluğu'nda ve Türkiye'de Teşviki*, TGSD Yayınları, Ankara 1995, s.95.

²⁹ Ölçüler Farklı Ama Küçük ve Orta boy İşletmelerin Yeri Tartışılmaz, *a.g.e.*, s. 34

³⁰ *XXI. Yüzyıl Ekonomilerine Doğru Bir Kalkınma Aracı Küçük ve Orta Boy İşletmeler (KOBİ) – AT Örneği*, Ocak 1991 İKV Yayınları, s.119.

bu yapıya kavuşturulmuştur. Oransal açıdan baktığımızda bu sayı Almanya’da tüm işletmelerin % 35’ine eşittir. Bu sonucun elde edilmesinde devlet yardımlarının payı büyüktür. 1985 yılında 39 milyar DM tutarında bir meblağ KOBİ’ler için kullanılmıştır.³¹

Almanya’da küçük ve orta boy işletme politikalarının uygulanmasında, federal seviyede ve eyaletlerde teşkilatlanmaya önem verilmiş, önceden varolan kuruluşların bazılarında küçük ve orta boy işletmeler için özel bölümler oluşturulmuştur.³²

- ERP (European Recovery Program)
- KFW (Kalkınma Bankası)
- DEG (Alman Geliştirme ve İştirakler Kurumu)
- DIHT(Alman Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği)
- DAB (Başlangıçta savaş zararlarını tazminat için kurulan kalkınma bankası)
- Kredi kurumları
- Esnaf ve Sanatkarlar Odaları

Almanya’da farklı bir yaklaşım izlenmiş ve KOBİ’lerin kendi kendini desteklemesi sağlanmıştır. Bu dolaylı destek, AR-GE yoğun mal üretimi için gerekli teknik, mali ve hukuki çevrenin yaratılması şeklindedir. KOBİ’lerde istihdam eden yarı araştırmacı-yarı işçi niteliğindeki personelin giderlerine destek sağlanması örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca oluşturulan “Bilgi merkezleri” aracılığıyla küçük ve orta ölçekli işletmeler arasındaki işbirliği ve koordinasyon geliştirilmiş, bilgi akışı sağlanmış ve böylece teknolojik yönelimli yeni bir girişimci tipi oluşturulmuştur.³³

Almanya’da KOBİ’lere sağlanan destekler Tablo 1.3.de özetlenmektedir.

³¹ Economy on the Federal Republic of Germany on Course of the Year 2000, DIHT, Bonn,1989.

³² Hakan SAMUR, **Avrupa Birliği ve Türkiye’de Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Desteklenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997, s.30.

³³ Şebnem KARAUÇAK OĞUZ, “AB’de KOBİ’lere Sağlanan Destekler”, **İKV Dergisi**, Sayı:128,Ocak-Şubat 1996, s.20.

Tablo:1.3 : Almanya’da KOBİ’lere Sağlanan Destekler

Almanya'da KOBİ'lere Sağlanan Finansal Destekler	
FİNANSMAN KOLAYLIKLARININ SEKLİ	SAGLAYAN KURULUŞLAR
Kredi ve Teminatlar	Devletin ilgili Kuruluşu
Yeni iş kurmak ve yatırımlar yapmak için ERP fonunca sağlanan düşük faizli kredi.Borç alınırken belirlenen e faiz, sabit olarak devam eder (15-20 yıl vadeli).	(ERP programını yürütmekle görevli) Özel KFW (Kredit Anstalt) OTA (Alman Kalkınma Bankası)
Öz Sermaye Yardımı	Federal Ekonomi Bakanlığı
Teminat istenmez. İlk üç yıl faizsiz, 20 yıl vadelidir. Faiz ilk on yıl için sabittir.Uzman kuruluş veya meslek odalarının projeleri onaylaması ile verilir.	
Sağlanan Kredistanstalt'dan KOBİ Yatırım Kredisi	Kredistanstalt Für Wiederaufbau
İlk 20 yıl ödemenin faizi piyasaya uygun fakat vade boyunca sabit, 100 yıl vadeli, maddi teminat karşılığı (Kredi garanti kuruluşları teminatları da olabilir) en çok 100 mil. OM'yi geçmeyen ve özellikle yeni kurulan ve büyümek isteyen KOBİ'lere verilmektedir (Sabit Faiz % 8).	
Deutsche Ausleisbank Yatırım Kredileri	Oeutsche Ausgleichbank
Kredistanstalt yatırım kredileri koşullarında verilmektedir. Özel kişilere,ticaret ya da sanayide faaliyet gösteren Küçük ve Orta Boy firmalara verilir.	
İhracat Kredisi Sigortası	
İhracatta ekonomik ve politik isteklere karşı ihracatın sigortalanmasıdır. Hermes Sigortası, hem kısa, hem uzun vadeli ihracat kredilerini içerecek biçimde verilir (1 yıl 5 yıl- bazen 10 yıl vadeli olarak)	
DTA İş Yeri Destek Programları	DTA (Kalkınma Bankası)
Patent, malzeme,donanım yatırımları, yeni ürün, yöntem geliştirme yatırımları, kuruluştan sonra 8 yıla kadar yapılacak yatırımlar (Şube açmak, ürünün çeşitlendirilmesi, bina alımı, bölgesel yatırıma gitme...)	
DTA Çevre Programı	DTA
Atık su temizleme, havayı temizleme, enerji tasarrufu projeleri için	
KFW Kredileri	
Henüz özelleştirilmemiş devlet kuruluşlarına verilir. Modernizasyon, yapı değişikliği, acilen yedek parça finansmanı gibi	
Yenilikçilik Teşvik Programı	EKB Kredileri programını yürüten kredi kullanımı
KOBİ'lerin teknolojik düzeyinin geliştirilmesine yönelik projeler (Fizibiliteden,hazır mamul haline gelinceye kadar tüm aşamalar). Krediler, proje maliyetinin % 35'ine kadar. Harcamalar % 20'si hibe (Patent başvurusu, ruhsat, vb. gibi).Her işletme için maksimum teşvik 800 bin DM (proje süresi 2 yıl).	

ERP Bölgesel Programı	Kreditanstalt
ERP Bölgesel Programı KOBİ' lerin kurulması; tevzii kredileri. Faiz % 8. Vadesi 10 yıla kadar (inşaat için 15 yıl). Ödemesiz dönem iki yıl. Max. kredi 300 bin DM. Garanti KOBİ' ler için özel kefaletler.	
ERP Kuruluş Yeri Programı	Deutsche Ausgleichbank
İlk kuruluş için bina alımı,kira masrafı karşılama kredisi (KOBİ' ler için). % 8 faiz. Vade 10 yıla kadar. Ödemesiz dönem iki yıl. Max. kredi 200 bin DM.	
ERP İştirak Programı	KFW ve Onun Yetki Verdiği Her Bir Kredi Kuruluşu
Sermaye yapısını genişletmek için kamuca teşvik edilen teşekküllere iştirak kredisi (Bu tür projeler için verilir). İştirak 1 Milyon DM'yi aşmaz.	
KFW KOBİ (Risk Finansmanı)	KFW ve Onunla Çalışan Kuruluşlar
Bu girişimci projesi veya yabancı bir araştırma enstitüsüne ilk kez denediği projelere verilir. Max.1 milyon DM.	
Tamamlama Programı (KOBİ)	Deutsche Ausgleichbank
Yukarıda açıklanan OTA işyeri Destek Programı kredilerine yapılan tamamlama kredileri. Aynı başvuru koşulları geçerlidir. Kredi miktarı yatırımın % 50'si özellikle % 50 faiz. 10 yıla kadar vade, 2 yıl ödemesiz garanti (Kefalet Kuruluşları).	
Kredi Garanti Teminat Finansmanı	Kredi Garanti Kuruluşları, Federal. Eyalet Ekonomi Bakanlığı İlgili Kuruluşu
Kefalet üst sınırı 1 milyon DM.Teminat, kararının % 80'ini aşamaz.Vade 15 yılı geçemez. Tesis inşası ise 23 yılı geçemez.	
Özel Amortisman İndirimi	Vergi Daireleri
31.12.1987 sonrası satın alınmış / üretilmiş / yatırım sermayesi olan mallar için (4 yıl içinde % 20 özel amortisman). Malın, işletme, mal varlığı içinde 240 bin DM' yi aşmaması, işletme sermayesinin 500 bin DM' yi geçmemesi.	
Ar-Ge Finansman Destekleri	Federal Araştırma ve Teknoloji Bakanlığı ilgili Kuruluşları
Bunlar hibedir. 1. yıl 22.750 - 2. yıl 30.000 - 3.yıl 26.750 DM	

Kaynak: Yard.Doç.Dr. Tahir AKGEMCİ, Kobilerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler, 2001, s. 22.

1.3.5.İspanya

İspanya’da küçük ve orta boy işletmelere yönelik faaliyetler belirli kuruluşlar çerçevesinde yürütülmektedir.³⁴ Bu kuruluşları şu şekilde belirtebiliriz:

- Ortak Garanti Şirketleri Konferasyonu (ESGAR), üyeleri adına özel İspanyol bankaları ile ihracatta yatırımlara tercihli faiz oranları yoluyla finansal destek sağlayan sözleşmeler imzalanmaktadır, ayrıca sözleşmelerde garantör rolü oynamaktadır.
- Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmeleri Enstitüsü (IMPI), 100’den az personele sahip işletmelere tasarruf bankaları ve kredi kooperatifleri aracılığıyla düşük faizli kredi sağlamaktadır. Sözleşme değerinin % 80’i kadar ön finansman yardımı sağlanan kredilerin faiz oranı % 8’dir.
- İspanya Dış Ticaret Enstitüsü (ICEX), Ticaret ve Turizm Bakanlığına bağlıdır.İhracat bankaları, sektörel birlikler ve ticaret odalarıyla belirli bir koordinasyon dahilinde ihracatın teşviki için çalışır. Bunu da ölçekleri nedeniyle yurtdışına açılmayan küçük ve orta boy işletmeler için ihracat konsorsiyumları oluşturarak, yurtiçi ve yurtdışı fuarlara ve seminerlere destek sağlayarak, İspanyol şirketlerin işlerini takip edebilmelerini kolaylaştırmak ve onlara büro hizmeti verebilmek için “yurtdışı ticaret büroları” açarak gerçekleştirmektedir.³⁵

1.3.6. İtalya

İtalyan ekonomisinde KOBİ’lerin yeri yadsınamaz boyuttadır. Özellikle kalkınmakta olan bölgelerde istihdam olanaklarının artması bakımından KOBİ türü işletmeler tercih edilmektedir. Mediocredito Centrale (Küçük ve Orta Boy İşletme Gözlemevi) tarafından yapılan çalışmalar sonucunda istihdamda meydana gelen artışın en büyük kaynağının küçük ve orta boy işletmeler olduğu anlaşılmıştır. Diğer bir

³⁴ Derya KULOĞLU, **Avrupa Topluluğunda Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Uygulama ve Politikaları**, Ankara, Maliye Bakanlığı AT ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı, s.s.67-68.

³⁵Deniz ŞENYURT, **a.g.e.** , s.s.92-93.

araştırmaya göre ise; 1994'ün ikinci çeyreğinde ekonomide gözlenen iyileşmenin siparişlerin % 7,3, üretimin % 6.4 artışı) baş aktörü de küçük ve orta boy işletmelerdir.³⁶

İtalya'da KOBİ'lerle ilgili çalışmaların yoğunlaşmasının temel nedeni, dünya pazarlarındaki talebe, aralarında hızlı ve esnek bir biçimde örgütlenerek cevap verebilmeleridir. Ayrıca hızlı büyüme kaydetmeleri ve ürün geliştirmede gösterdikleri başarılar ile dikkatleri üzerlerine çekmişlerdir. Son zamanlarda büyük işletmeler, bir kısım yarı mamül ve temel mamül ürünleri KOBİ'lere ihale etmektedir ve böylece KOBİ'lerin amaca göre kurulması ve gelişmesi sağlanmaktadır.

İtalya'da KOBİ'lere yönelik devlet desteğinin amaçlarını şu şekilde özetleyebiliriz;³⁷

- Üretken yatırımların desteklenmesi
- Araştırma ve teknolojik yeniliklerin geliştirilmesi
- İşletmeler arası işbirliğini geliştirme

İtalya'nın sanayileşmesinde kuzey-güney farklılığı söz konusudur. Orta-kuzey bölgedeki küçük ve orta boy işletmeler Avrupa ekonomisiyle bütünleşmiş, dinamik, yatırım ve ticarete faal bir yapıya sahiptirler. Ancak Güney İtalya'nın küçük ve orta boy işletmeleri ekonomik ve sosyal açıdan geri kalmış durumdadır. KOBİ'leri destekleme politikaları, daha çok güney bölgeye yöneliktir.

İtalya'da "Federexport" organizasyonu, küçük sanayinin ihracat birimleri ve konsorsiyumlar şeklinde dışarı açılmalarını sağlamış ve ihracatı arttırmıştır. İtalya'da sanayi bölgeleri (industrial districts) adı verilen yapılanmalar sürekli büyüyen bir sanayi dokusu haline gelmiştir. Sanayi district'leri³⁸ bir bölgede KOBİ türü sanayi ve ticaret örgütlenmelerinin işbirliği içinde dış talepleri değerlendirerek üretime geçtikleri bir alandır. İtalyan Hükümetinin öncülüğünde küçük ve orta boy işletmelerin bir araya gelerek kurdukları birliklerin pazar araştırmaları, reklam harcamaları, uluslararası fuar ve sergilere katılımlar ve firmaların pazar paylarının kuvvetlendirilmesi gibi faaliyetlerin finansmanını sağlayacak döner fonlar kurulmuş; ayrıca konsorsiyum ve kooperatif şeklindeki ihracat birliklerinin de faaliyetlerini artırıcı kararlar alınmıştır.³⁹

³⁶ Ölçüler Farklı Ama Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Yeri Tartışılmaz , a.g.e. , s.34.

³⁷ Deniz ŞENYURT, a.g.e. , s.82.

³⁸ District kelimesi bölge anlamının dışında başka unsurları ihtiva ettiği için kelime aynen muhafaza edilmiştir.

³⁹ **Küçük ve Orta Boy İşletmelerin İhracatta Örgütlenmelerine Bir Model: Sektörel Dış Ticaret Şirketleri**, GB Sürecinde Türkiye, Sayı 21-22, Ocak-Şubat-Mart-Nisan 1996 s.10.

İtalya'da KOBİ'lere Sağlanan Destekler Tablo 1.4'de belirtilmiştir.

Tablo 1.4: İtalya'da KOBİ'lere Sağlanan Destekler

İtalya' da KOBİ' lere Sağlanan Finansal Destekler	
FINANSMAN KOLAYLIKLARI	SAGLAYAN KURULUŞLAR
A. Üretim Yatırımlarının Teşviki	Bölgesel Orta Vadeli Kredi Kurumları (Medio Credito Centrale)
Sübvansede edilmiş kredi ve hibe sermaye yardımı şeklindedir. Amaç üretim sistemi modernizasyonu	
B. Risk Sermayesinin Teşviki	Küçük İşletmeleri Teşvik Fonundan teknolojik yenilikler için desteklenmek
Bu finansman modeline giren KOBİ' lerin özel para kaynaklarından teşviki.	
C. AB Dışı Pazarlara Gir. Teşviki	Dış Ticaret Bakanlığı
Ölçek ayırmaksızın harcamaların % 85'i (maksimumu) finanse edilir. Projelerin değerlendirme yetkisi Bakanlıktadır (Düşük faizli kredi). KOBİ' lerin payı % 60'a ulaşmıştır.	
D. Özel ihracat Kredisi	SACE (Özel ihracat Kr.Garanti Dairesi)
1977 Tarih ve 2227 Sayılı yasa ile KOBİ' ler için ihracat sigortası ve finansman kredisi kolaylıkları (Kısa, orta, uzun vadeli krediler).	
E. Kefalet (Teminat)Yardımları	Ticaret ve Sanayi Odaları Bölgesel Genel İdareler
KOBİ' lerin kredi teminatı sorunları için oluşturulmuş ortak teminat fonu şirketin iflası halinde riskin % 50' sini Kefalet Fonu, %50'sini banka üstlenir	
F. 1986 Tarih ve 64 Sayılı Yasa ile	
Geri kalmış bölgelerdeki küçük işletmelere yapılan parasal yardımlar.Düşük faizli kredi, sermaye yardımı, sübvansede edilmiş leasingler. Yatırımın miktarına, sektöre tanınan önceliğe,bölgenin gelişmişlik düzeyine göre değişir. Genelde parasal yardım paketleri. ortalama yatırımın %60' ını karşılamaktadır.	

Kaynak: Yard.Doç.Dr. Tahir AKGEMCİ, Kobilerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler, s. 3.

1.3.7. AB’de KOBİ’lere Sağlanan Destekler

Tablo 1.5: AB’de KOBİ’lere Sağlanan Destekler

AT'DE KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKİ İŞLETMELERE SAĞLANAN TEŞVİKLER	
Sağlanan Teşvik ve destekler	Teşvik ve Destekleri Sağlayan Kuruluşlar
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sanayi, sanatkar ve hizmet yatırımlarına parasal yardımlar ▪ Fizibilite (yapılabilirlik) Analizlerinin Finansmanı ▪ Enerji ve Alternatif Enerji Tasarrufu Sağlayacak Yatırımlara Yardım ▪ Firma Çevresi ile İlgili Yatırımlar ve Yardım ▪ Su Ürünlerinin Geliştirilmesi ▪ Küçük Firma ve Sanatkarlara ▪ Müşavirlik ve Yardım ▪ Teknolojik icatların ve Yaratıcılığın Geliştirilmesi ▪ Kırsal ve Endüstriyel Bölgelerin Yeniden Canlandırılmasına Dönük Faaliyetlerin Desteklenmesi ▪ Altyapının Geliştirilmesi ▪ Küçük esnaf ve Sanatkarlara Dış Ülkelerde Staj ve Burs ▪ AET Dışı Üçüncü Ülkelerle Sanayi İşbirliği ve Piyasa ▪ Topluluk içi Teşebbüsler Arası İşbirliği 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Avrupa Bölgesel Gelişme Fonu ▪ Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonları ▪ Dolaysız Yardımlar; <ul style="list-style-type: none"> a. Avrupa Yatırım Bankası b. Avrupa Kömür Çelik Birliği c. Topluluk Yeni Araçları ▪ Avrupa Bölgesel Gelişme Fonu ▪ Avrupa Yatırım Bankası ▪ Topluluk Yeni Araçları ▪ Avrupa Yatırım Bankası ▪ Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonları ▪ Avrupa Su Ürünleri Geliştirme Sosyal Fonu ▪ Avrupa Bölgesel Gelişme Fonu ▪ Görev Grubu ▪ Mesleki Formasyonu Geliştirme Merkezleri ▪ Avrupa Bölgesel Gelişme Fonu ▪ Avrupa Sosyal Fonu ▪ Avrupa Yatırım Bankası ▪ Topluluk Yeni Araçları ▪ Avrupa Bölgesel Gelişme Fonu ▪ Genç İşçi Mübadele Teşkilatı ▪ Avrupa Komisyonu Staj Kurumu ▪ Eğiticilerin Mübadele Kurumu ▪ Avrupa Geliştirme Fonu ▪ Sanayi Geliştirme Merkezi ▪ Teşebbüsleri Birbirine Yaklaştırma Bürosu ▪ Görev Grubu (BC-NET, SPRINT EUROCA Projeleri)

Kaynak: Prof.Dr. İlhan ULUDAĞ,Doç. Dr. Vildan SERİN , Türkiye de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler,Yapısal ve Finansal Sorunlar ve Çözümler, s.117.

İKİNCİ BÖLÜM

AB'NİN KOBİLERE TAHSİS ETTİĞİ FONLAR

2006 yılı itibariyle Türkiye'nin AB ile müzakereler sürecinin devam etmesi nedeniyle AB'nin KOBİ'lere tahsis ettiği fonlar sınırlı miktardadır. Bu bölümde ise, genel olarak AB ülkelerine tahsis edilen fonlar genel olarak anlatılmaktadır.

2.1. AVRUPA KÜÇÜK İŞLETMELER ŞARTI VE KOBİ PAKETİ

2.1.1. Avrupa Küçük İşletmeler Şartı

19-20 Haziran 2000 tarihinde düzenlenen Feira Avrupa Konseyi'nde Avrupa Birliği Genel İşler Konseyi, üye ülkelerin KOBİ politikalarında birlikteliğin sağlanması ve KOBİ'lerin geliştirilmesi amacıyla "Küçük İşletmelere Yönelik Avrupa Şartı" nı onaylamıştır. "Küçük İşletmelere Yönelik Avrupa Şartı" AB KOBİ politikasının temelini oluşturmaktadır.

Avrupa Küçük İşletmeler Şartı, 2000 yılında 15 AB üyesi ülkede uygulanmaya başlanmış olup, 1 Mayıs 2004 tarihi ile yeni üye olmuş ülkeler (Macaristan, Polonya, Çek Cumh., Slovenya, Sloveky, Estonya, Litvonya, Letonya, Kıbrıs, Malta) ve aday ülkeler (Türkiye, Bulgaristan ve Romanya); 2002 yılında Slovenya'da düzenlenen toplantı çerçevesinde, Şart'ı kabul ederek uygulamaya koymuşlardır. Komisyon 21 Ocak 2003 tarihinde aday ülkelerde uygulamayı inceleyen Küçük İşletmeler İçin Avrupa Şartı Raporu'nu yayınlamıştır.⁴⁰

Aşağıda bu eylem planları özet olarak sunulup, AB ülkelerinin KOBİ'lere yönelik olarak girişimlerine örnekler verilmiştir.

- **Girişimciliğin eğitimi ve öğretimi:**

Girişimciliğe yönelik eğitim faaliyetlerinin giderek artırılması gerektiği belirtilerek, işletmeler ve girişimcilikle ilgili genel bilgilerin AB üyesi ülkelerinde tüm okul seviyelerinde öğretilmesi sonucuna varılmıştır.

Girişimcilik için eğitim ve öğretimde "En İyi Uygulama Projesi" Kasım 2002 tarihinde tamamlanmıştır. Bu projenin amacı, tüm okul seviyelerinde, Avrupa

---

⁴⁰ AB KOBİ Politikaları Bilgi Notu, Haziran 2005, İstanbul, s.10., www.mess.org.tr , 18.06.2006.

Eğitim Sistemleri içerisinde, girişimciliğin öğretilmesine yönelik teşvik edici adımları tanımak ve bir karşılaştırma yapma olanağı sunmaktır.

Bu bakımdan, ye ülkeler girişimciliğin teşvik edilmesi için çeşitli faaliyetlerde bulunmuştur.

Örneğin İsviçre, 10 yaşının üzerindeki çocuklara (oğunlukla kız çocukları olmak üzere) teknoloji ile ilgili ve genel hedefleriyle ilgili eğlenceli bir takım aktiviteler düzenlemek suretiyle geleceğin mühendis ve yatırımcılarını cesaretlendirmeye yardımcı olmak üzere ‘‘Belediye Girişimci ve Teknoloji Merkezi’’ kurmuştur. İngiltere ise; gerçek hayatta ticaret hakkında ğrenci yetiştiren okullar için (ki bu okullar tipik birer şirket olarak da değerlendirilebilir.) ‘‘Girişim Kavrama Projesi’’ ni geliştirmiştir.⁴¹

▪ **Daha ucuz ve daha hızlı başlangıç (iş kurma süreci)**

şirket kurulması sırasında oluşan bürokratik işlemlerin azaltılması için çalışmalar yapılması öngörülmektedir.

AB’ne ye birçok ülkede, şirketlerin daha düşük maliyetli ve daha hızlı bir şekilde kurulması için çalışmalar yapılmıştır.

Bununla birlikte AB’de bazı ülkelerde bu çalışmalar yoğun bir şekilde sürerken bazı ülkelerde ise halen şirketlerin kuruluşuna yönelik prosedürlerin asgari düzeye indirgenmesi ile ilgili çalışmalar yetersiz düzeyde kalmıştır. Ancak yeni fikirler ile bu sorunlar zlmeye çalışılmaktadır. Örneğin şirketlerin on-line kuruluşu ve tesciline ilişkin ilerlemeler cesaretlendirilmiştir.

Günümüzde rekabet şartlarının ağırlığı nedeni ile, şirketlerin başlangıç maliyetleri düşürülmesi, ağır prosedürlerin kaldırılması önemlidir. Bu bakımdan şirketlerin kuruluşlarını ve katılımlarını artırabilmek için on-line girişimler sağlanmalıdır.

2001 yılında, Avrupa Komisyonu, her ye ülkedeki ilgili süreçlerin açık bir biçimde görülebilmesi, en iyi uygulamaları teşvik etmek ve en iyi uygulamalardan

⁴¹ Cosmission of the European Communities, 2003, s.s.7-40.

başka ülkelerin ilham almasını teşvik etmek amacıyla “en iyi prosedür kıyaslama uygulaması” nı oluşturmuştur.⁴²

Değişik üye devletler, şirket kuruluşlarını daha da basitleştirmeye yönelik olarak bir üst adım niteliğinde bir takım girişimlerde bulunmuşlardır. Örneğin İspanya ve Portekiz, 2003 yılından 2006 yılına kadar şirket kuruluşlarındaki prosedürleri % 50 civarında azaltmayı amaçlamaktadır. Fransa ise, 2007 yılına kadar 220.000 adet yeni girişime ulaşmayı amaçlamaktadır. İsviçre, 2003 yılından 2006 yılına kadar 150.000 adet yeni girişimin oluşturulmasını hedeflemektedir. Bunun yanında İrlanda ise, 2006 yılına kadar 520 adet gelişim potansiyeli yüksek yeni işletmelerin kurulmasını hedeflemektedir.⁴³

▪ Daha iyi kanunlar ve mevzuat düzenlemeleri

Avrupa Topluluğu mevzuat ve düzenlemeleri ile ulusal mevzuatlar; KOBİ'lere daha iyi bir çalışma ortamı sağlamak açısından mümkün olduğunca basitleştirilmiştir.

“Daha İyi Düzenlemeler Paketi” 2002 yılı Haziran ayında Avrupa Birliği kurumlarına yönelik mevzuatı ve bu mevzuatın üye ülkelerdeki uygulamasını değiştirmek amacıyla kabul edilmiştir.⁴⁴

Ulusal iflas yasaları gözden geçirilmeli, iflas etmiş, ancak ikinci bir başlangıç yapmak isteyenlere yönelik kolaylaştırıcı koşullar geliştirmek üzere, girişimler teşvik edilmelidir. Bu amaçla çeşitli AB ülkelerinde uygulamalar başlatılmıştır.

Örneğin İngiltere’de Kasım 2002’de sona eren “Şirket Kurtarma Pilot Projesi” ile başarısız olmuş ve iflas etmiş olan şirketlere bir takım kolaylaştırıcı yeni düzenlemeler sağlamak suretiyle ikinci bir şans tanınmıştır. Norveç ise, basit yasalar, yeni düzenlemeler ve daha iyi uygulamalarla işletmeler üzerindeki idari yükü azaltıcı yeni bir program başlatmıştır.⁴⁵

⁴²http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/support_measures/start-ups/benchmarking.htm, 02.06.2005.

⁴³ Commission of the European Communities, 2003, s.s.7-40.

⁴⁴ AB KOBİ Politikaları Bilgi Notu, a.g.e., s.7.

⁴⁵ Commission of the European Communities, a.g.e., s.s. 7-40.

- **İş tecrübelerinin geliştirilmesi**

Avrupa Şartı, eğitimin önemini vurgulayarak, iş becerilerini artırmak amacıyla, yaşam boyu eğitim prensibini ve KOBİ'lerde danışmanlığı teşvik etmektedir. Küçük işletmelerin ihtiyaçlarına uyumlu ustalığın uygun bir şekilde sağlanması, eğitimi ve danışmanlığın yapılması sağlanmalıdır.

Yaşam boyu öğrenim konusundaki tebliğ, KOBİ'lerdeki öğrenim ihtiyacının önemini vurgulamaktadır. Buruges Süreci ⁴⁶; Avrupa Ekonomik Alanı ülkeleri, aday ülkeler ve komisyon arasındaki dayanışmayı güçlendirmek için başlamıştır ve Avrupa mesleki eğitim ve öğretim konusunda Üye Ülkelerin işbirliğini desteklemektedir.

- **Elektronik ortamda (on-line) anında işlem yolunun gerçekleştirilmesi**

KOBİ'lerin internet üzerinden öneri (tavsiye) alması, uygulamalar yapması ,vergi beyannameleri doldurması gibi ilgileri hızlı ve ucuz bir biçimde ulaşmasının sağlanması amaçlanmıştır.

KOBİ'lerin gelişip büyüebilmeleri için elektronik iletişimin şart olduğu kesindir. On-line erişim sayesinde şirketler gelişmeleri yakından takip edebilmekte ve birçok işlemi hızlı ve daha kolay şekilde gerçekleştirebilmektedir. Bu amaçla çeşitli AB ülkelerinde on-line erişimin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

İdari Veri Değişimi (IDA) internet ağı, AB müktesebatının uygulanmasına katkıda bulunmak amacıyla, kamu yönetimleri arasındaki hızlı elektronik bilgi alışverişini desteklemektedir.

- **Tek pazardan azami faydanın sağlanması**

AB ülkeleri arasında 1993 yılından beri işleyen tek Pazar ortamında, AB ülkeleri kimi zaman bazı problemlerle karşılaşmaktadırlar. Bunun sonucunda, küçük işletmelerin yeni pazarlara girmesi ve adil koşullarda rekabet etmelerinin sağlanması için gerekli şartların yerine getirilmesi gerekmektedir.

---

⁴⁶ Bruges süreci,Bruge'de 2001 yılı Ekim ayında düzenlenen Avrupa konferansında kararlaştırılmış olup,Avrupa mesleki eğitim ve öğretim konusundaki artan dayanışmaya işaret etmektedir.Dolayısıyla, 2010 yılında mesleki eğitim için ir Avrupa Çerçevesi, değişik meslekler,sektörle ve üye ülkeler arasındaki dolaşimleri artırma olanağını vatandaşlarına tanımak amacıyla geliştirilecektir.

KOBİ'lerin diğer AB ülkelerinde planlanan mevzuatlar hakkında bilgi toplamaları amacıyla kabul edilen 98/34/AT sayılı yönerge ile Üye Devlet'te bütün ürün ve servisleri içeren teknik düzenlemeler ve mevzuat değişiklikleri kabul edilmeden Önce, ilgili web sitesinden diğer Üye Devletler ilgi edinebilmektedir.⁴⁷

▪ Vergilendirme ve finansal konular

Vergi kanunları, küçük işletmelerde başarıyı ve yaratıcılığı özendiren ve kolaylaştıran, küçük işletmelerin büyümelerine yardım edecek bir niteliğe kavuşturulmalıdır. Finansal kaynaklara erişim ise, küçük işletmelerin kuruluş ve büyümesinin önündeki en büyük engellerden biridir. Bu bakımdan üye devletler, vergilendirme ve şirketlerin finansal olanaklardan daha fazla yararlanmasına ilişkin destekleyici uygulamalar yürütmeye başlamıştır.

Girişimciler, kurulum ve gelişimin sağlanması açısından finansal desteğe ihtiyaç duymaktadır. KOBİ'lerin finansal hizmetlerden daha fazla yararlanması ve erişimin kolaylaştırılması için bir takım kararlar alınmıştır ve uygulamalar yapılmıştır.

2001 yılı Ekim ayında, “ Vergi engelleri olmayan bir iç pazara doğru AB seviyesinde faaliyet gösteren işletmeler için şirketlere konsolide kurumlar vergisi tabanı sağlama” stratejisine ilişkin tebliğ yayınlanmıştır. Bu tebliğin amacı AB pazarında faaliyet gösteren şirket vergileri ve KOBİ problemlerinin çözülmesidir. Bu perspektifle, Katma Değer Vergisi (KDV) ve vergi engellerinin kaldırılması ile ilgili iki yönetmelik de yakın zamanda yeniden düzenlenmiştir.⁴⁸

Bankalar ve KOBİ'ler arasında karşılıklı anlayışı geliştirmek amacıyla Eurochamers, EAPME ve UNICE tarafından onaylanan “Avrupa Banka ve KOBİ İdaresi Davranış Kuralları” oluşturulmuştur.

AB Ülkelerinde vergisel açıdan teşviklere ağırlık verilmiş ve çeşitli AB ülkelerinde bu konuda çalışmalar yapılmıştır. Örneğin; İrlanda 2003 yılında tüm şirketler için kurumlar vergisi oranlarını % 12,5'e indirmiştir. Ayrıca İrlanda tüm

⁴⁷ AB KOBİ Politikaları Bilgi Notu, a.g.e., s.8.

⁴⁸ **Topluluk genelinde KDV'yi modernleştirme, uyumlaştırma ve basitleştirme amacı güden,77/3888/AT sayılı Yönerge'yi takip eden, 20 Aralık 2001 tarihli ve 2001/115/AT sayılı Konsey Yönergesi (17/1/2002 tarihli ve L15 sayılı ATRG,s.24) ve KDV vergisine tabi kişilerin belirlenmesine yönelik 17 Ekim 2000 tarihli ve 2000/65/AT sayılı Konsey Yönergesi (21/10/2000 tarihli ve L269 sayılı ATRG, s.44**

şirketler için vergi beyanname sistemini basitleştirici uygulamaları yürürlüğe koymuştur. İngiltere ise, Kurumlar Vergisi oranlarını tüm şirketler için %23'ten % 19'a indirmiştir. Hatta İngiltere başlangıç aşamasındaki şirketler için % 19 olan vergi oranını % 0'a düşürmüştür.⁴⁹

▪ **Küçük işletmelerin teknolojik kapasitelerinin güçlendirilmesi**

Küçük işletmeler arasında teknoloji kullanımının güçlendirilmesi ve bu teknolojilere uygunluk kapasitelerinin artırılması amaçlanmaktadır.

5. ve 6. çerçeve programları gibi Avrupa Araştırma ve Teknolojik Gelişim (RTD-Research and Technological Development) Programları; KOBİ'lere yönelik araştırma ve gelişim araçları olarak kullanılmaktadır.

Üye ülkeler, KOBİ'lerde teknolojik gelişimin sağlanması ve adaptasyonu için bir takım uygulamalar yürürlüğe koymuştur.

Örneğin Danimarka'da, KOBİ'ler ile üniversiteler arasındaki işbirliğinin artırılması ve genişletilmesi amacıyla "Yenilikçi Sanayi Projesi" başlatılmıştır. İrlanda'da ise, KOBİ'ler ile üniversiteler arasında teknoloji transferi ve ticaretini kolaylaştırmaya yönelik olarak "Teknoloji Transferi Girişim Programı" geliştirilmiştir.

▪ **Başarılı e-işletme modellerinin kullanılması**

"E-işletme" kavramı, e-ticaret ve digital teknolojilerin en iyi şekilde kullanılması anlamına gelmektedir. AB ve üye ülkelerde en iyi uygulamalar takip edilmek ve başarılı iş modellerine adaptasyonu sağlamak için küçük işletmeler teşvik edilmelidir.

Europa Hareket Planı⁵⁰ "dinamik bir e-işletme ortamı" yaratmayı amaçlamaktadır. KOBİ'lere yasama, e-yetenekler, birlikte işlerlik ve güven konularında geniş bir eylem planı sunmaktadır. Ayrıca ulusal ve bölgesel politikaların iyi pratiklerini açığa çıkarmak; ilgili bilgi ve tecrübeleri paylaşmak amacıyla e-işletmeyi desteklemeye yönelik bu pratiklerin kıyaslanması yapılmaktadır.

⁴⁹ Commission of the European Communities, **a.g.e.**, s.s. 7-40

⁵⁰ 2002 yılı Mayıs ayında, Komisyon e-Europe takip planı adıyla 2003-2005 yılları arasında etkili olacak bir Eylem Planı oluşturmuştur.

- **AB ve ulusal seviyede küçük işletmelerin daha etkin ve daha güçlü temsil edilmesi**

KOBİ'lerin AB ve ulusal düzeyde karar alma süreçlerine katılımı, farklı ülkelerdeki KOBİ'lerin çıkarlarının gözetilmesi ve aralarında ilişki kurulması açısından büyük önem arz etmektedir.

Komisyon tarafından oluşturulan "İnteraktif Politika Oluşturma" adlı on-line girişim çerçevesinde, KOBİ'lerin iç pazarda yaşadıkları engeller hakkında bilgi alışverişi sağlanmaktadır.

Avrupa Küçük İşletmeler Şartı'nda yer alan kriterlerin Üye Devletlerde uygulanmasını incelemek amacıyla her yıl yıllık raporlar sunulmaktadır.

2.1.2. Kobi Paketi

21 Ocak 2003 tarihinde kabul edilen "KOBİ Paketi", KOBİ'leri ve KOBİ'lerin Lizbon dahilindeki katkısını destekleyici nitelikteki dökümanlar grubunu içerir.

"KOBİ Paketi" olarak adlandırılan bu eylem planı çerçevesinde, üye ülkeler, aday ülkeler ve AB Komisyonu'nun Avrupa KOBİ Şartı'nda belirlenen ilkelerin uygulanışı analiz edilmektedir.

KOBİ Paketi dört rapordan oluşmaktadır:

- AB Üye Devletleri'nde "Küçük İşletmeler İçin, Avrupa Şartı'nı İnceleme raporu 2003"
- Aday Ülkeler'de "Küçük İşletmeler İçin Avrupa Şartı'nı İnceleme Raporu 2003"
- Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler Lehine "AB Düzeyinde Eylemleri İnceleme Raporu"
- Avrupa Komisyonu "KOBİ Elçilerine Dair Eylem Raporu"

Raporlarda AB'nin uyguladığı KOBİ politikasındaki son gelişmeler ve gerçekleşmesi planlanan eylemler ele alınmaktadır.

"Genişleyen Avrupa'da Küçük Çapta Düşünmek" adlı Tebliğ'e göre KOBİ Paketi'nin başlıca içeriği şu şekildedir:⁵¹

- **Avrupa'nın küçük işletmeleri daha iyi dinlenmeli:** Küçük işletmelerin AB düzeyinde kanun yapma ve karar alma süreçlerinde seslerini daha iyi duyurabilmelerine yönelik fırsatlar tanınmalıdır.
- **Üye Devletler arasında iyi uygulamaların paylaşılması prosedürü kuvvetlendirilmeli:** Avrupa ancak bu yolla özellikle son genişlemeden sonra AB Üye Ülkeleri arasında oluşan performans farklarını kapatabilir.
- **Girişimciliğin öğretilmesi:** Avrupa daha girişimci olma yolunda adımlar atmaktadır. Girişimciliğin ilgili eğitimlere yönelik çabaların artırılması ile desteklenmesi gerekmektedir.
- **Aday ülkelerde bir girişimcilik kültürü yaratılması:** Aday ülkelerin tam üye olduktan sonra, iç pazardan en üst düzeyde verim alabilmesi için, Topluluk müktesebatının ilgili ülkelerde uygulanması ötesinde, bu ülkelerde daha rekabetçi girişimler ve daha uygun bir iş ortamı yaratılması gerekmektedir.
- **KOBİ'lerin bütün Topluluk politikaları içinde en önemli yere konulması:** Hemen hemen bütün AB politikalarının bir KOBİ boyutu içerdiği aşikardır.

---

⁵¹ AB KOBİ Politikaları Bilgi Notu, **a.g.e.**, s.11.

2.2.AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KOBİ'LERİN DESTEKLENMESİ

Avrupa Birliği Bütçesi'nin en önemli gider kalemlerini Yapısal Fonlar (ABKF, ASF, ATYGF-Yön verme Bölümü ve BSMA) ve ATYGF-Garanti Bölümü oluşturmaktadır. ATYF-Garanti Bölümü topluluk bütçesinin yaklaşık yüzde 50'sini ,yapısal fonlar ise yüzde 32'sini oluşturmaktadır.

Fonlardan faydalanabilme oranı, daha çok sistemin nasıl işlediğini bilmekle mümkündür. Topluluk, hiçbir üye ülkeye doğrudan yardım yapmamakla birlikte, üye ülkelerin taleplerine göre mali imkanlardan faydalanmalarını sağlamaktadır.

2.2.1. Avrupa Birliği'nde KOBİ'lere Yönelik Fonlar

Bu bölümde; AB'nde KOBİ'lere yönelik fonlar üye ülkeler bazında genel olarak ele alınacaktır.

2.2.1.1. Avrupa Tarımsal Yönverme ve Garanti Fonu-Garanti Bölümü

Avrupa Tarımsal Yönverme ve Garanti Fonu - Garanti Bölümü, AB Bütçesinin en büyük gider kalemini teşkil eder. Fon, Avrupa Birliği'nin belirlediği kurallar çerçevesinde, temel tarımsal ürünlerdeki piyasaların düzenlenmesinde katkılarda bulunmaktadır.

AYGYF-Garanti Bölümü, reformlar ve yeniden yapılanma çalışmalarını sürdürmektedir. Fon bu amaçla, Ege Adaları, Azores (Posemia) ve Madeira, Fransa'nın Deniz Aşırı Bölgelerinin coğrafi durumları nedeniyle karşılaştıkları problemlerin giderilmesine yönelik tazminatlar, AB dahilinde yaşayan yoksullara tarımsal ürünler dağıtımını şeklindeki yardımlar gibi özel nitelikli yardımlarda bulunmaktadır. Fon, OTP reformu ile bağlantılı olarak, orman kaynaklarının kullanımının geliştirilmesi gibi spesifik alanlara da yardım sağlamaktadır.⁵²

ATYGF-Garanti Bölümü harcamaları, AB'nin OTP'de yapmış olduğu düzenlemeler çerçevesinde, her yıl nisbi olarak azalmaya devam etmektedir. AB'nin

⁵² Daha fazla bilgi için bakınız Metin GENÇKOL, **Avrupa Birliği Mali İşbirliği Politikaları ve Türkiye**, DPT-Uzmanlık Tezi, Eylül 2003, s.38.

Bütçesi ve Garanti Bölümü her yıl öncekine göre artmakta, fakat Garanti Bölümü'nün toplam bütçedeki payı her geçen yıl azalmaktadır.

Ayrıca OTP çerçevesinde tarım ürünlerinin üçüncü ülkelere ihracatını kolaylaştırmak amacıyla, dünya fiyatları ile Topluluk fiyatları arasındaki fark, ihracatta iadeler şeklinde ATYGF-GB'den ödenmektedir.

ATYGF-Garanti bölümü, OTP çerçevesinde 1965 yılından itibaren ortak piyasa düzenlemeleri ve fiyat politikalarının uygulanmasında en önemli araçtır.

2.2.1.2.Yapısal Fonlar

AB, üye ülkeler arasında ekonomik ve sosyal gelişmişlik farklarını azaltmak, hayat standardını yükseltmek amacıyla kuruluşundan itibaren bazı fonlar kurmuştur.Yapısal Fonlar (ABKF, ASF, ATYGF-YB, BSMA ve Uyum Fonu) olarak adlandırılan bu fonlar, farklı tarihlerde farklı amaçlarla kurulmuş ve başlangıçta birbirinden bağımsız olarak faaliyetlerini sürdürmüştür. Ancak, Topluluk 1989 yılında bu fonların birbirinden bağımsız olmasından kaynaklanan kaynak israfını önlemek için fon faaliyetlerinin birbiri ile ilişkilendirilmesini kararlaştırmıştır. Bunu takiben, 1994 yılında Yapısal Fonların ana kriterleri ortaya konmuş ve tamamen yeni bir yapı oluşturulmuştur.

Yapılan düzenlemelerle, Fonların tabi olacağı temel kriterler altı ana kriter altında toplanmıştır. Nitekim, önümüzdeki yıllarda bu kıstasların daha da azaltılarak, dağınıklığın ve kaynak israfının önlenmesi hedeflenmektedir. Fonların hangi kriterlere tabi olduğu Tablo 2.1 de gösterilmektedir.

Tablo 2.1: AB Fon Kriterleri

	ABKF	ASF	ATYGF-Yönverme	BSMA
Kriter 1	X	X	X	
Kriter 2	X	X		
Kriter 3		X		
Kriter 4		X		
Kriter 5a			X	X
Kriter 5b	X	X	X	
Kriter 6	X	X	X	

Kriter 1, son üç yılın GSYİH ortalaması, Topluluk ortalamasının % 75'inden daha düşük olan az gelişmiş bölgeleri kapsamaktadır.

Kriter 2 kapsamına girecek olan gerileyen sanayi bölgelerini tanımlamak üzere üç temel gösterge kabul edilmiştir.⁵³

Bunlar;

- İşsizlik oranı Topluluk ortalamasının altında olmak,
- Sanayide çalışanların yüzde oranı topluluk ortalamasının üstünde olmak
- Bu iki istihdam kategorisinde gittikçe kötüye gitmek

Bu göstergelerden ikincisi, Kriter 1 ve 2 kapsamındaki çok yakın bölgeleri, temel gösterge ile yakından ilgili küçük alanları, özellikle işsizliğin çok daha kötüye gitmeye yüz tuttuğu şehir bölgeleri, terkedilmiş sanayi alanları ve balıkçılık sektörünün yeniden yapılandırılmasına yönelik girişimlerden etkilenen bölgeler gibi alanların genişletilmesi imkanını taşımaktadır.

Kriter 3, uzun dönemde işsizlikle mücadele, emek piyasasından çıkarılan insanların ve gençlerin çalışma hayatına kazandırılması faaliyetleri ve kadın ve erkekler için eşit istihdam imkanlarının teşvik edilmesi konularını kapsamaktadır. Kriter 3 kapsamında ASF üye ülkelere yardım sağlamaktadır.

⁵³ Ragıp ŞAHİN, **AB Bütçesi ve Fonları ve Türkiye'nin Tam Üyeliği**, DPT,Agustos,1998, s.43.

Kriter 4 kapsamında, sanayideki imalat sistemlerinin değişmesi ve değişen sanayilerde çalışanların yeni duruma uyumlarını sağlayacak faaliyetler tanımlanmaktadır. Kriter 4 kapsamında, üye ülkeler, sadece ASF'dan yardım sağlamaktadır.

Kriter 5a; OTP reformunun temelindeki tarımsal yapının düzeltilmesini hızlandırıcı faaliyetler ile balıkçılık sektörünün yapısal düzenlemelerinin modernizasyonunun teşvikine yönelik faaliyetler, mütalaa edilmektedir. Kriter 5a kapsamında, üye ülkeler ATYGF-YB ve BSMA'dan yardım sağlamaktadır.

Kriter 5b kapsamındaki alanların belirlenmesinde sosyo-ekonomik seviyenin düşüklüğü gibi çok genel bir tanımlama yapılmıştır. Ancak, bu genel tanımlamanın yanı sıra, üç temel faktör dikkate alınmakta ve bu faktörlerin mutlaka ikisinin birlikte olması gerekmektedir. Bu faktörler;⁵⁴

- İstihdamda tarımsal payın yüksekliği
- Tarım gelirlerindeki payın düşük oluşu
- Nüfus yoğunluğunun düşük olması ve/veya anlamlı bir nüfus azalışıdır.

Kriter 5b kapsamında üye ülkelere ABKF, ASF ve ATYGF-YB tarafından yardım sağlanmaktadır.

Kriter 6'nın temel ilkelerini şu şekilde sıralayabiliriz ;

Yoğunlaşma gerektiren konular ve birbirine yakın küçük alanların benzer nüfus yoğunluğu ölçüleri ile değerlendirilebilen, kilometrekarede sekiz kişi veya daha az insan yaşayan ve NUTS sınıflamasının ikinci seviyesinde olan uygun veya özel bölgeler olarak tanımlanmaktadır.

Avrupa Komisyonu, yapısal fonlardan Topluluk İnisiyatifi adı altında topluluk harcamaları yapmaktadır.Komisyon 14 adet inisiyatif ortaya koymuştur.

Topluluk İnisiyatifleri şunlardır;⁵⁵

- Interreg II :Sınır bölgelerinde İşbirliği ve Enerji Şebekesi

⁵⁴ Ragıb ŞAHİN, a.g.e. , s.47.

⁵⁵ Daha fazla bilgi için bakınız Ragıb ŞAHİN, a.g.e. , s.46.

- Leader II :Kırsal Kalkınma
- Regis II :Çok Uzak Bölgeler
- Employment: İstihdam ve İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi
- Adapt :İşgücünün Endüstriyel Değişikliklere Uyumu
- Reacher II :Kömür Madenleri Bölgelerinin Ekonomik Dönüşümü
- Resider II :Çelik Alanlarında Ekonomik Dönüşüm
- Konver :Savunma Sektöründe Ekonomik Dönüşüm
- Relex :Tekstil Sektöründe Ekonomik Dönüşüm
- Textile and Clothing in Portigal: Tekstil ve Giyim Sektöründe Modernizasyon (Portekiz)
- SME'S :Küçük ve Orta Boy İşletmelerin (KOBİ) Tek Pazara Uyumu
- Urban :Kentsel Alanlar
- Pesca :Balıkçılık Sektörünün Yeniden Yapılanması
- Peace :Kuzey İrlanda İçin Barış Programları

Topluluk İnisyatifleri programlarından desteklenen projeler, mali imkanlarını Topluluk Yapısal Fonları'ndan temin etmektedir. Ayrıca Avrupa Yatırım Bankası kredilerinden de faydalanabilmektedirler.

- **Avrupa Sosyal Fonu (ASF)**

ASF, Roma Anlaşması ile 1958 yılında kurulmuştur. Roma Anlaşması'nın 123'üncü maddesi " Ortak Pazar içinde işçiler için istihdam imkanlarını iyileştirmek ve bu suretle yaşam standardının yükselmesine katkıda bulunmak amacıyla, aşağıda belirlenen hükümlere göre bir Avrupa Sosyal Fonu kurulur. Bu fonun görevi, Topluluk içinde istihdamı kolaylaştırmak ve işçilerin coğrafi ve mesleki hareketliliğini artırmaktır." demek suretiyle hem Fonun hem kuruluşunu, hem de Fonun görevlerini belirtmiştir.

Fonun işleyiş ve çalışma kuralları hakkında düzenlemeler ise şu şekilde sıralanır;

- a) - yeniden mesleki eğitim
  - yeniden yerleşme tazminatları vasıtasıyla işçilere verimli olabilecekleri yeni işler sağlanması
- b) bir teşebbüsün farklı bir üretime yönelmesi sonucu işi bütünüyle veya kısmen azalan veya geçici olarak işten çıkarılan işçilere, yeniden tam olarak istihdam edilinceye kadar, eski ücret düzeylerini koruyabilmeleri için yardım sağlanması amacıyla o üye devlet veya kamu hukukuna tabi bir kuruluş tarafından tahakkuk ettirilen masrafların yüzde 50'sini karşılar.⁵⁶

Yeniden mesleki eğitim masraflarının karşılanabilmesi için, işsiz kalanlara yeni bir meslek dışında iş bulamamış olmaları ve yeniden eğitildikleri meslekte en az altı aydır üretken bir şekilde çalışıyor bulunmaları gerekmektedir.

Bir teşebbüsün, faaliyet türünün değişmesi halinde, işçilere yapılacak yardımların verilmesi;⁵⁷

- a) Söz konusu işçilerin en az altı aydır bu teşebbüste yeniden tam olarak istihdam ediliyor olmaları
- b) İlgili hükümetin, söz konusu değişiklik ve finansmanı ile ilgili olarak, teşebbüs tarafından hazırlanmış bir tasarımı daha önceden takdim etmiş olması
- c) Komisyonun bu değişiklik tasarısına ön onay vermiş olması şartına bağlıdır.

1971 yılında yapılan düzenlemeler ile fon iki bölüme ayrılmıştır.

Fonun birinci bölümü, istihdamın Topluluk politikaları ve tedbirlerinden etkilendiği veya etkilenmesinin muhtemel olduğu zamanlarda ve işgücü piyasasında arz ve talep dengesinin düzeltilmesi için üye devletlerle Topluluğun ortak hareket etmesi gerektiği takdirde mali destek sağlamaktadır. Fon, bu şekilde tüm Topluluğu etkileyen istihdam dengesizliğini gidermede ortak bir yaklaşım sağlamaktadır.

⁵⁶ Avrupa Topluluklarını Kuran Temel Anlaşmalar(AKÇT,AET,AAET) ,Cilt 1, DPT, Ankara, Ağustos 1993, s.s.187-188

⁵⁷ Roma Anlaşması, madde 125.

Fonun ikinci bölümü, yapısal işsizlik ve gizli işsizlik ile mücadele için uzun vadeli tedbirlerin finansmana katkıda bulunmaktadır.

Fon, gelişmemiş veya mevcut sanayilerin çökmekte olduğu alanlarda, teknik ilerlemelere ayak uydurmak için işçilerin eğitilmeleri, sakat işçilerin yeniden işe yetiştirilmesi ve 50 yaşın üzerinde olan yaşlı kişilerin istihdamı gibi konularda üye ülke politikalarını desteklemektedir.

20 Haziran 1993 tarihinde 2084/93 (EEC) sayılı tüzükle yapılan düzenlemelere göre, Fon kaynaklarından, Topluluk tarafından belirlenen 1, 2, 3, 4, 5b ve 6 kapsamında, şu özellikleri taşıyan projeler faydalanabilmektedir:

1. Kriter 3 kapsamında kalan bölgelerde olan ve aşağıdaki özellikleri taşıyan projeler birinci önceliğe sahiptir.
  - a) Uzun dönemli işsizliğe maruz kalmış işsizlerin entegrasyonlarına yönelik faaliyetler, özellikle ;
    - mesleki eğitim, basit becerilerin geliştirilmesine yönelik eğitim
    - geçici çalışma yardımları
    - sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi ve yöneticilerin eğitimi de dahil olmak üzere uygun yapıda istihdam ve eğitim faaliyetlerinin geliştirilmesi
  - b) sonunda gençlerin emek piyasasına katılabilecekleri yaşa gelmeleri şartıyla, bir mesleki, formasyona yönelik iki yıla kadar veya daha fazla süreli ön mesleki eğitim veya mecburi eğitime eş değer mesleki eğitim dahil (a) şikkında tanımlanan işlemler aracılığı ile gençlerin mesleki entegrasyonunun kolaylaştırılmasına yönelik eğitim faaliyetleri
  - c) (a) şikkında tanımlanan işlemler aracılığı ile emek piyasasından dışlanan kişilerin entegrasyonuna yardımcı olmaya yönelik faaliyetler
  - d) (a) şikkında tanımlanan işlemler veya eşzamanlı diğer işlemler aracılığı ile belirli bir süre emek piyasasının dışında kalan kişilerin yeniden emek piyasasına dönüşlerini kolaylaştıran veya özellikle kadınların mesleki gelişmelerinin sağlanmadığı veya daha az temsil edildikleri alanlar başta olmak üzere kadın ve erkekler arasında fırsat eşitliğini geliştirmeye yönelik

faaliyetler.

2. Kriter 4 kapsamında olan bölgelerde, sosyal fon imkanlarından faydalanmak için belirlenen kriterlerden birden fazlasının kapsamında olan alanlarda ve bütün toplulukta özellikle endüstriyel değişimler ve üretim sistemlerinde meydana gelen değişiklikler nedeniyle işsizlik tehdidi altında kalan kadın ve erkek işçilerin uyumlarını kolaylaştırmayı öngören faaliyetlerin finansmanına fon tarafından katkı sağlanmaktadır. mBu kapsamda yürütülecek faaliyetler, özellikle küçük ve orta boy işletmelerin özel ihtiyaçlarına da cevap verecek nitelikte düzenlenmiş olmalıdır.
3. Kriter 1, 2 ve 5(b) kapsamında kalan bölgelerde olan ve aşağıdaki özellikleri taşıyan projelere Fon kaynaklarından finansman desteği verilmektedir.⁵⁸
  - Özellikle erkek ve kadın işçiler için devamlılık gösteren, eğitim ve yönlendirme yoluyla istihdamı artıran ve istihdamda istikrar sağlamaya yönelik faaliyetler; ayrıca, küçük ve orta boy işletmelere, işsizlik tehdidi altında bulunan işçilere ve işini kaybedenlere yönelik uygun eğitim sistemlerinin geliştirilmesi faaliyetleri
  - Yüksek lisans ve yöneticilerle teknik elemanların eğitimi yoluyla araştırma, bilim ve teknolojik alanlarda insan potansiyelinin yükseltilmesi faaliyetleri.
4. Kriter 1 kapsamındaki bölgelerde olmak ve aşağıdaki özellikleri şartıyla fon, yapılan harcamalara mali katkı sağlamaktadır:
  - Özellikle ekonomik gelişme veya yeni teknoloji, emek piyasası ile belirgin bir ilişkiye sahip yüksek eğitim sistemleri ve ulusal orta dereceli ve dengi eğitimin finansman ve yüksek eğitim tesisleri ve yatırımları veya eğitim merkezleri arasında ilişkileri teşvik yoluyla öğretmen, eğitmen ve idari personelin eğitim ve öğretimlerini güçlendiren ve geliştiren faaliyetler;
  - Yapısal uyum politikaları ve kalkınmanın gerçekleştirilmesi için mümkün olan yerlerde kamu görevlilerinin eğitimi yoluyla kalkınmaya yardımcı olacak faaliyetler.

⁵⁸ Ragıp ŞAHİN, a.g.e. , s.78.

▪ **Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu(ABKF)**

ABKF, 1975 yılında 724/75 sayılı Konsey Tüzüğü ile kurulmuştur.

Özellikle toplulukta göreceli açıdan geri kalmış yörelerin kalkındırılması ve yapısal uyum programlarının finansmanı için kredi vermek amacıyla faaliyet göstermektedir.

Bölgesel Kalkınma Fonunun işleyiş ve kuralları 1979 yılında değişikliğe uğramış, kota ve kota dışı olmak üzere iki bölüme ayrılmıştır. Kota bölümü, fon kaynaklarının yüzde 95'ine sahip olup, bu bölümün kaynakları üye ülkelerin bölgesel sorunları dikkate alınarak dağıtılmıştır. % 5' lik bölüm ise, Komisyon tarafından belirlenen birden fazla ülkeyi veya bölgeyi ilgilendiren özel programlar için kullanıma ayrılmıştır.⁵⁹

Yapılan yeni düzenlemelere⁶⁰ göre Fonun Kota ve Kota Dışı bölümleri kaldırılmıştır. Bunun yerine Topluluk tarafından üye ülkeler için belirtilen üst ve alt sınır uygulaması başlatılmıştır. Üye ülkeler, kendileri için ayrılan alt sınırdan daha aşağı olmamak kaydıyla fondan yararlanmaktadır.

Topluluk tarafından belirlenen bu limitler, üye ülkelerin üretim düzeyleri, bölgesel farklılıkları, işsizlik oranları gibi kıstaslar dikkate alınarak belirlenmekte ve her üç yılda bir yeniden değerlendirilmektedir.

Topluluk, ABKF aracılığı ile dört tür programa mali destek sağlamaktadır:

- Komisyonun inisiyatifi ve üye ülkelerin işbirliği ile hazırlanan ve yüzde 55'lik kısmına kadar topluluk tarafından finanse edilen topluluk programları
- Üye ülkeler tarafından veya onların kontrolünde hazırlanan ve Komisyonca onaylanan ve Topluluk ve üye ülkelere birlikte finanse edilen ulusal programlar
- Üye ülkelerin inisiyatifinde hazırlanan projeler

⁵⁹ Daha fazla bilgi için bakınız Ragıp ŞAHİN, a.g.e. , s.62.

⁶⁰ 28 Haziran 1984 tarihli Topluluklar Resmi Gazetesi'nde yayınlanan 1987/84 sayılı Konsey Tüzüğü.

- Küçük ve orta boy işletmelere yönelik olan ve Topluluktan 100.000 ECU'ya kadar yardım alabilen yerel potansiyellerin geliştirilmesine yönelik projeler.⁶¹

Fon,kriter 1, 2, 5b ve 6 kapsamında üye ülkelere yardım sağlamaktadır.

1987 yılında Avrupa Tek Senedinin kabul edilmesi ile ABKF' nin amaçları “geri kalmış bölgelerin gelişmesi ve yapısal bakımdan düzenlenmesine ve gerileyen sınai bölgelerdeki üretimin değiştirilmesine katılım yoluyla, Topluluk içindeki temel bölgesel dengesizliklerin giderilmesine yardımcı olmak⁶² şeklinde tanımlanmıştır.

Fon anılan kriterlerin kapsamında olmak kaydıyla, aşağıda belirtilen özelliklere sahip projelerin finansmanına öncelik vermektedir.⁶³

- Devamlı istihdam yaratmayı veya devam ettirmeyi sağlayacak verimli yatırımlar
- Alt yapı yatırımları
- Özellikle küçük ve orta boy işletmelerin faaliyetlerini destekleyerek, mahalli potansiyellerin geliştirilmesine yönelik tedbirler
- Yapısal Fonların kullanılmasını düzenleyen kriterlerden 1'inci Kriter kapsamındaki bölgelerde olmak şartıyla, eğitim ve sağlık yatırımları
- Bölgesel gelişmeye katkıda bulunacak ve insan kaynaklarını geliştirecek ve işgücü piyasası ile ilişkili araştırma ve geliştirme faaliyetleri
- Çevrenin korunmasına katkıda bulunacak alt yapı yatırımları ve bölgesel gelişmeyle ilişkili verimli yatırımlar
- Üye ülkelerin sınır bölgelerinin Topluluk seviyesine yükseltilmesine yardımcı olacak faaliyetler

ABKF, belirtilen kuralların haricinde, bölgesel işletme programları, bölgesel planlar, yardım planlarının kısmi finansmanı ve global yardımlar şeklinde birçok faaliyetin finansmanına katkıda bulunmaktadır.

⁶¹ 1987/84 sayılı tüzüğün 15. madde'ye göre düzenlenmiştir.

⁶² Avrupa Topluluklarını Kuran Temel Anlaşmalar, **a.g.e.** , s.193.

⁶³ Metin GENÇKOL, **Avrupa Birliği Mali İşbirliği Politikaları ve Türkiye**, DPT-Uzmanlık Tezi, Eylül 2003, s.20.

▪ **Avrupa Tarımsal Yönverme Ve Garanti Fonu-Yönverme Bölümü**

ATYGF-Yönverme Bölümü, 1962’de kurulmuştur. Roma Antlaşması’nın 39’uncu maddesinde belirtilen genel ilkeler doğrultusunda, OTP’nin yapısal sorunlarını çözmek amacıyla yapılan yatırımların finansmanına katkıda bulunmaktadır. Fon, yardımlarında, Topluluk tarafından tespit edilmiş kriterler çerçevesinde hareket etmektedir.

ATYGF-Yönverme Bölümü, Kriter 1, 5a, 5b ve 6 kapsamında kalan bölgelere doğrudan yardımlar sağlamaktadır. Bu kriterler çerçevesinde Fon tarafından üye ülkelere sağlanan yardımlarda aranan kriterleri şu şekilde sıralayabiliriz;⁶⁴

- Geri Kalmış Bölgelerin Yapısal Uyumu ve Kırsal Kalkınmanın Teşviki (Kriter 1)
- OTP’nin Reformu Çerçevesinde Tarımsal Yapının Düzenlenmesi (Kriter 5a)
- Kırsal Kesimin Geliştirilmesi (Kriter 5b)
- Balıkçılık Sektörü İçin Mali Araçlar (BSMA)
- **Uyum Fonu**

30 Mart 1993 tarihli EEC 792/93 sayılı konsey tüzüğü ile faaliyete geçirilmiştir. Fon AB’nin fakir ülkeleri olan İspanya, Yunanistan, İrlanda ve Portekiz’de çevre ve ulaşım ile ilgili projelere kaynak sağlamak amacıyla kurulmuştur.⁶⁵

Uyum fonu, satın alma gücü paritesi ile kişi başına Gayri Safi Milli Hasılası (GSMH) Topluluk ortalamasının yüzde 90’ından daha düşük olan bölgelerin istifadesine sunulacaktır.

Fondan fayda sağlayan ülkelerde, kamu açığının büyümesi halinde, bu ülkelerden gelecek yeni projelere fondan destek sağlanması mümkün değildir. Fakat, kamu açıklarının kontrol altına alınması halinde, ilgili ülkelere gelen talepler değerlendirilecektir.

⁶⁴ Daha fazla bilgi için bakınız Ragıp ŞAHİN, a.g.e. , s.68.

⁶⁵Metin GENÇKOL, a.g.e. ,s.24.

16 Mayıs 1994 tarihli Konsey Tüzüğü ile, Uyum Fonu, kamu veya özel ayırımı yapmaksızın, aşağıda belirtilen özelliklere sahip projelere destek sağlamaktadır.

66

a) Çevre Projeleri: Uyum Fonu, Roma Antlaşmasının BOr maddesinde ifadesini bulan Topluluğun çevre ile ilgili politikaları ile BOs maddesinde belirtilen Topluluk politikalarındaki hedeflere ulaşılmasında faydalı olabilecek projelere katkıda bulunmaktadır. Bu kapsamda:

- çevrenin korunması ve geliştirilmesi,
- insan sağlığının korunması ve
- doğal kaynakların rasyonel kullanımı gibi faaliyetler sayılmaktadır.

b) Ulaşım Alt Yapı Projeleri: Uyum Fonu, üye ülkeler tarafından finanse edilen ve Topluluğun ortak ilgi alanında olan ulaştırma ile ilgili alt yapı yatırımlarının (*Trans-European Transport Network=NET* gibi) finansmanına mali destek sağlamaktadır.

2.2.2. KOBİ'lere Kredi Sağlayan Kuruluşlar

2.2.2.1. Avrupa Yatırım Fonu ve Avrupa Yatırım Bankası

Avrupa Yatırım Fonu (EIF-European Investment Fund)⁶⁷, trans-Avrupa ağları (TENs) ve KOBİ'lerle ilgili olarak, orta ve uzun vadeli yatırımların teşvik edilmesi yoluyla desteklemektedir. Bu çerçevede Avrupa Yatırım Fonu, KOBİ'ler için Çok Yıllık Program kapsamındaki özel planların finansal araçlarını koordine etmekte⁶⁸ ve KOBİ'lere finansman sağlayan bankalar, leasing şirketleri, garanti kurumları,

⁶⁶Official Journal of the European Communities, No. L 130, 25.05.1999.

⁶⁷ daha fazla bilgi için <http://www.eif.org>, 11.08.2005.

⁶⁸ EIF'nin web sitesinde belirtildiği üzere KOBİ'lere yönelik özel planlar şu şekildedir.

-Başlangıç Kolaylığı:İlgili özel girişim sermayesi fonlarındaki yatırımlar için KOBİ'lere risk sermayesi sağlanması amaçlanmaktadır.

-Başlangıç sermayesi:Bu faaliyet,"Başlangıç Kolaylığı" nı destekleyici nitelik olup,başlangıç sermayesi fonları ve kuluçka dönem giderleri konusunda katkıda bulunmaktadır.

-KOBİ Garanti Kolaylığı:Amaç,yeni kurulmuş küçük şirketlerin kredilerine erişimini risk paylaşımını,ulusal garanti planları ve karşılıklı garanti planları ile artırmaktadır.

karşılıklı garanti fonları ve diğer mali kurumlar için portföy garantisi sağlamakta ve risk sermayesi fonlarına yatırım yapmaktadır.

Avrupa Yatırım Bankası (EIB), Avrupa Birliği'nin özerk bir finansal kurumudur. Avrupa Yatırım Bankası 1958 yılında Roma Anlaşması ile kurulmuştur. Amacı, Birliğin hedeflerini gerçekleştirmesine yardımcı olacak yatırımları finanse etmek yoluyla Avrupa Birliği'nde dengeli ve sürekli bir kalkınmayı sağlamaktadır. Avrupa Yatırım Bankası, AB üyesi veya AB'nin işbirliği ve ortaklık anlaşmalarının olduğu ülkelerdeki bölgesel kalkınma, ulaştırma, iletişim, çevre ve enerji altyapıları ile sanayi alanlarındaki yatırım projelerine uzun vadeli kredi verir. Bankanın sağladığı finansmanın üçte ikisi, Yapısal Fonlardan ve Uyum Fonu'ndan yararlanma hakkına sahip olan nispeten yoksul bölgelere yöneliktir. Banka küçük işletmeler için destek sağlanmasına, işletmelerin rekabet gücünün geliştirilmesine, ulaştırma, iletişim ve enerji aktarımı alanlarında Trans-Avrupa Şebekeler kurulmasına, yaşam kalitesinin iyileştirilmesine, çevrenin korunmasına, enerjiye bağımlılığın azaltılmasına ve doğal kaynakların daha rasyonel kullanılmasının teşvik edilmesine katkı sağlar. Ayrıca, AB ülkelerinin yanı sıra başta Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkeleri (MDAÜ), Akdeniz Ülkeleri ile Lome Konvansiyonu Ülkeleri'ndeki yatırım projelerinin finansmanını da desteklemektedir.

Avrupa Yatırım Bankası'nın sermayesi, üye ülkeler tarafından karşılanır. Üye Ülkelerin Maliye Bakanları AYB Yönetim Kurulu'nu oluşturur.

AYB, Kamu ve Özel Sektör projelerini finanse etmektedir. Bunlar;

- Hükümet-Her türlü temel altyapı projeleri direk
- Bankalar-Ticari Bankalar ve Yatırım Bankası
- Belediyeler
- Özel Şirketler

Yatırım Bankası'nın açtığı kredilerin çok önemli bölümünden KOBİ'ler yararlanmaktadır. Bankanın kredileri Sermaye Piyasası'ndan sağlanan kredilere göre daha ucuz olma niteliğine sahiptir.

Avrupa Birliği müzakereler sürecinde Türkiye'deki KOBİ'lere yönelik Avrupa Yatırım Bankası ve Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası kredileri çalışmamızın üçüncü bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

2.2.2.2. Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu-AKÇT

(European Coal and Steel Community-ECSC)

Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) , 18 Nisan 1951 tarihinde Paris Antlaşması'yla altı ülke arasında (Almanya, Fransa, İtalya, Belçika, Lüksemburg, Hollanda) kurulmuştur.

AKÇT'nin amacı; üye ülkeler arasında ortak bir Pazar oluşturarak, üye ülkelerde ekonomik büyüme, istihdam ve yaşam koşullarının iyileştirilmesine katkıda bulunmaktır.

AKÇT ile birlikte elde edilen başarı, diğer alanlarda da entegrasyonu doğurmuştur. Bunun sonucunda Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (EURATOM) ile Avrupa Ekonomik Topluluğu kurulmuştur. Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (EURATOM) ile Avrupa Ekonomik Topluluğu antlaşması süresizdir, fakat AKÇT antlaşması 50 yıllık bir süreye sahiptir ve 23 Temmuz 2002 tarihinde sona ermiştir.

Avrupa Birliği'nde Devlet Yardımları

AB'de Ortak Pazar'ın güvencesinin sağlanması, serbest rekabetin korunması, kaynakların etkin kullanımının sağlanması bakımından devlet yardımlarını önem arz etmektedir.

AB devlet yardımları mevzuatında, Avrupa Topluluğu Antlaşması (Roma Antlaşması) ⁶⁹,nın 87, 88. ve 89. maddeleri, devlet yardımlarına ilişkin temel düzenlemeleri oluşturmaktadır.

AKÇT Anlaşması'nın 23 Temmuz 2002 tarihinde sona ermesi ve AKÇT ürünlerinin bu tarım itibariyle diğer ürünlerin dahil olduğu hukuki ve ekonomik çerçeveye dahil olması nedeniyle AT Anlaşması'nın 87, 88 ve 89. maddeleri tüm

---

⁶⁹ Bundan sonra AT Anlaşması olarak anılacaktır.

sektörleri kapsamaktadır. Bu maddeler doğrudan uygulanabilir ve bağlayıcı niteliktedir.⁷⁰

AT Anlaşması'nın 87. maddesinin (eski 92. madde) 1. paragrafı⁷¹ na göre yardımın kaynağı ve etkisinden bahsedilmekte, rekabeti bozan ve bozmakla tehdit eden her türlü devlet yardımı üye ülkeler arasındaki ticareti etkilediği ölçüde yasaklanmaktadır. Ancak devlet yardımının tanımı yapılmamaktadır. Topluluk Yargı ve Karar Organlarının içtihatları incelendiğinde ise “ devlet ve devlet yetkili kurumları tarafından, bazı işletmelere herhangi bir karşılık talep etmeksizin veya talep edilen karşılık, edinilen faydanın gerçek değerini yansıtmaksızın sağlanan tüm avantajların” devlet yardımı olarak kabul edilebileceği görülmektedir.

Devlet yardımlarının belirleyici unsurları şu şekilde sıralanabilir:⁷²

- Yardım ,devlet ya da devlet kaynakları tarafından sağlanmalıdır. Bu ilkeye göre özel kuruluşlarca da devlet kaynakları aracılığıyla verilen yardımlar devlet yardımı sayılabilir.
- Devlet yardımı, ekonomik bir avantaj sağlamalıdır. Bu mali katkı doğrudan veya dolaylı yoldan olabilir.
- Yardım, seçici olmalıdır. Devlet yardımlarını, tüm ülke düzeyinde uygulanan yardım amaçlı mali önlemlerden ayıran nokta, firmalar, sektörler ve bölgeler arasında gözetilen ayırmadır. Yardımdan faydalanan tek bir firma olabileceği gibi, bir endüstrinin tamamı da olabilir.
- Yardım, üye ülkeler arasındaki rekabeti ve ticaretin sağlıklı işlemlerini tehdit edecek veya bunlar üzerinde olumsuz etki doğuracak nitelikte olmamalıdır. Yardımdan yararlananlar, ekonomik alanda faaliyette bulunmasa dahi, yardım almasıyla bağlantılı olabilecek herhangi bir ekonomik faaliyet içerisinde bulunmalıdır.Önemli olan ekonomik bir faaliyetin icra edilip edilmediğidir.

⁷⁰ Bülent FERİK, “AB Devlet Yardımları Politikası VE Türkiye’de Devlet Yardımı Uygulamaları”, **DTDERGI**, Nisan 2004, s.8.

⁷¹ AT Anlaşması 87. madde . fıkrası şu şekildedir: “ İşbu anlaşmada aksine hüküm bulunmadıkça, bir üye devlet tarafından veya devlet kaynakları vasıtasıyla herhangi bir şekilde yapılan ve belli teşebbüsleri veya belirli malların üretimini kayırarak rekabeti bozan veya bozmakla tehdit eden, her türlü yardım, üye devletler arasındaki ticareti etkilediği ölçüde ortak pazarla bağdaşmaz.”

⁷² AT Anlaşması'nın 87/1 maddesi.

AT Anlaşması'nda sınırlayıcı şekilde sayılmış istisnalarla Ortak Pazar'da bağdaşan yardım türleri sıralanmıştır. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:⁷³

- Sosyal karakterli devlet yardımları
- Doğal afetler ve olağanüstü şartların oluşturduğu zararların karşılanması için yapılan yardımlar
- Almanya'nın birleşimi nedeni ile, Doğu Almanya'nın kalkınması amacıyla yapılan yardımlar
- Yaşam standartlarının belirgin oranda düşük ve işsizliğin çok yüksek olduğu bölgelere yapılan yardımlar
- AB Ülkeleri'nin geliştirildikleri ve fayda sağladıkları projelerin gerçekleştirilmesi için yapılan yardımlar
- Ticaret koşullarını, ortak çıkarlara zarar verecek ölçüde olumsuz yönde olumsuz yönde etkilemeyen ve belirli ekonomik bölgeler ve belirli ekonomik faaliyetlerin gelişimini kolaylaştırmak için yapılan yardımlar
- Komisyonun önerisi üzerine, AB Konseyi'nin onaylayacağı diğer kategorilerdeki yardımlar

87. maddede düzenlenmiş olan genel uygulama dışında kalan İkinci İstisna uygulama grubunda ise; Tarım (42. madde) , ulaştırmanın koordinasyonu ihtiyacı veya kamu hizmetlerine özgü borçların yerine getirilmesinde masrafların düzenlenmesi (77. madde) , genel ekonomik menfaate olan hizmetler yürüten işletmeler veya kar amacı güden tekeller (86.2 madde), askeri endüstri (223. madde) yer almaktadır.

AT'da 87. madde uyarınca yaygın şekilde uygulanan üç yardım türü ortaya çıkmaktadır.

- **Bölgesel Yardımlar**

Bölgesel yardımlar, AT Antlaşması'nın 87.3 (a) ve 87.3 (c) maddeleri uyarınca uygulanmaktadır.

---

⁷³ AT Anlaşması'nın 87/1 maddesi 2. ve 3. fıkraları.

Bölgesel yardımların temel hedefi, özellikle yatırımları ilk aşamada destekleyerek veya işletme yardımı sağlayarak, geri kalmış bölgelerin kalkınmasını hızlandırmaktır. Tarım, balıkçılık ve kömür sektörü ise kapsam dışı tutulmuştur.

“Büyük Yatırım Projeleri”⁷⁴ kapsamındaki yardımlar en az 50 milyon Euro tutarındadır. Ve Komisyon’a özel olarak bildirilmesi gerekir⁷⁵

“Temel Yatırım Yardımları”⁷⁶, yeni bir iş kurarak, mevcut bir işi genişletirken ya da üretilen mallarda veya üretim sürecinde köklü değişiklik yaparken gerekli olan yardımlar kapsar ve söz konusu yatırımın ve yaratılan istihdamın beş sene süreyle muhafaza edilmesi gerekmektedir.

“İşletme Yardımları” ise Avrupa Topluluğu Anlaşması’nın 87.3 (a) kapsamındaki bölgeler için ve aşağıdaki şartlar dahilinde verilebilir;

- Bölgesel kalkınmaya katkı sağlamalıdır.
- Hafifletilmeye çalışılan sorunlarla orantılı şekilde verilmelidir.
- Belirli bir zaman sınırı koyulur ve miktar gittikçe daraltılır.
- **Yatay Yardımlar**

Avrupa Topluluğu Anlaşması’nın 87.3 (c) maddesine göre, herhangi bir endüstride veya bölgede çıkabilecek problemleri çözmek amacıyla kullanılan yardımlardır.

❖ **Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler’e Verilen Yardımlar**

Bu kapsamada; KOBİ’ler AB tanımına göre değerlendirilirken, işletmenin diğer üye ülkelerdeki ve AB sınırları dışındaki şubeleri de hesaba katılmaktadır. Her iki gruptaki işletmelerin de devletten bağımsız olması gerekmektedir.

⁷⁴ “Büyük Yatırım Projeleri” taşımacılık, gemi inşası, otomotiv ve sentetik lif sektörlerini kapsamaktadır.

⁷⁵ Batu KESMEN, “Avrupa Birliği’nde Devlet Yardımları”, **Maliye Dergisi**, Sayı 137, 2001, s. 89.

⁷⁶ “Temel Yatırım Yardımları” , 87.3 (a) kapsamına giren bölgelerde bulunan ve taşımacılık sektörü dışında faaliyet gösteren KOBİ açısından ele alındığında, verilebilecek yardımın miktarı, yatırımın toplam değerinin % 15 ‘i kadar olmalıdır. 87.3 (c) dahilindeki benzer işletmeler için ise bu oran % 50 ve % 20’dir.(Bölgenin merkeze uzaklığı ve nüfus yoğunluğuna göre bu oranlar değişmektedir.)

KOBİ'lere maddi, gayrimaddi ve soft ⁷⁷ yardımlar yapılabilir. Bu yardımlarda, kömür ve çelik, gemi inşası, sentetik lif, motor endüstrisi, tarım sektörleri ve balıkçılık için özel kurallar uygulanır.

Bölgesel yardımlardan yararlanmayan bölgelerdeki küçük ölçekli işletmelerin yapacağı yatırımların % 15'i, orta ölçekli işletmelerin yapacağı yardımlarda ise % 50'ye varılabilir. 87.3 (a) ve (c) kapsamındaki bölgelerdeki tüm KOBİ'ler için bu oranlar sırasıyla % 15 ve % 10'dur ve soft yardımlar % 50'yi aşabilir. ⁷⁸

AB'de KOBİ'lere yönelik finansal açıdan destekleyici bazı politikalar benimsenmiştir. ⁷⁹

- KOBİ'ler için gerekli olan öz sermaye tabanının teşviki ve sağlanacak teşviklerin belirlenmesi
- Tek pazarda işletmeler arasındaki sermaye hareketlerinin teşviki ve ortak sermaye yatırımlarını geliştirmek amacıyla yeterli sermaye sağlanması
- Geri kalmış bölgelerde küçük sanayinin teşviki ve bunlara mali kuruluşlar vasıtasıyla finansal destek sağlanması
- Sermaye pazarına girerek, kolay kredi bulmalarını sağlayacak önlemlerin alınmasıdır.

Avrupa Birliği Komisyonu tarafından onaylanan KOBİ'lere yapılan yardım türlerinin başlıcalarını şöyle açıklayabiliriz; ⁸⁰

- KOBİ yatırımlarına düşük faizli kredi veya kredi garantisi
- Küçük işletmelerin kurulması için hibe, düşük faizli kredi yada kredi garantisi
- Risk sermayesinin küçük işletmelere aktarılması amacıyla kamu desteği
- KOBİ'lere AR-GE alanında sağlanan destekler
- KOBİ'lerin yenilik projelerine yardım ve düşük faizli kredi sağlanması

⁷⁷ Soft yardımlar alınan danışmanlık hizmetlerinin belirli oranda finansmanı gibi yardımlardır.

⁷⁸ Batu KESMEN, **a.g.e.** , s.s. 90-91.

⁷⁹ Ayşe EGE-Şule EĞİTİM-Ufuk ACAR, KOSGEB, **Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği Muhtemel Etkiler ve Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler**, 1995.s. 28.

⁸⁰ Ayrıntılı bilgi için bakınız , Batu KESMEN, **a.g.e.** , s.32.

- Enerji ve hammadde tasarrufu sağlayacak yatırım projelerine düşük faizli kredi ve yardımlar
- Küçük işletmelerin yönetim ve satış politikasının, dış danışmanlık yoluyla geliştirilmesinin maliyetini azaltmaya yönelik yardımlar

KOBİ'ler için "Integrated Programme" kabul edilmiştir. Bu programda alınması gereken tedbirler şu şekilde sıralanır;

- KOBİ'lerin finansal yönden desteklenmesi imkanlarının araştırılması gereklidir.
- KOBİ'lerin kurulması ve işleyişi sırasında engel teşkil eden vergi, sosyal güvenlik, idari, finansal ve diğer birtakım güçlüklerin tanımlanması ve hafifletilmesi gereklidir.
- KOBİ'lerin arasındaki işbirliğinin desteklenmesi gereklidir.

❖ Araştırma ve Geliştirme İçin Yapılan Yardımlar

Araştırma ve geliştirme için yapılan yardımlar "temel", "sınai" ve "rekabet öncesi" araştırma faaliyetleri için sağlanmaktadır. Temel araştırma yardımları, ticari ve sınai amaç güdülmeksizin gerçekleştirilen faaliyetler için, maliyetinin tamamına varan oranda verilebilir. Sınai araştırma yardımları, yeni mal, hizmet ve üretim teknikleri geliştirmek veya üretilen malı ve hizmetlerin kalitesini, kullanılan üretim tekniklerinin verimliliğini arttırmak için yapılan araştırma faaliyetlerine sağlanır ve yardımın standart oranı % 50'dir.⁸¹ Rekabet öncesi yardım ise, sınai araştırma sonuçlarının somut hale getirilmesini desteklemek için verilir. Bu yardımlarda standart oran % 50'dir.

Kar amacı gütmeyen yüksek öğretim ve araştırma kuruluşlarının yaptıkları AR-GE faaliyetlerinin kamu finansmanı ile gerçekleştirilmesi devlet yardımı sayılmamaktadır. Gemi inşa sektörü ile çelik ve motor endüstrisi için verilen her AR-GE yardımı, Komisyon'a özel olarak bildirilmelidir.

⁸¹ Bölgesel yardım almayan bölgelerdeki büyük firmalara, standart oran üzerinden yardım sağlanır. Bu standart orana ek olarak, KOBİ'ler ve 87.3 (a) kapsamına giren firmalar % 10, 87.3 (c) 'den yararlananlar ise % 5 oranında daha fazla yardım alabilirler. AB'nin AR-GE programlarıyla bağlantılı şekilde yürütülen projeler ile sınır ötesi işbirliği içeren projeler için öngörülen ek oranlar ise sırasıyla % 15 ve % 10'dur. Bununla birlikte, standart ve ek oranların toplamı, araştırma maliyetinin % 75'ini geçemez.

❖ Çevre Koruma Önlemleri İçin Yapılan Yardımlar

Çevrenin korunması için yapılan yardımları, alınan eğitim ve danışmanlık hizmetleri ve özellikle enerji kaynaklarının kullanılmasını amaçlayan faaliyetler devlet yardımı alabilir. Çevre vergilerinde yapılan indirimler, firmaların neden oldukları kirlenmeyi azaltmasına uyulması zorunlu çevresel standartlara ulaşmak için yapılan yatırımlarda, büyük işletmeler % 15, KOBİ'ler % 25 oranında devlet desteği alabilir.⁸²

❖ Zor Durumda Bulunan Firmalara ve Bu Firmaların Yeniden Yapılandırılmasına Yönelik Yardımlar

Firmalar zor durumdan kurtulmaları için gerekli süreyi tanımak amacıyla yapılan yardımlar altı aylık bir süre boyunca sağlanabilir. Bu yardımlar bir defaya mahsus olmak üzere, likidite problemlerinin aşılmasına yardımcı olmak amacıyla kredi garantisi vermek veya piyasada normal faiz hadleri üzerinden kredi açmak şeklinde sağlanır.

Yeniden yapılanma yardımları için Komisyon'a uygulanabilir bir programın sunulması ve üretim kapasitesinde bir daralma gereklidir.

❖ Nisbi olarak Geri Kalmış Bölgelerdeki Küçük Ölçekli Firmalara Destek Vermek

Nisbi olarak geri kalmış bölgeler, coğrafik olarak tanımlanabilen ve homojen bir yapıya sahip olan, en az 100 bin nüfuslu bir şehre bağlı olup 10 bin ila 30 bin kişinin yaşadığı, bağlı olduğu şehre ve ulusal ortalamaya göre sosyo-ekonomik göstergeleri kötü bölgelerdir. Bu bölgelerde yaşayanların sayısı, toplam nüfusun % 1'ini aşmamalıdır.

Bu bölgelerdeki küçük ölçekli işletmeler, kurulmuş oldukları bölgelerde piyasaya yönelik faaliyet göstermeleri⁸³ ve yardım kanalıyla artırılan istihdamın en az % 20'sinin yerel halk için ayrılması durumunda, temel yatırımların % 26'sı veya yatırılan her iş imkanı için 10 bin Euro devlet yardımı alabilir.

⁸² Zorunlu standartların gerektirdiklerinin ötesine geçen veya bu tip standartlar öngörülmediği halde yapılan çevresel yatırımlarda bu oranlar sırasıyla % 30 ve % 40'dır.

⁸³ Çelik sektörü bu kapsamın dışında tutulmuştur.

Ayrıca De Minimis (İhmal edilebilir) yardımların Birlik'teki rekabet ve ticaret üzerinde olumsuz etki yapmadığı AB Komisyonu'nca kabul edilmekte ve devlet yardımları kapsamında değerlendirilmektedir.

Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) kapsamına giren sektörler, gemi inşa sanayi, taşımacılık, tarım ve balıkçılık sektörleri, de minimis yardımlarından yararlanamaz. Bu sektörler dışında kalan alanlara, herhangi bir yolla ve ihracatı destekleme amacı dışındaki bir amaçla de minimis yardımlar⁸⁴ verilebilir. Ancak önceden Komisyon'a bildirilmesi gereklidir.

❖ İstihdamı ve Mesleki Eğitimi Artırmaya Yönelik Devlet Yardımları

İstihdam yardımı, firmaların, yeni yatırımlarla bağlantısı olmaksızın yeni iş imkanları yaratması ve çalıştırdıkları işçi sayısını koruyabilmesi için geçici olarak yapılabilir.

Çalışanların mesleki eğitimine yönelik yardımlarda devlet desteği alınabilir. Spesifik⁸⁵ ve genel mesleki eğitim yardımlarında standart oran sırasıyla % 25 ve % 50'dir.⁸⁶

▪ Sektörel Yardımlar

Bu kapsamda, sektörel ayırım yapılan bazı sektörler (Kömür Çelik Sektörü , Motorlu Araç Endüstrisi, Gemi İnşası Sektörü, Sentetik Dokuma Sektörleri, Tarım Balıkçılık ve Su Ürünleri Sektörü, Taşımacılık Sektörü) devlet yardımlarından yararlanabilmektedir.

Devlet yardımlarının incelemesi, AT Anlaşması 88. maddesi uyarınca Komisyonun yetkisindedir. Verilmesi planlanan tüm yardımlar ve verilmekte olan yardımlarda değişiklikler AB Komisyonu'na bildirilmelidir. AT Anlaşması 88. maddesi ve 659/99 sayılı Konsey Tüzüğü uyarınca üye devletler, Komisyon'a bildirimde bulunmadan ve onay alınmadan devlet yardımı vermeye yetkili değildir ve bu tür

⁸⁴ De minimis yardımları, üç yıllık süre dahilinde toplam 100.000 Euro'yu geçmemelidir. Bu seviyeye ulaşmaya kadar, yardımın verilme şekli ve amacı da üç yıl içinde değişebilir.

⁸⁵ Spesifik eğitim, çalışanların hali hazırda veya gelecekte yapacakları işlerle sınırlı olarak eğitim almasıdır.

⁸⁶ Büyük firmalar, bu oranlar üzerinden yardım alırlar. KOBİ'ler, spesifik eğitim için % 10 ve genel eğitim için % 20 olmak üzere ek yardım oranlarından yararlanılabilir. 87.3 (a)' dan yararlanan firmalar için her iki tür eğitimdeki ek oran % 10, 87.3 (c)'den yararlananlar için ise % 10'dur.

yardımlar “uygun olmayan yardım” (unlawfull aid) kabul edilecektir. Ancak AT Anlaşması'nın 89'uncu maddesi uyarınca 994/98 (EC) sayılı Konsey tüzüğü, Komisyon'a, “Blok Muafiyetler Yönetmelikleri” (Block Exemptions Rugulations “ olarak adlandırılan ve belirli şartların yerine getirilmesi durumunda, bazı kategorideki devlet yardımlarının önceden Komisyon'a bildirilmesinin ve Komisyon'un onayı alınmaksızın Antlaşma ile uyumlu olacaklarına ilişkin düzenlemeleri kabul etme yetkisi tanımıştır.

994/98 (EC) sayılı Konsey Tüzüğü'ne dayanarak Blok Muafiyet Yönetmeliği kabul edilmiştir. Bunlar KOBİ, Eğitim Yardımları ve de minimis yardımlardır.

Blok Muafiyet Yönetmelikleri kapsamında yer alan devlet yardımlarından KOBİ ve Eğitim yardımları, bilgilendirme amaçlı olarak yardımın uygulanmasından sonra 20 iş günü içerisinde Komisyon'a bildirilecektir, De minimis yardımlar için ise önceden Komisyon'a bildirim zorunluluğu devam etmektedir.

AB Komisyonu, devlet yardımlarının uygulanmasını da denetler. Bu amaçla üye ülkelerde “izleme birimleri” kurulmuştur. Bu birimler, AB Komisyonu'na yıllık rapor sunmaktadır.

Tablo 2.2'de AB'nde Devlet Yardımları ve Türkiye ile karşılaştırma yapılmıştır.

Tablo2.2:Avrupa Birliği'nde Makro Düzeyde Devlet Yardımları ve Türkiye Karşılaştırması	
1.Kurumlar Vergisi İndirimi	İtalya, İngiltere, Almanya, Fransa, Hollanda, Türkiye (halka açık şirketlerde vergi oranı düşük tutuluyor).
2.Kurumlar Vergisi Muafiyeti	İtalya (10 yıl için), İngiltere (40.000 kadar), Türkiye (Kalkınmada öncelikli yörelerde uygulanıyor.)
3.KDV İndirimi	İtalya (Mezzogiorno bölgesine özgü) ; Almanya (Berlin için), Türkiye (İhracatta mevcut)
4.Sosyal Yüklerin Hafifletilmesi	İtalya,İngiltere,Fransa,Hollanda,Türkiye (Sosyal harcamalar,gider kabul ediliyor).
5.Yatırımlarda Sübvansiyon	İtalya (% 60), İngiltere (% 15 -50), Almanya (% 15-20),Fransa (çeşitli fonlardan), Hollanda (% 45 sübvansiyon ileri teknolojiler için), Türkiye (GAP ve Kalkınmada öncelikli yörelerde uygulanıyor).
6. Özel Koşullu Krediler	İtalya (% 30 ucuz), Almanya (2-3 puan düşük), Fransa (2-3 puan düşük), Hollanda (Devlet garantisi), Türkiye (Sektöre göre uygulanıyor).
7. Ürüne Girdi Sübvansiyonu	İtalya (ilk yıl için), İngiltere (ithalatta rahatlık), Türkiye (ihracat şartıyla gümrük muafiyeti).
8. Mesleki Vergi Bağışıklığı	Fransa, Türkiye'de yok.
9.İhracat Kredisi	İtalya (% 45 ucuz), İngiltere, Fransa (düşük faizli), Hollanda (yeni pazar bulma masraflarının % 30-50'si sübvansiyon), Türkiye (Eximbank düşük faizle kredi veriyor).
10.İhracat Sigortası Sübvansiyonu	İngiltere (Marketing giderlerinin % 40), Almanya (2 milyon DM'ye kadar otomatikman), Fransa (Fransa dışı yatırımlara % 70), Hollanda (10 Milyon FL üstü için), Türkiye (devreye girdi).
11.AR-GE Sübvansiyonu	İtalya, İngiltere (%25), Almanya (ucuz kredi), Fransa (% 50 ve her araştırmacı için 5000 FL),Hollanda (personele 900.000 FL kadar sübvansiyon), Türkiye (bilimsel araştırmaların tümü vergiden muaf).
12. İç ve Dış Pazarlar Üzerine Bilgi	İngiltere, Almanya, Fransa, Hollanda, Türkiye (yeterli bilgi sağlanamıyor).

13. Kredi Borcu Erteleme	Almanya (sübvansiyon şeklini alır).
14. Yerel Vergi Muafiyeti	İngiltere, Fransa, Hollanda (% 5 ucuz), Türkiye (çok az bölgede uygulanıyor).
15. İlk Yılda % 100 Amortisman İmkânı	İngiltere, Türkiye'de yok
16. Yeni Yaratılan İstihdam Primi	İngiltere (3000 Almanya Yatırım % 8.75 ve 2 Milyon DM'ye kadar), Fransa (Sosyal yük maliyeti), Hollanda (30 Milyon FL'den büyük yatırımlarda her iş için 25.000 FL prim) Türkiye'de yok.
17. Hizmet-İçer Eğitim	İngiltere (5-10 gün için harcamalarının % 50 veya tüm programın % 100'ü), Almanya, Fransa, Türkiye'de yok.
18. İleri Teknoloji Yatırımlarına Sübvansiyon	İngiltere (% 50), Almanya (% 15-20), diğer (% 20), Fransa, Hollanda (% 45), Türkiye (yatırım indirimi sağlanıyor).
19. Makina Parkı Modernizasyon Sübvansiyonu	İtalya (% 60), İngiltere (kömür % 25), diğer (% 20), Almanya (vergi muafiyeti), Fransa, Hollanda (% 12.5), Türkiye (vergi muafiyeti).
20. Arsa Parkı Sübvansiyonu	İtalya (% 60), İngiltere (% 10.2), Almanya (% 15), Fransa (yerel yönetim yardımı), Hollanda (% 12.5), Türkiye'de yok.
21. Doğal Afet Garantisi	Fransa, Türkiye'de yok.
22. Çevre Kirliliği Mücadele Sübvansiyonu	Fransa, Hollanda, Türkiye'de çevre harcaması zaten yok.
23. Enerji Sübvansiyonu	Almanya (Berlin için % 25), Fransa, Hollanda (Kitle tüketim üretimi için). Türkiye'de yeni uygulamaya başlandı.
24. Kredi Borcu İptal	Almanya (Sübvansiyon şeklini alır veya başarısızlık halinde iptal) Türkiye'de yok
25. Taşıma Tarife Sübvansiyonu	İtalya (Mezzogiorno bölgesine özgü) Türkiye'de yok
26. KOBİ'lere Büyüme Yardımı	İngiltere (Proje bedelinin ilk yıl % 50'si, ikinci yıl % 25'i); Hollanda (% 12.5 oranında sübvansiyon) Türkiye'de yok.

Kaynak: "Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği Muhtemel Etkiler ve Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler"

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MÜZAKERELER SÜRECİNDE KOBİ'LERE YÖNELİK AB FONLARI

Öncelikle; AB fonlarından yararlanılmasındaki genel koşulları şu şekilde belirtebiliriz;

Genel koşullar;

- Türkiye'nin AB'ne henüz üye olmayışı ve müzakereler sürecinin devam etmesi nedeniyle AB fon ve fon desteklerinden bir kısmı KOBİ'lerimizin kullanımına açılmıştır.
- AB fon ve fon destekleri, proje bazlıdır.
- Projelerde, çeşitli katılımcılarla oluşturulmuş ülkelerarası proje ortaklığı gerekmektedir.
- Topluluk Programlarına ait projelerde; üniversite, AR-GE ve teknoloji geliştirme kuruluşlarının katkısı gerekmektedir.
- Projeler genel olarak ekonomiye katkı sağlamalıdır.
- Türkiye'de bir aracı kurum ile AB arasında anlaşmaya varılmış olması gerekmektedir.
- AB KOBİ tanımına uymak gerekmektedir.

Özel koşullar;

- Projeler çevre standartlarına duyarlı olmalıdır.
- Üretimde, kalite standartlarına uyum gerekmektedir.
- Projeler, teknik olarak çalışmalıdır.

Araştırmamız, Türkiye'de mikro ölçekli işletmelere yönelik olduğundan mikro ölçekli işletmelerin kullanabileceği AB fon ve fon desteklerine öncelik verilmiştir.

3.1. AVRUPA BİRLİĞİ TOPLULUK PROGRAMLARI

3.1.1. Şirketlere Yönelik Programlar

3.1.1.1. Girişim ve İşletmeler İçin 4. Çok Yıllı Program

Avrupa Birliği, KOBİ Politikası ile Ortak Pazarda KOBİ'lerin gelişimini desteklemek amacıyla girişimcilik politikasını koordine etmekte ve bu doğrultuda KOBİ'lerin gelişimine her yönden elverişli bir ortamın teşvik edilmesini amaçlamaktadır.⁸⁷

Çok Yıllı Girişim ve Girişimcilik Programı (Multi-Annual Programme for Enterprise and Entrepreneurship), AB'de girişimciliği ve KOBİ'leri desteklemek amacını taşımaktadır ve KOBİ'ler için yasal ve mali çerçeveyi oluşturmaktadır. Bakanlar Konseyi, 28 Temmuz 1989'de çok yıllık programın ilkinin uygulamaya koymuştur.⁸⁸ Bu programın uygulanmasından sonra, üç program daha dönemsel olarak uygulama konulmuştur.⁸⁹ Girişimciler ve İşletmeler İçin 4. Çok Yıllı Program ise, Avrupa Konseyi'nin AT Kurucu Anlaşması'nın 157(3) maddesine atıfta bulunan 20 Aralık 2000 tarihli Avrupa Konseyi kararı ile kabul edilmiştir ve 1333 sayılı AB Resmi Gazetesi'nde yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu program⁹⁰ sayesinde, üye ülkeler arasında kıyaslama (benchmarking) ve iyi uygulamaların karşılıklı aktarımı sağlanmaktadır. Programda, Avrupa Küçük İşletmeler Şartı'nda yer alan öncelikler esas

⁸⁷ Şerafettin SEVİM, Tansel ÇETİNOĞLU, Yasemin Deniz KOÇ, **Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Teknolojik Yeniliklerin Finansmanı: Avrupa Birliği Yeni Fırsatlar Yaratar mı?**, INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON THE CHANGES AND TRANSFORMATIONS IN THE SOCIO-ECONOMIC AND POLITICAL STRUCTURE OF TURKEY WITHIN THE EU NEGOTIATIONS, Sempozyum, Kütahya 16-17-18 mart 2006, s.6.

⁸⁸ **Council Decision of 28 July 1989 on the Improvement of the Business Environment and the Promotion of the Development of Enterprises, and in particular Small and Medium-Sized Enterprises, in the Community , Official Journal L 239, 16/08/1989 s.33.**

⁸⁹ Diğer programlar sırası ile, Council Decision of 14 June 1993 on a Multiannual Programme of Community Measures to Intensify the Priority Areas and to Ensure the Continuity and Consolidation of Policy for Enterprise, In Particular Small and Medium-Sized Enterprises, in the Community Official Journal L 161, 02/07/1993, sf.68-74, Council Decision of 9 December 1996 on a Third Multiannual Programme Council Decision of 20 December 2000 on a Multiannual Programme for Enterprise and Entrepreneurship and in a Particular for Small and Medium-Sized Enterprises (SMEs) (2001-2005), Official Journal L333,29/12/2000 s.s.84-91.

⁹⁰ **Council Decision of 20 December 2000 on a Multiannual Programme for Enterprise and Entrepreneurship, and in Particular for Small and medium-Sized Enterprises (SMEs) (2001-2005), (2000/819/EC) ,Official Journal L 333/84, 29/12/2000, s.s. 84-91.**

alınmıştır. Program, bu öncelikler arasında özellikle girişimciliğin teşvik edilmesi amacını taşımaktadır.

4. Çok Yıllı Program (1 Ocak 2001-31 Aralık 2005) kapsamında KOBİ'lere 450 milyon Euro'luk bir bütçe ayrılmıştır. Çok Yıllı Program dahilinde, Avrupa Komisyonu, bilgi/enformasyon ağlarının geliştirilmesi, bürokratik engellerin hafifletilmesi, eğitim destekleri, AR-GE ve bilgi toplumuna geçişin hızlandırılması, çevre koruma, kredi ve finansman olanaklarının geliştirilmesi, Avrupa ve uluslar arası pazarlara açılım, KOBİ politikalarının önceliklerinin tespiti konularında ki projeleri yürürlüğe koymuştur.

Programın beş temel amacı bulunmaktadır ⁹¹. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz;

- Bilgi temelli uluslar arası ekonomi düzeninde, işletmelerin büyümesinin desteklenmesi ve rekabet gücünün yükseltilmesi

Yenilikçi uygulamaları teşvik etmek, rekabeti arttırmak, KOBİ'lerde standardizasyonu sağlamak ve sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek amaçlarını taşımaktadır.

- Girişimciliğin desteklenmesi

Girişimcilik eğitim ve kültürünü geliştirmek, KOBİ'lerin kurulmasına ve özel politikaların geliştirilmesine yardımcı olmak amacını taşımaktadır.

- Yenilik, araştırma ve girişimciliğin teşvik edilmesi amacıyla işletmelere yönelik idari ve yasal çerçevenin oluşturulması

Yasal ve idari ortamın iyileştirilmesini sağlayarak bürokratik düzenlemelerin basitleştirilmesi ve "İş Etki Değerlendirilmesi" ⁹²

⁹¹ Avrupa Birliği Konseyi, 2001-2005 özellikle Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler (KOBİ) için Oluşturulan Çok Yıllı Girişim ve Girişimcilik Programı hakkında Konsey Kararı, 2000/819/EC, 20.12.2000, 2.madde.

⁹² Avrupa Komisyonu İş Etki Değerlendirme Sistemi (Business Impact Assessment) , yeni yasal düzenlemelerle ilgili iş dünyasına yön verenleri bilgilendirmek ve başta KOBİ'ler olmak üzere iş dünyasının yasal prosedürlere ilişkin yükünü azaltmak amacıyla 1986 yılında oluşturulmuştur. Ancak, bu sistemin iş dünyasına yönelik potansiyel olumsuz etkilerinin asgariye indirilmesi amacıyla yasal düzenlemelere yön veren bir değerlendirme değil, yasalara ilişkin düzenlemelerin ardından yapılan ve kağıt üzerinde kalan bir Project.Final Report .Lessons Learned and the Way Forward, March 2002.

(Business Impact Assessment) sisteminin geliştirilmesinin sağlanması amacıyla taşımaktadır.

- İşletmeler, özellikle KOBİ'lere yönelik mali şartların iyileştirilmesi
- İşletmelerin AB Destek hizmetleri , programları ve bilgi ağlarına erişiminin kolaylaştırılması

Çok Yıllı Girişim ve Girişimcilik Programı ve 6. Çerçeve Programı arasında eşgüdümün sağlanması, Avrupa Bilgi Merkezleri (Euro Info Centers) ve Avrupa Bilgi İletişim Merkezleri (Euro Info Correspondence Centers) ⁹³ arasında koordinasyonun sağlanması ve erişimin kolaylaştırılması, Avrupa Ortaklığı (Europartnership) ⁹⁴ işbirliği faaliyetlerinin teşviki ve “Avrupa Gözlemevi” (European Observatory for SMEs) ⁹⁵ raporlarından yararlanma düzeyinin yükselmesi amaçlarını taşımaktadır.

Çok Yıllı Programda, bu amaçların gerçekleştirilmesi için başlıca üç araç belirlenmiştir. Bu araçlar şunlardır;

- **Avrupa Bilgi Merkezleri Ağı**

Avrupa Bilgi Merkezleri, Avrupa Topluluğu ve KOBİ'ler arasında bir köprü işlevi görmektedir. ABM'ler işletmelerin AB ile ilgili konularda bilgi ihtiyacının karşılanması ve rehberlik edilmesi, Avrupa Komisyonu'na ilgili ülkelerdeki KOBİ konuları ve çıkarları hakkında bilgi aktarımının gerçekleştirilmesi görevlerini üstlenmiştir.

⁹³Avrupa Bilgi Merkezleri (ABM) ve Avrupa Bilgi İletişim Merkezleri (ABİM) aynı görevleri üstlenmektedir. Fakat ABİM'ler, AB ile üçüncü ülkeler arasında bilgilendirme faaliyetlerini gerçekleştirmektedir.

⁹⁴ Europartenariat Programı, Avrupa Birliği Komisyonu tarafından yılda iki kez farklı bir Avrupa ülkesinde düzenlenen ve yaklaşık 70-80 ülkeden çoğunluğu küçük ve orta ölçekli 6000'in üzerinde firmanın katılımıyla gerçekleşen bir işbirliği programıdır.

⁹⁵ Avrupa Gözlemevi, 1992 yılında Avrupa'da KOBİ'lerdeki gelişmeleri daha yakından takip etmek amacıyla Avrupa Komisyonu tarafından kurulmuştur. Avrupa'daki KOBİ'lerin durumlarına ilişkin yıllık raporlar sunmaktadır.

- **Mali Araçlar**

Mali olanakların iyileştirilmesine yönelik dört mali enstrüman bulunmaktadır. Bu mali araçlar Avrupa Yatırım Fonu⁹⁶ tarafından yönetilir ve ulusal mali kuruluşlar aracılığıyla kullanılır.

- ❖ Avrupa Teknoloji Programı (ATP) Kapsamında Başlangıç Sermayesi

Avrupa Teknoloji Programı (ATP) Kapsamında Başlangıç Sermayesi'nin temelini 19 Mayıs 1998'de karara bağlanan Büyüme ve İstihdam İnisiyatifi teşkil etmektedir. Bu desteğin amacı, başlangıç aşamasındaki KOBİ'lere finansman sağlayarak büyüme ve istihdamı teşvik etmektedir. İşletmelere risk sermayesi sağlayan bu fon Avrupa Yatırım Bankası (AYB) ve Avrupa Yatırım Fonu (AYF) girişimi olan “Avrupa Teknoloji Olanğı” fonuna yatırım yaparak teknoloji sektörünü desteklemek için oluşturulmuştur. Başlangıç sermayesi, aşağıda belirtilen fonlara destek sağlamaktadır.⁹⁷

- Özellikle küçük ve yeni oluşturulmuş başlangıç sermayesi fonları
- Bölgesel düzeyde fonlar
- Belirli sanayi ve teknolojilere yönelik fonlar
- AR-GE merkezleri ve bilim parklarına yönelik fonlar

Ayrıca Başlangıç Sermayesi, Kuluçka (İncubator) niteliğindeki teknoloji geliştirme merkezleri ve bu merkezlere benzer girişimlerin kuruluş ve gelişimini de desteklemektedir.

Başlangıç Sermayesi, AYF tarafından yürütülmektedir. AYF, ulusal programlara uygun olarak yatırımları yönlendirecek ve yatırım kararlarını verecektir.

---

⁹⁶ Avrupa Yatırım Fonu KOBİ'lerin kuruluşunu, büyümesini ve gelişmesini desteklemek üzere risk sermayesi ve garanti araçları sağlayan bir AB finans kurumudur. AYF'nin ortakları Avrupa Yatırım Bankası (AYB), Avrupa Komisyonu ve bazı Avrupalı finans kurumlarıdır. Avrupa Yatırım Fonu, AYB Statüsü uyarınca kurulmuş olsa da kendi tüzel kişiliği ve mali özerkliği vardır.

⁹⁷ Ayrıntılı bilgi için bkn. Sema Gençay ÇAPANOĞLU, **Avrupa Birliği'nin KOBİ Politikası**, İKV, 2004, s.15.

AYF, risk sermayesi fonundan sadece azınlık nispetinde bir hisse almaktadır.⁹⁸ Ancak, AYF ve Avrupa Komisyonu'nun bu merkezlerin faaliyetlerine doğrudan katılımı söz konusu değildir.

❖ KOBİ Teminat Programı (KOBİ Garanti Kolaylığı)

KOBİ Teminat Programı, AB'nin "Büyüme ve İstihdam İnisiyatifi" (1998-2000) uygulamasının bir parçasıdır. Amacı, KOBİ'lere kredi finansmanı sağlayan teminat programlarına ve bankalara destek sağlamak yoluyla, KOBİ'lerin finansmana ulaşımını kolaylaştırmaktır. KOBİ Teminat Programı, AYB veya herhangi bir finansal aracı kurum yoluyla doğrudan teminat desteği, çapraz teminatlar veya uygun olduğu durumlarda üye ülkelerde yürütülen teminat programlarını destek teminatları sağlamaktadır. Ayrıca, ilgili teminatlarda oluşabilecek geri dönmeme riski bu program tarafından üstlenilmekte ve AB genel bütçesinden karşılanmaktadır.

KOBİ Teminat Programı dört garanti türünde uygulanmaktadır. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz,

- Borç Teminatı

Büyüme potansiyeli olan KOBİ'lere verilen kredilere karşılık gelen KOBİ'lerin sahip oldukları yüksek risk nedeniyle karşılaştıkları güçlükleri azaltmak için verilen teminatlardır. Maksimum 100 çalışanlı, büyüme potansiyeline sahip işletmeleri desteklemektedir.

- Mikro Kredi Garantileri

Mali kuruluşların yaygınlaştırılmasını teşvik etmek amacıyla verilen kredilerdir. Maksimum 10 çalışanlı işletmeleri desteklemektedir.

- Öz sermaye Garantileri

Büyüme potansiyeli olan KOBİ'lere verilen hisse yatırımlarını kapsamaktadır.⁹⁹ 250'den az çalışanı olan işletmelere karşılıklı veya birleşik teminatlar sağlamaktadır.

⁹⁸ Genellikle toplam yatırım sermayesinin % 25'i oranında hisse almaktadır ve ortak yatırımcı rolündedir.

⁹⁹ Başlangıç sermayesi sağlayan yerel fonlar tarafından küçük işletmelere yapılan yatırımlarda bu kapsamdadır.

- Bilişim teknolojisi Garantileri

KOBİ'lerde yazılım, internet ve e-ticaretin kullanımı ve yaygınlaştırılması amacıyla verilen teminatlardır. Maksimum 50 çalışanlı işletmeleri desteklemektedir.

Teminat Programı sorumluluğu altındaki garantiler esas olarak, üye ülkelerde KOBİ'lerin borçlarını teminat altına alan karşılıklı teminat programları da dahil, mevcut teminat programlarına açık tutulacaktır. Böyle teminat programları olmayan üye ülkelerde, kredi riskini paylaşmak isteyen mali araçların KOBİ borç portföylerini ise AYF doğrudan teminat altına alabilecektir.¹⁰⁰

❖ Çekirdek Sermayesi

Çekirdek Sermayesi, İş Geliştiriciler (incubator), başlangıç sermayesi fonları ve AYF'nin katkı sağladığı kuruluşlara destek yoluyla, ekonominin geleneksel sektörleri de dahil olmak üzere, büyüme ve istihdam yaratma potansiyeline sahip olan yenilikçi işletmelerin kurulması için gerekli olan sermaye desteğinin sağlanmasını amaçlamaktadır. Çekirdek Sermayesi başvuruları, çekirdek sermayesi rehberine¹⁰¹ göre AYF tarafından değerlendirilmektedir ve AYF aracı kuruluşları tarafından kullanılmaktadır. Çekirdek Sermayesi'nden yararlanan kuruluşlar ise, ortak yatırım fonları ve iş geliştiricilerdir.

Çekirdek Sermayesi, “teknik yardım” konusuna odaklanmakta ve çekirdek sermayesi yatırımlarının ihtiyaçlarını karşılamak suretiyle, ek yatırım yapılması ve uzun süreli yönetici istihdam edilmesini desteklemektedir ve karşılanabilir nitelikteki faaliyetlerin idari giderleri için hibe destek sağlamaktadır.¹⁰²

❖ Ortak Avrupa Girişimi (OAG) Programı

Ortak Avrupa Girişimi Programı, “Büyüme ve İstihdam İnisiyatifi” nin bir parçasıdır ve uluslar arası ortaklıklara destek sağlamak amacıyla gerçekleştirilecek projelere katkı sağlamaktadır. Programın amacı, milletlerarası ortak girişimleri kolaylaştırıp, teşvik ederek KOBİ'lerin Tek Pazar'ın avantajlarından faydalanmalarını sağlamaktır.

¹⁰⁰ AB'nin Girişimcilik (Sanayi ve KOBİ) Politikası ve Türkiye'nin Uyumu” İstanbul, Haziran 2001, İKV. S. 31.

¹⁰¹ http://www.eif.eu.int/Attachments/pub_operational/seed_guidelines.pdf, 03.06.2005.

¹⁰² İstihdam edilen her yönetici için en fazla 100.000 Euro değerinde anlaşma imzalanmaktadır.

Ortak Avrupa Girişimi kapsamında desteklemek ortak yatırımlarda, iki farklı üye ülkeden en az iki KOBİ'nin bir ortak girişim oluşturması ve bu ortak girişimin yeni ekonomik faaliyetler (yeni bir şirketin kurulması, yeni yatırımlar ve istihdam yaratılmasına yönelik faaliyetler) oluşturmayı hedeflemesi gerekmektedir. Ayrıca, ortakların hisse payları % 75'i geçmemelidir. Sözleşmenin imzalanmasından itibaren üç yıl içerisinde ortaklık paylarında oluşan değişikliklerin Komisyon'a bildirilmesi gereklidir.

Ortak Avrupa girişimi yolu ile verilen hibe proje başına 100.000 Euro ile sınırlıdır. Bu miktar, Ortak Girişim'in hazırlık aşamasındaki karşılanabilir giderlerin ¹⁰³ % 50'sine ve 50.000 Euro'ya kadar olanın kapsar. Ortak Girişim'de yapılan toplam yatırımın ise en çok % 10'luk kısmı karşılanır.

Ortak Avrupa Girişimi Programı, Avrupa Komisyonu tarafından aracı kuruluşlar ¹⁰⁴ tarafından yönetilir. Bu aracı kuruluşlar, KOBİ'ler ve AB arasında, tekliflerin gönderilmesi, AB katkı ödemelerinin yönetilmesi ve projenin uygulanmasının izlenmesinden sorumludur.

Programın aday ülkelere açılması için Komisyon ve Ortak Avrupa Girişimi Programı'na katılmak isteyen aday ülke arasında karşılıklı görüşmelerden olumlu sonuç alınması gerekmektedir.

▪ **Politika Geliştirme**

Avrupa komisyonu, Çok-yıllı Programı uygularken ve denetlerken üye ülkeler ve diğer katılımcılarla koordinasyon içerisinde çalışmalarda bulunmaktadır. Avrupa Komisyonu, Ulusal İdarelerle işbirliği yaparak en iyi iş süreçlerini ve işletmelere yönelik en uygun politikaları belirlemektedir. Bu amaçla Komisyon, Avrupa Konseyi ve Avrupa Parlamentosu'na düzenli raporlar sunmaktadır. Raporların yanı sıra kıyaslama (benchmarking) faaliyetleri, veri toplama ve yayınlama çalışmaları yürütmekte ve "En İyi Süreç" projeleri (BEST Projeleri) hazırlanmaktadır. BEST Projeleri sayesinde, iş dünyasıyla ilgili konularda bilgi edinilmekte, işletmelerin yaşam süresini

¹⁰³ Karşılanabilir giderler,Pazar araştırma giderleri, yasal çerçevenin ve iş planının hazırlanması, çevresel etkilerin analizi,teknik standartlar,uzmanların masrafları ve Ortak Girişim'in kuruluşuna esas diğer çeşitli giderlerdir.

¹⁰⁴ Aracı kuruluşlar,ortak girişim sermayesi fonları,yatırım bankalarından oluşmaktadır.aracı kuruluşların listesi için bkz. [http:// europa. eu. int / comm / enterprise / entrepreneurship / financing / docs / ljev. pdf](http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/financing/docs/ljev.pdf) ,02.06.2005.

etkileyecek iyileştirmeler yapılmakta ve üye ülkelerin KOBİ politikalarına yön verilmektedir.

Çok Yıllı Girişimcilik Programı'nın yürütülmesinden Avrupa Birliği Komisyonu sorumludur. Bu açıdan Komisyon'a Girişim Programı Yönetim Komitesi (EPMC) yardım etmektedir. Komisyona aynı zamanda üye ülkelerden Genel Müdürlükler ve işletmeler için önemli alanlardan çeşitli uzmanların bulunduğu İşletme Politika Grubu (EPG) yardımcı olmaktadır.

Çok Yıllı Girişim ve Girişimcilik Programı'na Türkiye'nin katılımı ile ilgili Mutabakat Zaptı 23 Ekim 2002 tarihinde imzalanmış ve 29 Aralık 2002 tarih ve 24978 sayılı Resmi gazetede yayınlanmıştır.¹⁰⁵

Çok Yıllı Girişim ve Girişimcilik Programı'ndan firmalara doğrudan destek sağlanamamaktadır. Ancak, KOBİ'lere aracı kurumlar vasıtasıyla finansman desteği verilmektedir. Finansal olanaklardan yararlanmak isteyen KOBİ'ler; bilgi, uygunluk kriterleri ve başvuru prosedürüyle ilgili AYP'nin ulusal aracı finans kuruluşlarıyla temasa geçmelidir.

Türkiye'de henüz Avrupa Yatırım Fonu ile anlaşma imzalanmış aracı kurum veya kuruluş bulunmamaktadır. Bu sebeple Türkiye, Çok Yıllı Girişim ve Girişimcilik Programı'nın mali olanaklarından yararlanamamıştır. Ancak 2006-2011 yılları arasında kapsayan 5.Çok Yıllı Program kapsamında yararlanması beklenmektedir.

Ayrıca, KOBİ'leri yakından ilgilendiren çeşitli konularda ihale duyuruları¹⁰⁶ ve hibe programları¹⁰⁷ duyurulmaktadır.

İhale katılımı için ihale duyuruları düzenli olarak takip edilmelidir. Seçilen ihale tekliflerine uygun proje sunmak gerekmektedir. Hibe yardımları ise sadece kar amacı taşımayan projelere verilmektedir.¹⁰⁸ Hibe planı kapsamına alınan konu başlıklarında proje teklif çağrıları yayınlanmaktadır. 2001-2005 dönemini kapsayan Çok

¹⁰⁵ Çok Yıllı Girişim ve Girişimcilik Programı İKV, İstanbul, Temmuz 2004, s.19.

¹⁰⁶ İhale duyuruları için bkz. <http://www.europa.eu.int/comm/enterprise/calls/calls.htm>, 10.07.2005.

¹⁰⁷ Hibe programları için bkz. <http://www.europa.eu.int/comm/enterprise/funding/grants/index.htm>, 20.07.2005.

¹⁰⁸ Kar amacı taşımayan projeler; üniversiteler, sivil toplum örgütleri, meslek grupları örgütleri ve firmaların bazı projelerini kapsamaktadır.

Yıllı Girişim ve Girişimcilik Programı Türkiye’de KOSGEB koordinasyonunda yürütülmüştür ve 31.12.2005 tarihi itibariyle sona ermiştir.

3.1.1.2. 5. Çok Yıllı Destek Programı (2006-2010)

(Consultation Document for a Community Support Programme for Entrepreneurship and Enterprise Competitiveness)

2005 yılının sonundan itibaren 4. Çok Yıllı Girişim ve Girişimcilik Programı yerini 5. Çok Yıllı Girişim ve Girişimcilik Programı’na bırakmıştır. Yeni program, KOBİ’lerin ihtiyaçlarına odaklanmaya devam etmekle beraber girişimciliğin, yenilikçiliğin ve rekabet gücünün arasındaki etkileşimin önemini de ön planda tutmayı amaçlamaktadır.

5. Çok Yıllı Program’ın şartlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- Mevcut program müteşebbisler, ticaret ve küçük ölçekli işler için geçerlidir. Program 2000-2005 yılları arasında geçerlidir.
- Ticareti büyütmeyi ve rekabeti arttırmak
  - müteşebbisleri arttırmak
  - finans erişimi kolaylaştırmak
- İş destek hizmetlerine, programlarına ve ağlarına erişimi kolaylaştırmak
  - Avrupa'da küçük işletmelere patent sağlamayı ilerletmeye çalışmak
- Üye ve aday ülkeler arasında çok yıllık programlar konusunda başarılı bir eşgüdüm sağlamaya çalışır, bilhassa küçük ölçekli işler için.
- Program bu düzeye uzun soluklu bir çalışmayla ulaşmıştır. Gelecek programlar için model olmaya çalışmak
- Mevcut program Topluluğun Avrupa iş destek ağları araçlarıyla ilgili genel amaçlara uygun ölçüler edinmiştir. Bu durum Konseyin kararlarında belirtilmiştir ve İnternet sitesinde bulunabilir.
- Faaliyet alanı Avrupa'daki teşebbüslerde yeterliliği baz alan endüstri ve yenilik gibi diğer öğeleri içermez.

5. Çok Yıllı Program'ın amaçlarını ve faaliyet alanını şu şekilde sıralayabiliriz;

- Çok yıllık programların başarısına rağmen Avrupa'daki iş performansında yapılması gereken çok şeyler vardır. Hala birçok yetersizlik mevcuttur ve yeni program şartları göz önünde bulundurarak durumu en ileri düzeye taşıma gayretindedir.
- Avrupa, daha geniş sosyal ve çevresel amaçlarına ve uluslar arası hedeflerine ulaşmak için dinamik ve rekabetçi endüstrisini geliştirmelidir. Yatırımlarının artması ve küreselleşmesi için yatay veya sektörel temellere dayalı politika geliştirmelidir. Rekabetçilik ve ekonomik büyüme yeniliğin temelidir ve Avrupa'daki yetersiz üretim büyüklüğü Avrupa'nın yetersiz yenilikçi girişimciliğidir.
- Bu yüzden yeni program daha kapsamlı olmalı ve müteşebbisler arasında rekabeti arttırmalıdır.
- Bu durum aslında Antlaşmanın 157 numaralı makalesinde belirtilmiştir. Bu makalede müteşebbis ve yatırımlarla ilgili, bilhassa küçük ölçekli işlerle ilgili büyümeye elverişli ortamın hazırlanması gerekliliğini belirtmiştir. Söz konusu makale Topluluğu ve Üye Ülkeleri ticareti yapısal değişikliklerle ve potansiyeli maksimum düzeye getirerek yenilikle, araştırmalarla, teknolojik gelişmeye uygun şekilde ayarlamayı da öngörmüştür.
- Bu bağlamda politik ajandada hedeflenen büyümenin 2007 yılından itibaren sağlanacağına öngörüldüğü not edilmelidir. Bu ekstra düzenlemelerin sinerji, görünürlük ve devinirlik oluşturarak ticaret rekabetini desteklemesi amaçlanmıştır.
- Daha geniş bir hareket serbestliği olmasına rağmen programın küçük ve orta ölçekli ticareti geliştirmeye odaklanmaya, karşılıklı bağımlılık, müteşebbislik, yenilik ve rekabetçiliğe vurgu yapmaya devam edecektir.
- Yeni program programlama konusunda yeni bir çerçeve oluşturmak ve Topluluğun müteşebbis yenilik ve rekabetçilik için eylem alanları

oluşturmayı amaçlar. Bu alanlardaki amaçlar Lisbon ve Güçlendirilebilir Gelişim Stratejileri ve Küçük İşletmeler İçin Avrupa Patenti, Müteşebbisler için Avrupa Eylem Planı, Yenilik ve Ticaret Politikasında İletişim ile Eylem Planında belirtilmiştir.

- 2006-2010 yıllarında daha ileri düzeyde rehberlik edilmesi amaçlanmaktadır. Program sadece sınırlı sayıda eylemle yetinmeyecek, Topluluk ve Üye Ülkelerin müteşebbis ve küçük ölçekli işletmeler, yenilik ve ticari yapısal değişikliklerin ayarlanması konusunda bir dizi koordinasyon da sağlayacaktır.
- Program Topluluğun diğer politikalarıyla uyum içinde olacaktır.
- Şu anki çok yıllık programdan yeni programa yumuşak bir geçiş olacaktır ve bu geçiş Topluluğun finansal araçları ve Avrupa ticaret destekleme ağlarına göre sürecektir.

5. Çok Yıllı Program'ın amaçlarını ve faaliyet alanını şu şekilde sıralayabiliriz;

- Programın amaçları 157 numaralı maddede belirtilmektedir. Maddede amaç sabit bir çalışma çerçevesi oluşturmaktır. Program bu maddedeki 1, 2, 3 ve 4 numaralı amaçlara uygun olacaktır.
- Programın tümünü destekleyen bir dizi destek eylemi gerçekleştirilecektir ve programın yatay eylemleriyle tamamlanacaktır.
- Program süresince Komisyon 'girişimcilik boyutu' ve özellikle 'küçük ölçekli iş boyutuna' dikkat edecektir. “Küçük Ölçekli İş (Ticaret)” anahtar kavram olacaktır.
- Bundan dolayı program Topluluğun genel politik ölçütlerine dikkat edecektir. Büyük ölçekli ticari şirketler için geçerli olanın küçük ölçekli şirketler için de geçerli olacağı gibi bir tehlikesine dikkat etmek gerekecektir. Prensipte olarak “ öncelikle küçük ölçekliyi düşünme” üzerinedir.
- Yeni program yatırımın her şekline uygun şartları oluşturma ve Avrupa ticaretinde rekabeti tümünden geliştirme amacı edinmiştir.

5. Çok Yıllı Program'da yürütülecek eylemleri şu şekilde sıralayabiliriz;

Ticaret stratejilerinin bilişim teknolojisiyle geliştirilip canlandırılarak tamamlanması

- Anonim şirketlerinin sosyal sorumluluklarını ve sürdürülebilir üretimlerinin geliştirilmesi
- Ticari rekabeti geliştirmek ve spesifik sektörlerde değişikliklere göre uyarlamak
- Girişimcilikle ilgili sık bilinenler hususunda cesaretlendirmek
- Girişimcilerin risk sorumluluğu almalarını sağlamak
- Büyüme ve rekabetçilik edinme hususunda teşekkülleri düzenlemek
- İşletmelere, bilhassa küçük işletmeleri finansa erişme konusunda yardımcı olmak.
- Ulusal anlamda daha yakın bir işletme düzenlemesi ve yönetim çerçevesi yaratmak emesi ve yönetim çerçevesi yaratmak
- AB içindeki şirketler arası eşgüdüm geçişini sağlamak
- AB temelli yatırımcılara uluslar arası iş ilişkileriyle ilgili olarak gelişmesine yardımcı olmak.
- Avrupa ticaret desteği ağı ile işlemi
- Daha iyi bilgi ve daha etkili entelektüel varlığın daha iyi yönetimiyle ilgili yenilikleri teşvik etme
- Teknoloji transferi ve grup gelişimi
- Örgütlü ve diğer teknoloji dışı yenilikleri içeren tasarımın gelişimi
- Yatırımcı rekabeti ve yeniliğiyle ilgili etkenleri anlamak için analiz ve izlemeleri ilerletme
- Topluluk için daha yüksek seviyede bir çerçeve programı için katkıda bulunmak
- Değerlendirme

- Yayılma

5.Çerçeve Programı tarafından kullanılacak araçlar şunlardır;

- Açık koordinasyon

Aday ülke hükümetlerinin bir araya gelip kriterler oluşturmaları, en etkin süreçlerin belirlenmesi, performans değerlendirmesinde bulunulması ve danışıklı olarak politikalarını iyileştirme

- AB finansal araçları

2001-2005 programı çerçevesinde AB tarafından kullanılan finansal araçlar Avrupa Yatırım Fonu tarafından, güven temelinde ve araçlar yoluyla yönetilmektedir. Yeni program da benzer bir yaklaşım içerecektir; ancak yeni araçların da eskilerine katılması düşünülmektedir.

- Avrupa iş destek ağları

Avrupa iş destek ağları çeşitli AB politikalarının teslimatının yapıldığı noktalar olma niteliğini taşımaktadır. AB Komisyonu tarafından eğitim, faaliyet organizasyonu, kalite kontrol gibi alanlarda bu ağların altyapısını sağlamak üzere kullanılmakta olan dışarıdan destek mekanizmaları gözden geçirilerek ihtiyaç görüldüğü halde gerekli alternatifler önerilecektir.

- AB Komisyonu tarafından doğrudan uygulanan faaliyetler

Analizlerin gerçekleştirilmesi,gözlemlerin yapılması, politikaların etkilerinin değerlendirilmesi, bilgilendirme ve program değerlendirilmesi ile ilgili faaliyetler doğrudan Komisyon, üye ülkeler ve diğer katılımcı ülkeler tarafından dikkate alınmalıdır.

3.1.2. Çerçeve Programlar

3.1.2.1. 6. Çerçeve Programı

AB 6. Çerçeve Programı (6th Frame Program), Avrupa Topluluğu Anlaşması çerçevesinde, Avrupa Birliği'nin bilimsel araştırma ve teknoloji kapasitesini artırmak ve bu doğrultuda politika, ekonomik ve sosyal kalkınmayı sağlamak amacıyla

kurulan destek programıdır. AB’de araştırmaların desteklenmesinde en önemli araç niteliğindedir.

6. Çerçeve Programı’nın temel amacı, ekonomik ve sosyal gelişmeyi sağlayıp, araştırma ve teknolojik gelişme kapasitesini güçlendirerek dünyanın en dinamik ve rekabet gücü en yüksek olan bilgiye dayalı bir Avrupa Topluluğu oluşturmaktır.

6. Çerçeve Programı’nın toplam bütçesi 17,5 milyar € tutarındadır. Bu tutarın 16,27 milyar € AT Programı için, 1,23 milyar € ise Eurotom Çerçeve Programı (Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu) için ayrılmıştır. Bu bütçe, üye ülkelerin katma değer vergisi yoluyla yaptıkları katkılar ve ortaklık anlaşması imzalamış ülkelerin GSYİH’ları oranında ödedikleri katılım paylarından oluşmaktadır.¹⁰⁹

6. Çerçeve Programı 3 Haziran 2002 tarihinde kabul edilmiş olup, 2002-2006 arasındaki dönemi kapsamaktadır.

6. Çerçeve Programı’nın temel felsefesi, programa katılan ülkelerdeki yaratıcı düşüncüyü ve yenilikçi potansiyeli, işbirliği halinde hazırlanmış projeler çerçevesinde birleştirerek, ortak bir Avrupa Araştırma Alanı (European Research Area) oluşturmaktır.

6. Çerçeve Programı’nın hedefi olan bilgiye dayalı bir Avrupa Ekonomisi oluşturma amacına ulaşmak için Avrupa Araştırma Alanı konsepti geliştirilmiştir. Avrupa Araştırma Alanı (ERA), Avrupa’da rekabet gücü ve istihdamın artırılması, yenilik ve sürdürülebilir rekabetin sağlanması amacıyla bilgiye dayalı bir Avrupa Ekonomik Topluluğu oluşturma doğrultusunda, bilimsel araştırma ve teknolojik gelişimde bütünleşme ortamı olarak tanımlanır. ERA’nın kurulma sürecinin 2010 yılına kadar tamamlanması planlanmıştır. ERA’nın en önemli uygulama aracı 6. Çerçeve Programı’dır.

6. Çerçeve Programı’na AB üyesi ülkeler (Almanya, Avusturya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İspanya, İsveç, İtalya, Lüksemburg, Portekiz, Yunanistan ,Çek Cumhuriyeti, Estonya ,Kıbrıs Rum Kesimi, Letonya , Litvanya, Macaristan, Malta, Polonya ,Slovakya, Slovenya) , aday ülkeler

¹⁰⁹ Ayrıntılı bilgi için bkn. <http://europa.eu.int/comm/research/fp6>, 22.04.2006.

(Bulgaristan, Romanya, Türkiye), ortaklık kurulan ülkeler ¹¹⁰ (Norveç, İsviçre, Liechtenstein v.s.) ve üçüncü ülkeler (İsrail, Arjantin v.s.) katılabilmektedir. Programa katılabilen kişi ve kuruluşları ise şu şekilde sıralayabiliriz;

- KOBİ'ler
- Üniversitelere bağlı araştırma grupları ve enstitüleri
- Araştırma tesis ve olanakları bulunan enstitüler
- Kamu kuruluşları
- İnavasyona niyetli şirketler
- Üniversite ve yüksek lisans öğrencileri
- Dünya çapında ödüller için katılan araştırmacılar ve tecrübeli araştırmacılar
- 6. Çerçeve Programı'na katılmayan ülkelerde kişi ve kuruluşlar

6. Çerçeve Programı'nın Türkiye'deki irtibat noktası Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)' tır. Ayrıca, 6. Çerçeve Programı bünyesindeki gelişmeleri yakından izleme, AT ve diğer ülkelerle araştırma ve teknolojik alanda koordinasyonu sağlamak, Türk araştırmacı ve şirketlere Brüksel'de kendilerini tanıtmaya imkanı sağlamak , Türk araştırmacı ve şirketlere Brüksel'de kendilerini tanıtmaya imkanı sağlamak ve Türkiye adına KOBİ faaliyetlerini yürütmek amacıyla, Brüksel'de, Türk Araştırma ve Girişim Bürosu (TUR& BO) kurulmuştur.

6. Çerçeve Programı'na Türkiye'nin katılımı çeşitli yararlar sağlayacaktır. Bu yararların başlıcaları şu şekilde sıralayabiliriz; ¹¹¹

- İleri teknoloji geliştirilmesi
- AB KOBİ'leriyle işbirliği sağlanması ve böylece Avrupa ile olan iş hacmini büyütme
- Yeni pazarlara ve coğrafi bölgelere ulaşım
- Uluslar arası haberleşme imkanlarının azalması

¹¹⁰ Ortaklık kurulan ülkeler, topluluk ile uluslar arası bir anlaşmaya taraf olan ülkelerdir.

¹¹¹ Ayrıntılı bilgi için bkn. fp6.org.tr, 13.06.2006.

- Araştırmacı sayısının artması
- AR-GE etkinliklerini finanse edecek uluslar arası düzeyde yeni kaynaklar sağlanması
- Uluslar arası standartların geliştirilmesi
- Küreselleşme sürecinin ivme kazanması

6. Çerçeve Programı'nın temel ilkelerini ise şu şekilde sıralayabiliriz;¹¹²

- Avrupa Birliği'nin hedeflerine uygun öncelikli araştırma alanları belirlenmeli ve çalışmalar bu alanda yoğunlaştırılmalıdır.
- Bütünleşmiş projelere ağırlık verilerek, AR-GE yönetiminin etkinleştirilmesi ve kaynakların verimli kullanılması sağlanmalıdır.
- İşbirliği geliştirilerek oluşturulacak Mükemmeliyet Ağları ile insan gücü ve fiziksel altyapının verimli değerlendirilmesi sağlanır.
- Fonlar, AB Komisyonu tarafından belirli aralıklarla yayınlanan proje çağrıları kapsamında kullanılır.
- Projelerin amaç ve kapsamı yapılan çağrılara uygun olduğu sürece destek alınabilmektedir.
- Yardımlar hibe şeklinde verilmektedir
- Programın uygulanmasında Avrupa Komisyonu sorumludur.
- Projelerin kaliteleri ve teknolojik açıdan yetersizlikleri bağımsız uzmanlar tarafından değerlendirilmekte ve her proje beş uzmanın görüşüne sunulmaktadır.
- Farklı ülkelerden çok sayıda ortak içeren projelere destek sağlanmaktadır.
- Avrupa Birliği ülkelerine ekonomik ve toplumsal yarar getiren projelere öncelik verilmektedir.

---

¹¹² Ayrıntılı bilgi için bkn. **Türkiye'nin Katıldığı AT Programları 6. Çerçeve Programı.No.1 İKV** Yayınları, İstanbul, Temmuz 2001, s.24.

6. Çerçeve Programı'nın temel prensiplerini ise şu şekilde sıralayabiliriz.

- Ekonomik ve toplumsal “Katma Değer” yaratma
- Tematik öncelikler kapsamındaki konulara odaklanma
- Bütünleştirilmiş Projeler çerçevesinde kaynakların verimli kullanılması, etkin ve basit AR-GE yönetimi
- Mükemmeliyet Ağları ile mükemmeliyeti Avrupa'ya yayma
- KOBİ'lerin araştırmacı yapısının desteklenmesi
- Ortaklık anlaşması imzalayan aday ülkelerin yönetimde yer alması
- Entegrasyon süreçlerinin güçlendirilmesi
- Herhangi bir sosyal sorunun çözülmesi
- Yenilik yaratılması

6. Çerçeve Programı 7 ana tematik bölgeye ayrılmaktadır. Bu alanlar ve özel bilgiler Tablo 3.1 'de sunulmuştur.

7 Tematik alan dışındaki Proje konuları ise şu şekildedir;¹¹³

- KOBİ'lere yönelik programlar
- İnovasyon yeteneklerini geliştirmek ve yaygınlaştırmak üzere işbirliği ağları
- Araştırmacı değişimi, eğitimi
- Beyin göçünü önlemeye yönelik mekanizmalar, teşvikler
- Araştırma altyapılarına karşılıklı erişim
- Avrupa çapında altyapı konsorsiyumları
- Altyapı kullanım etkinliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar, yeni altyapı için tamamlayıcı destekler

¹¹³ Türkiye'nin Katıldığı AT Programları 6. Çerçeve Programı, **a.g.e.**, s.24

Tablo 3.1: 6. Çerçeve Programı'nda 7 ana tematik bölge

TEMATİK ALANLAR	AÇIKLAMALAR
Genbilim ve Sağlık Biyoteknolojisi	Kanser, sıtma, AİDS, verem gibi hastalıklarla mücadele, yaşlanma, ilaç direnci alanlarında araştırma yapan firmaların desteklenmesi öngörülmektedir.
Bilgi Toplumu Teknolojileri	E-Ticaret, mobil ticaret projeleri, e-Avrupa, bilgi yönetimi ile sağlık, güvenlik, ulaşım, kültür ve turizm, çevre, eğitim alanlarında akıllı ve interaktif sistemleri içermektedir.
Nanoteknolojiler ve Nanobilim	Sağlık, enerji, çevre, kimya ve optik uygulamalarla nano biyoteknolojileri, akıllı, temiz, sürdürülebilir ve güvenli üretim; geri kazanım, destek mühendislik hizmetlerini içermektedir.
Havacılık ve Uzay	Yeni uçak ve motor geliştirme, yakıt tasarrufu, gürültü ve çevre etkilerini azaltma, kapasite artırma, AB hava sahası ile Galileo uydu projesi, telekom uyduları, çevre ve güvenlik izlemesi ....vb. konularda çalışmaları içermektedir.
Gıda Kalitesi ve Güvenliği	Güvenli ve çevre dostu üretim, sağlıklı besinler, mikro organizma analizi ve izlenmesi, bitki ve hayvanlar konularını içerir.
Sürdürülebilir Kalkınma ve Ekosistem	Enerji sistemleri, kara ve deniz ulaşımı, ekosistem ve küresel değişimi içermektedir.
Bilgi Toplumunda Yurttaşlık ve Yönetişim	Bilgi üretimi,aktarım ve kullanımı, bilgi toplumunun oluşturulması, yurttaşlık hakları, demokrasi,toplumsal uyum temalarını içerir.

6. Çerçeve Programı kapsamında desteklenecek olan projelerin sonuçlandırılması ve bu sonuçların kullanılması için birtakım araçlar kullanılmaktadır.

Tablo 3.2 : 6. Çerçeve Programı'nda Araçlar

GELENEKSEL ARAÇLAR	YENİ ARAÇLAR
<ul style="list-style-type: none"> • Özel Hedefli Araştırma Projeleri (Specific Targeted Research Projects-STREP) • Eşgüdüm Etkinlikleri (Coordination Actions-CA) • Özel Destek Eylemleri (Specific Support Actions-SSA) 	<ul style="list-style-type: none"> • Bütünleştirilmiş Projeler (Integrated Projects-IP) • Mükemmeliyet Ağları (Networks of Excellence-NoE) • Ulusal Programların Ortak Uygulanması (Madde 169)

Tablo 3.3: 6. Çerçeve Uygulama Araçlarını Amaçlarına Göre Sınıflandırılması.

AMAÇLAR	UYGULAMA ARAÇLARI
<ul style="list-style-type: none"> • Yeni bilginin üretilmesi,tanıtılması ve geçerliliğinin sınanması • İşbirliğinin,koordinasyonun ve çeşitli etkinliklerin (konferans v.b.) desteklenmesi • Araştırma etkinliklerinin ve kapasitesinin kalıcı olacak biçimde birleştirilmesi 	<ul style="list-style-type: none"> • Bütünleştirilmiş Projeler (IP) • Özel Hedefli Araştırma Projeleri (STREP) • Eşgüdüm Etkinlikleri (CA) • Özel Destek Eylemleri (SSA) • Mükemmeliyet Ağları (NoE)

6. Çerçeve Programı'nın bütçesinden % 15 (1,8 milyar Euro'luk kısım) KOBİ'lere ayrılmıştır. Program KOBİ'lerin yeni uluslar arası ortaklık kurmalarını, teknoloji ve bilgi tabanlarını geliştirmelerini sağlayacak tüm projelere destek sağlamaktadır. 6. Çerçeve Programı'nın KOBİ'lere desteği proje maliyetinin finansmanı şeklindedir. 6. Çerçeve Programı'ndan sağlanan yardımlar geri ödenmez. 6. Çerçeve Programı'nın Türkiye'deki irtibat noktası TÜBİTAK'tır. TÜBİTAK'ın 6. Çerçeve Programı kapsamında yürüttüğü projeleri vardır. Ancak, KOBİ'lerin 6. Çerçeve Programından yararlanması için başvuruları, teklif çağrılarını doğrultusunda, Avrupa Birliği Komisyonu'na yapması gerekmektedir. Gerekli adresler teklif çağrılarında yer almaktadır. Unutulmaması gereken önemli bir nokta ise farklı ülkelerden çok sayıda proje ortağı içeren projelere destek sağlanması ve projenin 6. Çerçeve Programı'nda belirtilen usul ve esaslara uygun olmasıdır.

Tablo 3.4: 6. Çerçeve programı'na KOBİ'lerin katılımı

TEKNOLOJİ ALANINDA KOBİ'LERE YÖNELİK	AR-GE ALANINDA KOBİ'LERE YÖNELİK	BÜTÜN KOBİ'LERE YÖNELİK
<ul style="list-style-type: none"> • Bütünleştirilmiş Projeler • Mükemmeliyet Ağları • 7 tematik öncelik 	<ul style="list-style-type: none"> • KOBİ'lere özgü etkinlikler • Özel Hedefli Araştırma Projeleri -CRAFT projeleri -Kolektif araştırmalar 	<ul style="list-style-type: none"> • Eşgüdüm Eylemleri -Ekonomik ve teknolojik istihbarat • Özel Destek Eylemleri

❖ **Bütünleşmiş Projeler (Integrated Projects-IP)**

Bütünleşmiş projelerin temel amacı, yeni bir ürün ve/veya uygulama alanı geliştirilmesi, araştırma sonucunun ürüne dönüştürülmesi ve özellikle öncelikli tematik alanların hayata geçirilmesi için gerekli olan bilgiyi üretecek hedef yönelimli araştırmaları desteklemektir. Böylece Avrupa'nın küresel rekabetteki gücünü arttırmak, belirli toplumsal ihtiyaçlara cevap verecek sonuçların elde edilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca iddialı hedeflere ulaşmak için çok ciddi miktarda uzmanlığı harekete geçirdiği için, IP'lerin Avrupa Araştırma Alanını yapılandırma yönünde bir etki yapması da beklenmektedir. Bütünleştirilmiş projelerin yönetimi ise açıkça tanımlanmış iddialı bilimsel hedefler belirlenmesi ve bunlara ulaşmak amacıyla, kaynakların ve etkinliklerin bütünleştirilmesidir.

Bütünleştirilmiş projelerin katılımcıları, KOBİ'ler, araştırma enstitüleri, üniversiteler, bilgi yönetimi yayılması ve transferi konusunda uzmanlığa sahip kuruluşlar, elde edilecek bilgiler için potansiyel kullanıcı olabilecek kuruluşlar, araştırma alanında faal olan çeşitli diğer kuruluşlar olarak sınıflandırılabilir.

Bütünleşmiş projelere KOBİ'ler tekil katılımcı olarak, KOBİ grupları içinde üye olarak veya alt yüklenici olarak katılabilmektedir.

KOBİ'lerde IP ve STREP'in değerlendirilmesinde konsorsiyumun kalitesi değerlendirilirken KOBİ'lerin açıkça ve yeterli bir şekilde katılımının ne miktarda olduğu göz önüne alınacaktır.

Bütünleştirilmiş projelerin en önemli özelliği entegrasyon çeşitliliğidir. Her projenin bir "Araştırma Bileşeni"¹¹⁴ olmalıdır. Proje süresi 3 yıldan 5 yıla kadardır.¹¹⁵ Proje cinsiyet eşitliği gözetmelidir ve gerekli yerlerde temel etik prensiplerine uymalı ve yerine getirmelidir. Proje ortaklarının arasında sanayi kuruluşlarının bulunması zorunludur. Projelerde projeye katılan grupların bir konsorsiyum oluşturması gerekmektedir. Proje, üç farklı ülkeden en az üç katılımcıyı bir araya getirmelidir. Ayrıca bu üç katılımcı ülkeden en az ikisi Avrupa Birliği'ne üye ve/veya aday ülkelerden olmalıdır.

AB desteği, projedeki yapılan harcamalara bir katkıdır. Sözleşmeye dahil olan giderler; gerçekçi, ekonomik ve proje için gerekli olmalıdır ve her katılımcının kendine ait hesaplama kriterlerine uygun olarak belirlenecektir. Katılımcıların komisyon tarafından yayınlanacak finansal kurallara da sadık kalmaları beklenmektedir. Ayrıca dolaylı vergiler, kar payları kapsam dışıdır. Projenin değişik etkinlikleri için maksimum destek oranları sözleşmede belirlenecektir.

Topluluk bağışlarının azami oranları şu şekildedir;

- Projedeki araştırma ve teknolojik ilerleme ile geliştirme faaliyetleri için % 50
- Tanıtım faaliyetleri için % 35
- Belirli projelerin yönetimi ve eğitim gibi özel aktiviteler için % 100
- AC katılımcıları tüm bileşenlerin ilave giderleri için % 100

¹¹⁴ Her projenin teknolojik ilerleme, geliştirmeyle ilgili bileşenleri ve uygun olması durumunda eğitimle ilgili bir bileşeni de olabilir.

¹¹⁵ Gerekli görüldüğü takdirde daha uzun bir süre verilebilmektedir.

❖ Mükemmeliyet Ağları

Mükemmeliyet ağları, Avrupa araştırmalarına yön verebilmek amacıyla oluşturulmuştur ve ortak etkinlik programı çerçevesinde oluşturulacak bir uzman ağı sayesinde, değişik ülkelerde benzer alanlarda araştırma yapan kurum ve kuruluşları bir araya getirerek, belirli konularda yürütölen araştırmalara yeni bir şekil verme ve bu çalışmaların yürütölüş şeklini yeniden yapılandırma amacını taşımaktadır. Bu şekilde altyapı ve insan kaynakları potansiyelinin ortaklaşa kullanılması sağlanacaktır. Başka bir ifadeyle mükemmeliyet ağları, Avrupa Birliği'nde kalıcı bütünleşmeyi sağlayacak bir araç niteliğindedir.

Araştırma merkezleri, üniversiteler, özel sektör girişimleri, KOBİ'ler ve AR-GE kuruluşları mükemmeliyet ağlarına katılabilmektedir. Destek katılımcı sayısına göre belirlenmektedir ve ortalama beş yıldır. En az üç katılımcının olması zorunludur. Bu üç katılımcıdan en az iki tanesi üye ve/veya aday ülkelerden olmalıdır.¹¹⁶

Mükemmeliyet ağları etkinliklerini ise şu şekilde sıralayabiliriz;

- Aktivitelerin birleştirilmesi ve araştırma altyapısı, araç ve gereçlerinin ortak kullanımı
- Personel değişimi
- Veri sistemlerinin ortak kullanımı
- Bilim ve toplum konularında ortak tutum geliştirmek araştırmada kadın-erkek eşitliğine yönelik bir çerçeve oluşturmak
- Ortak araştırma projelerinin yürütölmesi
- Ortak eğitim programlarının yürütölmesi
- Konsorsiyum yönetimi
- Mükemmeliyet yayılması
- Elektronik iletişim yoluyla etkileşimli çalışmalar yapılması

Yapılan işbirliğiyle sağlanacak ortalama yıllık ödenek araştırmacı sayısına göre aşağıdaki şekildedir;

¹¹⁶ Fakat pratikte mükemmeliyet ağlarında en az altı katılımcı olması beklenmektedir.

- 50 araştırmacı-1 milyon Euro/yıl
- 100 araştırmacı-2 milyon Euro/yıl
- 150 araştırmacı-3 milyon Euro/yıl
- 250 araştırmacı-4 milyon Euro/yıl
- 500 ve daha fazla araştırmacı-5 milyon Euro/yıl

Avrupa Komisyonu her yıl, yıllık ödeneğe eşit olan bir avans ödemesi yapabilir. Bununla birlikte faaliyet sürecinin sonlarına doğru bağımlılık riskinin azaltılması amacıyla yapılan ödeneği azaltmaya da yetkilidir.

Mükemmeliyet ağlarında sözleşmenin son bir yılı için avans ödemesi yıllık ortalama ödeneğin yalnızca ½'si olabilir. Geriye kalan kısım ise kontrat sahiplerinin tercihine göre daha erken bir yılda ödenebilir. Üstünde anlaşılan ödeme takvimi kontratta sabitlenebilir.

Bir "Mükemmeliyet Ağı" üç bileşenden oluşmaktadır;

- Mümkünse uzun vadeli karakteri olan, ortak yürütölen bir araştırma programı
- Bütünleştirici faaliyetler takımı (ortakların faaliyetlerinin eşgüdümlü olarak programlanması)
- Mükemmeliyet yaymak için tasarlanan faaliyetler takımı

Mükemmeliyet ağ faaliyetleri, bir birleşik yönetim yapısı ile yürütölmektedir. Ağların, topluluktan ek finansal yardım alınmadan geliştirilmesi mümkündür. (örneğin yeni ortakların alınması v.s.)

Projeler, teklif çağrılarını temelinde seçilecektir. Teklif içeriği, kurulacak olan işbirliğinin niteliğini yansıtacak şekilde olmalıdır.

❖ **Özel Hedefli Araştırma Projeleri**

Avrupa Birliği'nde rekabetin gelişmesi için gerekli bilginin üretilmesi ve yeni kavram ve yöntemlerin yayılması, onaylanması ve test edilmesini sağlamak ve topluluk politikalarının gereksinimlerinin karşlanması amacıyla özel hedefli araştırma projeleri tasarlanmıştır.

İşletmeler, KOBİ'ler, araştırma kuruluşları, üniversiteler, bilgiyi yayma ve transferde uzman kuruluşlar, son kullanıcılar ve diğer paydaşlar özel hedefleri araştırma projelerine katılabilmektedir.

Özel hedefli araştırma projeleri etkinliklerini şu şekilde belirtebiliriz;

- Araştırma
- Teknoloji/ürün tanıtımı
- Yenilik(innovation) etkinlikleri
- Konsorsiyum yönetimi

Özel hedefli araştırma projelerinde, her bir farklı ülkeden en az üç katılımcının olması zorunludur. Bu üç katılımcıdan en az iki tanesi üye ve/veya aday ülkeden olmalıdır. Proje süresi ortalama 2-3 yıl arasındadır. Ayrıca belirlenen son başvuru tarihlerine kesinlikle uyulması gereklidir.

KOBİ'lere yönelik İşbirliği Araştırma Projeleri (CRAFT) ve Kolektif Araştırma projeleri de özel araştırma projeleri kapsamındadır.

-CRAFT:

AR-GE yeteneği sınırlı, fakat ortak teknik problemleri bulunan KOBİ'lerin bir araya gelerek gerekli araştırmayı AR-GE kuruluşlarına yaptırdıkları projeler için verilen destektir. KOBİ'lerin CRAFT desteğinden yararlanabilmesi için, yaşanan teknik problemlerin aynı olduğu varsayılan KOBİ'ler bir araya gelerek ortak bir AR-GE projesi sunmaları gerekmektedir. Bu kategoriye 1-2 yıl gibi kısa vadeli ve küçük ölçekli projeler girmektedir ve 0,3 milyon-2 milyon Euro arasında destek verilmektedir. Araştırma ve inovasyona yönelik projelere % 50'ye kadar, konsorsiyum yönetimine yönelik projelere % 100'e kadar destek verilmektedir.¹¹⁷

CRAFT Projesi katılımcılarını şu şekilde sıralayabiliriz;

- En az 3 bağımsız KOBİ (iki üye yada katılımcı devlette kurulmuş ve bunlardan en az biri üye devlet yada aday katılımcı devletten olacak)
- 2 AR-GE kuruluşu (en az biri üye devlet yada katılımcı üye devlette kurulmuş olacak)

¹¹⁷ Verilen destek oranı komisyon toplam desteğinin % 7'sini geçemez.

- Diğer şirket ve son kullanıcılarda ek olarak katılabilir.

CRAFT projelerinin amaçlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- KOBİ'lerin özel bilimsel ve teknolojik araştırma gereksinimlerinin karşılanmasını sağlamak
- KOBİ'leri sürekli olarak inovasyon ve teknolojik yenilenmeleri yönünde duydukları baskılara cevap vermek için desteklemek
- KOBİ'lerin ,araştırma enstitüleri ve diğer kuruluşlarla araştırma alanında uluslar arası işbirliğini kolaylaştırmak
- İşbirliği sonucu müşterilerle temas alanını genişletmek ve yeni pazarlara girilmesine yardımcı olmak

CRAFT, ayrıca büyük işletmelerin katılımına da açıktır.Yüksek teknoloji KOBİ'lerin araştırma merkezleri ve üniversitelerle birlikte katılımına imkan tanımaktadır.

Aşağıda bazı CRAFT projelerine örnekler verilmiştir.

Vapour Recovery:Petrol istasyonlarından sızan petrol gazı

- İsveç,Danimarka,Alman ortaklığı
- Sıradan bir petrol istasyonu her yıl çevreye 2 ton kadar petrol gazı yaymaktadır.Bu yeni sistemle % 99'a kadar geri kazanım sağlanmıştır.
- € 840.000

Rombomatic:Saatte 3.000 gül kesip dikebilen robot

- Hollanda,Danimarka,Alman Ortaklığı
- Sıradan gül fidelerinin elle kesim ve dikim yoluyla çoğaltılması, zahmetli bir işlemdir.
- € 1.000.000

-Kollektif Araştırma (Collective Research):

KOBİ kitlelerini ilgilendiren (ortak sorunları olan çok sayıda KOBİ'nin gereksinim duyduğu) konularda, Avrupa çapında endüstriyel birlikler veya gruplar

yada farklı ulusal birlikler veya gruplar adına AR-GE kuruluşları tarafından yürütülen araştırmalardır.

Kolektif araştırma, bilim ve teknolojinin bütün alanlarında geçerlidir. Bu kapsamda araştırma ve inovasyona yönelik projeler ve bilginin yayılımına yönelik projeler % 50'ye kadar, eğitim ve konsorsiyum yönetimine yönelik projelere ise % 100'e kadar destek verilmektedir.¹¹⁸ Bu kategoriye 2-3 yıl süreli projeler girmektedir ve 2 milyon ile 5 milyon Euro arasında destek verilmektedir.

Kolektif araştırma projelerinin amaçları şunlardır:

- Belirli sektörlerin teknolojik tabanını güçlendirmek
- Ortak problemlere eğilmek (regulasyonların getirdiği zorluklara uyum, çevre güvenliği v.b.)
- “Pre-normative” araştırmayı¹¹⁹ sağlamak
- Teknolojik araçların geliştirilmesini sağlamak (örneğin güvenlik ekipmanlarının değerlendirilmesi)

Kolektif Araştırma'ya katılmak için teklif sunmak gerekmektedir. Teklif sahiplerinin en az bir Avrupa düzeyinde birlik veya grup (KOBİ'lerin çoğunlukta olduğu ticari birlik yada gruplar dahil) veya veya farklı Avrupa ülkelerinden en az iki ulusal birlik veya grup olması gereklidir. Araştırmayı kamu veya özel araştırma merkezleri, üniversiteler ve yeterli AR-GE yeteneği olan şirketler yürütmektedir.

❖ Eşgüdüm Eylemleri (Coordination Actions-CA)

Eşgüdüm eylemleri, araştırma ve yenilik (innovation) faaliyetleri ve projeleri arasında ağ oluşturmasını, koordinasyonunu ve işbirliğini sağlamak amacıyla.

Araştırma enstitüleri, üniversiteler ve endüstri (KOBİ'ler) eşgüdüm eylemlerine katılabilir. Ortalama süre 2-3 yıl arasındadır.

Eşgüdüm eylemlerinin etkinliklerini şu şekilde belirtebiliriz,

- Toplantı, seminer

¹¹⁸ Verilen destek oranı komisyon toplam desteğinin % 7'sini geçemez.

¹¹⁹ “Pre-normative” araştırmalar, Avrupa norm ve standartlarını bilimsel bir tabana oturtmak amacıyla yapılan çalışmalardır.

- Çalışma grupları
- Personel değişimi
- Örnek uygulamaların tespit edilmesi ve yayılması
- Bilgi işlem sistemlerinin geliştirilmesi
- Konsorsiyum yönetimi

Eşgüdüm eylemlerinin farklı üç katılımcıdan oluşması zorunludur. Bu üç katılımcıdan en az iki tanesi üye ve/veya aday ülkeden olmalıdır.

-Ekonomik ve Teknolojik İstihbarat :

(Economic & Technological Intelligence)

Ekonomik ve Teknolojik İstihbarat (ETI) kapsamındaki desteklerin amaçlarını şu şekilde sıralayabiliriz;

- KOBİ'lerin AB araştırma programlarına yaygın olarak katılımını sağlayacak işbirliği ve bilgilendirme ortamları oluşturmak
- KOBİ'leri araştırma ve inovasyon yapmaya özendirmek
- KOBİ'lerin yanı sıra yatırımcılara veya araştırmacılara; en son bilimsel-teknolojik gelişmeler, yeni ürünler, pazar eğilimleri, en başarılı örnekler gibi, ekonomik ve teknolojik içerikli güncel bilgiyi ulaştırmak

Ekonomik ve Teknolojik İstihbarat (ETI)'den, girişimci potansiyeli olan genç araştırmacılar, araştırma kurumları, yatırımcılar ve KOBİ'ler yararlanabilir.

ETI'de katılımcılar konsorsiyumu şu esaslara bağlanmıştır.

En az 2 ülkeden

- KOBİ Ulusal Temas Noktaları (NCP'ler)
- Meslek Odaları, Birlikleri, Örgütleri
- Bölgesel Kalkınma Teşkilatları
- Destek Ağları
- Araştırma ve Teknoloji Geliştirme Kuruluşları'nın katılımı gerekmektedir.

ETI kapsamında şu faaliyet türleri desteklenmektedir.

- Konferans,toplantı,seminer düzenlemek
- Personel değişimi
- En iyi örneklerin incelenmesi
- Proje pazarları oluşturmak
- Enformasyon sistemleri geliştirilmesi (web portalı v.b.)
- Ortak girişimler oluşturulması ve yönetimi
- Analiz,etüd,inceleme,değerlendirme,raporlama faaliyetleri ¹²⁰

ETI projelerinde 6. Çerçeve Programı uygulama araçlarından eşgüdüm etkinlikleri (coordination actions) ve özgül destekler (specific support actions) kullanılmaktadır.

Aşağıda bir ETI Projesi örneği verilmiştir.

Katılımcılar:

- 5 ülkeden Teknoloji Aracı Kurumları (I,D,UK,F,Sw)
- 3 ülkeden Endüstriyel Birlik (I,D,UK)
- 3 ülkenin Ulusal Temas Noktası (I,E,F)
- KOBİ'lerin bilgisini araştırma (EARTO)

Konu:

İleri uzay ve havacılık teknolojileri:

- Uzay ve havacılıkla ilgili teknolojik ve ekonomik eğilimlerin analizi
- KOBİ'lerin bilgisini araştırma
- Ortak analiz ve projelerle uzay ve havacılık sanayi içinde ilişkiler oluşturma

Veriler:

---

¹²⁰ Bu araçlar, belirli endüstriyel sektörlere veya bilimsel-teknolojik temalara yoğunlaşarak kullanılır.

- 1 milyon Euro bütçe
- 2 yıllık % 50 AB Fonu (2000-2002)

Yaklaşım:

5 aşamalı eylem programı

- Ana teknoloji sektörlerindeki gereksinim ve fırsatların belirlenmesi
- Duyurular (e-posta,web sitesi):10.000 KOBİ (800'ü uzay ve havacılık sanayiden)
- İlgilenen KOBİ'lerin gereksinim ve yeteneklerinin incelenmesi.500 KOBİ (100 U & H)
- Proje Pazarları (6), sanal forum:200 KOBİ (80 U&H)
- ATG VE Teknolojik Trans. Ortaklığı konusunda destek:100 KOBİ (30 U&H)

❖ **Özel Destek Eylemleri (Specific Support Actions-SSA)**

6. çerçeve Programı kapsamında diğer araçların tamamlanmasını ve gelecekte oluşacak Topluluk araştırma faaliyetlerine yardımcı olmayı, politikaların desteklenmesini amaçlayan projeleri içermektedir. Ayrıca KOBİ'lerin, küçük araştırma gruplarının, uzak yerlerde yeni kurulan araştırma merkezlerinin ve aday ülkelerin kurumlarının katılımını desteklemek ve cesaretlendirmeye yönelik projelerde bu kapsamdadır.

Araştırma Enstitüleri,üniversiteler ve KOBİ'ler özel destek eylemlerine katılabilmektedir. Ortalama süre ise 9-30 ay arasındadır. Konsorsiyum 1-15 üyeden oluşmaktadır.

Özel destek eylemlerinin kapsadığı etkinlikleri ise şu şekilde sıralayabiliriz;

- Toplantı,seminer
- Çalıştay ve çalışma grupları
- Yayınlar
- Bilimsel ödüller ve yarışmalar

- Konsorsiyum yönetimi

Ayrıca tüm bu sayıların programların haricinde Avrupa Araştırma Alanı'nın yapılandırılmasını destekleyen özel araçlar da bulunmaktadır.

Bunlar;

- Marie Curie faaliyetleri (Dolaşım,eğitim,bilgi aktarımı ve mükemmeliyetin tanımına ilişkin)
- Araştırma altyapılarının desteklenmesi için özel faaliyetler

6. Çerçeve Programı'na proje sunumu, Komisyon tarafından yayınlanan "Proje Teklif Çağruları" kapsamında yapılmaktadır. Çağrılar, AB Resmi Gazetesi'nde yayınlanmaktadır. Her çağrıya ait çalışma programları ve başvuru dökümanlarına internet üzerinden erişilebilmektedir. Çağrı metinlerinde başvurulara yönelik her türlü bilgiye ulaşılabilir. Proje başvuruları doğrudan Avrupa Birliği Komisyonu'na yapılmaktadır ve başvuruların yapılacağı açık adresler proje teklifi çağrı metinlerinde belirtilir. Projelerin Komisyon'a sunumu "Elektronik Teklif Sunum Sistemi (EPSS)" aracılığıyla da yapılabilmektedir. EPSS sistemi, herhangi bir belgeye gereksinim duymadan proje tekliflerinin hazırlanmasına imkan tanımaktadır. EPSS sisteminde proje teklifi hazırlayanların giriş kodları ve şifreleri vardır. Diğer bir başvuru aracı ise "Elektronik Başvuru Aracı (EPT)" dir. EPT ile bilgisayara yüklenen program ile proje teklifleri internete bağlı olmadan hazırlanıp, CD veya diskete kaydedilerek, çıktılara alınarak veya EPSS sistemi aracılığıyla gönderilebilmektedir.

6. Çerçeve Programı'nda proje sürecini şu şekilde belirtebiliriz.¹²¹

- Komisyon tarafından yayınlanan proje teklif çağruları doğrultusunda proje sunumu yapılmaktadır. Proje teklifleri için çağrının "Official Journal of the European Communities" de yapılması gereklidir. Teklif çağruları AB Resmi Gazetesi'nde ve [http:// fp6.cordis.lu/fp6/calls.cfm](http://fp6.cordis.lu/fp6/calls.cfm) adresinde yayınlanır. Proje sunumunun süresi ve ne tip araçların kullanılacağı gibi detaylı bilgi teklif çağrılarında yer almaktadır.

¹²¹ Ayrıntılı bilgi için bkn. [http:// usigem.uludag.edu.tr](http://usigem.uludag.edu.tr), 6.Çerçeve Programı, 15.03.2006.

- [http:// fp6.cordis.lu/fp6/calls.cfm](http://fp6.cordis.lu/fp6/calls.cfm) veya <http://www.fp6.org.tr> adreslerinden öncelikler teklife açık olan çağrılar incelenmeli ve seçim yapılmalıdır.
- Proje teklif çağrısının seçiminden sonra ayrıntılı bilgi ve dökümanlar Komisyon'un ilgili birimleri ve ülkelerin FP6 ulusal iletişim birimlerinden (national contact points) edinilebilir. Ayrıca çalışma programı,proje sunacaklar için başvuru kılavuzu gibi internet sitesinde yer alan bilgiler dikkatle okunmalı ve araştırılmalıdır.
- En uygun program aracı seçilmelidir.
- Proje teklifleri, EPSS veya EPT programları (CD veya disket halinde veya zarf içinde) ile hazırlanıp, süresi içinde yollanmalıdır. Bu teklifler Komisyon tarafından tayin edilen Evaluation Service Provider (ESP) tarafından bir veri tabanına yüklenir.
- Proje teklifi teslim sürecinin ardından gelen değerlendirme sürecine katkıda bulunmak için proje koordinatörünün ismi, proje programı, araştırma alanı, uygun görülen başlık v.b. bilgiler) suretiyle ön kayıt yapılması istenebilir. Bu aşamada verilen referans numarası Komisyon ile proje tekliflerine ilişkin yapılacak her türlü iletişimde kullanılır. Buna karşılık elektronik ortamda yapılacak proje teklifi teslimlerinde sistem bu süreci otomatik olarak işletir. Proje tekliflerinin Komisyon'a iletilmesinden sonra proje teklifinin komisyon'a ulaştığına dair bilgi konsorsiyum koordinatörüne iletilir. Komisyon'un oluşturacağı birimler proje tekliflerinin uygunluk seçilebilirlik kontrollerini yapar. Projenin geçerlilik kriterlerini tam anlamıyla taşıyıp taşımadığı analiz edilir.
- İlk değerlendirmeyi geçen teklifler Komisyon dışındaki uzmanlardan oluşan hakemler tarafından ikinci bir değerlendirmeye alınır. Genellikle her teklif için en az üç uzman görev almaktadır. Ancak Mükemmeliyet Ağları ve Bütünleştirilmiş Projelerin değerlendirilmesinde en az beş uzman gerekmektedir. Proje tekliflerini değerlendiren uzmanların görevi, değerlendirme formlarında yer alan her bir kriter için not vermek ve yorumda bulunmaktır. Uzmanlar tarafından doldurulan bu formlar bir

araya getirilerek ortak görüş raporu yazılmaktadır. Gerekli görüldüğü durumlarda teklif sahipleri sözlü sunuşlara çağrılmaktadır.

- Puanlamanın yapılmasının ardından teklifler öncelik sırasına göre düzenlenerek, listelenir ve sonuçlar proje ile ilgili kararlarla birlikte ilan edilir. Bu aşamada, proje önerisinde bulunanlara değerlendirme sonuç raporları gönderilmektedir. Komisyon reddedilen ve desteklenmeye değer bulunan projeler hakkındaki kararı oluşturmakla yükümlüdür. Reddedilen proje tekliflerinin sahiplerine gönderilen değerlendirmede reddedilme gerekçeleri açıklanmaktadır.
- Daha sonraki aşama ise; desteklenmeye hak kazanan projeler için Komisyon ile müzakerelerin başlamasıdır. Yapılan teklif çağrısının bütçesi göz önüne alınarak, hazırlanan listenin ilk sırasından başlamak üzere müzakereler yapılır. Komisyon, teklif sahiplerine davet mektubu gönderir ve proje kontratının hazırlanması aşamasına geçilir. Komisyon ile proje sahipleri arasında imzalanacak kontratın özellikleri ve içeriği belirlenmiştir. Teklifler için kontrat hazırlama formları iki bölümden oluşur. Bunlar, idari formları içeren bir Kontrat Hazırlama Formu ve iş tanımı belgesidir. İdari formların tamamı aşağıdaki konularda detaylı bilgilerin edinilmesini sağlamaktadır.
  - Katılımcıların yasal konumu ve organizasyonun büyüklüğü hakkında daha detaylı bilgiler
  - Her katılımcı tarafından Komisyon ile sözleşme imzalanmasının önünde herhangi bir engel olmadığı belirtilmesi (iflas, sahtekarlık v.b. sorunların bulunmaması)
  - Koordinatörün banka bilgileri
  - Bazı katılımcılar için kar zarar hesabı ve bilanço
  - Masrafların ve istenen Komisyon katkısının ortağa ve faaliyet tipine göre dökümünün yapılması

Çerçeve programda kullanılacak her bir araç için ayrı bir kontrat hazırlama seti bulunmaktadır. Kontrat hazırlama formlarındaki bilgiler katılımcıların yasal ve mali durumlarının kontrol edilmesi amacıyla kullanılır.

- Proje teklif sahipleri konsorsiyumlarını oluşturduktan ve projelerine katkı payı almaya hak kazandıktan sonra Avrupa Komisyonu'nun tüm tarafların hak ve yetkilerini belirleyen kontratı tamamlaması gerekmektedir. Tüm kontratlar için standart bir model bulunmakta ve bu model aşağıdaki belgeleri içermektedir.¹²²

- Temel kontrat modeli:

Konsorsiyumun yapısını ve değerlendirilmesini, kontratın yürürlüğe girmesini, projenin süresini, Komisyon'un projeye yapacağı mali katkıyı, raporlama, ödeme modellerini ve özel maddeleri içermektedir.

- Ek 1 :

İş tanımı

- Ek 2 (Genel Koşullar) :

Projenin uygulanması, mali şartları, fikri mülkiyet haklarını içeren genel koşullar

- Ek 3 :

Özel maddeler (sadece bazı araçlar için geçerlidir.)

- Ek 4: Form A :

Konsorsiyumda yer alan tüm ortaklarca imzalanan bu belgeyle AB Komisyonu ve Konsorsiyum yöneticisi arasında yapılan kontrat onaylanmaktadır.

- Ek 5 :Form B :

Yeni bir tüzel kişi konsorsiyuma katıldığında imzalanır. (Sadece Mükemmeliyet Ağları ve Bütünleştirilmiş Projeler için geçerlidir.)

---

¹²² Türkiye'nin Katıldığı AT Programları 6. Çerçeve Programı. , **a.g.e.** , s.27.

- Ek 6: Form C :

Kontrata taraf olanlarca periyodik olarak doldurulacak mali durum belgesi

- Son aşama ise kabul edilen teklifler için tüm katılımcılar tarafından hazırlanan kontratın imzalanmasıdır. Kontrat, proje koordinatörü ile Komisyon arasında anlaşmanın imzalanmasından sonra yürürlüğe girmektedir. Konsorsiyumun diğer ortakları ise bu tarihten itibaren öngörülen bir süre içerisinde kontratı imzalamalıdır. Proje kapsamındaki faaliyetlerin başlangıç tarihi kontratın içerisinde belirtilmelidir.

Proje teklifinde bulunması gerekenleri şu şekilde sıralayabiliriz;

- Projenin içeriği
- Projenin bilimsel ve teknolojik hedefleri ve beklenen sosyo-ekonomik etkiler
- Projenin, belirli çalışma programının hedefleriyle ilişkisi
- Projenin bütün süresini kapsayan ve projenin çeşitli bileşenlerinin ve beklenen yararların açıkça belirtildiği bir çalışma planı taslağı
- Katılımcıların rolleri ve her birinin belirli beceri ve yeterliliği
- Projenin ilk 18 ayına dair detaylı bir çalışma programı
- Projenin organizasyon, idari ve yönetim yapısı
- Öngörülen eğitim faaliyetlerinin tanımı
- Bilginin kullanımı ve yayılması ve diğer gelişmelerle ilgili faaliyetleri içeren bir plan
- Etik ve güvenlikle ilgili hususlar ve bu hususların nasıl ele alınması
- Proje dahilinde cinsiyet eşitliğini sağlayacak bir plan
- İlk 18 ay tahmini bütçe
- Bütçeye yapılacak katkıları ve bu katkıların kaynağını açıklayan finansal planı içeren faaliyetlere ve katılımcılara göre paylaştırılmış bir global bütçe tahmini

- İhtiyaç duyulacak kaynak ve bütçe için yönetim tarafından gösterilecek gerekçe göz önünde bulundurularak hazırlanmalıdır.

Proje hazırlık ve başvurusunda dikkat edilmesi gereken noktaları şu şekilde özetleyebiliriz;

- Proje teklifi çağrılarında gerçek ve tüzel kişiler (şirketler, konsorsiyumlar, kurumlar, üniversiteler v.b.) cevap verebilir. Teklifler genellikle birkaç ülkeden gelen değişik kurumlar tarafından oluşturulan konsorsiyumlar tarafından yapılmaktadır.
- Proje teklif çağrısı ile ilgili ayrıntılı bilgi ve dokümanlar, Komisyon'un ilgili birimleri ve ülkelerin FP6 Ulusal İletişim birimlerinden (National Contacts Points) edinilebilir.
- Teklifler genellikle İngilizce olarak hazırlanmakla birlikte diğer AB resmi dillerinde de sunulabilir.
- Proje teklifleri, projenin nasıl yönetileceği bilgisi ile finansal verileri içermelidir. Bunun yanında teklif sahiplerinin eklemeyi gerekli gördüğü bilgilerde konuyla ilgili olması ve çok fazla uzun olmaması şartı ile teklif metnine eklenebilir.
- Proje tekliflerinin Komisyon'a son teslim tarihi genellikle proje teklifi çağrısını takip eden ilk üç ay içindedir. Ancak bazı durumlarda FP6 kapsamındaki çağrılar için farklı bir teslim süresi uygulanabileceği gibi birden fazla teslim tarihi de belirlenebilir. Birden fazla teslim tarihi verilmişse, ilk tarihten sonra teslim edilen projelerin değerlendirilmesi bir sonraki değerlendirme dönemine bırakılır. Bazı durumlarda proje teklifleri iki aşama halinde teslim edilip değerlendirilir. Projenin yönetim ve finansal bilgileri içeren birinci teklifin ardından, teklifin tamamını ikinci aşamada hazırlamak gerekebilir. Farklı proje teklifi teslim süreçleri olmasına karşın tüm teklifler aynı değerlendirme sürecinden geçmektedir.

- Elektronik ortamda yapılacak proje teklifi teslimlerinde teklif verme süresi sona erene kadar, hazırlanmış ve teslim edilmiş olan proje teklifleri açılmaz.
- Aynı zamanda referans numarası verilir. Elektronik ortamda yapılacak teslimatlarda ise bu süreç otomatik olarak işler.
- Proje önerisi dikkatle gözden geçirilmeli ve zayıf noktalar ortadan kaldırılmalıdır.
- Proje önerisi dosyaları eksiksiz olmalıdır. Tüm dökümanlar bir defada ve eksiksiz olarak teslim edilir. İlan edilen son başvuru tarihlerine uyulmalıdır.
- Projeler, açık, net ve anlaşılır olmalı, gereksiz bilgiler içermemelidir.
- Projede etkin bilgi yönetimi, bilginin yayılma stratejileri ve bilgi transferine yönelik stratejilerin açıkça belirlenmesi gereklidir.
- Projelerin bütünleştirilmiş etkinlikler içermesi, hem araştırma, hem uygulama yönlerinin bulunması gereklidir.
- Projenin hacmine uygun yüksek kaliteli yönetim yeteneğinin açıkça ifade edilmesi gerekir.
- Bir projenin bilimsel olarak kabulü mali destek alacağını garanti etmemektedir. Kabul edilen projeler, bilimsel, idari ve mali yönlerden Konsorsiyum ile Komisyon arasındaki müzakerelerden sonra anlaşma sağlandığında kontrat safhasına gelir.
- Öngörülen kontrat tipinin kurum için kabul edilebilir olduğundan emin olunmalıdır.
- Proje önerisinin başarılı bulunması halinde müzakerelerin başlaması çağrının kapanmasından 2-3 ay sonra, kontratın imzalanması çağrının kapanmasından 6-8 ay sonra, avans ödemesi kontratın imzalanmasından sonra 60 gün içinde yapılır.

Projenin etkinliklerini ise şu şekilde sıralayabiliriz;

- Araştırma, teknoloji geliştirme, eğitim ve yeniliğe yönelik etkinlikler

- Araştırmacılar ve sektör temsilciliklerine yönelik eğitimler
- Konsorsiyum yönetimi
- Gelişen teknolojileri tanıtmaya ve sergilemeye yönelik etkinlikler

Tekliflerin değerlendirilmesi “ Detaylı Olarak İnceleme” prensiplerine göre yapılmaktadır. Avrupa Komisyonu değerlendirme işlemini iki aşamalı olarak yürütür. Birinci aşamada; önerilen işbirliğinin temel niteliklerini içeren bir teklif taslağı verilmekte ve bu taslak tarafsız uzmanların yardımıyla değerlendirilmektedir. İkinci aşamada ise; birinci değerlendirmeden sonra belirlenen konsorsiyum tarafından teklifin son ve eksiksiz hali verilebilir.

Temel etik prensiplerine karşı olan herhangi bir teklif yada çalışma programı için yapılacak çağrıda belirtilen koşulları tamamıyla yerine getirilmeyen teklifler herhangi bir değerlendirme ve seçim sürecine dahil olamaz.

Proje tekliflerinin değerlendirilme kriterlerini şu şekilde sıralayabiliriz;

- Şeffaflık :

Teklifleri hazırlayan araştırmacılar, teklifleri değerlendiren uzmanlar ve komisyon servislerinin tamamına aynı açık çerçeve sağlanacaktır.

- Adil davranma :

Tüm tekliflere kaynağına, teklif sahiplerinin kimliklerine ve geçmişteki bağlantılara bakılmaksızın aynı muamele yapılmalıdır.

- Tarafsızlık :

Seçilmeye aday tüm teklifler tarafsız olarak sahip oldukları nitelik ve değere göre detaylı bir şekilde gözden geçirilecektir.

- Verimlilik ve Hız :

Prosedürler mümkün olduğunca hızlı yürüyecek, değerlendirmenin kalitesini koruyacak RTD Programının yönetildiği yasal çerçeveye uygun bir şekilde oluşturulacaktır.

Komisyona değerlendirme kriterlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Proje önerisinin Komisyon'un eline teklif çağrılarında belirtilen kapanış tarihinden önce geçmesi
- Proje ortaklarının sayısının, proje teklifinde belirtilen minimum ortak sayısında olması veya aşması
- Öneri formlarının tam doldurulması
- İstenilen tüm idari belgelerin sunulması
- Çağrıda herhangi bir zorunluluğa yer verildiyse bu zorunluluğun varlığıdır. (örneğin KOBİ'lerin katılımının zorunluluğu olduğu çağrılarda ortakların arasında KOBİ bulunup bulunmadığı mutlaka kontrol edilecektir.)¹²³

3.1.2.1.1. 6. Çerçeve Programı Kapsamında AB- TÜBİTAK İşbirliği Projeleri

▪ EURAKA Programı

EURAKA Programı, Avrupa Birliği'ne üye ülkelerdeki şirket ve araştırma enstitüleriyle etkili bir iletişim kurarak, bu kuruluşların çabalarını ileri teknolojilerin gelişmesi doğrultusunda birleştirir ve uluslar arası ortak projelere dönüştürür.

EURAKA Programı'nın amaçlarını şu şekilde sıralayabiliriz;

- Tüm ileri teknoloji alanlarında pazara yönelik Ar-Ge çalışmalarını teşvik etmek
- Avrupa'nın rekabet gücünü arttırmak
- Kaliteli ürün, yöntem ve hizmetler geliştirmek
- Sınırları aşan işbirliği sağlamak
- Sanayi ve araştırma kurumlarını kaynaştırmak

EURAKA projeleri için uluslar arası ortak bir fon yoktur. Gerekli finansman katılımcılar ve ulusal destek programları tarafından karşılanmaktadır.

---

¹²³ Türkiye'nin Katıldığı AT Programları 6. Çerçeve Programı, **a.g.e.**, s..24.

Türkiye’de EUREKA Projelerine destek sağlayan kuruluşlar:¹²⁴

- TÜBİTAK Ar-Ge Desteği (DTM Kaynaklı)

Şirketler ile ortak olarak projelere katılan üniversitelere ve araştırma kurumlarına 100.000 \$ dan fazla olmamak üzere proje harcamalarının tümü (hibe)

- TÜBİTAK Ar-Ge Desteği (DTM Kaynaklı)

Şirketlere proje harcamalarının en az % 50’si, en çok % 60’ı (hibe)

- TTGV Ar-Ge Desteği

Şirketlere kredi, proje harcamalarının en fazla 1.000.000 \$’ı

EUREKA projesine sanayi kuruluşları ve proje ortağı olarak bir sanayi kuruluşu olan araştırma kurumları ve üniversiteler başvurabilir. Sanayi kuruluşları tek başına veya araştırma kurumları yada üniversitelerle birlikte başvuruda bulunabilir. Ancak, üniversite ya da araştırma kurumlarının tek başlarına başvuru yapmaları durumunda, proje Eureka etiketi olsa da destek mekanizmasından yararlanamaz.

Eureka Programı, KOBİ’lere yönelik olarak AR-Ge Desteği sağlamaktadır. Bu destek proje bazından AR-Ge faaliyetlerinin finansmanı şeklindedir.

Eureka programına başvuru için herhangi bir dönem kısıtlaması bulunmamaktadır. Başvurular için, Eureka başvuru formu, projenin tüm ortaklarının aralarında yaptıkları usulüne uygun anlaşma ve Ar-Ge yardımı proje öneri formunun TEYDEB’e gönderilmesi gereklidir.

Eureka Programı başvuru konuları şu şekildedir;

- Enerji Teknolojileri
- Çevre Teknolojileri
- Malzeme Teknolojileri
- Bilgi Teknolojileri
- İletişim Teknolojileri

¹²⁴ Ayrıntılı bilgi için bkn. www.tubitak.org.tr, 13.03.2006.

- Lazer Teknolojileri
- Tıp ve Biyoteknolojiler
- Taşıma Teknolojileri
- Robotik ve Üretim Otomasyonu

Girişimin Eureka Projesi olabilmesi için gerekli şartlar ise şu şekildedir;

- En az iki ayrı EUREKA üyesi ülkeden katılım olmalı
- Sivil amaçlı uygulamalara yönelik olmalı
- Araştırma ortaklıkları kurulmasını gerekli kılmalı
- Yeterli düzeyde yeni buluş içeren ve daha önce konu edilen ileri teknolojileri ilgilendirmeli
- Pazara dönük olmalı
- Gerekli teknik, mali ve yönetsel kaynak ve becerilere sahip katılımcılar tarafından yürütülmelidir.
- **Avrupa Birliği Çerçeve Programları İçin Proje Geliştirme Amaçlı Seyahat ve Toplantı Desteği**

Üniversite öğretim elemanları ile kamu araştırma geliştirme kurum ve kuruluşları ve küçük ve orta büyüklükte işletme (KOBİ) çalışanlarının, AB çerçeve Programlarına katılan diğer ülke ekipleriyle işbirliği yaparak ortak projeler oluşturmak amacıyla yapacakları yurtdışı seyahatlerini desteklemektedir.

Programa;

- Devlet ve vakıf üniversiteleri öğretim elemanları
- Kamu araştırma-geliştirme kurum ve kuruluş çalışanları
- Küçük ve Orta Büyüklükte işletme (KOBİ) çalışanları başvurabilir.

Ancak bu desteğe başvuracak kişilerin,başvuru konusu seyahat için, ulusal veya uluslar arası bir destek almamış olması gerekir. Ayrıca aynı kuruluştan, aynı toplantıya katılım için yalnızca bir kişi desteklenmektedir.

Başvurular sürekli dir. Ancak, seyahat tarihinden en az 2 hafta önce başvurunun yapılmış olması gereklidir.

Yapılacak her bir seyahat için devlet üniversiteleri öğretim elemanları ile kamu araştırma-geliştirme kurum ve kuruluşları çalışanlarına ekonomi sınıfı uçak bileti ile, en fazla beş günlük TÜBİTAK yurtdışı görev harcırahı verilir.

Program sayesinde , düzenlenen toplantılar ile Avrupalı araştırmacılar ile bir araya gelme ve ortak bir proje sunma fırsatı elde edilir.

Programa başvuru için başvuru formu ve TÜBİTAK'ın web sayfasında belirtilen gerekli belgeler ile birlikte TÜBİTAK AB Altıncı Çerçeve Programı Ulusal Koordinasyon Ofisi'ne başvuruda bulunmak gerekir.

3.1.2.2. 7. Çerçeve Programı

(SEVENTH Framework Programme-FP7)

1 Ocak 2007'de yürürlüğe girecek olan Yedinci Çerçeve Programı, Avrupa Araştırma Alanı'nın yaratıcılığını, önceki başarılarını artırma, Avrupa Toplumunu ve ekonomi bilincini daha ileri taşımak, Avrupa sanayinin gereksinimlerine yönelik araştırma ve teknoloji geliştirme faaliyetlerini desteklemek ve yönlendirmek, uluslar arası rekabet gücünü arttırmak ve bazı sektörlerde dünya lideri rolünü geliştirmek amaçlarıyla tasarlanmıştır. Diğer çerçeve programlarından farklı olarak yedi yıllık (2007-2011) bir süreyi kapsamaktadır ve temel amacı "Avrupa AR-GE Ortak Pazarı" nı kurmaktır.¹²⁵

7.Çerçeve programı'nın diğer çerçeve programlarından farklı olarak hedefleri şunlardır:¹²⁶

- Enstrümanlar yerine tematik araştırmaları vurgulamak
- Çalışmaları belirgin bir şekilde basitleştirmek

¹²⁵ Şerafettin SEVİM, a.g.e. , s.9.

¹²⁶ Ayrıntılı bilgi için bkn. [http:// europa.eu.int/comm/research/future/ssh/index_en.html](http://europa.eu.int/comm/research/future/ssh/index_en.html), 22.06.2006.

- Avrupa Endüstri'sinin ihtiyaçlarını teknoloji platformlarının ve yeni birleşik teknolojik önceliklerin çalışmalarının ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik araştırmaları geliştirmeye odaklamak
- Avrupa Araştırma Konseyi'ni kurmak, Avrupa bilimini fönlemek
- Dört programda uluslar arası işbirliğin entegrasyonu
- Bir risk-paylaşım finansman faaliyeti sağlamak ve araştırmalarda özel ödeneğe teşvik etmek amaçlanmıştır.

7.Çerçeve Programı'nın yapılandırılmasındaki temel esas Avrupa'ya destek olmasında en çok ihtiyaç duyulan ve en etkili iletişimi sağlayan alanların seçilmesidir.

Ayrıca 7. Çerçeve programı kapsamında Rekabet ve İnovasyon Programı (CIP) geliştirilmiştir. CIP programı 7. Çerçeve Programı'na araştırma açısından, yapısal fonlara ise bölgesel rekabet ve uyum açısından tamamlayıcı niteliktedir. CIP Programı üç ayrı programın koordinasyonundan oluşmaktadır.

- Girişimcilik ve İnovasyon Programı
(Girişimciliği, KOBİ'leri, endüstriyel rekabeti ve inovasyonu desteklemek)

- Bilişim Politikaları Destek Programı
(Bilgi ve iletişim teknolojilerinin geliştirilmesi ve kullanımı)

- Akıllı Enerji Avrupa Programı (IEEP)
(Ulaşım sektöründeki uygulamaları içerecek şekilde enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji kaynaklarına yöneliktir.)

7. Çerçeve Programı'nın dört ana programda toplanması öngörülmektedir;¹²⁷

a) İşbirliği (Cooperation)

İşbirliği programı altında üye ülkeler arası her türlü araştırma projesinin girmesi öngörülmektedir. Bu program dört ana başlık altında düzenlenmiştir.

¹²⁷ Ayrıntılı bilgi için bkn. [http:// europa.eu.int/comm/research/future/ssh/index_en.html](http://europa.eu.int/comm/research/future/ssh/index_en.html), 23.06.2006.

- Ortak araştırmalar
- Ortak teknoloji girişimleri
- Birlik dışı araştırma projelerinin koordinasyonu
- Uluslar arası işbirliği

İşbirlik kapsamında dokuz tematik alan belirlenmiştir.

- Sağlık
- Gıda, ziraat ve biyoteknoloji
- Bilgi ve iletişim
- Nano bilimler ve nano teknolojiler, malzemeler ve yeni üretim teknolojileri
- Enerji
- Çevre ve iklim değişikliği
- Ulaşım ve havacılık
- Sosyal-ekonomik bilim ve beşeri bilimler
- Uzay ve güvenlik araştırması

Bunlara ek olarak, Euratom Çerçeve Programı'na dahil olan iki tema daha vardır.

- Füzyon enerjisi araştırmaları
- Nükleer bozunma ve radyasyon korunması

b) Fikirler (İdeas)

Programın amacı, Avrupa düzeyinde rekabeti canlandırarak bilim temelinin mükemmeliyetini güçlendirmektir. Bu program; dinamizm, yaratıcılık, bilimsel ve teknoloji alanlarında bilginin ön planda olduğu, mühendisliği, sosyal ekonomik bilimleri ve beşeri bilimleri de içeren Avrupa Araştırma Önceliği'dir. Bu faaliyet Avrupa Konseyi tarafından desteklenecektir.

c) İnsan (People)

Programın amacı, araştırmacıların kariyer hedeflerini ve hareket kabiliyetini güçlendirmektir. Bireysel araştırmaları destekleyen ve “Maria Curie Etkinlikleri”, Avrupa araştırmalarında insan potansiyeli, eğitim, hareket kabiliyeti ve Avrupa’da araştırma kariyerlerini destekleyerek güçlendirmektir.

d) Kapasite (Capacities)

Programın amacı, araştırma altyapılarını desteklemek, KOBİ ve Avrupa bölgelerinin yanında genişletilmiş Birliğin tüm potansiyelini gerçekleştirmesine teşvik etmek, etkili ve demokratik bir Avrupa bilim toplumu yararı için araştırma yapmaktır.

Bu kapsamda desteklenecek faaliyetleri şu şekilde sıralayabiliriz;

- Araştırma altyapıları
- Araştırma-güdümlü bölgesel gruplar
- AB’nin “yakınlaşma” (convergence) bölgelerinde araştırma potansiyelini geliştirmek
- “Bilgi bölgeleri” oluşturmak amacıyla bölgesel araştırma aktörlerini bir araya getirmek
- KOBİ’ler için ve onlar tarafından yürütülecek araştırmalar
- “Toplumda bilim” konuları
- Uluslar arası işbirliği için “yatay” faaliyetler

7. Çerçeve Programı’nda ilk defa olarak bir “ Avrupa Araştırma Konseyi” kurulacak ve bu yolla Avrupa biliminin, Avrupalı hakemler tarafından değerlendirilen en iyi örneklerine maddi destek sağlanacaktır. Ayrıca, üniversiteler, araştırma merkezleri, kurumlar ve bölgesel yönetimler gibi bir bölge içindeki araştırma ortaklarını, araştırma potansiyellerini güçlendirmek amacıyla bir araya getiren “bilgi bölgeleri” geliştirilecektir. Avrupa Araştırma Projeleri için Avrupa Yatırım Bankası’ndan (EIB) kredi almayı kolaylaştırarak, araştırmaya özel yatırımı teşvik eden “Risk-Paylaşımına Dayalı Geliştirme”ye (RTD) daha fazla kredi verilmesi sağlanacaktır.

3.1.3. Eğitim Programları

3.1.3.1. Leonardo da Vinci Programı

Leonardo da Vinci Programı ile mesleki eğitim ve çalışmaları alanında kaliteyi arttırmak, yenilenmeyi teşvik etmek ve Avrupa Boyutu'nun geliştirilmesini sağlamak için uluslar arası işbirliğinden yararlanmak amaçlanmaktadır.

Program'ın hedeflerini şu şekilde belirtebiliriz;¹²⁸

- Kişilerin bilgi ve becerilerinin artırılması
- Yaşam boyu eğitim mesleki tecrübe ve yeterliliklerinin kalitesinin artırılması,ülkelerarası teknolojik ve kurumsal değişikliklerin bütünleştirilmesi
- Mesleki eğitim kurumları ile işletmeler arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi
- İstihdam imkanlarının artırılması
- Sürekli mesleki eğitim ve ömür boyu öğrenme isteğinin güçlendirilmesi,yarının mesleklerine hazırlanma ve teknolojik değişimlere uyumun teşvik edilmesi
- Mesleki eğitim alanında dil yeterliliklerinin geliştirilmesi ve ortak bir terminolojinin oluşturulması
- Özellikle gençler için, temel mesleki eğitimin desteklenmesi ve teşvik edilmesi
- Mali, sosyal veya fiziksel nedenlerle eğitimden yararlanamamış kişiler için temel mesleki eğitime veya ileri düzeydeki eğitimlere erişimin kolaylaştırılması

Leonardo da Vinci Programı kapsamında elde edilmesi amaçlanan kazanımlar ise şu şekildedir:¹²⁹

¹²⁸ Ayrıntılı bilgi için bkn. Taylan UYSAL, **Leonardo Da Vinci II Programı**, İKV, İstanbul, 2004, s.,12.

¹²⁹ **Türkiye'nin Katıldığı AT Programları Leonardo da Vinci Programı** .No.10 İKV Yayınları, İstanbul, Eylül 2004, s. 8.

- Program'a katılan ülkelerde mesleki eğitim sistemlerinin ve uygulamalarının kalitesinin artırılması, yeniliklerin geliştirilmesi ve ulusal mesleki eğitim politikalarına katma değer sağlanması.
- Her düzeydeki mesleki eğitimde Avrupa boyutunun teşvik edilmesi,
- Sürekli mesleki eğitiminin ve ömür boyu öğrenme isteğinin teşvik edilmesi, geleceğin mesleklerine hazırlanmanın ve teknolojik değişimlere uyumun özendirilmesi
- Modern teknolojiler alanında eğitimde; yüksek okullar, mesleki eğitim tesisleri ve işletmelerin karşılıklı etkileşiminin artırılması.
- Mesleki eğitim alanında dil yeterliliklerinin geliştirilmesi ve ortak bir terminoloji oluşturulması.
- Özellikle gençler için temel mesleki eğitimin teşvik edilmesi,
- Mali, sosyal veya fiziksel nedenlerle eğitim alamamış kişiler için temel mesleki eğitime veya ileri düzeydeki eğitimlere erişimin kolaylaştırılması,
- Mesleki eğitimde kadınlara fırsat eşitliği sağlanması,
- Mesleki danışmanlık sistemlerinin kurulmasının teşvik edilmesi, bağımsız sürekli eğitim ve açık öğrenim yöntemleri geliştirilmesine katkı sağlanması.

Program; mesleki eğitim bakımından ilgi duyulan tüm alanlarda veya mesleki eğitimle uğraşanları ülkeler arası bir ortaklık içerisinde bir araya getiren kamu veya özel kuruluşlara, işletmelere ve şirketlere açıktır. Bunlar;¹³⁰

- Her seviyedeki mesleki eğitim kuruluşları, merkezleri ve üniversiteler
- Araştırma merkezleri ve enstitüler
- El sanatları ile ilgili sanayi kuruluşları dahil, işletmeler ve KOBİ'ler
- Ticaret ve sanayi odaları dahil ticaret ve sanayi ile ilgili kuruluşlar

¹³⁰ **Leonardo Da Vinci, AB Mesleki eğitim Programı Genel Bilgiler**, T.C: Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı(Türk Ulusal Ajansı), s.127.

- Kar amacı gütmeyen teşkilatlar
- Gönüllü ve sivil toplum kuruluşları

Leonardo Da Vinci programına toplam 31 ülke katılabilmektedir.

- Avrupa Birliği'ne üye 25 devlet: Almanya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İspanya, İsveç, İtalya, Lüksemburg, Portekiz, Yunanistan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, G,Kıbrıs, Letonya, Litvanya, Macaristan,
- Malta, Polonya, Slovenya ve Slovak Cumhuriyeti, .
- Avrupa Ekonomik Alanı'na (EEA) dahil 3 devlet: İzlanda, Lihtenştayn ve Norveç,
- Avrupa Birliği'ne aday 3 devlet ¹³¹ :Bulgaristan,Romanya ve Türkiye.

Leonardo da Vinci fonu, bir destektir. İşletmeler, özellikle KOBİ'ler Leonardo da Vinci Programı'nın potansiyel proje sahipleri arasında yer almaktadır. KOBİ'ler kendi başlarına proje teklifi sunarak doğrudan yararlanıcı konumunda olabildikleri gibi sunulan projelerden destek olarak dolaylı yararlanıcı konumunda olabilirler. Proje teklifi vermek isteyen KOBİ'lerin; tekliflerini proje teklif çağrılarını doğrultusunda, usulüne uygun olarak Ulusal ajans'a iletmeleri gerekmektedir. Türkiye'deki Ulusal Ajans, AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı'dır.

Leonardo Da Vinci Programı'ndan mali destek her yararlanıcı için 5.000 €'u geçemez. Mali destek kalemleri ise; yönetim ve izleme, yol ve sigorta, iase ve ibate, dil ve kültür hizmetleri ve KOBİ desteği olarak ayrılmıştır.

Leonardo Da Vinci Programı'nda ilk defa proje sunacak başarılı bulunan KOBİ'lere projenin toplam bütçesinin % 10'una kadar ek mali destek verilebilir. Ancak bu mali destek miktarı en fazla 500 € olabilir. ¹³²

---

¹³¹ Hırvatistan'ın AB adaylığı 2004 Haziranında gerçekleşen AB Zirvesi'nde kesinleşmiştir. Dolayısıyla, programlara şu aşamada katılamamaktadır.

¹³² Ayrıntılı bilgi için bkn_ http://www.europa.eu.int/comm/education/leonardo/leonardo2_en.html, 05.03.2005.

Tablo 3.5 : Leonardo da Vinci Programı Proje Çeşitleri

A Tipi Projeler	B Tipi Projeler	C Tipi Projeler
<ul style="list-style-type: none"> • Hareketlilik projeleri -Yerleştirme projeleri -Değişim projeleri 	<ul style="list-style-type: none"> • Pilot Projeler • Dil yeterlilikleri • Ülkelerarası ağlar 	<ul style="list-style-type: none"> • Konulu faaliyetler • Başvuru kaynakları • Ortak faaliyetler • Avrupa kuruluşları projeleri

a) A Tipi Projeler (Hareketlilik Projeleri)

Mesleki eğitim almakta olan veya mesleki eğitimden sorumlu kişilerin bilgilerini, deneyimlerini ve yenilikçi yaklaşımları AB ölçeğinde paylaşmak üzere program kapsamındaki ülkeler arasındaki hareketliliği sağlamaktadır.

Hareketlilik projeleri, iki türdür;

▪ Yerleştirme Projeleri

“Yerleştirme”, bir yararlanıcının başka bir katılımcı ülkede ortak bir organizasyon bünyesinde mesleki eğitim alma ve/veya çalışma deneyimi kazanma sürecidir.

Bu tür projelerin yararlanıcılarını şu şekilde belirtebiliriz;

- Temel Mesleki Eğitimdeki Öğrenciler
- Üniversite Öğrencileri
- Yeni mezunlar,işe yeni başlayanlar,iş arayanlar

Son madde, KOBİ’lerdeki insan sermayesi kalitesini arttıran bir unsur olarak karşımıza çıkmakta, ve dolaylı olarak KOBİ’leri etkilemektedir. Bu girişimcilerin yerleştirme projelerinde; yurtdışındaki ev sahibi kuruluşlar,eğitim kuruluşları ya da işletmelerdir. Süre ise 9 hafta-52 hafta arasındadır.

Proje örneği;¹³³

Projenin Adı :İşgücü pazarına entegrasyon

Proje sahibi kuruluş :Mersin Üniversitesi Mersin MYO

Doğrudan yararlanıcılar :Makine Bölümü yeni mezunları

Proje öncelikleri :Kişilerin beceri ve yeterliliklerinin artırılması

Projenin amacı :Bu yerleştirme projesi ile, belirlenen hedeflere uygun şekilde yararlanıcıların “İşyerlerinde CNC Tezgahlarının Kullanımı” ile ilgili yeterlilik ve iş deneyimi kazanmaları ve işgücü piyasasına entegrasyonları sağlanarak istihdam edilebilirliklerinin artırılması amaçlanmaktadır.Böylelikle bu proje ile, LdV programının “ Kişilerin beceri ve yeterliliklerinin artırılması..”, “Sürekli mesleki eğitimin kalitesinin ve buna erişimin iyileştirilmesi..” ve “Mesleki eğitimin yenileşme sürecine katılımının artırılması ve güçlendirilmesi..” amaçları da karşılanmış olmaktadır.

- Değişim Projeleri

“Değişim” ,mesleki eğitim alanındaki yenilikçi yöntem ve uygulamaların transferidir.

Bu projelerin yararlanıcılarını şu şekilde belirtebiliriz;

- Yabancı dil alanındaki eğiticiler,uzmanlar ve danışmanlar
- İnsan kaynakları yöneticileri ve rehberleri,mesleki eğitimden sorumlu kişiler, yöneticiler,karar alıcılarıdır.
- Değişim projelerinde yurtdışındaki ev sahibi kuruluş,mesleki eğitim kuruluşu yada işletmeler olabilir.

Süresi 1-6 hafta arasındadır.

Proje Örneği;¹³⁴

Projenin adı :Eğiticilerin Nitelendirilerek Güneydoğu Anadolu Otomotiv Sektörünün Desteklenmesi

¹³³ Bülent PANCARCI, **Leonardo da Vinci AB Mesleki Eğitim Programı**, Avrupa Birliği Genel Sekterliği-Proje Geliştirilmesi Kapasitesinin Arttırılması Projesi Toplantısı, T.O.B.B, 27 Ocak 2006, s.10.

¹³⁴ Bülent PANCARCI, **a.g.e.** , s.12.

Proje sahibi kuruluş :Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası

Doğrudan yararlanıcılar:Mesleki Eğitimden sorumlu eğitici ve usta öğretmenler

Proje öncelikleri :Kişilerin beceri ve yeterliliklerinin artırılması

Ortak Ülke :Almanya

b) B Tipi Projeler

▪ Pilot Projeler

Pilot projeler, yenileşme sürecini hareketlendirmeyi ve eğitimin ve mesleki rehberliğin kalitesinin artırılmasını hedeflenmektedir. Mesleki eğitim ve rehberlik alanında metot, içerik ve ürün açısından yenilikçi uygulamaların tasarımı, geliştirilmesi, test edilmesi, değerlendirilmesi ve yayılması için kullanılır.

Bu alanda, Topluluk düzeyinde “tematik faaliyetler” olarak anılan az sayıda projeye de özel mali destek sağlanmaktadır.

Pilot projelerin özelliklerini şu şekilde belirtebiliriz;¹³⁵

- Somut proje sonuçları ve ürünleri hedeflenmelidir.
- 2 yıllık projeler yapılabilir.
- Biri AB üyesi olmak üzere minimum 2 farklı Avrupa ülkesinden proje ortağı bulunmalıdır.
- Maksimum Topluluk katkısı proje giderlerinin % 75'i kadardır.
- Proje başına yıllık en fazla 200.000 Euro Topluluk katkısı yapılır.

Proje Örneği;¹³⁶

Projenin adı : Girişimci-KOBİ sahipleri ve yöneticilerinin liderlik ve yönetim yeteneklerinin geliştirilmesi

Proje tipi : Pilot Proje

Sözleşme no :El/00/B/F/PP-114186

¹³⁵ Ayrıntılı bilgi için bkn. http://www.europa.eu.int/comm/education/leonardo/leonardo2_en.html, 08.02.2006.

¹³⁶ Bülent PANCARCI, a.g.e., s.14.

Proje sahibi kuruluş ülkesi :Yunanistan
Doğrudan yararlanıcılar :KOBİ sahipleri ve yöneticileri
Proje öncelikleri :Hizmet içi eğitim,açık ve uzaktan öğrenim

- Dil yeterlilikleri

Bu projeler, mesleki eğitim kapsamında dil ve kültürel yeterliliklerin artırılması ile ilgilidir. Daha az kullanılan ve öğretilen diller alanındaki projelerde bu kapsamdadır.

Teklifler; (i) öğretim materyallerinin tasarımı, test edilmesi ve tanınması, değerlendirilmesi ve yayılması, (ii) farklı mesleki ve ekonomik sektörlerin belirli ihtiyaçlarına göre hazırlanmış ve kendi kendine dil öğrenmeye dayalı yenilikçi pedagojik yaklaşımların geliştirilmesi ve sonuçlarının yayılması konularında olabilir.¹³⁷

Proje Örneği;¹³⁸

Projenin adı :Protocol 2 (AB KOBİ'LERİ Dil ve İletişim Denetimcilerinin Eğitimine Yönelik program ve Materyal geliştirilmesi)

Proje tipi :Dil Yeterlilikleri

Proje sahibi kuruluş ülkesi:İzlanda

Doğrudan yararlanıcılar :KOBİ Yöneticileri ile KOBİ bünyesindeki Dil ve İletişim Denetimcileri

Proje öncelikleri :Hizmet içi eğitim,dil eğitimi ve standardinasyon

- Ülkeler arası ağlar

Bu tür projeler, Avrupa boyutunda uzmanlık ve yaygınlaştırma konularındaki ülkeler arası ağlara mali destek vermektedir.

Bu ağların üç fonksiyonu vardır.

- Avrupa boyutunda uzmanlık ve yenilikçi yaklaşımlar üzerine bilgi toplanması, eleme sürecinden geçirilmesi ve değerlendirilmesi

¹³⁷ Türkiye'nin Katıldığı AT Programları Leonardo da Vinci Programı, **a.g.e.** , s. 10

¹³⁸ Bülent PANCARCI, **a.g.e.** , s.16.

- Mesleki becerilerle ilgili ihtiyaçların analiz ve tahminlerin iyileştirilmesi
- Ağ kazanımlarının ve proje sonuçlarının AB çapında yayılması

Proje Örneği; ¹³⁹

Projenin adı :Elektrik tesisatlarındaki enerji kalitesi, elektromanyetik uyum (EMC) sorunlarına sistematik bir çözüm

Proje tipi :Ülkeler arası ağlar

Proje sahibi kuruluş ülkesi :Belçika

Doğrudan yararlanıcılar :İnşaat sektöründeki yönetici ve mühendisler

Proje öncelikleri :Hizmet içi eğitim,kalite,standardizasyon

Projenin amacı :Düşük enerji kalitesi ve eMC sorunlarının ekonomik maliyetlerinin şirketlerin genel ekonomik performansının en az % 30'unu etkilediği bilinmektedir. Bu problemleri ortadan kaldıracak kompleks becerilerinin geniş kitlelere öğretilmesini en ekonomik biçimde sağlayacak bir öğrenme ortamının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Eğiticilerin eğitimine yönelik bir web sitesi, network ve yaygınlaştırma kanalı içeren bir ülkeler arası ağ projesi geliştirilmiştir.

Ortaklar :UK,PL,D.....

c) C Tipi Projeler

- Konulu faaliyetler

Topluluğun özel ilgi alanına giren konularda yapılmış,özel destek sağlanan az sayıdaki pilot projelerdir.

- Somut proje sonuçları ve ürünleri hedeflenmektedir.
- 2 yıllık projeler yapılabilir.
- Biri AB üyesi olmak üzere minimum 2 farklı Avrupa ülkesinden proje ortaklığı bulunmalıdır.
- Maksimum Topluluk katkısı proje giderlerinin % 75'i kadardır.
- Proje başına yıllık en fazla 300.000 Euro Topluluk katkısı yapılır.

¹³⁹ Bülent PANCARCI, a.g.e. ,s.18.

Proje örneği;¹⁴⁰

Projenin Adı :İnşaat sektöründe belgelendirme

Proje sahibi kuruluş ülkesi :Almanya

Doğrudan yararlanıcılar :İnşaat sektöründeki ara elemanlar

Proje öncelikleri :Hizmetiçi eğitim,belgelendirme

Konu :TH 2-Yaygın ve gayri resmi öğrenimin onaylanması

Projenin amacı :İnşaat sektöründe çalışan usta ve çırakların bilgi ve becerileri doğrultusunda eğitilerek alanlarına uygun sertifika verilmesine yönelik bir eğitim programı geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu yolla inşaat sektöründe ara kademedede çalışan tüm elemanlara birer sertifika verilmesi mümkün olacaktır.

Ortaklar :IT, ES, UK,PL.....

▪ Başvuru Kaynakları

Mesleki eğitim sistemleri üzerine karşılıklı veriler oluşturulması, araştırma ve inceleme faaliyetlerinin yürütülmesi ve iyi uygulamaların belirlenip yaygınlaştırılması amaçlarıdır.

Bu projenin özelliklerini ise şu şekilde belirtebiliriz;¹⁴¹

- 2 yıllık projeler yapılabilir.
- Biri AB üyesi olmak üzere minimum 2 farklı Avrupa Ülkesi'nden proje ortağı olmalıdır.
- Maksimum topluluk katkısı proje giderlerinin % 50'si ile % 100'ü arasında değişmektedir.
- Proje başına yıllık en fazla 300.000 Euro topluluk katkısı yapılmaktadır.

¹⁴⁰ Bülent PANCARCI, a.g.e. ,s.19.

¹⁴¹ Ayrıntılı bilgi için bkn. http://www.europa.eu.int/comm/education/leonardo/leonardo2_en.html, 14.06.2006.

Proje örneği;¹⁴²

Projenin Adı :Öğrenme engelli bireylere yönelik kurulacak bir iş olanakları geliştirme merkezi

Proje sahibi kuruluş ülkesi :Belçika

Doğrudan yararlanıcılar :İşçiler, işverenler, hizmet skt.

Proje öncelikleri :İstihdam,bilgi paylaşımı

Proje amacı :Öğrenme engelli bireylerin işgücü piyasasına entegrasyonu için mevcut destek programlarına bilgi akışının sağlanması amaçlanmaktadır.İnteraktif bir web itesi yoluyla, mevcut destek programlarıyla ilgili bilgiler toplanarak işçi, işveren gibi sosyal ortakların muhtemel sorularını cevaplayacak bir bilgi paylaşımı sağlanacaktır. Söz konusu kaynak bu alanda bir paylaşım boşluğunu dolduracaktır.

Ortaklar :IT, ES, UK,PL.....

Ortak faaliyetler, çeşitli ülkelerin ortaklık girişimleriyle oluşan özel amaçlı çeşitli faaliyetlerdir. Avrupa Kuruluşları projeleri de yine özel amaçlı çeşitli projeleri kapsamaktadır.

Programın yürütülmesinden tamamıyla AB Komisyonu sorumludur.

Leonardo Da Vinci teklif çağrıları¹⁴³ Topluluk düzeyinde hazırlanıp Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi'nde yayınlanmaktadır. Bu çağrılarda; son başvuru tarihleri, tekliflerin seçilme tarihleri, söz konulu çağrı ile ilgili öncelikler ve işleyişe yönelik düzenlemeler mevcuttur.

Teklif vermek isteyen proje sahipleri, Program'a özel başvuru formunu doldurmalıdır. Formlar Komisyon'un Program'la ilgili internet sayfasından ya da Ulusal İnternet adresinden edinilebilir. Formlar Ulusal Ajans ve/veya Komisyon'a gönderilir.

Yasal olarak yalnızca matbu teklifler bağlayıcıdır. Proje tekliflerinin matbu kopyası son başvuru tarihinden önce ilgili kurumlara gönderilmelidir.

¹⁴² Bülent PANCARCI, **a.g.e.**, s.22.

¹⁴³ "Teklif", hem "ön teklifleri" hem de "esas teklifleri" kapsayan genel bir terimdir.

Leopass uygulaması,Leonardo da Vinci hareketlilik projelerinin internet üzerinden kayıt altına alınmasını ve izlenmesini sağlayan bir uygulamadır.

Program kapsamındaki projeler “uygunluk” ve “kalite” kriterlerine göre değerlendirilmektedir.

Tekliflerin uygun bulunması için aşağıda belirtilen bir dizi resmi şartı taşıması gerekir. Yalnızca resmi uygunluk şartlarının tamamını taşıyan tekliflerin kalite değerlendirilmesi yapılır. ¹⁴⁴

- Tekliflerin Topluluk teklif çağrılarında (ve varsa hareketlilik projeleri için yapılan ulusal çağrılarda) belirtilen son başvuru tarihleri içinde gönderilmesi zorunludur.
- Tekliflerin ülkeler arası boyutuna ve ortaklıklar oluşturulmasında gerekli en az katılımcı sayısına uyulması gerekir. "Hareketlilik" ve "dil yeterlilikleri" faaliyet alanları hariç, teklifler en az üç katılımcı ülkenin ortaklığı ile verilmeli ve bu ortaklardan bir tanesi Avrupa Birliği'ne üye devlet olmalıdır, "Hareketlilik" ve "dil yeterlilikleri" faaliyet alanlarında ise söz konusu ortaklık en az iki katılımcı ülkeden oluşmalı ve bu ortaklardan biri Avrupa Birliği'ne üye devlet olmalıdır.
- İdari esaslara uyulması:

Gerek ön teklifler, gerek esas teklifler;

- Müştereken imzalayan ortakların adına özel, resmi veya yarı-resmi projeyi hazırlayan kuruluş (proje sahibi) tarafından verilmelidir,
- Avrupa Birliği'nin resmi dillerinden birinde LO hazırlanmalıdır,
- Yetkili kişi tarafından bizzat imzalanmalıdır,
- Yalnızca resmi başvuru formları ile başvuru yapılmalıdır,
- Yürürlükteki teklif çağrılarında belirtilen adrese / adreslere gönderilmelidir.

---

¹⁴⁴ Türkiye'nin Katıldığı AT Programları Leonardo da Vinci Programı, **a.g.e.** , s. 21.

- Ön tekliflerde ¹⁴⁵ projenin genel maliyet tahmini bulunmalıdır,
- Esas tekliflerde (hareketlilik teklifleri dahil) detaylı bütçe bulunmalıdır,
- Esas tekliflerde, en azından zorunlu olduğu belirtilen en düşük sayıdaki ortaktan alınmış niyet mektupları bulunmalıdır.

Ayrıca tekliflerin değerlendirilmesinde, kalite kriterleri kullanılacaktır.

Bunları şu şekilde belirtebiliriz. ¹⁴⁶

1.Ön teklifler ve esas teklifler için:

a-) Topluluk katma değeri

Teklifler, ulusal mesleki eğitim politikaları ve uygulamaları yönünden taşıdıkları ülkeler arası katma değeri göstermelidir. Teklifler, yenilikçi özelliği, mevcut problemlere cevap verecek yeni ürünleri, yeni işbirliği şekillerini vurgulamalıdır.

b-)Çok katılımcılı ortaklık

Leonardo da Vinci Programı'nca öncelik, teklifin amaçlarına önemli katkıda bulunabilen, çeşitli katılımcılarla oluşturulmuş ülkelerarası ortaklıklarda olacaktır.

c-) Eşit fırsatlar

Proje sahipleri, projenin her aşamasında fırsat eşitliğine özen göstermelidir.

2.Sadece esas teklifler için

a-) İş planının kalitesi

Proje iş planında, her iş paketindeki faaliyetler, katılan ortaklar ve rolleri, her faaliyette ayrılan süre, bunların karşılığı olarak ayrılan kaynaklar, ara sonuçlar ve nihai sonuçlar açıkça ve ayrıntılı bir şekilde yer almalıdır. Ayrıca iş planında, içeriğin, hedef grubun veya sektörün ihtiyaçlarına yeterince uygun olmasını değerlendirmesini de içermelidir. İş planında kalite yönetimi planı ve yayma stratejisi bulunmalıdır.

Leonardo Da Vinci Programı'nda projelerin faaliyet süresi faaliyet alanına göre farklılık arz eder.

¹⁴⁵ Yalnızca B ve C prosedürleri ile ilgilidir.

¹⁴⁶ Türkiye'nin Katıldığı AT Programları Leonardo da Vinci Programı, **a.g.e.**, s. 23.

Tablo 3.6: Leonardo Da Vinci Programı Faaliyet Alanlarına Göre Belirlenen Azami Süreler

Faaliyet alanı	Azami Süre
Hareketlilik	Proje Her yerleştirme veya karşılıklı değişim
• Yerleştirmeler	2 yıl
-Temel eğitimde olanlar	3 hafta- 9 ay
-Yüksek öğrenim öğrencileri	3 - 12 ay
-Genç işçiler ve yeni mezunlar	2 - 12 ay
• Karşılıklı değişimler	2 yıl 1-6 hafta
Pilot projeler	3 yıl
Dil yeterlilikleri	3 yıl
Ülkeler arası ağlar	3 yıl
Referans kaynakları	3 yıl

Kaynak: Türkiye'nin Katıldığı AT Programları, No:10, "Leonardo Da Vinci II Programı", İKV , İstanbul, Eylül 2004, s. 25.

Teklifler proje tiplerine göre A,B ve C olarak adlandırılan yöntemlerle üç şekilde seçilmektedir.

YÖNTEM A (Hareketlilik projeleri için)

- Proje sahipleri yerleştirme veya karşılıklı değişim projesi tekliflerini ülkelerindeki Ulusal Ajans'a sunacaklardır.
- Ulusal Ajans, teklifleri kabul ederek Topluluk düzeyinde belirlenen resmi uygunluk şartlarına ve nitel kriterlere göre değerlendirme sürecini düzenler.
- Ulusal Ajans, yetkili ulusal otorite ile işbirliği yaparak başarılı yerleştirme veya karşılıklı değişim projelerinin bir listesini hazırlar. Seçilen projelerin listesini diğer Ulusal Ajanslara ve Komisyon'a gönderir.

- Ulusal Ajans, seçim sonucunu proje sahiplerine bildirir ve teklifi kabul edilen proje sahipleri ile sözleşmeleri hazırlar.

YÖNTEM B

- Aşağıda belirtilen projeler için uygulanabilir:¹⁴⁷
- Pilot projeler ("Tematik faaliyetler" hariç),
- Dil yeterlilikleri,
- Ülkeler arası ağlar

Yöntem B ön teklifler ve esas teklifler olmak üzere iki aşamadan oluşur. Ön teklifler, Topluluk teklif çağrılarında belirtilen ön teklifler için son teslim tarihinden sonra iki ay içinde; esas teklifler, Topluluk teklif çağrılarında esas teklifler için belirtilen son teslim tarihinden sonra beş ay içinde seçilmelidir.¹⁴⁸

- Proje sahipleri teklif çağrılarında belirtilen öncelikleri ve esasları göz önünde bulundurarak ön tekliflerini kendi ülkelerindeki Ulusal Ajans'a teslim ederler,
- Ulusal Ajans, yetkili ulusal otorite ile işbirliği içinde, ön teklifleri değerlendirir, değerlendirme sonuçlarını proje sahiplerine bildirir. Ön tekliflerle ilgili öneride bulunur. Yalnızca başarılı ön teklifi olan proje sahiplerinden esas teklif vermesi istenir.
- Başarılı ön teklif vermiş olan proje sahipleri, aynı bitiş tarihinden önce esas tekliflerini hazırlayarak kendi ülkelerindeki Ulusal Ajansa teslim eder, bunun bir suretini de Komisyon'a gönderirler.
- Ulusal Ajans, yetkili ulusal otorite ile işbirliği içinde, esas teklifleri değerlendirir, kabul edilmesi muhtemel tekliflerin açıklayıcı ve gerekçeli listesini hazırlar. Bu liste ön teklif ve esas teklif değerlendirme raporuyla birlikte Komisyon'a gönderilir.
- Komisyon, ülkeler arası ve yenilikçi özellik yönünden esas teklifleri bağımsız uzmanlarla değerlendirir.

¹⁴⁷ Ayrıntılı bilgi için bkn. Bülent PANCARCI, a.g.e. , s.15.

¹⁴⁸ Ayrıntılı bilgi için bkn **Türkiye'nin Katıldığı AT Programları, No:10**, "Leonardo Da Vinci II Programı", İKV, İstanbul, Eylül 2004, s.38.

- Komisyon, ulusal raporları inceleyerek katılan her ülkeye danışır.
- Komisyon, Ulusal Ajanslarla işbirliği içinde, ulusal düzeyde ve Topluluk düzeyinde yapılan değerlendirmeleri esas alarak verilen her teklife uygun ön bütçeyi ve buna eşit Topluluk finansmanını hazırlar.
- Komisyon, ulusal değerlendirme ve Topluluk değerlendirmelerini esas alarak hazırladığı seçilebilecek tekliflerle ilgili öneri listesini, aracı ve katılan ülkeye göre bütçe kaynaklarının ayrıntılı kalemlerine ait önerisini görüş almak üzere Komite'ye gönderir.
- Komisyon, Komite'nin görüşünü aldıktan sonra her katılan ülke için seçilen projelerin kesin listesini hazırlar ve her projenin uygulanmasına yönelik finansmanı tahsis eder.
- Ulusal Ajanslar, sonucu proje sahiplerine bildirir ve teklifi kabul edilen proje sahipleriyle sözleşmeleri hazırlar.

YÖNTEM C

Aşağıda belirtilen projeler için uygulanabilir:

- Referans kaynakları
- Tematik faaliyetler,
- Avrupa kurumları tarafından verilen teklifler

Yöntem C, Yöntem B'de olduğu gibi ön teklifler ve esas teklifler olmak üzere iki aşamadan oluşur. Ön teklifler; Topluluk teklif çağrılarında belirtilen ön teklifler için son teslim tarihinden sonra üç ay içinde; esas teklifler, Topluluk teklif çağrılarında belirtilen esas teklifler için son teslim tarihinden sonra beş ay içinde seçilmelidir.

Proje sahipleri, teklif çağrılarında belirtilen öncelikleri ve esasları göz önünde bulundurarak ön-tekliflerini Komisyon'a, tekliflerin bir kopyasını da Ulusal Ajans'a gönderirler.

- Komisyon, bağımsız bir uzman grubuyla ön teklifleri değerlendirir ve hazırladığı listeyi görüşünü almak üzere Komite'ye gönderir. Daha sonra başarılı ön tekliflerin listesini hazırlar, sonuçları proje sahiplerine bildirir,

bağımsız uzmanların görüşlerine dayanarak ön tekliflerle ilgili önerilerde bulunur. Yalnızca ön teklifleri başarılı bulunan proje sahiplerinden esas teklif vermesi istenir .

- Teklifi başarılı bulunan proje sahipleri: hazırladıkları esas tekliflerini Komisyon'a, bir kopyasını da ülkelerindeki Ulusal Ajans'a gönderir.
- Komisyon, bağımsız bir uzman grubuyla esas teklifleri değerlendirir.
- Komisyon, uzmanların yaptığı değerlendirmelere dayanarak kabul edilmesi muhtemel her teklife uygun ön-bütçeyi ve buna eşit Topluluk finansmanını hazırlar.
- Komisyon, tekliflerin kısa bir listesini yapar.
- Komisyon, seçilebilecek tekliflerle ilgili öneri listesi konusunda Komite'nin görüşünü alır.
- Komisyon, başarılı tekliflerin kesin listesini hazırlar ve Komite'ye bildirir.
- Komisyon, sonucu proje sahiplerine bildirir ve teklifi kabul edilen proje sahipleri ile sözleşmeleri hazırlar.

3.2. HİBELER(KATILIM ÖNCESİ YARDIM)

AKDENİZ ÜLKELERİNE SAĞLANAN MALİ YARDIMLAR (MEDA)

(MEDİTERRANEAN DEVELOPMENT AND AİD PROGRAMME)

MEDA Programı, Akdeniz bölgesinde yer alan ülkelerin (Türkiye, Malta, Cezayir, Mısır, Ürdün, Lübnan, Fas, Suriye, Tunus, İsrail, Filistin ve Doğu Bank, Kıbrıs Rum Kesimi) ekonomik açıdan gelişmelerinin ve yeniden yapılanmalarının sağlanarak, Akdeniz’de bir serbest ticaret bölgesi oluşturulmasını hedeflemektedir. Program kapsamında ekonomik faaliyetler ile özel sektörün geliştirilmesi, sosyo-ekonomik kalkınma, demokratikleşme ve sivil topluma yönelik projelere finansman sağlamaktadır.

MEDA Programı’na benzer bir alanda diğerleriyle birlikte çalışmayı, deneyim, uzmanlık ve bilgi alışverişi yapmayı gözetken kişi, grup ve kuruluşlar başvurabilir.

MEDA I Programı 1996-1999, MEDA II Programı ise 2000-2006 arası dönemleri kapsamaktadır.

MEDA kapsamında yapılan yardımlar ikiye ayrılmaktadır;

- Avrupa Yatırım Bankası kaynaklarından verilen yardımlar, hükümetler aracılığı ile başvurusu yapılan çeşitli kuruluşların altyapı, çevre ve bölgesel iletişim ağları ile ilgili projelerine verilmektedir.
- Genel bütçe kaynaklarından yapılan hibe yardımları ise hükümetler kanalıyla bölgesel ve yerel düzeydeki çeşitli örgütler vasıtasıyla verilmektedir. Akdeniz ülkelerinde aynı konu ile ilgilenen örgütler arasında ağlar (Networks) oluşturulması amacıyla MEDA projelerinin genel olarak tek bir ülkeden değil, birden fazla ülkeyi ilgilendiren ortak projeler olması istenmektedir.

Türkiye’de KOBİ’lere yönelik uygulanan MEDA Programlarını şu şekilde belirtebiliriz;

- EUROMED (1) Programı çerçevesinde Avrupa Yatırım Bankası’ndan sağlanan KOBİ’lere yönelik Global Krediler
- KOBİ’ler İçin Risk Sermayesi Programı

Özellikle sanayi,hizmet ve turizm sektörlerindeki ortak girişimlerde doğrudan veya doğrudan olmayan yatırımları finanse etmek için Avrupa Yatırım Bankası’ndan sağlanan kredi imkanlarıdır.

- MED İNVEST Programı
- Medpartenariat

Akdeniz ülkeleri KOBİ’leri ile AB ülkeleri KOBİ’leri arasında ortaklık imkanlarını araştırmak amacıyla düzenlenen toplantılardır.

- Medinterprise

Akdeniz Ülkeleri ve AB KOBİ’leri arasında yerel, bölgesel düzeyde etkinliklerin finanse edilmesini amaçlamaktadır.

- BC-NET ve BRE

Bilgi ağı programlarıdır. Bilgi ağları aracılığıyla KOBİ’ler arasında işbirliği ve ortaklık imkanlarının artırılması amaçlanmaktadır.

KOSGEB Destekli Projeler

- İş Geliştirme Ağı
- Otomotiv Yan Sanayi Organize Küçük Sanayi Bölgesi
- AB Online Bilgi Ağı
- Ayakkabıcılık Sektörü Mesleki Eğitim Programı
- Konfeksiyon(Hazır Giyim) Sektörü Mesleki Eğitim
- Tekstil Sektöründe Çevre Standartları
- AB-Türkiye İş Merkezlerinin Desteklenmesi

MEDA Projeleri daha sonraki bölümlerde ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

KOBİ'lerin EUROMED ve Risk Sermayesi kredilerinden yararlanmak için Türkiye'deki temsilci kuruluşlar olan Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (TSKB), Türkiye Kalkınma Bankası (TKB), Halkbank, Vakıfbank'a başvurulması gerekmektedir.

MED İnverst Programı kapsamındaki yardımlar ise genel olarak çeşitli Akdeniz ülkelerindeki KOBİ'leri bir araya getirme amacındadır.

MEDA programı kapsamındaki KOSGEB destekleri ise doğrudan finansal hibe şeklinde olmayıp, eğitim gibi çeşitli konulardaki faaliyetlerin finansmanıdır.

3.2.2. Avrupa Birliği'nin Üçüncü Ülkelere Yönelik Mali Yardımları

17 Aralık 2001 tarihinde Avrupa konseyi tarafından onaylanarak 1 Ocak 2002 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren ve Türkiye'ye katılım öncesi stratejisi çerçevesinde sağlanacak olan yardımları tek bir çatı altında toplayan Tüzük uyarınca, Türkiye'deki girişimciler aşağıdaki programlar kapsamındaki ihalelere katılabilecektir.

3.2.2.1. Balkanlar'da Yeniden Oluşum, Gelişme ve İstikrarlılık için Topluluk

Destekleri (CARDS-Community Assistance for Reconstruction , Development and Stability in The Balkans)

1991 yılında başlamış olan CARDS programı, Batı Balkan Devletleri olan Arnavutluk, Bosna Hersek, Hırvatistan, Yugoslavya, Makedonya ve Sırbistan-Karadağ'ın AB'nin bölgeye yönelik olarak oluşturduğu istikrar ve ortaklık sürecine uyumunu sağlamayı hedeflemektedir. 2000-2006 yıllarını kapsayan dönemde 4650 milyon € tutarında bir yardımın, yeniden yapılanma, demokratik istikrar, AB normlarıyla uyum da dahil olmak üzere kurumsal ve hukuki gelişme, sürdürülebilir ekonomik ve sosyal kalkınma gibi konulara ayrılması öngörülmüştür.¹⁴⁹

CARDS programının amacı, alt yapı standartlarını geliştirmek, bölgesel işbirliği kapsamında sınır ötesi suç oranını azaltmak, ulaşım enerji ve çevre konularını topluluk düzeyine çıkarmak, azınlık haklarını korumak ve sivil toplumu güçlendirmek,

¹⁴⁹ Ayrıntılı bilgi için bkn. Aysun KÜÇÜKYILMAZLAR, **Avrupa Birliği'nin Türk KOBİ'lere Yönelik Programları**, İ.T.O., İstanbul, 2004, s.30.

kamu kurumları arasında işbirliği kapasitelerini arttırmaktır. Ayrıca özel sektör bağlantılı altyapı hizmetleri ve çalışmalarını geliştirmek, ekonomik yeniden yapılanmayı ve demokratikleşmeyi sağlamak amaçlanmaktadır. Bunların yanı sıra normlar ve standartlar, gümrükler ile ulusal emniyet ve yargı programlarının da CARDS ulusal fonlarından mali destek alması öngörülmektedir.

CARDS programları çerçevesinde finanse edilecek projeler arasında yerel özel sektörün üretimini arttırmaya yönelik altyapının sağlanmasını hedefleyen “iş bağlantılı altyapı hizmetlerinin geliştirilmesi projesi” (business related infrastructure) , istihdamın, girişimciliğin gelişmesi ile işverenler ve çalışanların uyum sürecini desteklemeye yönelik “insan kaynakları kapasitesi projesi”, sınır ötesi toplumsal sorunların çözümünü hedefleyen “sivil toplum ve sivil toplum kuruluşları faaliyetleri projesi” sayılabilmektedir.

CARDS Programı çerçevesinde öncelikli projeler şunlardır:¹⁵⁰

- Bütünleştirilmiş sınır yönetimi: Ağların geliştirilmesi ve eşgüdümün sağlanmasına yönelik bireysel destek
- Demokratik istikrar : Sivil toplum kuruluşları, medya ve azınlık hakkında sivil toplum projeleri
- Kurumsal yapılanma : Kurumsal yapılanmanın sağlanması, emniyet güçleri ve yargı konusunda bölgesel işbirliği
- Bölgesel altyapı : Bölgesel altyapının geliştirilmesi ve hava trafiğinin kontrolü ve kurumsal yapılanma konularındaki projeler.

CARDS kapsamında yolların ve binaların rehabilitasyonu, madencilik ekipmanı ve metal malzeme temini, yüksek voltaj ölçme sistemleri ile teknik ve idari destek ağı olanlarda ihaleler açılmaktadır.

CARDS Programı çerçevesinde mali destek sağlanan projelerden bazıları şunlardır:

- Bölgesel projeler kapsamında sınır aşırı ve Phare projeler-106,9 milyon €

¹⁵⁰ Ayrıntılı bilgi için bkn. İKV-Maik SCHMAL Martin KOCH , **Avrupa Birliği'ne Tam Üyelik Sürecinde Türk Firmalarının Katılımına Açılan Programlar**, AB Mütteşebbis Genel Müdürlüğü, İlerleme Raporu, Avrupa Bilgi Merkezi, www.kobinet.org.tr , 08.05.2006.

- Demokrasi, insan hakları ve medya projeleri-26 milyon €
- Echo programından gerçekleştirilen insani yardım projesi-94,5 milyon €
- İstatiksel işbirliği projesi-2 milyon €

3.2.2.2. Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri'ne Yönelik Mali Yardım Programları (PHARE,ISPA,SPARD)

PHARE

(Coordinated Support for the Restructuring of Economies of Poland and Hungary)

PHARE programı 1989 yılında Polonya ve Macaristan'ın desteklenmesi için oluşturulmuştur. Zamanla Merkez ve Doğu Avrupa Ülkeleri'ne genişleyerek Bosna Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Sırbistan-Karadağ, Makedonya, Arnavutluk, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Litvanya, Letonya, Polonya, Romanya, Slvekye ve Slovenya'da dahil edilmiştir. Ancak 2001 yılından itibaren Bosna Hersek, Arnavutluk ve FYROM CARDS programı kapsamına alınmıştır.¹⁵¹

PHARE Programı 2000-2006 arasındaki dönemi kapsamaktadır.

PHARE programının asıl amacı, Orta ve Doğu Avrupa'daki aday ülkeleri tam üyeliğe hazırlamak ve diğer aday konumunda olmayan ülkelerde demokrasi ve piyasa ekonomisine hazırlamaktır. Ekonominin yeniden yapılanması, özelleştirme, özel işletmeler ve pazar ekonomisinin oluşturulması programın amaçları arasında sayılabilir.

PHARE Programı kapsamında desteklenen faaliyetler şunlardır;¹⁵²

- Danışmanlık
- Know-how transferi
- Teknik yardım
- Müteahhitlik ve mühendislik hizmetleri
- Ekipman ve malzeme temini

¹⁵¹ Aysun KÜÇÜKYILMAZLAR, **a.g.e.**, s.32.

¹⁵² Ayrıntılı bilgi için bkn. Metin GENÇKOL, **a.g.e.**, s.44.

PHARE Programı, kurumsal kapasite, topluluk programlarının geliştirilmesi, bölgesel ve sosyal kalkınma ve sınai yeniden yapılanma, KOBİ gelişimi konularını kapsamaktadır.

PHARE Programı'nın yüzde 30 gibi önemli bir kısmını kurumsal yapılanma oluşturmaktadır. Kurumsal yapılanma, aday ülkelerin ekonomik, sosyal ve idari kapasitelerini AB standartlarına yükseltmek üzere gerekli olan insani ve yapısal kaynakları geliştirmek ve bunları uygulamaya sokmak olarak anlaşılabilir.¹⁵³

PHARE Programı'nın yüzde 70 gibi büyük çoğunluğu müktesebat uyumu ile ilgili bulunmaktadır. Müktesebat uyumu ile ilgili yatırımları şu şekilde belirtebiliriz;

- Aday ülkelerdeki iç piyasanın çalışmasını düzenleyen altyapının güçlendirilmesi amacıyla yapılan yatırımlar
- AB'de ekonomik ve sosyal uyum çalışmalarına benzer programlara yönelik yatırımlar.

PHARE kapsamında açılan ihalelere bireysel uzmanlar, danışmanlar ve firmalar katılabilmektedir. PHARE kapsamında açılan ihaleler genelde uzmanlık, danışmanlık, bilgi aktarımı fizibilite çalışmalarına yönelik etütler, sağlık hizmetlerinin yeniden yapılanması, tarımda reforma destek, telekomünikasyon sektöründe çalışacak personelin yetiştirilmesi gibi alanlarda gerçekleşmektedir.

PHARE kapsamındaki program türleri aşağıda kısaca belirtilmiştir:

- Ulusal Programlar: PHARE yardımlarının yüzde 80'ini oluşturmaktadır. Her aday ülkenin, tam üye olabilmesi için yardım ihtiyacı olan alanlar ve öncelikler ulusal programlarda belirtilir.
- Çok yararlanıcılı programlar: Birkaç aday ülkeden yardım koordinatörlerinin katılımıyla projeler hazırlanmakta ve uygulanmaktadır. Çok ülkeli ve yatay programlar, çok yararlanıcılı programlar kapsamındadır.

---

¹⁵³ The Enlargement Process 2002:8.

- Sınır işbirliği programları: Aday ve üye ülkelerdeki sınır bölgeleri ve bunlara yakın bölgelerin geliştirilmesi amacıyla oluşturulan programlardır.

PHARE Programı çerçevesinde mali destek sağlayan bazı projeler şunlardır.¹⁵⁴

- Polonya'da tarımda kuralların yakınlaştırılması (2,6 milyon €)
- Gıda kalite kontrolü, veterinerlik ve bitki sağlığı kontrol hizmetleri (5,4 milyon €)
- AB'nin Ortak Tarım Politikası'na hazırlık (2,7 milyon €)
- Estonya'da idari ve kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi (3,5 milyon €)
- Adalet ve içişleri (2,5 milyon €)
- İstihdam ve sosyal işler (1,2 milyon €)
- Estonya, Letonya, Litvanya ve Polonya, Bulgaristan, Macaristan,Romanya, Slovakya, Slovenya ve Çek Cumhuriyeti'nde sigma-idari kapasitenin geliştirilmesi projesi (4,5 milyon €)

SAPARD

(Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development)

SAPARD programı, 2000-2006 dönemi için oluşturulmuş bir katılım öncesi yardım programıdır.

Programa Bosna-Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Sırbistan-Karadağ, Mekodonya, Arnavutluk, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Litvanya, Letonya, Polonya, Romanya, Slovakya ve Slovenya girmektedir.

Program, aday ülkelerin Tek Pazar ile Ortak Tarım Politikası'na hazırlık sürecinde gerçekleştirdikleri çalışmalarını desteklemeyi hedeflemektedir. Program, Doğu Avrupa'da bulunan aday ülkelerin tarımsal sektörleri ve kırsal alanda yapısal uyumun sağlanması, belirli sorunların giderilmesi ile birlikte OTP ve tarım alanındaki ilgili

¹⁵⁴Maik SCHMAL, Martin KOCH, a.g.e , s.1.

mevzuatı içeren Topluluk müktesebatının uygulanmasına katkıda bulunmak amaçlarını taşımaktadır. Ayrıca, çiftçilik ve gıda sanayide rekabet edilebilirliği güçlendirme, tarım ürünleri ticaretinin iyileştirilmesi, katle kontrol kuruluşlarının iyileştirilmesi, tarım alanında altyapının geliştirilmesi, istihdam yaratmaya ve kırsal alanlarda sürdürülebilir kalkınmaya dönük tedbirleri de desteklemektedir.

Avrupa Konseyi, tarım alanında 15 adet öncelik belirlemiştir;¹⁵⁵

- Tarımsal işletmelerde yatırım
- Tarım ve balıkçılık ürünlerinin işlenmesini ve pazarlanmasını iyileştirmek
- Hayvan ve bitki sağlığı kontrol kalitesini ve gıda maddeleri
- Çevreyi ve kırsal alanı korumaya dönük üretim yöntemleri
- Ekonomik faaliyetlerin geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi
- Çiftçilere yönelik hizmetler kurulması
- Üretici grupları oluşturmak
- Köylerin yenilenmesi ve geliştirilmesi için kırsal mirasın korunması
- Arazi iyileştirilmesi ve yeniden parselleme
- Arazi kayıtlarının kurulması ve güncellenmesi
- Mesleki eğitimin iyileştirilmesi
- Kırsal altyapının kurulması ve geliştirilmesi
- Tarımsal su kaynaklarının yönetimi
- Ormancılık, ağaçlandırama, özel orman sahiplerinin orman işletmelerine yatırımının sağlanması, orman ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması
- 1268/1999 nolu tüzük ile getirilen önlemler için teknik yardım, bilgilendirme ve reklam kampanyaları ile programın izlenmesine ve hazırlanmasına yardımcı olacak çalışmalar yapılması

---

¹⁵⁵KV-Maik SCHMAL, a.g.e. ,s.2.

Mali yardım yapısal fonlardaki benzer usullerle verilmektedir. Bunlar;

- Programlama ve Planlama
- Gözetim ve planların değiştirilmesi
- Kontrol ve değerlendirme' dir.

SAPARD Programı çerçevesinde mali destek alan bazı projeler; Polonya'da toprak reformu, veterinerlik ve bitki sağlığı, kereste ürünleri imalatı, tarım ürünlerinin satışa hazırlanması (temizleme, paketlenme v.s.), Estonya'da balık yetiştirilmesi, böğürtlen, çilek ve benzeri meyvelerin ekimi'dir.

ISPA

(Instrument for Structural Policies for Pre-Accessin)

ISPA, 2000 yılı itibariyle uygulamaya koyulmuş bir mali enstrümandır. 2000-2006 yıllarını kapsayan ISPA kapsamında aday ülkelere, çevre, ulaşım ve teknik yardım konularında mali destek sağlanmaktadır. Bu programa Orta ve Doğu Avrupa'da bulunan Bosna-Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Sırbistan-Karadağ, Makedonya, Arnavutluk, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Litvanya, Letonya, Polonya, Romanya, Sloveky ve Slovenya girmektedir.

ISPA Programının amacı, Orta ve Doğu Avrupa'da bulunan aday ülkelerdeki alt yapı standartlarını geliştirmek, özellikle çevre ve ulaşım konularını Topluluk düzeyine çıkarmaktır.

ISPA Programı, Katılım Ortaklığı, Ulusal Program, Ulusal Kalkınma Planı, Düzenli Raporlar, çevre ve ulaşım sektörleri için hazırlanan Ulusal Programlar dikkate alınarak şekillenmektedir.

ISPA, aday ülkelere yönelik aşağıdaki öncelikleri belirlemiştir.

- Birliğin politikaları ve usulleri konularında aşinalık yaratmak
- AB çevresel standartlarını yakalamalarına yardımcı olmak
- Trans-Avrupa ulaştırma ağlarını genişletmek ve bağlamak

ISPA kapsamında çevre alanında öngörülen yatırım alanlarını şu şekilde belirtebiliriz.¹⁵⁶

- İçme suyu sağlanması
- Artık suyun sağlanması
- Katı artık yönetimi ve hava kirliliği

Aday ülkelerde ulaştırma altyapısının Birlik düzeyine yakınlaştırılması için öngörülen yatırım alanları ise şu şekildedir.

- Demiryolları
- Karayolları
- Su yolları ve limanlar
- Havaalanları
- Ulaştırma alanındaki AB müktesabatına uyum

Yukarıda belirtilen ulaştırma alanları içinde de demiryolları ve karayolları, ISPA yardımlarının yüzde 90'ını oluşturmaktadır.

Ayrıca, proje üretme ve proje yönetimi için hazırlık amaçlı çalışmalar ve teknik yardım sağlaması da ISPA kapsamındadır. Teknik yardım, projelerde yüksek düzeyde kaliteyi, yönetim ve etik bağlamında ve araştırma sonuçlarının mümkün olduğunca ilgili sektörlere yönlendirilmesini garanti etmede önemli rol oynamaktadır.

ISPA kaynaklarının, programdan faydalanan ülkeler arasında paylaşılması Komisyon tarafından nüfus, kişi başına GSYİH ve ülke alanı kriterlerine dayanılarak kararlaştırılmıştır. ISPA proje maliyetinin en fazla yüzde 75'ini karşılayabilir. Bazı istisnai durumlarda bu oran yüzde 85'e kadar çıkabilir. Geri kalan miktar, diğer bazı kurumların, AYB, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD), Kuzey AYB, Kuzey Avrupa Çevre Fonu ve Ulusal kaynaklar ortak finansmanı ile karşılanacaktır.

---

¹⁵⁶ Ayrıntılı bilgi için bkn. **Avrupa Birliği'nin Bölgesel Politikası ve Türkiye'nin Uyumu**, İstanbul, 2001,s.22.

ISPA Programı kapsamındaki yardımlar hibe niteliğinde değildir. AB direkt olarak karşılıksız para yardımı yapmak yerine, proje kapsamında yapılacak çeşitli işlerin maliyetine katkıda bulunmaktadır. Programda üç çeşit sözleşme mevcuttur;

- Proje için gerekli olan malzeme ve ekipman maliyetinin karşılanması (ulaşım sektörü için geçerlidir)
- Proje kapsamında gerekli olan hizmet maliyetinin karşılanması
- Projenin gerçekleştirilmesi kapsamında işlerin maliyetinin karşılanması

Proje başvurusu, aday ülkelerde bulunan herhangi bir özel veya kamu kuruluşu tarafından hazırlanan proje ile ulusal ISPA Koordinatörüne sunulmak üzere yapılabilir. Koordinatör projeyi Komisyona sunmaktadır. Komisyon, Uyum Fonu'nda izlenen metoda göre projeyi değerlendirmektedir. Bu değerlendirme aşamasından sonra, proje ISPA Yönetim Komitesine sevk edilmektedir. Komite üye ülkeye bağlı görevlilerden oluşmaktadır. Proje, oluşan komite görüşüne göre, Komisyon tarafından karara bağlanmaktadır. Bundan sonra Finansman Tezkeresi, Komisyon ve aday ülke tarafından imzalanarak, projeyi uygulama safhası başlamaktadır.¹⁵⁷

ISPA Programı Çerçevesinde finanse edilen projelerden bazıları şunlardır;

- Bulgaristan'da Sofya Havaalanı'nın yeniden yapılanarak genişletilmesi (toplam maliyet 135 milyon € , ISPA Programı çerçevesinde mali destek miktarı 28 milyon €)
- Çek Cumhuriyeti'nde Brno şehrinin kanalizasyon sisteminin yeniden yapılanması (toplam maliyet 28 milyon €, ISPA Programı çerçevesinde mali destek miktarı 14 milyon €)
- Estonya'da Narva şehrinin kanalizasyon sisteminin rehabilitasyonu (toplam maliyet 9 milyon €, ISPA Programı çerçevesinde mali destek miktarı 4 milyon €)
- Macaristan'da Szeged atık su toplama ve işleme projesi (toplam maliyet 66,5 milyon € ,ISPA Programı çerçevesinde mali destek miktarı 14,5 milyon €)

¹⁵⁷ The Enlargement Process 2002:13.

- Letonya’da Jelvega su hizmetlerinin geliştirilmesi projesi (toplam maliyet 15 milyon €, ISPA Programı çerçevesinde mali destek miktarı 8,4 milyon €

3.2.2.3. Orta ve Kafkas Ülkeleri’ne Yönelik Mali Yardım Programları (TACİS- Technical Assistance to the Common Wealth of The Independent States)

Bu program 1991 yılında uygulamaya konulan ve Ermenistan, Azerbaycan, Beyaz Rusya, Gürcistan, Kazakistan, Kırgızistan, Moldavya, Moğolistan, Rusya, Tacikistan, Türkmenistan, Ukrayna ile Özbekistan’da oluşan on üç Doğu Avrupa ve Orta Asya ülkesinde serbest ekonomiye geçişe yönelik hibeler sağlayan teknik bir programdır.

TACİS Programı, 2002-2006 arasındaki dönemi kapsamaktadır.

Programın amacı,ekonomik ve siyasi reform çabalarını, kırsal ekonomiyi, çevre ve alt yapıyı desteklemek, alt yapı standartlarını Topluluk düzeyine çıkartmaktır. Bu proje ile kurumsal, kamusal ve yapısal reformlar, özel sektör ve ekonominin gelişmesi, toplumsal gelişimin sonuçları, ağ altyapısının oluşturulması, çevre koruma, kırsal ekonomi ve nükleer güvenlik konuları mali destek verilmektedir.¹⁵⁸

TACİS Programı kapsamındaki yardımlar; ulusal ülke programları, bölgesel programlar ve küçük projeler çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Ulusal ülke programları, 3-4 yıl süren işbirliği alanlarının önceliklerini tanımlayan belirleyici programlar ile mevcut fonları ve desteklenecek projeleri saptayan faaliyet programlarından oluşmaktadır ve ülkenin öncelikli alanlarına yönelik uygulanmaktadır. Bölgesel programlar ise çevre koruma ve ulaşım ağlarının iyileştirilmesi gibi alanlara yönelik programlardır.

Küçük proje programları kısıtlı sayıdadır ve ticaret, yüksek öğretimde işbirliği, ortak ülkelerde AB yatırımının teşviki gibi bazı alanlarda hükümet danışmanlığı şeklindeki spesifik görevleri kapsar.

---

¹⁵⁸ Aysun KÜÇÜKYILMAZLAR, **a.g.e.** , s.25.

TACİS Programı çerçevesinde finanse edilen projelerden bazıları şunlardır;

- Urallarda özelleştirme ve ekonominin yeniden yapılanmasının sosyal etkileri
- Batı Sibiryada özelleştirme ve ekonomik yeniden yapılanmanın sosyal etkileri
- Karelia Cumhuriyeti'nde sağlık sektörü reformunun uygulanması
- Rusya'da 14 şehirde şehir içi ulaşım sisteminin kurulmasına destek
- Kadınların iş piyasası koşullarına uyumunu kolaylaştırmaya destek
- Baykal Gölü bölgesinin kamu idaresini güçlendirmeye destek.

3.3.KOBİ'LERE YÖNELİK AVRUPA BİRLİĞİ KREDİLERİ

3.3.1 Türkiye'de Avrupa Yatırım Bankası Kredileri

Avrupa Yatırım Bankası, Türkiye'nin AB'ne entegrasyonunu sağlamak amacıyla sanayi ve altyapı (kamu yada özel) kredi imkanları sunmaktadır. Özellikle Türkiye'deki KOBİ'lerin geliştirilmesine özel önem verilmiştir.

AYB büyük çaplı projeleri desteklemektedir. KOBİ'ler sadece dolaylı yoldan "Küresel Krediler" den (KOBİ'ler Küresel Kredi sağlayan aracı finansal kurumlara başvurabilmektedir) ve "Yenilik 2010 İnisyatifi" nden ¹⁵⁹ yararlanabilmektedir. ¹⁶⁰

AYB'dan temin edilebilir kredi tutarı toplam 250.000 Euro'dur.Bu kredi ile yatırımların azami % 50'si finanse edilmektedir. ¹⁶¹

AYB KOBİ kredilerinden yararlanma kriterlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- KOBİ olma kriteri (500 kişiyi aşmamalı, bilgi teknolojileri, turizm, sanayi alanlarında faaliyet gösteren, net sabit varlığı, 75 milyon Euro'dan az olmalı.)
- Geri ödemesi 2 yıl ödemesiz toplam 7 yıldır.
- Ödeme 6 ayda birdir.

AYB kredilerinden faydalanabilmek için Kamu'da hükümet garantisi, özel sektörde A düzeyinde notu alan Banka Teminatı gerekmektedir. AYB politik riski üstlenmektedir. Sanayi projelerinde asgari 4 yıl , azami 15 yıl vade şart vardır.

¹⁵⁹ Bu çerçevede,her yıl ortalama olarak 6,5 milyar Euro; bilgi toplumu, Ar-Ge, yenilikçilik ve rekabet,insan sermayesi,KOBİ gelişimi ve girişimcilik konularındaki yatırım inisiyatiflerine aktarılmaktadır.

¹⁶⁰ Türk hükümeti,KOBİ'leri desteklemek amacıyla EIB ile 250 milyon Euro'luk,Dünya Bankası ile 300 milyon Euro'luk kredi kolaylığı anlaşması imzalamıştır.

¹⁶¹ Dilara SÜLÜN, Fransız Kredi Kuruluşu , **Agence Française de Developpement**" tarafından "**KOBİ'lere Yönelik Finansman İmkanları**, Seminer Raporu,13 Aralık 2005,İstanbul s.7.

AYB proje şartlarını şu şekilde sıralayabiliriz;

- Projeler genel ekonomiye katkı sağlamalı
- Teknik olarak proje çalışmalı
- Mali olarak kendi kredisini kazanacak düzeyde olmalı
- Çevreye duyarlı olmalı

Bütçesi 25 milyon euro kadar olan projeler küçük ve orta boy proje, bütçesi 25 milyondan fazla olan projeler ise büyük projeler olarak kabul edilmektedir.

AYB 30-40 milyon Euro'luk projeleri direk temas kurarken daha küçük ölçekli kredi taleplerini aracı bankalar kanalıyla kabul etmektedir.

AB katılım öncesi dönemde, risk sermayesi imkanı ve global kredi imkanı gibi iki farklı aracın kullanımını mümkündür.

KOBİ'ler için risk sermayesi:

Avrupa Yatırım Bankası, KOBİ'ler için risk sermayesi fonu sağlamaktadır. Amsterdam Zirvesi'nde alınan büyüme ve istihdama ilişkin tavsiye kararının desteklenmesi çerçevesinde AYB "Amsterdam Özel Eylem Programı"nı oluşturmaktadır. KOBİ Risk Sermayesi Girişimi bu programın bir parçasıdır ve amacı; özellikle sanayi, tarıma dayalı sanayi,hizmet ve turizm sektörlerindeki ortak girişim (joint venture) şirketlerine doğrudan ve dolaylı olarak eşit düzeyde katılımı finanse etmektir ve aracı kuruluşu Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (TSKB)'dir.

Risk sermayesi fonu işlemler üç kategoride sınıflandırılmıştır.¹⁶²

- AYB tarafından mevcut ya da yeni oluşturulmuş risk sermayesi fonuna sermaye aktarımı veya bu fondan hisse alımı
- Risk sermayesi fonları için sigorta işlevini yerine getiren kurumlara sermaye aktarımı
- Uzun vadeli kredilerin, aracı kurumun KOBİ'lere kredi veya yüksek oranda borç finansmanı sağlamasını temin edici özel geri ödeme hükümleriyle birlikte gerçekleştirilmesi

¹⁶² Aylin ALAGÖZ, Rama BİRDEN, Avrupa Birliği'nde KOBİ'lere Yönelik İşletme Politikası ve Destek Mekanizmaları", **İnceleme Dergisi**, Sayı 147, İKV, 2000, s.76.

Bir firmada edinilebilecek iştirak tutarı, firma ödenmiş sermayesinin % 25'ini aşmamak koşuluyla en az 100.000 Euro, en fazla 5.000.000 Euro olabilecektir.

Sermaye iştirak fonundan yararlanmak isteyenler, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası'na yatırım projesi ile başvurabilir.

KOBİ'ler için Global Kredi:

Küçük ve orta ölçekli yatırım projelerine yönelik kredi işlemleri yürüten Türk finansal kuruluşlarına açık kredi imkanlarıdır. Türkiye'deki aracı kuruluşlar; Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (TSKB), Türkiye Kalkınma Bankası (TKB), Halkbank, Vakıfbank'tır.

AYB kredisi ile finanse edilecek projelerin toplam maliyeti 500.000-25.000.000 euro arasında olabilmektedir. 25 milyon Euro'nun üzerindeki krediler için ise doğrudan Lüksemburg'daki Avrupa Yatırım Bankası ile görüşülmesi gerekmektedir. Büyük ölçekli özel Türk şirketleri de AYB'nın Türkiye için öngördüğü imkanlar çerçevesinde kredi talebinde bulunma imkanına sahiptirler.

- ❖ Türkiye Sınai Kalkınma Bankası aracılığıyla kullanılan KOBİ'lere yönelik AYB kredisi

Özel sektöre ait imalat sanayi, tarıma dayalı sanayi, turizm ve hizmetler sektöründe faaliyet gösteren firmaların yatırım projelerine finansman sağlamak amaçlıdır.

Kredinin özel şartlarını şu şekilde belirtebiliriz;

- Finansman tutarı toplam yatırım tutarının %50'sine kadar olup bir firmaya en fazla 12,5 milyon Euro kullanılabilir.
- Net sabit kıymetler 75 milyon \$'in altında kalmalıdır.¹⁶³

Kredi başvurusunda bulunacak firmalardan aşağıdaki belgeler istenmektedir

- Firmanın son üç yıla ait mali tabloları
- Firmanın son üç yıla ait kapasite-üretim-satış miktarları (adet, ton, m, m² vs. cinsinden)

¹⁶³ Yatırımların kişi başı gelir seviyesi Türkiye ortalamasının altında olan illerde gerçekleşmesi veya eğitim, sağlık sektörlerinde yapılması halinde 500 kişi şartı aranmaz.

- Firmanın yatırımını açıklayan özet fizibilite raporu
- TSKB uzmanları tarafından yatırımla ilgili olarak hazırlanan detaylı fizibilite raporu (Başvuru sahibi firmadan, başvuru aşamasında projenin büyüklüğüne uygun olan bir inceleme ücreti alınır.)

Kredi onay aşamaları ise şu şekildedir;

Kredi başvurusunda bulunan firmanın mevcut durumu ve yatırım projesi mali, iktisadi ve teknik açılarından incelenerek bir fizibilite raporu hazırlanır. Bankanın Yönetim Kurulu tarafından onaylandığı takdirde kaynak sağlanan finans kurumlarının da onayına sunulacak olan bu fizibilite raporları TSKB'nin konusunda uzman analistleri tarafından hazırlanır.

Kredi kullandırımındaki son adım finans kurumlarından alınan onaydır. Onay gelmesinden ve firmadan gerekli teminatların (ipotek, banka teminat mektubu vs) alınmasından sonra yatırımın finansmanına başlanabilir.

❖ Türkiye Halk Bankası A.Ş. AYB Global Krediler

Özel sektörde yer alan imalat, tarıma dayalı sanayi, turizm sektörü, eğitim, sağlık sektörü ve bu sektörlerle ilgili hizmet sektöründe faaliyet gösteren firmalar bu kredilerden yararlanabilecektir.¹⁶⁴

Krediden yararlanılması için genel koşullar haricinde KOBİ'ler de, şu şartlar aranmaktadır;

- İmalatçı, imalatçı-ihracatçı, aracı ihracatçı ile ihracat yapan imalatçı ve döviz kazancı olan veya olabilecek
- Döviz kredisini ödeyebilecek performansla sahip olmalıdır.
- Konusunda bilgili, tecrübeli yönetici kadroya sahip bulunmalıdır.
- Kredi değerliliği olmalıdır.

Kredinin özel şartlarını şu şekilde belirtebiliriz;¹⁶⁵

- Projenin toplam sabit yatırım tutarı asgari 500.000 EURO, azami 25.000.000 EURO olmalıdır.

¹⁶⁴ Ayrıntılı bilgi için bkn. www.halkbank.com.tr, 18.08.2006.

¹⁶⁵ Ayrıntılı bilgi için bkn. www.halkbank.com.tr, 18.08.2006.

- Bankanın, kredi kullandırılmasındaki usul ve esaslar geçerlidir.Teminat olarak ipotek alınması durumunda, kredi tutarının % 50 fazlası ile döviz (EURO) üzerinden ipotek alınacaktır.
- Kredi Limiti, 250.000 EURO'dan 12.500.00 EURO'ya kadardır.
- Krediye, EURIBOR oranı esas alınarak bankaca bildirilen faiz oranına, AYB tarafından bildirilen marj (% 0,40) ve % 3 puan Bankanın komisyonu eklenmek suretiyle bulunacak faiz oranı uygulanacaktır.

Kredi ile projenin ekonomik amaçlarının gerçekleştirilmesi için gerekli olan; her türlü sabit kıymet (arsa-bina, makine-teçhizat,tesis,araçlar v.b) harcaması, yatırım dönemi faizleri ve proje kapsamında ortaya çıkabilecek işletme sermayesi ihtiyacı (sabit yatırım tutarının % 20'sini geçmemesi kaydıyla azami 3 aylık ham ve yardımcı madde ihtiyacı dikkate alınacaktır.) karşılanabilecektir. (Tek başına işletme kredisi sözkonusu değildir.)

❖ Türkiye Halk Bankası A.Ş. Orta ve Uzun Vadeli AYB Döviz Kredisi

Orta ve Uzun Vadeli AYB Döviz Kredisi, imalat ve tarıma dayalı sanayi sektöründe faaliyet gösteren, (İhracat yapma şartı bulunmamakla birlikte, ihracatçı olması tercih nedeni olacaktır.) döviz kazancı olan turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin yatırım ve/veya işletme sermayesi ihtiyacının finansmanı amacıyla ihracat taahhüdüne bağlı olmaksızın kullanılacaktır.

Orta ve Uzun Vadeli AYB Döviz Kredisi; üretim için gerekli ham ve yardımcı maddeler ile diğer işletme giderleri için işletme kredisi ve/veya projeye bağlı olarak yurtiçinden veya yurtdışından yeni makine, tesis ve teçhizat alımı için yatırım kredisi olarak kullanılacaktır.

Krediden yararlanılması için genel koşullar haricinde KOBİ'ler de, şu şartlar aranmaktadır;

- Döviz kredisini ödeyebilecek performansla sahip olmalıdır.
- Konusunda bilgili, tecrübeli yönetici kadroya sahip bulunmalıdır
- Kredi değerliliği olmalıdır.

Kredinin özel şartlarını şu şekilde belirtebiliriz;

- Bankanın, kredi kullandırılmasındaki usul ve esaslar geçerlidir. Teminat olarak ipotek alınması durumunda, kredi tutarının % 50 fazlası ile döviz (EURO) üzerinden ipotek alınacaktır.
- Kredi limiti 1.000.000 EURO'dur.
- Kredi vadesi; Yatırım kredisi için azami 1 yılı ödemesiz 6 yıl, işletme kredisi için ise azami 1 yılı ödemesiz 4 yıldır.
- Kredi faizi, Genel Müdürlük ilgili Pazarlama Daire Başkanlığı'nca belirlenecektir.
- Tek başına yatırım veya yatırım ve işletme kredisinin birlikte kullandırılması durumunda, proje tutarının % 50'si firma özkaynağından karşılanacaktır. Tek başına işletme kredisi kullandırılması durumunda ise, özkaynak katkı payı aranmayacaktır.
- ❖ Türkiye Vakıfbank A.Ş. Avrupa Yatırım Bankası Kredisi

Kredi, Avrupa Yatırım Bankası KOBİ tanımına giren ve tüzel kişiliğe haiz özel sektör firmalarına Türkiye'de yapacakları yatırım harcamalarının finansmanı amacıyla kullanılacaktır.

Kredinin özel şartlarını şu şekilde belirtebiliriz;

- Kredi başvurusu sırasında yatırımın en az % 30'luk bölümü firma öz kaynaklarıyla tamamlanmış olmalıdır.
- Yatırıma başlanmamış veya % 30'luk bölümleri gerçekleştirilmemiş yatırımlar için kredi talep edilmeyecektir.
- Firmaların ihracata dönük faaliyetlerinin bulunması ve imalata dönük yatırım yapması gerekmektedir.
- Bankaca yapılan incelemeleri müteakip kredilendirilmesi uygun görülen projenin öncelikle AYB tarafından onaylanması kaydıyla proje için kullandırılacak toplam kredi miktarı belirlenmektedir.
- Finanse edilecek toplam yatırımın maksimum tutarı 25.000.000 EURO, minimum tutarı ise 500.000 EURO olacaktır. Bu durumda, proje bazında

kullanılacak maksimum kredi 12.500.000 EURO, minimum 250.000 EURO olacaktır.

- Krediye, vadesi boyunca Avrupa Yatırım Bankası tarafından bildirilecek yıllık % “ EURIBOR+ 0,25 marj” oranında değişken faiz uygulanacaktır.
- Kredi paketinden yararlanacak firmaların Yatırım Teşvik Belgesi almış olması ve belgede talep edilen krediyi karşılayacak tutarda Döviz/Dış Kredi öngörülmüş olması şartı aranacaktır. Ayrıca bu firmaların,son 3 yıl içinde borçlarını ödememesinden dolayı kredi kuruluşları nezdinde yeniden ödeme planına bağlanmamış olması, haklarında herhangi bir icra, haciz kararı alınmamış olması ve firmaların son üç yıldaki toplam cirolarının en az % 25 civarındaki kısmının ihracata dönük olması gerekmektedir.
- AYB Global Kredi V paketinde bazı sektörler, AYB’nin yetkisi kapsamında hariç tutulmuştur. Bu sektörlerde faaliyet gösteren firmalar krediden yararlanamayacaktır. Bazı sektörler ise AB politikası, çevre veya ekonomik nedenler (örneğin yapısal problemler) bakımından hassas olarak kabul edilmektedir. Bu sektörlerde faaliyet gösteren firmalar, AYB tarafından getirilmiş sınırlamalar kapsamında krediden yararlanabilecektir.¹⁶⁶

❖ Türkiye Kalkınma Bankası Avrupa Yatırım Bankası Kredileri

Kredi AYB KOBİ tanımına giren sanayi, turizm, sağlık, eğitim ve hizmet sektöründeki küçük ve orta boy işletmeler tarafından kullanılacaktır.

Kredinin özel şartlarını şu şekilde belirtebiliriz;

- Proje bazında kullanılacak kredi tutarı, toplam yatırım tutarının % 50’si ile sınırlı olup minimum 500.000, maksimum 12.500.000 Euro tutarında olabilecektir.

¹⁶⁶ Bu sektörler “Sınırlanmış” ve “Hariç tutulmuş” olarak iki kategoriye ayrılmakta ve finansmandaki sınırlamalar açıklanmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkn. www.vakifbank.com.tr., 18.08.2006.

- Kredi; firmalara döviz olarak minimum 2 yıl ödemesiz dönem dahil 6 yıl maksimum 12 yıl vadeli kredi şeklinde yada minimum 4 yıl finansal kiralama şeklinde kullanılacaktır.
- Kredi, firmalara AYB'dan borçlanma maliyeti üzerine ilave edilecek Banka Komisyonu ile kullanılacak olup EURIBOR bazlı değişken faiz yada kullanım tarihinde belirlenecek AYB sabit borçlanma faiz oranı uygulanacaktır.

3.3.2 Türkiye'de Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası Kaynaklı Krediler

Bu kredilerin genel amacı, Türkiye'de imalata dönük istihdam imkanları yaratılmasını sağlayacak ihracat potansiyeli bulunan küçük ve orta ölçekli özel sektöre projelerinin kısmi finansmanıdır.

Avrupa Konsey Kalkınma Bankası, KOBİ kredilerinden genel özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Avrupa Birliği KOBİ kriterlerine uyulması gerekmektedir.
- Kaynak miktarı 200 milyon Euro'dur.Kredi yatırımlarının azami % 50'si finanse edilmektedir.
- Projenin toplam sabit yatırım tutarı (işletme sermayesi, faiz, KDV ve diğer finansal masraflar hariç) asgari 500.000 EURO, azami 20.000.000 EURO olmalıdır.
- Yatırım konusunun özellikle çevre mevzuatı ile uyumlu olması gerekmektedir.¹⁶⁷
- Kredilerden yararlanılabilmesi için yapılacak yatırım Yatırım Teşvik Belgesi'ne bağlanmış olmalıdır.Özellikle yatırım planı içerisinde olan KOBİ'lere yatırım teşvik belgesinin getireceği avantajların yanı sıra önemli bir finansman kaynağı yaratmaktadır.
- Ayrıca faiz oranının düşük olması ve ilk iki yıl ödemesi yapılmaması kredinin özellikleri arasındadır.

¹⁶⁷ Dilara SÜLÜN, a.g.e. ,İstanbul s.7.

Türkiye'deki aracı kuruluşlar; Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (TSKB), Türkiye Kalkınma Bankası (TKB), Halkbank, Vakıfbank'tır.

- ❖ Türkiye Sınai Kalkınma Bankası Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası Kredisi

Özel sektöre ait imalat sanayi, tarıma dayalı sanayi, turizm ve hizmetler sektöründe faaliyet gösteren firmaların yatırım projelerine finansman sağlamak amaçlıdır.

Finansman tutarı toplam Yatırım tutarının %50'sine kadar olup, bir firmaya en fazla 10 milyon Euro kullanılabilir.

- ❖ Türkiye Halk Bankası A.Ş. Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası Proje Kredisi

Özel sektörde yer alan, imalat, tarıma dayalı sanayi, yenilenebilir enerji, turizm sektörü ve bu sektörlerle ilgili hizmet sektöründe faaliyet gösteren, firmalar bu krediden yararlanabilecektir.

Krediden yararlanılması için genel koşullar haricinde KOBİ'ler de, şu şartlar aranmaktadır;

- Döviz kredisini ödeyebilecek performansa sahip olmalıdır.
- Konusunda bilgili, tecrübeli yönetici kadroya sahip bulunmalıdır.
- Kredi değerliliği olmalıdır.

Kredinin özel şartlarını şu şekilde belirtebiliriz;

- Yurtdışından veya yurtdışından makine, tesis ve teçhizat harcamaları, hibe edilmemiş olması koşuluyla arazi ve arsa temini için satın alma bedeli üzerinden yapılan harcamaları, arazi ve arsa düzenleme çalışmaları için yapılan harcamaları, bina yapım harcamaları, alt yapı harcamaları (kanalizasyon, su ve elektrik temini, haberleşme, arıtma tesisleri v.b.), araştırma ve fizibilite harcamaları (teknik, ekonomik, ticari, mühendislik v.b.) ile teknik-mali proje kontrol ve denetim masrafları (toplam proje tutarının % 5'ini geçmemek ve belgelenmek şartıyla), için sadece yatırım kredisi olarak kullanılacaktır.

- Bankanın, kredi kullandırılmasındaki usul ve esaslar geçerlidir.
- Teminat olarak ipotek alınması durumunda, kredi tutarının % 50 fazlası ile döviz (EURO) üzerinden ipotek alınacaktır.
- ❖ Vakıfbank A.Ş. Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası Kaynaklı Krediler

Kredi; Türkiye’de imalata dönük istihdam imkanları yaratılmasını sağlayacak olan ihracat potansiyeli bulunan küçük ve orta ölçekli özel sektör projelerini kısmi finansmanı amacıyla kullandırılmaktadır. (İşletme sermayesi kesinlikle finanse edilemez.)

Kredinin özel şartlarını şu şekilde belirtebiliriz;

- Krediden harcama belgeleri karşılığı kontrollü kullandırım yapılmaktadır.
- Bankaca yapılan incelemeleri müteakip kredilendirmesi uygun görülen projelerin öncelikle Avrupa Konseyi Kalkınma Bankasınca onaylanması kaydıyla proje için kullanılacak kredi miktarı belirlenebilmektedir.
- Firmalara kredi olarak minimum 2 yıl ödemesiz 7 yıl vade ile kullandırılacaktır.

Aşağıda belirtilen sektörlerde faaliyet gösteren firmalar bu krediden yararlanamayacaktır.

- Tarım (Tarımsal sanayide istisnalar olabilir.)
- Silah ve mühimmat imalatı,
- Silahlar, Askeri ekipman, (donanım)
- Konut ve emlak finansmanı,
- Gelir getirmeyen organizasyonların, ticari olmayan aktiviteleri için kullanılan idari binalar ve ofisler,
- Kurulu kapasitesi 10 MW’i aşan hidroelektrik santralleri
- Yenilenemeyen Enerji kaynakları
- Kumar ve bahis faaliyetleri,

- Kamu idareleri (Belediyeler, KİT' ler, İl Özel İdareleri ve bunların iştirakleri v.b.).
- Okul ve Üniversiteler,
- Hastaneler
- ❖ Türkiye Kalkınma Bankası Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası Kredileri
Kredi; AYB KOBİ tanımına giren imalat, tarımsal sanayi, 10 MGW altındaki yenilenebilir enerji, turizm ve ilgili hizmetler sektörlerine kullanılacaktır.

Kredinin özel şartlarını şu şekilde belirtebiliriz;

- Kredi sadece Euro olarak kullanılacaktır.
- Firmalara kredi olarak minimum 1 yıl ödemesiz 5 yıl vade, finansal kiralama olarak minimum 4 yıl vade ile kullanılacaktır.
- Kredi, firmalara AKKB' den borçlanma maliyeti üzerine ilave edilecek Banka Komisyonu ile kullanılacak olup EURIBOR bazlı değişken faiz yada kullanım tarihinde belirlenecek AKKB sabit borçlanma faiz oranı uygulanacaktır.

3.3.3 Küçük İşletmeler İçin Kredi Programı

SELP (SMALL ENTERPRISES LOAN PROGRAMME)

Programın amacı, 50 kişiden az çalışanı olan ve aktif değeri 1 milyon Euro'yu geçmeyen küçük işletmelere kredi sağlayarak, ekonomik gelişmeye katkı sağlamak, iş alanları yaratmak, küçük işletmelerin rekabet gücünün artması ve mali sektörün güçlendirilmesidir. Avrupa İş Merkezleri'nin açıldığı İzmit, Gaziantep ve İzmir şehirlerini kapsamaktadır. Özel sektöre ait imalat sanayi, turizm ve hizmetler sektöründe faaliyet gösteren firmaların Türkiye sınırları içerisindeki yatırım projelerine finansman sağlamak ana amacıdır. Firmaların çalışan sayısı 250'nin altında olmalıdır.

SELP kredisinde, aşağıda belirtilen iş alanları ve meslek gruplarına öncelik verilmesi amaçlanmaktadır;

- Nihai Tüketicieye Mal-Hizmet Satan Resmi Bayiler(Franchise)
- Beyaz Eşya

- Mobilya
- Hazır Giyim
- Telekomünikasyon
- PVC Kapı-Pencere Sistemleri
- Fast Food
- Doktorlar
- Veterinerler
- Hayvan Hastaneleri
- Poliklinikler
- Hastaneler
- Tahlil Laboratuvarları
- Tıbbi Cihaz Satış Firmaları
- Eczaneler
- Diş Hekimleri
- Göz Sağlığı ve Tedavi Merkezleri
- Catering ve yemek Servis Firmaları
- Özel Dershaneler ve Eğitim Kurumları

Programın bütçesi 20 milyon Euro olup tamamı AB tarafından karşılanmaktadır. Geri dönen krediler ana bütçeye eklenerek dönen bir fon oluşturacaktır. İşletme başına alınabilecek maksimum kredi oranı 30.000 Euro'dur. Proje bazında iş geliştirmeye ilgili her konuda kredi başvurusu yapılabilir.

Talep edilen kredilerin bu kredi projesi kapsamında hedeflenen kullanım amacını gösterebilmesi için aşağıda yer alan kredi talep nedenlerinden bir ve/veya birden fazlasına uygun olması; proforma / kesin faturasının kullanımdan önce ibraz edilmesi ya da kredi kullanımını sonucu hedeflenen amacın sağlandığının / yerine getirildiğinin yine fatura vb. ile belgelenmesi gerekmektedir. Bununla birlikte bu tür işletmelerin kısa süreli nakit kredi ihtiyaçları olabilmektedir. Ancak bu proje

kapsamındaki kredilerin taksitli olması nedeniyle kısa süreli nakit ihtiyacını ortaya çıkaran nedenlerin kredi talebi sırasında somut bir şekilde ortaya konulabilmesi gerekmektedir.

TSKB bu kredide aracılık rolü oynayacak, krediyi ticari bankalar ve finansal kiralama şirketleri aracılığı ile kullanılmaktadır. Aracı bankalar; Dışbank, Finans bank ve Türkiye Ekonomi Bankası'dır.

3.3.4. Orta Ölçekli İşletmeler İçin Kredi Programı

150 çalışandan az çalışanı olan ve yıllık cirosu 27 milyon Euro'yu geçmeyen işletmeler bu programın kapsamına girmektedir. Projenin toplam bütçesi, 24 milyon Euro'dur. Bu miktarın 4 milyon Euro'su Alman Yatırım Bankası (Kreditanstalt für Wiederaufbau-KfW) tarafından karşılanmaktadır.

Kredi her türlü iş geliştirme amacı ile alınabilmektedir. Sektörel herhangi bir kısıtlama yoktur.

Projenin üstlenicisi olan Alman Yatırım Bankası; Türk Sınai Kalkınma Bankası aracılığıyla üç Türk bankası, Akbank, İş bankası ve Dışbank ile anlaşma imzalamıştır.

3.4. KOBİ'LERE YÖNELİK AVRUPA BİRLİĞİ İŞBİRLİĞİ PROGRAMLARI

3.4.1. Avrupa Bilgi Merkezleri (Euro-Info Centres; EIC)

Avrupa Bilgi Merkezleri; KOBİ'lerle doğrudan bağlantı içinde olan kamu, özel veya karma yapıya sahip ticaret odaları, kalkınma ajansları v.b. kurumlardan oluşan bir ağ çerçevesinde yapılanmaktadır.

Avrupa Bilgi Merkezleri işletmelerin kendilerini Avrupalılaştırmalarını ve stratejilerini uluslararasılaştırmaları çerçevesinde kamu ihaleleri, AR-GE, Avrupa Yapısal Fonları, küçük işletmeler, kalite, dış ilişkiler, eğitim programları gibi çeşitli konularda firmaların ve kişilerin bilgilendirilmesini sağlayarak firmalar arası bilgi akışını gerçekleştirmektedir. Avrupa Bilgi Merkezleri, İşletmeler Arası Birlik Programları ve programlarına ilişkin alanlarda bilgilendirme, yönlendirme, danışmanlık ve destek hizmetleri verme ve firmaların farklı işlevlerine (üretim, pazarlama, finans, yönetim v.s.) Avrupa düzeyinde yardımcı olmak görevlerini üstlenmektedir. Bu görevleri ise; broşür, bilgi bültenleri gibi çeşitli dokümanları işletmelerin kullanımına sunarak, seminer ve konferanslar düzenleyerek ve uzmanlar vasıtasıyla danışmanlık hizmeti vererek yerine getirirler. Ortak arayışında işletmelere yardımcı olunması da Avrupa Bilgi Merkezleri'nin faaliyet konusu içindedir.

Avrupa Bilgi Merkezlerinin en önemli işlevi de işletmeler ile komisyon arasında kanal vazifesi görmeleri, birlik düzenlemelerinde ortaya çıkan sorunlar konusunda uyarıcı bir sistem olarak hizmet vermeleridir.¹⁶⁸

3.4.2. İşletmeler Arası İşbirliği Merkezi

(Bureau de Rapprochemert des Enterprises BRE)

BRE, şirketlerin mali, ticari veya teknik iş ortaklığı arayışlarına cevap veren bir işbirliği ağıdır.

1973 yılından beri faaliyetini sürdüren BRE, Birlik üyesi olan ya da olmayan 50'ye yakın ülkede, bölgesel, ulusal ya da uluslar arası düzeydeki işbirliği

---

¹⁶⁸ Hakan SAMUR, a.g.e. , s.39.

talep ve tekliflerinin iletilip duyurulmasını sağlayan özel, kamusal veya yarı kamusal kuruluşlardan oluşan bir muhabirler ağıdır.¹⁶⁹

BRE ağı içinde yer alan iş ortağı arayan firmalar, Sanayi ve Ticaret Odaları, Meslek kuruluşları, Bölgesel Kalkınma Ajansları gibi özel ve kamu kuruluşu niteliğine sahip kuruluşlara başvurarak faaliyet alanları ve ne tür bir işbirliği istediklerine dair bilgi vermektedir. Bu şekilde toplanan talepler bu aracı kurumlar vasıtasıyla merkezi bilgi bankasına gönderilmektedir. Daha sonra merkeze iletilen işbirliği profilleri BRE kapsamında yer alan kurumlar aracılığıyla yayınlanarak ilgili firmalara ulaşmaktadır.

BRE programının Türkiye'deki temas noktaları KOSGEB ve TOBB'dir.

3.4.3. İşletmeler arası İşbirliği Ağı

(Business Cooperation Network:BC-Net)

BC-NET, bünyesinde bulunan sanayi ve ticaret odaları, meslek kuruluşları, bölgesel kalkınma ajansları, Avrupa İş Merkezleri, danışmanlık firmaları, bankalar v.b. kurumlar aracılığıyla KOBİ'ler arasında ortaklık ve işbirliğinin geliştirilmesini amaçlayan bir ağıdır.

BC-NET Programı'nın en önemli özelliği bilgisayar altyapısı ve ağı kullanılmasından dolayı son derece hızlı işlemesi ve sonuç alınabilmesidir.¹⁷⁰

BC-NET kapsamında yer alan işbirliği profilleri, merkezi bilgisayar sistemine aktarılarak, sistem tarafından her gün eşleşme işlemine tabi tutulur. Birbiri ile uyuşan işbirliği profilleri olduğunda ilgili danışmanlara haber verilir. Danışmanlar da uygun görürse teklif sahibi firmalar arasında koordinasyon sağlanır.

BC-NET'le işletmelerin yardımlaşabilecekleri konular çok değişik alanlarda olabilir. Bunlar ortak girişimcilik, konsorsiyum, holding ve başka şirket ile birleşme gibi büyük çapta olabileceği gibi; mali, ticari, teknik konularda yardımlaşma ve işbirliği şeklinde de olabilir.¹⁷¹

¹⁶⁹ Şenol KESKİN, **Bilgi Toplamı ve KOBİ'ler**"KOBİ'ler için Bilgi İşlem Ağı'nın Uygulanması,Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Ankara,Tes-ar Yayını,1996, s.32.

¹⁷⁰ Ömer PAK, **KOSGEB AB Bilgi ve İşbirliği Programları**, KOBİ'ler için Bilgi İşlem,s.27.

¹⁷¹ TOSYÖV, "Aynı Dili Konuşmak, BC-NET/BRE" ,**TOSYÖV Mektubu Dergisi**, Aralık 1994, s.10.

BC-NET'te sorgulama bilgisayarla yapılır ve eşleştirme konusunda danışmanın fazla bir etkinliği yoktur ve daha süratli bir yapıya sahiptir. BRE sistemi ise danışmanlara bağlı olarak işlemektedir ve daha geniş tabanlı ve esnekler.

BC-NET programının Türkiye'deki temas noktaları KOSGEB ve TOBB'dir.

3.4.4. Europarteneriat Firmalar Arası İşbirliği Programı

1998 yılında uygulamaya konulan Europarteneriat Programı,firmalar arasında ticari, teknik, mali ve Ar-Ge gibi alanlarda işbirliği imkanlarının oluşturulmasını ve KOBİ'lerin uluslar arası pazarlara açılmasını amaçlamaktadır.

Europarteneriat Programı, Avrupa Birliği Komisyonu tarafından yılda iki kez farklı bir Avrupa ülkesinde düzenlenen ve yaklaşık 70-80 ülkeden çoğunluğu küçük ve orta ölçekli 6000'in üzerinde firmanın katılımıyla gerçekleşen bir işbirliği programıdır.

Programın temelini oluşturan ana yükümlülükleri şu şekilde sıralayabiliriz¹⁷²

- Avrupa Ortak Girişimciliği'ni engelleyen gereksiz resmi formalitelerin azaltılması
- KOBİ'lerin ulusal karar almadaki rollerinin artırılmasının sağlanması
- Yeni iş olanakları yaratan KOBİ'lere mali destek sağlanması
- Piyasa dalgalanmaları ve randıman düşüklüklerinin azaltılması
- KOBİ'lere faydalı olacak araştırma-geliştirme, mesleki eğitim, hizmet içi sürekli eğitim, girişimcilik gibi faaliyetlerin desteklenmesi
- KOBİ'lerin rekabete ve uluslar arası ortamlara hazırlanması

Türkiye bu programa 1992 yılında katılmıştır ve Türkiye'de programın resmi temsilcisi İktisadi Kalkınma Vakfı'dır. Program duyuruları; sanayi ve ticaret odaları, sektörel birlikler, meslek kuruluşları, basın yayın organları ile dolaylı, İKV'nin

¹⁷² Coşkun ŞENOL, **Gümrük Birliği'nin Küçük ve Orta Boy İşletmelere Etkileri ve Türkiye ile AB'nde Bu İşletmelere Uygulanan Teşvikler**,İstanbul ,1996, s.249.

kendi oluşturduğu veri tabanında yer alan firmalar için ise doğrudan olmak üzere Türkiye genelinde kapsamlı bir şekilde gerçekleştirilmektedir.

Europarteneriat programları aşağıda yer alan aşamalardan oluşmaktadır.¹⁷³

- Programın düzenlendiği ülkede KOBİ'lerin nitelikleri, faaliyet alanları ve yabancı firmalarla oluşturmak istedikleri işbirliği projeleri esas alınarak seçime tabi tutulması
- Seçilen işletmelere ilişkin ayrıntılı bilgiler (ciro, çalışan kişi sayısı, ithalat-ihracat rakamları, kullanılan teknoloji, ürün tanıtımı v.b.) ile işbirliği önerilerinin bir katalogda toplanması
- Bu katalogların program kapsamındaki ülkelerin ilgili organizasyondan sorumlu kuruluşları aracılığı ile o ülke firmalarına dağıtımının sağlanması ve katılımcı ülke firmalarınca katalogdan işbirliği oluşturulmak istenen firmaların seçilerek organizasyondan sorumlu kuruluşa bildirilmesi
- Programın organize edildiği ülkede iki gün süreyle yapılan firmalar arası görüşmeler sırasında işbirliği oluşturmak isteyen firmaların birbiriyle doğrudan temas kurmalarının sağlanması

Firmaların katılım başvuruları, programa katılan ülkeler için belirlenen ulusal kotalar çerçevesinde ülke temsilcileri tarafından değerlendirilmekte ve organizatörlere ulaştırılmaktadır. Katılımcı ülke firmaları, talepleri doğrultusunda hazırlanan randevu programları aracılığı ile programın düzenlendiği iki gün boyunca ev sahibi firmalarla görüşme olanağına sahip olmaktadır. Tüm katılımcı ülkelerin firmaları program sürecinde görüşme olanağına sahip bulunmaktadır.

3.4.5. Medparteneriat Firmalar Arası İşbirliği Programı

Medparteneriat programları, AB içerisinde KOBİ'lere yönelik mevcut mekanizma ve programların, AB üyesi olmayan Akdeniz ülkelerine genişletilmesi amacıyla 1994 yılında kurulmuştur. Europarteneriat programından yola çıkılarak

¹⁷³ Aylin ALAGÖZ, Rana BİRDEN, a.g.e., s. .83.

oluşturulan, ancak katılımcı ülke sayısı açısından daha küçük ölçekli olan işbirliği programlarıdır.

AB'ne üye olmayan Akdeniz ülkelerinde KOBİ'lerin gelişimi ve rekabet kapasitelerinin artırılması için elverişli ortamın sağlanması ve AB'deki KOBİ'lerle aralarındaki işbirliği olanaklarının geliştirilmesi temel hedefidir.

Medpartenariat programlarının Türkiye'deki organizasyonu, İKV tarafından gerçekleştirilmektedir.

3.4.6. Interprise

Interprise, AB'nin KOBİ'lerin sınır ötesi işbirliği faaliyetlerinin desteklenmesine yönelik programlarıdır. Belirli sektörlerde yoğunlaşan firmaların uluslararası düzeyde işbirliği amacıyla bir araya gelmelerini hedeflemektedir.

3.4.7. Eu-Turkey Business Partnership

Eu-Turkey Business Partnership kapsamında, AB finansmanı çerçevesinde Türk ve AB firmaları arasında sınai ve ticari işbirliği imkanlarının geliştirilmesi amacıyla sektör spesifik toplantılar düzenlemektedir.¹⁷⁴

---

¹⁷⁴ Ayrıntılı bilgi için bkn. Derya Bertran Roca, **AB'nin KOBİ'lere Uyguladığı Kredi ve Destek Programları**, İ.T.O, İstanbul,1999.s.31.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MÜZAKERELER SÜRECİNDE TÜRKİYE'DEKİ KOBİ'LERİN AB FONLARINDAN YARARLANMASININ ÖNÜNDEKİ ENGELLER ÜZERİNE BİR SAHA ARAŞTIRMASI

4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI, YÖNTEMİ

Araştırmanın Amacı:

Türkiye’de KOBİ’lerin çok önemli bir bölümünü oluşturan mikro ölçekli işletmelerin AB sürecindeki fon ve fon desteklerinden yararlanamama nedenlerinin araştırılması ve kısa sürede KOBİ’lere rekabet yeteneği kazandırılmasının sağlanması yönünde çözüm önerileri sunmak ve bu konuda yapılacak çalışmalara katkıda bulunmaktır.

Araştırmanın Kapsamı:

Saha uygulaması İstanbul ilindeki 150 KOBİ’yi kapsamaktadır.¹⁷⁵

Anket Analiz Yöntemi;

Saha uygulamasında; İstanbul ilindeki toplamda 150 KOBİ’nin üst düzey yönetici ya da yetkili pozisyonunda çalışanları ile görüşülmüştür. Ankette yüzyüze görüşme yöntemi ağırlıklı olup, internet ve telefon anketlerinden de yararlanılmıştır. Sorular çok seçmeli olarak sorulmuştur. Tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Anket sonuçlarının değerlendirilmesinde SPSS analiz yöntemi kullanılmıştır.

---

¹⁷⁵ İstanbul ilinin seçilmesinin nedeni, sanayi bakımından gelişmiş bir il olmasıdır.

4.2. ARAŞTIRMANIN BULGULARI:

Tablo 4.1 : Firmaların Çalışan Personel Sayısı

<i>Firmaların Çalışan Personel Sayısı</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
<i>0–10 Mikro</i>	100	66,7
<i>11–50 Küçük</i>	41	27,3
<i>51–250 Orta</i>	9	6,0
<i>Toplam</i>	150	100,0

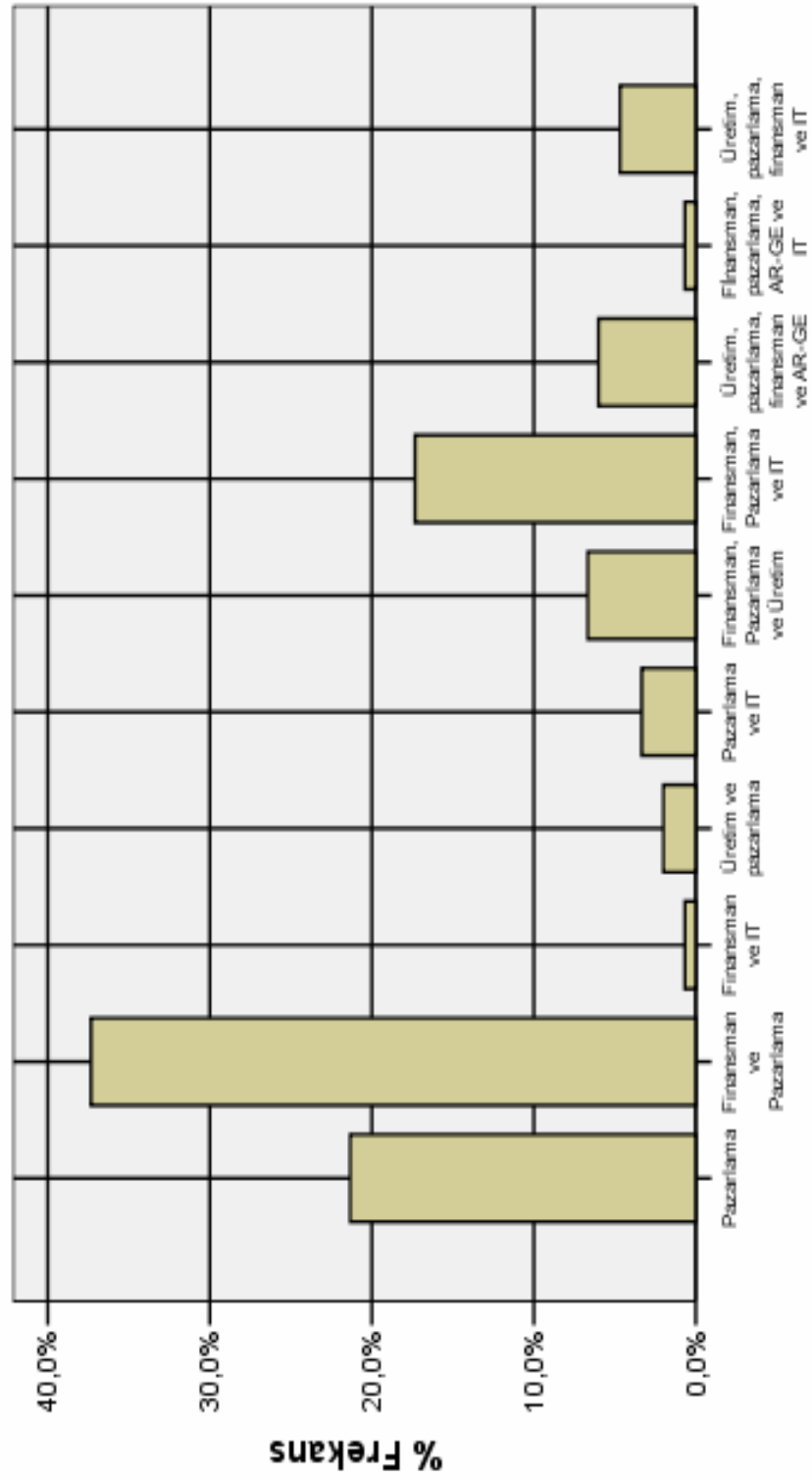
Araştırmadaki firmalarda ölçek bakımından 0–10 arasında personel sayısına sahip mikro ölçekli firmaların oranı %66,7 olarak çıkmıştır. 11–50 arasında personel sayısına sahip küçük ölçekli firmaların oranı ise %27,3 olarak gerçekleşirken, 51–250 arasında personel sayısına sahip orta ölçekli firmaların oranı ise %6,0'da kalmıştır.

Anket sonuçlarına göre, Türkiye'deki KOBİ'lerin büyük çoğunluğunu mikro ölçekli işletmeler oluşturmaktadır.

İşletmenin büyüklük derecesi, işletmenin yapısal özelliklerini belirlemektedir. İşletmelerin yapısal özellikleri, AB fon ve fon desteklerinden yararlanılması üzerinde etkilidir. Özellikle AB fon ve fon desteklerinden yararlanılmasını etkileyen unsurlar olan dil yetersizliği, finansman yöntemi, AR-GE çalışmalarının yetersizliği, nitelikli personel sıkıntısı; işletmenin yapısal özelliklerinden kaynaklanmaktadır.

Araştırmamız da, Türkiye'de KOBİ'lerinin büyük bir kısmını mikro ölçekli işletmelerin oluşturması nedeniyle, mikro ölçekli işletmelerin kullanabileceği AB fon ve fon desteklerine öncelik verilmiştir.

Firmalardaki Mevcut Departmanlar

Şekil 4.1: Firmalardaki Mevcut Departmanlar

Tablo 4.2: Firmalardaki Mevcut Departmanlar

<i>Firmadaki Mevcut Departmanlar</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
<i>Finansman</i>	110	73,3
<i>Pazarlama</i>	149	99,3
<i>AR-GE</i>	10	6,7
<i>Üretim</i>	29	19,3
<i>IT (Bilgi İşlem)</i>	41	27,3
<i>Toplam</i>	150	

Şekil 4.1 ve Tablo 4.2 incelendiğinde tespit edilen sonuçlar aşağıda belirtilmiştir.

Araştırmaya katılan 150 firmanın % 99,3'lük kısmı pazarlama departmanına sahiptir. Öte yandan firmaların % 73,3'lük kısmında ise finansman departmanı mevcuttur. IT (Bilgi İşlem), üretim ve AR-GE (Araştırma Geliştirme) departmanlarını içinde bulunduran firmaların oranı sırasıyla, ise % 27.3 ,% 19.3 , % 6,7'dir. Genel düzeyde bakıldığında ise; firmalarda en çok %37,3'lük bir oranla finansman ve pazarlama departmanı olduğu görülmektedir.

Araştırmamızda belirttiğimiz gibi; Topluluk Programlarına ait projelerde; üniversite, AR-GE ve teknoloji geliştirme kuruluşlarının katkısı gerekmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre; araştırmaya katılan 150 firmanın sadece % 6,7'lik kısmı AR-GE departmanına sahiptir. KOBİ'lerin, müzakereler sürecinde AB fon ve fon desteklerinden yararlanılmasındaki en önemli sorunlardan biri olan AR-GE çalışmalarının yetersizliğini azaltmak açısından, AR-GE ve teknoloji geliştirme kuruluşlarının oluşturulması gerekliliği açıkça ortaya çıkmaktadır.

Tablo 4.3: Çalışan Personel Sayısına Göre Firma Büyüklüklerinin Firmadaki Mevcut Departmanlar Açısından Değerlendirilmesi

Firmadaki Mevcut Departmanlar	Firmanızda Çalışan Personel Sayısı						Toplam	
	0-10 Mikro		11-50 Küçük		51-250 Orta		N	%
	N	%	N	%	N	%		
<i>Pazarlama</i>	32	21,3	-	-	-	-	32	21,3
<i>Finansman ve Pazarlama</i>	44	29,3	12	8,0	-	-	56	37,3
<i>Finansman ve IT(Bilgi İşlem)</i>	1	7,0	-	-	-	-	1	7,0
<i>Üretim ve Pazarlama</i>	-	-	3	2,0	-	-	3	2,0
<i>Pazarlama ve IT</i>	5	3,3	-	-	-	-	5	3,3
<i>Üretim, Finansman ve Pazarlama</i>	-	-	9	6,0	1	0,7	10	6,7
<i>Finansman, Pazarlama ve IT</i>	18	12,0	7	4,7	1	0,7	26	17,3
<i>Üretim, Finansman, Pazarlama ve AR-GE</i>	-	-	4	2,7	5	3,3	9	6,0
<i>Finansman, Pazarlama, AR-GE ve IT</i>	-	-	-	-	1	0,7	1	0,7
<i>Üretim, Finansman, Pazarlama ve IT</i>	-	-	6	4,0	1	0,7	7	4,7
Toplam	100	66,7	41	27,3	9	6,0	150	100,0

Ki-Kare Testi Sonuçları

sd (Serbestlik Derecesi)= 18

χ^2 (Ki-Kare Değeri) = 127,433

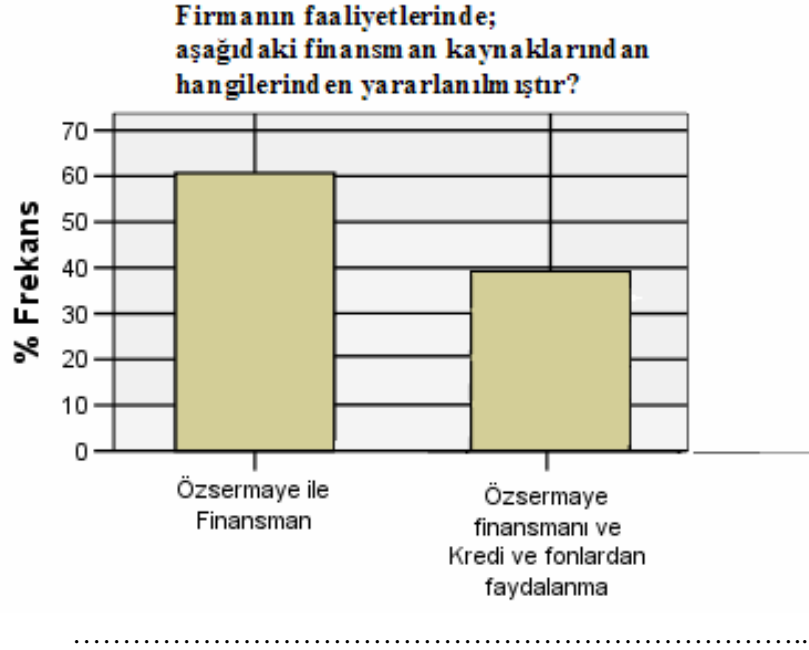
p (Olasılık Değeri)= 0,000**

p<0,05

Çalışan personel sayısına göre firma büyüklüklerinin firmadaki mevcut departmanlar açısından değerlendirilmesi ile elde edilen sonuçlar Tablo 4.3'de verilmiştir.

Ki-kare testi sonucunda yukarıdaki verilere göre olasılık değeri (p) 0,00** olarak bulunmuştur. P değeri (p=0,00) 0,05 değerinden küçük olduğundan, çalışan personel sayısına göre firma büyüklükleri ile firmadaki mevcut departmanlar arasında 0,05'lik anlam derecesine göre istatistiksel olarak önemli bir ilişki bulunmaktadır.

Gerçekten firma yapısı mikro ölçekli olduğundaki departman sayısı ve genişliği ile firmanın küçük ve orta ölçekli olduğundaki departman sayısı ve genişliği arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.

Şekil 4.2: Firmaların Yararlandığı Finansal Kaynakların Grafiği

Araştırmaya göre firmalar; büyük bir oranda kendi kaynaklarını kullanarak finansman yoluna gitmektedirler. Faaliyetlerinde sadece öz sermaye ile finansmanı tercih eden firmaların oranı %60,7'dir. Firmalar; kredi ve fonlardan faydalanmaktan uzak durma eğilimindedir. Faaliyetlerinde; özsermaye ile finansman ve kredi ve fonlardan yararlanmayı tercih eden firmalar, araştırmaya katılan firmaların %39,3'lük kısmını oluşturmaktadır.

Özsermaye ile finansman, KOBİ'lerin geleneksel kültür yapısı haline gelmiştir. KOBİ'lerin özsermaye ile finansmanı tercih etmelerini; firmaların büyüklüğü, yabancı para birimiyle kullanılan kredilerde enflasyonun etkisi, faiz oranlarının yüksek oluşu gibi çeşitli nedenler etkilemektedir.

Genel olarak, Türkiye'deki KOBİ'lerin kredi ve fon desteklerinden yararlanma oranının düşüklüğü, şüphesiz AB fon ve fon desteklerinden yararlanılmasında etkilidir.

Tablo 4.4: Çalışan Personel Sayısına Göre Firma Büyüklüklerinin Firmaların Yararlandığı Finansman Kaynakları Açısından Değerlendirilmesi

Firmaların Yararlandığı Finansman Kaynakları	Firmanızda Çalışan Personel Sayısı						Toplam	
	0-10 Mikro		11-50 Küçük		51-250 Orta			
	N	%	N	%	N	%	N	%
<i>Özsermaye ile Finansman</i>	73	48,7	16	10,7	2	1,3	91	60,7
<i>Özsermaye ile Finansman ve Kredi ve Fonlardan Faydalanma</i>	27	18	25	16,6	7	4,7	59	39,3
Toplam	100	66,7	41	27,3	9	6,0	150	100,0

Ki-Kare Testi Sonuçları

sd (Serbestlik Derecesi)= 2

χ^2 (Ki-Kare Değeri) = 19,997

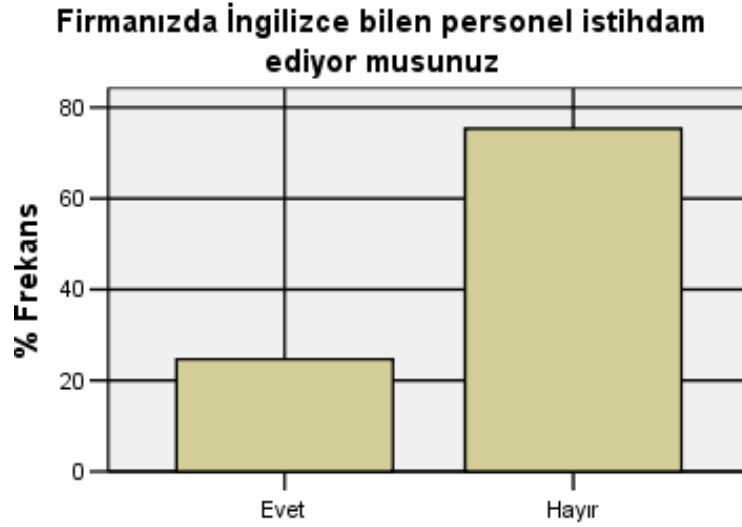
p (Olasılık Değeri)= 0,000**

p<0,05

Çalışan personel sayısına göre firma büyüklüklerinin firmaların yararlandığı finansman kaynakları açısından değerlendirilmesi ile elde edilen sonuçlar Tablo 4.4'de verilmiştir.

Ki-kare testi sonucunda yukarıdaki verilere göre olasılık değeri(p) 0,00** olarak bulunmuştur. P değeri (p=0,00); 0,05 değerinden küçük olduğundan çalışan personel sayısına göre firma büyüklükleri ile firmaların yararlandığı finansman

kaynakları arasında 0,05'lik anlam derecesine göre istatistiksel olarak önemli bir ilişki bulunmaktadır. Mikro ölçekli firmalar öz sermaye ile finansman yoluna giderken, küçük ya da orta ölçekli firmalar ise daha çok hem öz sermaye ile finansman hem de kredi ve fonlardan yararlanarak finansman yoluna gitmektedirler.

.....
Şekil 4.3: Firmalarda İngilizce Personel İstihdamı Grafiği

Araştırmaya katılan KOBİ'ler İngilizce bilen personel istihdamı açısından incelendiğinde firmaların %75,3'lük kısmının bu nitelikte çalışan istihdam etmediği sonucuna varılmaktadır. Fakat KOBİ'lerin yaklaşık %25'lik kısmının İngilizce bilen personel istihdamında bulunduğu araştırmada ulaşılan diğer bir bulgudur.

Projeler; bir çok dilde hazırlanma olanağına sahip olmasına rağmen, tekliflerin ve gelişmelerin takibi gibi bir çok konuda İngilizce evrensel bir dil olarak kabul edilmektedir. KOBİ'lerde İngilizce bilen işgören sayısının azlığı, kuşkusuz AB fon ve fon desteklerinden yararlanılmasını etkilemektedir.

Tablo 4.5: Çalışan Personel Sayısına Göre Firma Büyüklüklerinin Firmalarda İngilizce Bilen Çalışan Alımı Açısından Değerlendirilmesi

Firmada İngilizce Personel İstihdamı	Firmanızda Çalışan Personel Sayısı						Toplam	
	0-10 Mikro		11-50 Küçük		51-250 Orta			
	N	%	N	%	N	%	N	%
<i>Evet</i>	11	7,3	18	12,0	8	5,3	37	24,7
<i>Hayır</i>	89	59,3	23	15,3	1	0,7	113	75,3
<i>Toplam</i>	100	66,7	41	27,3	9	6,0	150	100,0

Ki-Kare Testi Sonuçları

sd (Serbestlik Derecesi)= 2

χ^2 (Ki-Kare Değeri) = 38,192

p (Olasılık Değeri)= 0,000**

p<0,05

Çalışan personel sayısına göre firma büyüklüklerinin firmalarda İngilizce bilen çalışan alımı açısından değerlendirilmesi ile elde edilen sonuçlar Tablo 4.5’de verilmiştir.

Ki-kare testi sonucunda yukarıdaki verilere göre olasılık değeri(p) 0,00** olarak bulunmuştur. P değeri (p=0,00); 0,05 değerinden küçük olduğundan çalışan personel sayısına göre firma büyüklükleri ile firmalarda İngilizce bilen çalışan istihdamı arasında 0,05’lik anlam derecesine göre istatistiksel olarak önemli bir ilişki bulunmaktadır. Gerçekten firmanın çalışan sayısı açısından ölçeği büyürken beraberinde İngilizce bilen personel istihdamına daha çok önem vermektedir. Bunun sonucunda küçük daha ziyade orta ölçekli firmalar daha çok İngilizce bilen personel istihdam etmektedirler.

Tablo 4.6: KOBİ'lere Yönelik Destek ve Kredilerden Yararlanılması

KOBİ'lere Yönelik Destek ve Kredilerden Faydalanma	<i>N</i>	<i>%</i>
<i>Evet</i>	59	39,3
<i>Hayır</i>	91	60,7
<i>Toplam</i>	150	100,0

Araştırmaya katılan KOBİ'lerden %60,7'lik kısmı KOBİ'lere yönelik destek ve kredilerden yararlanmadığını söylerken, %39,3'lük kısmı ise KOBİ'lere yönelik destek ve kredilerden yararlandığını belirtmektedir.

KOBİ'lere yönelik destek ve kredilerden yeterince yararlanılamaması; firmaların faaliyetlerinde daha çok özsermaye ile finansmanı tercih etmesi, kredi ve fonlardan yararlanmaktan kaçınması¹⁷⁶, ve firmaların büyüklüğü¹⁷⁷ ile ilgilidir.

AB fon ve fon desteklerinden yararlanılabilmesi için, öncelikle ülke içinde KOBİ'lere yönelik fon ve fon desteklerinden yararlanma düzeyinin artırılması gerekmektedir.

¹⁷⁶ Ayrıntılı bilgi için bkn. Şekil. 4.2, s.165.

¹⁷⁷ Ayrıntılı bilgi için bkn. Tablo. 4.1, s.161.

Tablo 4.7: KOBİ'lere Yönelik Destek ve Kredilerden Yararlanmama Nedeni

Kredi ve Desteklerden Yararlanmama Nedeni	N	%
<i>Herhangi Bir Destek Almak İstemiyorum</i>	25	16,7
<i>Yeterince Bilgi Sahibi Değilim</i>	17	11,3
<i>Yardımların Yetersiz Olduğunu Düşünüyorum</i>	15	10,0
<i>Bürokratik Engeller</i>	22	14,7
<i>Yüksek Faiz</i>	12	8,0
<i>Cevapsız</i>	59	39,3
Toplam	150	100,0

Araştırmada firmalar kredi ve desteklerden yararlanmama nedenini cevapsız bırakma konusunda büyük bir oranı oluşturmaktadırlar. ¹⁷⁸ %39,3'lük kesim bu soruya cevap vermezken, en büyük neden %16,7 ile firmaların herhangi bir destek almak istememesinden kaynaklanmaktadır. Öte yandan bürokratik engellerin varlığını bir neden olarak değerlendiren firmaların oranı ise %14,7'dir.

Tablo 4.8: Ülkemizin Ekonomik Yapısı Kredi ve Desteklerden Yararlanmanın Önünde Bir Engel Teşkil Ediyor mu?

Ekonomik Yapı Kredi ve Destek Alımına Engel mi?	N	%
<i>Hayır</i>	30	20,0
<i>Evet</i>	120	80,0
<i>Toplam</i>	150	100,0

¹⁷⁸ Kredi ve Desteklerden Faydalanmama Nedeni sorusunu cevaplamayan firmalar, kredi ve desteklerden yararlanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkn. Tablo 4.6, s.169.

Ülkenin ekonomik yapısının kredi ve desteklerden yararlanma önünde bir engel teşkil ettiğini düşünen firmaların oranı % 80,0 olarak belirlenirken, engel teşkil etmediğini düşünen firmaların oranı ise % 20,0 ile sınırlı kalmaktadır. Ülkenin ekonomik yapısının kredi ve desteklerden yararlanma önünde nasıl bir engel teşkil ettiği tablo 4.9’da incelenmiştir.

Tablo 4.9: Ülkenin Ekonomik Yapısı Kredi ve Desteklerden Yaralanılmasında Nasıl Bir Engel Teşkil Ediyor?

Ekonomik Yapı Kredi ve Desteklerden Yaralanılmada Nasıl Bir Engel Teşkil Ediyor	<i>N</i>	<i>%</i>
Enflasyonun Etkisi	70	46,7
Şirketin Finansal Yapısı	17	11,3
Döviz Etkisi	2	1,3
Engel Teşkil Etmediğini Düşünüyorum	30	20,0
Enflasyonun Etkisi ve Şirketin Finansal Yapısı	23	15,3
Enflasyonun Etkisi ve Döviz Etkisi	2	1,3
Enflasyonun Etkisi ve Siyasi Nedenler	6	4,0
Toplam	150	100,0

Tablo 4.9 incelendiğinde araştırmaya katılan KOBİ’ler; öncelikle enflasyonun etkisini kredi ve desteklerden yararlanılmasında engel olarak belirtirken, diğer nedenleri ise; şirketin finansal yapısı, döviz etkisi ve siyasi nedenler olarak belirtmiştir.

Enflasyon, güvenilir bir mali sektör yapısını engelleyerek, belirsizlik ortamı yaratmaktadır. Buda KOBİ’leri dolaylı yollardan etkileyerek, özellikle uzun vadeli yatırımlara yönelim ve kredi kullanımında çekimser davranılması sonucunu doğurmaktadır.

Tablo 4.10: Hangi Kredi ve Desteklerden Yararlanıldı?

Hangi Kredi ve Desteklerden Yararlanıldı?	<i>N</i>	<i>%</i>
<i>Devlet Yardımları</i>	3	2,0
<i>KOSGEB Destekleri</i>	8	5,3
<i>Banka Kredileri</i>	48	32,0
<i>Hiçbiri</i>	91	60,7
Toplam	150	100,0

Araştırmaya katılan firmaların çoğunluğu hiçbir kredi ve destekten yararlanmamıştır. Yararlanmayanların oranı %60,7 olarak gerçekleşmiştir. Banka kredilerinden yararlanan firmaların oranı %32,0 olarak gerçekleşirken, KOSGEB destekleri ve devlet yardımı alan firmaların oranı ise sırasıyla %5,3 ve %2,0 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 4.10, KOBİ politikalarının belirleyen ve uygulayan kurumlar arası koordinasyonun gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 4.11: AB Fon ve Fon Desteklerinden Yararlanıldı mı?

AB Fon ve Fon Desteklerinden Yararlanma	<i>N</i>	<i>%</i>
Evet	1	0,7
<i>Hayır</i>	149	99,3
Toplam	150	100,0

Araştırmada AB fon ve fon desteklerinden yararlanmayan firmaların oranı çok yüksektir. Bu firmaların oranı araştırmadaki bütün firmaların %99,3'lük kısmıdır. AB fon ve fon desteklerinden yararlananların oranı ise %1 bile değildir. Bu oran sadece %0,7 olarak gerçekleşmiştir.

Müzakereler süreci, Türk KOBİ'lerinin; öncelikle AB ülkeleriyle ve üçüncü dünya ülkeleriyle rekabet edebilecek konuma gelmesi açısından bir fırsat niteliğindedir. Rekabet ortamının yaratılması için, AB fon ve fon desteklerinden yararlanılması gerekmektedir.

Tablo 4.12: Hangi AB Fon ve Fon Desteklerinden Yararlanıldı?

Hangi AB Fon ve Fon Desteklerinden Yararlanıldı?	<i>N</i>	<i>%</i>
<i>MEDA-KOSGEB Konfeksiyon Sektörü Mesleki Eğitim</i>	1	0,7
<i>Hiçbiri</i>	149	99,3
<i>Toplam</i>	150	100,0

Araştırmadaki toplam 150 firmadan AB fon ve fon desteklerinden yararlanan 1 firma bulunmaktadır. Bu firmada Meda-KOSGEB konfeksiyon sektörü mesleki eğitim konusunda AB fon desteğinden yararlanmıştır.

Tablo 4.13: AB Fon ve Fon Desteklerinden Yararlanmama Sebepleri

AB Fon ve Fon Desteklerinden Yararlanmama Sebepleri	<i>N</i>	<i>%</i>
Yeterince Bilgi Sahibi Değilim	86	57,7
<i>Bürokratik İşlemlerin Uzunluğu</i>	14	9,4
<i>Kredi, Hibe ve Fon Desteklerinin Yetersiz Olduğunu Düşünüyorum</i>	11	7,4
<i>İhtiyaç Duymuyorum</i>	36	24,2
<i>Bürokratik İşlemlerin Uzunluğu ve Fon ve Fon Desteklerinin Yetersiz Olduğunu Düşünüyorum</i>	2	1,3
Toplam	149	100,0

AB kredi, hibe ve fon desteklerinden yararlanmama sebepleri olarak yeterince bilgi sahibi olmamayı gösteren firmaların oranı %57,7'tür. Bununla beraber bu kredi, hibe ve fon desteklerine ihtiyaç duymamayı sebep olarak gösteren firmaların oranı ise %24,2 olarak gerçekleşmiştir. Diğer nedenler ise, bürokratik işlemlerin uzunluğu ve fon ve fon desteklerinin yetersiz olduğu görüşleridir.

AB fon ve fon desteklerinden yararlanılmamasında ortaya çıkan en önemli nedenlerden biri bilgi yetersizliğidir. Telekomünikasyon ve bilgi toplumu, AB uyum sürecinde ilgili mevzuatın kabulü ve uygulanması ile doğru orantılı olarak Türk KOBİ'lerinin rekabet gücünün artacağı bir alandır. Türkiye'nin AB pazarı ile entegrasyonu sürecinde, AB fon ve fon destekleri konusunda bilgi yetersizliğinin mevcut olması, AB fonlarının kullanılmasını etkileyen önemli bir unsurdur.

Tablo 4.14: AB Fon ve Fon Desteklerinin Kullanılmamasında En Önemli Kriterler Nelerdir?

AB Fon ve Fon Desteklerinin Kullanılmamasında En Önemli Kriterler	<i>N</i>	<i>%</i>
<i>Doğrudan Finansal Destek Şeklinde Olmaması</i>	8	5,3
<i>Geri Ödemeli Olmaları</i>	3	2,0
<i>Proje Bazında Olmaları</i>	51	34,0
<i>Cevapsız</i>	17	11,3
<i>Fikrim Yok</i>	66	44,0
<i>Prosedür Şartları</i>	4	2,7
<i>Yabancı Dil</i>	1	0,7
Toplam	150	100,0

Araştırmaya katılan firmalardan; AB kredi ve fon desteklerinin kullanılmamasında en önemli kriter olarak proje bazında olmalarını söyleyenlerin oranı %34,0 olarak gerçekleşmiştir. Bu kriterler konusunda herhangi bir fikri olmayan firmaların oranı ise %44'tür. Aynı zamanda firmaların %11,3'ü bu soruyu cevapsız bırakmıştır. Diğer kriterler olarak ise; doğrudan finansal destek şeklinde olmaması, prosedür şartları, geri ödemeli olmaları, yabancı dil olarak belirtilmiştir.

Proje bazlı fon ve fon desteklerine başvuru aşamasında, proje hazırlama ve başvuru konusunda, bilgi yetersizliği ve proje uzmanlarının azlığı, göze çarpan unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aynı zamanda firmaların, AB kredi ve fon desteklerinin kullanılmamasında en önemli kriterler konusunda fikri olmaması ve bu sorunun cevapsız bırakılması AB fonları konusunda bilgi yetersizliğinin göstergesidir.

Tablo 4.15: AB Fon ve Fon Destekleri Konusunda Başvurduğunuz Kuruluşlar Hangileridir

AB Fon ve Fon Destekleri Konusunda Başvurulan Kuruluşlar	<i>N</i>	<i>%</i>
<i>Avrupa Bilgi Merkezleri</i>	7	4,7
<i>Üniversiteler</i>	3	2,0
<i>KOSGEB</i>	8	5,3
<i>TUBİTAK</i>	3	2,0
<i>Avrupa Bilgi Merkezleri ve KOSGEB</i>	2	1,3
<i>KOSGEB ve Meslek Kuruluşları</i>	1	0,7
<i>Hiçbiri</i>	126	84,0
Toplam	150	100,0

Araştırmaya katılan firmaların çoğunluğu AB Kredi ve Fon Destekleri Konusunda hiçbir kuruluşa başvurmamıştır. Araştırmadaki toplam 150 firmadan AB kredi, hibe ve fon destekleri konusunda hiçbir kuruluşa başvurmayan firmaların oranı % 84,0 olarak bulunmuştur.

AB müzakereler sürecinde, AB politikalarını belirleyen ve uygulayan kurumlar arası koordinasyon mevcut değildir. Bu da AB fon ve fon desteklerinin kullanılmasında karışıklığa sebep olmaktadır.

Tablo 4.16: Yabancı Bir Şirketle Proje Ortaklığı Talebiniz Var mı?

Yabancı Bir Şirketle Proje Ortaklığı Talebi	<i>N</i>	<i>%</i>
<i>Evet</i>	20	13,3
<i>Hayır</i>	130	86,7
<i>Toplam</i>	150	100,0

Araştırmaya katılan firmaların çoğunluğu yabancı bir şirketle proje ortaklığı talebinin olmadığını belirtmiştir. Bu konuda herhangi bir talebi bulunmayan firmaların oranı %86,7'dir. Yabancı bir şirketle proje ortaklığı talebi olan firmaların oranı ise %13,3 olarak gerçekleşmiştir.

Araştırmamız sonuçlarına dayarak, Türk KOBİ'lerinin ortak proje ve girişimlere girme eylemleri bulunmadığı ortaya çıkmıştır. Ancak; AB Topluluk Programları projelerinde, çeşitli katılımcılarla oluşturulmuş ülkelerarası ortaklık gerekmektedir.

Tablo 4.17: Türkiye'de Herhangi Bir Araştırma ve Teknoloji Geliştirme Kuruluşundan Yardım Aldınız mı?

Türkiye'de Herhangi Bir Araştırma ve Teknoloji Geliştirme Kuruluşundan Yardım Alındımı?	<i>N</i>	<i>%</i>
Evet	5	3,3
<i>Hayır</i>	145	96,7
Toplam	150	100,0

Araştırmada; Türkiye’de herhangi bir araştırma ve teknoloji geliştirme kuruluşundan yardım alan firmaların oranı % 3,3 iken, bu kuruluşlardan yardım almayan firmaların oranı ise %96,7 olarak gerçekleşmiştir.

Daha öncede belirttiğimiz gibi; AB Topluluk Programlarına ait projelerde; üniversite, AR-GE ve teknoloji geliştirme kuruluşlarının katkısı gerekmektedir.

AR-GE faaliyetlerinin yetersizliği; KOBİ’lerin, müzakereler sürecinde AB fon ve fon desteklerinden yararlanılmasındaki en önemli sorunlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Müzakereler sürecinde AB fon ve fon desteklerinden yararlanılması, KOBİ’lerin gelişimi ve rekabet ortamının yaratılması açısından AR-GE çalışmalarının artırılması temel şarttır.

AB fon ve fon desteklerinden yararlanılması ve Türk KOBİ’lerinin adil bir rekabet ortamında istihdam edebilecek seviyeye getirilebilmesi için;, AR-GE ve teknoloji geliştirme kuruluşlarının oluşturulması gerekmektedir.

Tablo 4.18: Çalışan Personel Sayısına Göre Firma Büyüklüklerinin Firmaların Türkiye’de Herhangi Bir Araştırma ve Teknoloji Geliştirme Kuruluşundan Yardım Alınması Açısından Değerlendirilmesi

Yardım Alınma Durumu	Firmanızda Çalışan Personel Sayısı						Toplam	
	0–10 Mikro		11–50 Küçük		51–250 Orta			
	N	%	N	%	N	%	N	%
<i>Evet</i>	-	-	3	2,0	2	1,3	5	3,3
<i>Hayır</i>	100	66,7	38	25,3	7	4,7	145	96,7
<i>Toplam</i>	100	66,7	41	27,3	9	6,0	150	100,0

Ki-Kare Testi Sonuçları

sd (Serbestlik Derecesi)= 2

χ^2 (Ki-Kare Değeri) = 15,433

p (Olasılık Değeri)= 0,000**

p<0,05

Çalışan personel sayısına göre firma büyüklüklerinin firmaların Türkiye’de herhangi bir araştırma ve teknoloji geliştirme kuruluşundan yardım alınması açısından değerlendirilmesi ile elde edilen sonuçlar Tablo 18’de verilmiştir.

Ki-kare testi sonucunda yukarıdaki verilere göre olasılık değeri(p) 0,00** olarak bulunmuştur. P değeri (p=0,00) 0,05 değerinden küçük olduğundan çalışan personel sayısına göre firma büyüklükleri ile firmaların Türkiye’de herhangi bir araştırma ve teknoloji geliştirme kuruluşundan yardım alınması sebepleri arasında 0,05’lik anlam derecesine göre istatistiksel olarak önemli bir ilişki bulunmaktadır. Gerçekten mikro ölçekli firmaların hiçbiri yardım almazken, orta ölçekli firmalar ise bu konuda ilgili kuruluşlardan gerekli yardımı almışlardır.

Tablo 4.19: AB Müzakereler Sürecinde KOBİ’lere Ait Fon ve Fon Destekleriyle İlgili Bilgi Alışverişinin Üniversitelerin Oluşturduğu Avrupa Araştırma Merkezleri’nde Yürütülmesi Sizce Ne Kadar Faydalı Olur ?

KOBİ’lere Ait Fon ve Fon Destekleriyle İlgili Bilgi Alışverişinin Üniversitelerin Oluşturduğu Avrupa Araştırma Merkezleri’nde Yürütülmesinin Faydası	<i>N</i>	<i>%</i>
<i>Faydalı Olabilir</i>	48	32,0
<i>Faydalı Olacağını Düşünmüyorum</i>	16	10,7
<i>Çok Faydalı Olur</i>	13	8,7
<i>İTO’ların Daha Faydalı Olacağını Düşünüyorum</i>	5	3,3
<i>Fikrim Yok</i>	68	45,3
Toplam	150	100,0

Araştırmadaki firmaların % 45,3’ü KOBİ’lere Ait fon ve kredilerle ilgili bilgi alışverişinin üniversitelerin oluşturduğu Avrupa Araştırma Merkezleri’nde yürütülmesi konusunda bir fikir açıklamazken, kalan % 54,7’sinden, % 32’si yararlı olacağını, % 8,7’si çok faydalı olacağını, % 3,3’ü İTO’larının faydalı olacağını düşünmektedir. % 10,7’si ise faydalı olmayacağı görüşündedir.

Araştırmamızda belirttiğimiz gibi; AB Topluluk Programlarına ait projelere katılımda; üniversite, AR-GE ve teknoloji geliştirme kuruluşlarının katkısı gerekmektedir. AR-GE çalışmalarının yürütülebileceği ve bilgi paylaşımının sağlanabileceği bir yapılanmanın en uygun merkezi üniversitelerdir.

4.3 BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Türkiye’de KOBİ’lerin pazarlama, teknoloji, eğitim, AR-GE gibi çeşitli konularda fon ihtiyacı olmasına rağmen İstanbul ilinde 150 KOBİ’de düzenlenen anket çalışmasının sonuçlarına göre sadece 1 (% 0,7) KOBİ, AB fon ve fon desteklerinden yararlanmıştır. Bu bakımdan AB müzakereler sürecinde KOBİ’lerin AB fon ve fon desteklerinden yararlanması konusundaki sorunların tespit edilerek, önlemlerin alınması; Türk KOBİ’lerinin gelişimi ve rekabet ortamının yaratılması bakımından acil bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Türkiye’de KOBİ’lerin AB fon ve fon desteklerinden yararlanmasında karşılaştıkları sorunları iki başlık altında toplamak mümkündür. Bunlardan birincisi ülkelerde genel ekonomik koşullardan kaynaklanan makro sorunlar, ikincisi işletme içi faktörlerden kaynaklanan yapısal (mikro) sorunlardır.

Makro sorunlar

- Enflasyonun etkisi

Enflasyon, güvenilir bir mali sektör yapısını engelleyerek, belirsizlik ortamı yaratmaktadır. Buda KOBİ’leri dolaylı yollardan etkileyerek, özellikle uzun vadeli yatırımlara yönelim ve kredi kullanımında çekimser davranılması sonucunu doğurmaktadır.

- Türkiye’de KOBİ’lerin AR-GE faaliyetlerini organize edebilecek üst kurumlaşmanın yetersizliği

Türkiye’de KOBİ’lerin AR-GE çalışmaları AB ortalamasının altında kalmaktadır. Bunun en önemli nedenlerinden biri de KOBİ’lerin, AR-GE ve teknoloji geliştirme faaliyetlerini organize edebilecek üst kurumlaşmanın yetersizliğidir.

- Sanayi-Devlet-Üniversite İşbirliğinin Olmayışı

AB müzakereler sürecinde, AB politikalarını belirleyen ve uygulayan kurumlar arası koordinasyon mevcut değildir. Bu da AB fon ve fon desteklerinin kullanılmasında karışıklığa sebep olmaktadır.

- Yasal sınırlamalar ve bürokratik işlemlerin uzunluğu

Özellikle proje hazırlama ve kabul aşamasında, bürokratik işlemlerin uzunluğu AB fon ve fon desteklerinden yararlanılmasında sorun teşkil etmektedir.

- Proje bazlı fon ve fon desteklerine başvuruda karşılaşılan sorunlar

Proje bazlı fon ve fon desteklerine başvuru aşamasında, proje hazırlama ve başvuru konusunda, bilgi yetersizliği ve proje uzmanlarının azlığı, göze çarpan unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yapısal Sorunlar;

- Dil yetersizliği

Projeler; bir çok dilde hazırlanma olanağına sahip olmasına rağmen, tekliflerin ve gelişmelerin takibi gibi bir çok konuda İngilizce evrensel bir dil olarak kabul edilmektedir. KOBİ'lerde İngilizce bilen işgören sayısının azlığı, kuşkusuz AB fon ve fon desteklerinden yararlanılmasını etkilemektedir.

- İşletme büyüklüğü

Türkiye'de (AB KOBİ tanımı göz önüne alındığında) KOBİ'lerin büyük çoğunluğu mikro ölçekli işletmelerden oluşmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, işletmenin büyüklük derecesi ile AB fon ve fon desteklerinden yararlanılması arasında bir anlam ilişkisi bulunmamaktadır. Ancak; işletmenin büyüklük derecesi, AB fon ve fon desteklerinden yararlanılmasını etkileyen unsurlar (dil yetersizliği, finansman yöntemi v.s) üzerinde etkilidir.

- AR-GE çalışmalarının yetersizliği

Daha öncede belirtildiği gibi Türkiye'de KOBİ'lerin AR-GE çalışmaları AB ortalamasının altında kalmaktadır. Birçok AB projelerinde AR-GE ve teknoloji geliştirme kuruluşlarıyla ortak katılım gerekmektedir.

- Finansman yöntemi

Türkiye de, KOBİ'lerin büyük bir bölümü özsermaye ile finansmanı tercih ederken, kredi ve fon desteklerinden yararlanmaktan kaçınılmaktadır. Kredi ve fon desteklerinden yararlanma bilincinin yeterli olmayışı, AB fon ve fon desteklerinin kullanımında etkilidir.

- Bilgi yetersizliği

Telekominikasyon ve bilgi toplumu, AB uyum sürecinde ilgili mevzuatın kabulü ve uygulanması ile doğru orantılı olarak Türk KOBİ'lerinin rekabet gücünün artacağı bir alandır. Türkiye'nin AB pazarı ile entegrasyonu sürecinde, AB fon ve fon destekleri konusunda yetersizliğin mevcut olması, AB fonlarının kullanılmasını etkileyen önemli bir unsurdur.

- Nitelikli personel sıkıntısı

AB fon ve fon desteklerinden yararlanmada nitelikli işgücü temel kriterler arasındadır. Özellikle Avrupa Yatırım Bankası kredilerine başvuruda, KOBİ'nin konusunda bilgili, tecrübeli yönetici kadroya sahip bulunması koşulu aranmaktadır.

- Kalite sorunu

AB projeleri, AB Yatırım Bankası ve Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası kredileri, AB standartlarında üretim şartı aranmaktadır.

- AB çevre standartlarına uyum

AB projeleri, AB Yatırım Bankası ve Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası kredilerinde, AB standartlarında çevreye uyum şartı aranmaktadır.

- Ortaklık ve birlikte çalışma kültürünün yaygın olmayışı

Araştırmamız sonuçlarına dayarak, Türk KOBİ'lerinin ortak proje ve girişimlere girme eylemleri bulunmadığı ortaya çıkmıştır.

4.4.TÜRKİYE'DEKİ KOBİ'LERİN AB FONLARINDAN YARARLANMASININ ÖNÜNDEKİ ENGELLERİN AŞILMASI İÇİN ÖNERİLER

AB ekonomik entegrasyon sürecinin temel hedefi, tam üye ülkelerdeki şirketlerin eşit koşullar altında rekabet edebileceği bir iç pazarı oluşturmaktır. Daha farklı bir ifade ile, AB KOBİ politikaların amacı, “adil rekabet ortamı”nın yaratılmasıdır.

AB ile müzakereler sürecinde Türk KOBİ'lerinin; öncelikle AB ülkeleriyle, daha sonra diğer ülkelerle rekabet edebilecek konuma ulaşması gerekmektedir.

Çalışmamızın ana amacı olan; AB müzakereler sürecinde Türk KOBİ'lerinin AB fon ve fon desteklerinden yararlanması açısından önerebileceğimiz konuları şu şekilde belirtebiliriz;

- Öncelikle KOBİ'ler de, AB'nin KOBİ politikasının temel hedefinin “adil bir rekabet ortamı” yaratmak olduğu bilinci oluşturulmalıdır. Bilinçli bir toplum, gelişime ve değişime açık demektir.
- Sonraki aşama olarak, KOBİ'lerin müzakereler sürecinde AB fon ve fon destekleri ve bunlardan yararlanma koşulları ve özellikle proje aşaması hakkında bilgilendirilmesi gerekir. Ve bu konuda önerimiz, KOBİ'lerin ulaşabileceği kuruluşlar yerine KOBİ'lere ulaşarak bilgi verilebilecek bir sistemin geliştirilmesidir. Önerimiz, özellikle meslek odalarında KOBİ'lere ulaşarak bilgi verilebilecek bir altyapının oluşturulması, konferans ve seminer gibi etkinlikler yoluyla KOBİ'lerin bilgilendirilmesi yönündedir.
- KOBİ'lerin geleneksel kültür yapısı haline gelen özsermaye ile finansman yerine, sermaye piyasası kredileri, uzun vadeli krediler ve AB fon ve fon desteklerinin kullanımının artırılması için düzenlemeler yapılmalıdır. Bu düzenlemeler öncelikle makro ekonomik sorunların çözümü ve istikrarlı bir ekonomi yapı ve sonraki aşama olarak ise KOBİ'lerin bu konuda bilgilendirilmesi ile mümkündür. Aynı zamanda

bu çalışmalar KOBİ'lerin önemli bir bölümünü oluşturan mikro ölçekli işletmelerin finansal sorunlarının da çözümünü doğuracaktır.

- Makro ekonomik sorunlardan enflasyonun etkisinde, şüphesiz belirsizlik ortamı yarattığından KOBİ'lerin AB fon ve fon desteklerinden yararlanmasını ve dolayısıyla gelişimini etkilemektedir. Ancak Türkiye'de son zamanlarda enflasyonu düşürme çalışmaları ve özellikle para biriminden altı sıfır atılması gibi gelişmeler, ümit vericidir.
- Ülke içi ve dışı istikrar sağlanmalıdır. Son zamanlarda yapılan vergisel düzenlemeler, olumlu gelişmeler arasında gösterilebilir. Çalışmaların hız kazanması KOBİ'lerin büyüklüğünü etkileyecektir. Buda AB fon ve fon desteklerinden yararlanılmasını ve dolayısıyla KOBİ'lere rekabet yeteneği kazandırılması açısından önemlidir. Aynı zamanda Türkiye'de şu an çok yaygın olmayan Risk Sermayesi çalışmalarının artırılması gerekmektedir. Bu sayede ekonomik istikrarsızlıktan kaynaklanan sorunlar azaltılarak, KOBİ'lerin AB fon ve fon desteklerinden daha fazla yararlanması sağlanabilir.
- KOBİ'lere yönelik çalışmalar yapan (TÜBİTAK, KOSGEB, üniversiteler gibi) kurumlar arası işbirliğinin sağlanması, ortak KOBİ politikalarının oluşturulması yoluyla, KOBİ'lerin işletme büyüklüğü, kalite sorunu gibi çeşitli yapısal sorunların giderilmesini sağlayacaktır.
- KOBİ'lerin, müzakereler sürecinde AB fon ve fon desteklerinden yararlanılmasındaki en önemli sorunlardan biri olan AR-GE çalışmalarının yetersizliğini azaltmak açısından, AR-GE ve teknoloji geliştirme kuruluşlarının oluşturulması gerekmektedir.

Unutulmaması gerekir ki, müzakereler sürecinde AB fon ve fon desteklerinden yararlanılması ,KOBİ'lerin gelişimi ve rekabet ortamının yaratılması açısından AR-GE çalışmalarının artırılması temel şarttır.

- KOBİ'lerin AB standartları doğrultusunda yapılandırılması sonucu AB standartlarında üretim yapılarak, kalite sorunu çözümlenebilir. Ayrıca bu yapılandırma, AB çevre standartlarına uyum konusunda da geçerlidir.

Çevre etki değerlendirmeleri yapılarak, çevre standartlarına uyum çalışmaları hızlandırılabilir.

- KOBİ'lerin işletme büyüklüğünün artmasının, dil sorunun çözümünü de beraberinde getirdiği araştırmamızda ortaya çıkmıştır. Dil sorunun çözümü diğer etkenlerin çözümlenerek; Türkiye'de önemli ölçüde olan mikro ölçekli işletmelerin işletme büyüklüğünün artırılmasına bağlıdır.
- Tüm sektörlerinin incelenmesi, uyum yasalarının yakından takip edilmesi, AB sektörel politika ve uygulamaları konusunda bilgili olunması, AB ile uyum süreci politika ve stratejilerinin belirlenmesi, Türkiye'nin rekabet gücü açısından önemli bir katkı sağlayacaktır.
- Sektörel birliklerin çalışmalarının artırılması, sektörel danışmanlık ve destek hizmetlerinin verilmesi KOBİ'lerin yapısal sorunlarından özellikle nitelikli personel sıkıntısı konusunda gelişme sağlayacaktır. Buda KOBİ'lerin gelişimine hız vererek başta işletme büyüklüğü olmak üzere diğer yapısal sorunların giderilmesini sağlayacaktır.
- Bölgeler arası istikrarın sağlanması çalışmalarına ağırlık verilmesi, ve özellikle az gelişmiş bölgelerde KOBİ'lere yönelik bölgesel yapılandırmanın oluşması yoluyla; işsizlik sorunun önlenmesi, nitelikli personel sıkıntısının giderilmesi ve az gelişmiş bölgelere yönelik AB fon ve desteklerinden yararlanılması sağlanabilir.
- İthalat ve ihracatın teşviki gereklidir. Bu faaliyetlerin yaygınlaştırılması için yetkili kuruluşların artırılması ve "yurtdışı ticaret büroları" nın açılması ithalat ve ihracatın gelişmesini sağlayacaktır. Buda KOBİ'lerin AB standartlarında üretim yapmasını, ortaklık ve birlikte çalışma kültürünün yaygınlaştırılmasını sağlayacaktır.

Müzakereler süreci, Türk KOBİ'lerinin; öncelikle AB ülkeleriyle ve üçüncü dünya ülkeleriyle rekabet edebilecek konuma gelmesi açısından bir fırsat niteliğindedir. Rekabet ortamının yaratılması için, AB fon ve fon desteklerinden yararlanılması gerekmektedir.

Müzakereler sürecinde; AB fon ve fon desteklerinden yararlanılması, belirttiğimiz yapısal ve makro sorunların çözümüne bağlıdır.

AB fon ve fon desteklerinden yararlanılmasında en önemli sorunlar; bilgi yetersizliği, AR-GE ve teknoloji geliştirme kuruluşlarının ve dolayısıyla AR-GE faaliyetlerinin yetersizliği, kurumlar arası işbirliğinin olmayışı, AB standartlarına uyum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda en etkin yöntem; üniversiteler, TÜBİTAK, KOSGEB ve meslek odalarının ortak katkıları ile üniversitelerin özne olduğu bölgesel AR-GE ve teknoloji geliştirme kuruluşlarının kurulması ve KOBİ'lere yönelik AB çalışmalarının belirttiğimiz merkezlerde yürütülmesidir. Bu şekilde; KOBİ'lerin, AB fon ve fon desteklerinden yararlanabilmesi için gerekli kriterler olan bilgi, koordinasyon ve AR-GE'nin bütünleşmesi sağlanacaktır.

Türkiye'de, AB müzakereler sürecinde KOBİ'lere yönelik fon ve fon desteklerinden daha fazla yararlanılması yoluyla, KOBİ'lerin adil bir rekabet ortamı içinde istihdam edebilecek seviyeye getirilmesi temel hedefimizdir.

SONUÇ

AB ekonomik entegrasyon sürecinin temel hedefi, tam üye ülkelerdeki şirketlerin eşit koşullar altında rekabet edebileceği bir iç pazarı oluşturmaktır. Daha farklı bir ifade ile, AB KOBİ politikaların amacı, “adil rekabet ortamı”nın yaratılmasıdır.

AB ile müzakereler sürecinde Türk KOBİ’lerinin; öncelikle AB ülkeleriyle, daha sonra diğer ülkelerle rekabet edebilecek konuma ulaşması gerekmektedir.

Çalışmamızın ana amacı; Türkiye’de KOBİ’lerin çok önemli bir bölümünü oluşturan mikro ölçekli işletmelerin AB müzakereler sürecinde, fon ve fon desteklerinden yararlanmama nedenlerinin araştırılması ve kısa sürede KOBİ’lere rekabet yeteneği kazandırılmasının sağlanması yolunda çözüm önerileri sunmak ve bu konuda yapılacak çalışmalara katkıda bulunmaktır.

Araştırmamız da; Türkiye’de, KOBİ’lerinin büyük bir kısmını mikro ölçekli işletmelerin oluşturması nedeniyle, mikro ölçekli işletmelerin kullanabileceği AB fon ve fon desteklerine öncelik verilmiştir.

KOBİ olarak ifade edilen küçük ve orta ölçekli işletmeler, ülke ekonomisinin yapı taşlarıdır. Ulusal ve topluluk pazarlarında ekonomik gelişime sağladıkları yararlar bakımından endüstriyel yapının vazgeçilmez unsurlarıdır. Ayrıca milli gelir dağılımına katkıları göz önüne alındığında sosyal hayata olan faydaları da görülmektedir.

Ülke ekonomik ve sosyal kalkınmasında önemli bir yeri olan KOBİ’lerin çeşitli sorunları bulunmaktadır. Bu sorunlar; idari, yasal ve mali ortamın etkileri ile birlikte yapısal sorunlar ve özellikle mesleki eğitim dahil olmak üzere teknik sorunlardır. Bu sorunların giderilmesi ve buna paralel olarak AB’nin asıl hedefi olan adil bir rekabet ortamının oluşturulması amacıyla; AB’nin KOBİ’leri desteklemeye yönelik çeşitli fon ve fon destekleri bulunmaktadır. Müzakereler süreciyle birlikte AB fon ve fon desteklerinin bir kısmı Türkiye’nin kullanımına açılmıştır. Ancak, Türkiye’nin her katılımcı ülke gibi yıllık aidat ödeyerek üye olduğu AB fon ve fon desteklerinden KOBİ’lerin yararlanması düşük düzeyde kalmıştır. Araştırmamızın problemi; Türk KOBİ’lerinin AB fonlarından yararlanması üzerindeki engellerdir.

AB KOBİ'lere yönelik fonları; genel olarak, yapısal fonlar ve ATYGF-Garanti Bölümü olarak iki kısma ayrılmaktadır. Avrupa Birliği Bütçesi'nin en önemli gider kalemlerini Yapısal Fonlar (ABKF, ASF, ATYGF-Yönverme Bölümü ve BSMA) ve ATYGF-Garanti Bölümü oluşturmaktadır. ATYF-Garanti Bölümü topluluk bütçesinin yaklaşık yüzde 50'sini , yapısal fonlar ise yüzde 32'sini oluşturmaktadır.

Müzakereler sürecinde Türkiye'deki KOBİ'ler; 6. Çerçeve Programı, Leonardo da Vinci Programı kapsamındaki projelere katılabilmektedir. Aynı zamanda MEDA, CARDS, PHARE, SPARD, ISPA ve TACİS kapsamındaki ihalelere katılabildikleri gibi, Avrupa Yatırım Bankası ve Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası kredilerinden de yararlanabilmektedir. Ayrıca, İşletmeler arası İşbirliği Programları sayesinde ortaklık faaliyetlerine katılabilmektedir.

Ancak, AB fon ve fon desteklerinden yararlanılabilmesi için şu koşullar gerekmektedir;

Genel koşullar;

- Türkiye'nin AB'ne henüz üye olmayışı ve müzakereler sürecinin devam etmesi nedeniyle AB fon ve fon desteklerinden bir kısmı KOBİ'lerin kullanımına açılmıştır.
- AB fon ve fon destekleri, proje bazlıdır.
- Projelerde, çeşitli katılımcılarla oluşturulmuş ülkelerarası ortaklık gerekmektedir.
- Topluluk Programlarına ait projelerde; üniversite, AR-GE ve teknoloji geliştirme kuruluşlarının katkısı gerekmektedir.
- Projeler genel olarak ekonomiye katkı sağlamalıdır.
- Türkiye'de bir aracı kurum ile AB arasında anlaşmaya varılmış olması gerekmektedir.
- AB KOBİ tanımına uymak gerekmektedir.

Özel koşullar;

- Projeler çevre standartlarına duyarlı olmalıdır.
- Üretimde, kalite standartlarına uyum gerekmektedir.

- Projeler, teknik olarak çalışmalıdır.

Türk KOBİ'lerinin, AB fon ve fon desteklerinden yararlanması için, öncelikle yukarıda belirtilen koşulların yerine getirilmesi gerekmektedir.

Yapılan çalışmalar sonucunda; ülkemizdeki mikro ölçekli işletmelerin AB fon ve fon desteklerinden yararlanmasında, aşağıda belirtilen yapısal ve makro sorunların etkili olduğunu tespit edilmiştir. AB fon ve fon destekleri yararlanma koşulları da göz önüne bulunarak, araştırmamız sonucunda ortaya çıkan sorunlar neticesinde AB fon ve fon desteklerinden yeterince faydalanılmadığı sonucuna varılmıştır.

Yapısal sorunları; dil yetersizliği, işletme büyüklüğü, AR-GE araştırmalarının yetersizliği, uygulanan finansman yöntemi, bilgi yetersizliği, nitelikli personel sıkıntısı, kalite sorunu, AB çevre standartlarına uyum, ortaklık ve birlikte çalışma kültürünün yaygın olmayışı şeklinde belirtebiliriz.

Makro sorunlar ise; enflasyonun etkisi, Türkiye'de KOBİ'lerin AR-GE faaliyetlerini organize edebilecek üst kurumlaşmanın yetersizliği, sanayi-devlet-üniversite işbirliğinin olmayışı, yasal sınırlamalar ve bürokratik işlemlerin uzunluğu ve proje bazlı fon ve fon desteklerine başvuruda karşılaşılan sorunlar şeklinde sayılabilir.

Müzakereler sürecinde KOBİ'lerin AB fon ve fon desteklerinden faydalanması, belirttiğimiz yapısal ve makro sorunların çözümüne bağlıdır.

AB fon ve fon desteklerinden yararlanılmasında en önemli sorunlar; bilgi yetersizliği, AR-GE ve teknoloji geliştirme kuruluşlarının ve dolayısıyla AR-GE faaliyetlerinin yetersizliği, kurumlar arası işbirliğinin olmayışı, AB standartlarına uyum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmamızın ana amacı olan; AB müzakereler sürecinde Türk KOBİ'lerinin AB ve fon ve fon desteklerinden yararlanabilmesi açısından önerebileceğimiz konuları şu şekilde özetleyebiliriz;

- Özellikle meslek odalarında; KOBİ'lere ulaşarak bilgi verilebilecek bir altyapının oluşturulması, konferans ve seminer gibi etkinlikler yoluyla KOBİ'lerin bilgilendirilmesi gerekmektedir.

- KOBİ'lere yönelik çalışmalar yapan (TÜBİTAK, KOSGEB, üniversiteler gibi) kurumlar arası işbirliğinin sağlanması gerekmektedir.
- KOBİ'lerin geleneksel kültür yapısı haline gelen özsermaye ile finansman yerine, sermaye piyasası kredileri, uzun vadeli krediler ve AB fon ve fon desteklerinden faydalanması için düzenlemeler yapılmalıdır. Bu düzenlemeler öncelikle makro ekonomik sorunların çözümü ve istikrarlı bir ekonomik yapı ve sonraki aşama olarak ise KOBİ'lerin bu konuda bilgilendirilmesi ile mümkündür.
- KOBİ'lerin AB standartları doğrultusunda yapılandırılması sonucu AB standartlarında üretim yapılarak, kalite sorunu çözümlenebilir. Çevre etki değerlendirmeleri yapılarak, çevre standartlarına uyum çalışmaları hızlandırılabilir.
- Sektörel birliklerin çalışmalarının artırılması, sektörel danışmanlık ve destek hizmetlerinin verilmesi KOBİ'lerin yapısal sorunlarından özellikle nitelikli personel sıkıntısı konusunda gelişme sağlayacaktır.
- AR-GE ve teknoloji geliştirme kuruluşlarının oluşturulması gerekmektedir.

Bu bağlamda en etkin yöntem; üniversiteler, TÜBİTAK, KOSGEB ve meslek odalarının ortak katkıları ile üniversitelerin özne olduğu bölgesel AR-GE ve teknoloji geliştirme kuruluşlarının kurulması ve KOBİ'lere yönelik AB çalışmalarının belirttiğimiz merkezlerde yürütülmesidir. Bu şekilde; KOBİ'lerin, AB fon ve fon desteklerinden yararlanabilmesi için gerekli kriterler olan bilgi, koordinasyon ve AR-GE'nin bütünleşmesi sağlanacaktır.

Türkiye'de, AB müzakereler sürecinde KOBİ'lere yönelik fon ve fon desteklerinden daha fazla yararlanılması yoluyla, KOBİ'lerin adil bir rekabet ortamı içinde istihdam edebilecek seviyeye getirilmesi temel hedefimizdir.

EKLER

Ek 1: Anket Çalışması Soru Formu

İyi günler efendim ismim..... AB Müzakereleri sürecinde KOBİ'lerin AB Fonlarından Yararlanması hakkında bir araştırma yapıyoruz.Fikirlerinizle yardımcı olmak ister misiniz?

(Ankette görüşülmesi gereken firmaların üst düzey yöneticileri/ilgili departmanların yetkili kişileridir.)

1.Firmanızda aşağıdaki departmanlardan hangisi mevcuttur?

- a) Finansman
- b) Pazarlama
- c) AR-GE
- d) Üretim
- e) IT (Bilgi İşlem)

2. Firmanızın yapısını belirtir misiniz?

- a) Aile Şirketi
- b) Şahıs Şirketi
- c) Hiçbiri

3. Firmanız faaliyetlerinde aşağıdaki finansman kaynaklarından hangilerinden yararlanmaktadır?

- a) Özsermaye ile finansman
- b) Kredi ve fonlardan faydalanma

4. Firmanızda İngilizce bilen personel istihdam ediyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

5. Firmanızda hangi konularda fonlara ihtiyaç duyuyorsunuz?

- a) Pazarlama konusunda fon ihtiyacı
- b) AR-GE konusunda fon ihtiyacı
- c) Teknoloji konusunda fon ihtiyacı
- d) Eğitim konusunda fon ihtiyacı
- e) Profesyonel yönetici konusunda fon ihtiyacı

6. KOBİ'lere yönelik kredi ve desteklerden hiç yararlandınız mı?

- a) Evet
- b) Hayır

7. Yararlanmama nedeninizi belirtir misiniz?

- a) Herhangi bir destek almak istemiyorum
- b) Yeterince bilgi sahibi değilim
- c) Yardımların yetersiz olduğunu düşünüyorum
- d) Diğer.....

8. Ülkemizin ekonomik yapısı kredi ve desteklerden yararlanmamızın önünde bir engel teşkil ediyor mu?

- a) Hayır
- b) Evet

9. Ülkemizin ekonomik yapısı kredi ve desteklerden yararlanılmasında sizce nasıl bir engel teşkil ediyor ?

- a) Enflasyonun etkisi
- b) Şirketin finansal yapısı
- c) Döviz etkisi
- d) Siyasi nedenler
- e) Engel teşkil etmediğini düşünüyorum

10. Hangi kredi ve desteklerden yararlandınız?

- a) Devlet yardımları
- b) KOSGEB Destekleri
- c) Banka kredileri
- d) Hiçbiri

11. AB fon ve fon destekleri'nden yararlandınız mı?

- a) Evet (Geçiniz soru 12)
- b) Hayır (Geçiniz soru 13)

12. Hangi AB fon ve fon destekleri'nden yararlandınız?

- a) 6.çerçeve Programı-Mükemmeliyet Ağları kapsamındaki projeler
- b) 6.Çerçeve Programı- Bütünleşmiş Projeler
- c) 6.Çerçeve Programı- Ekonomik ve Teknolojik İstihbahat
- d) 6.Çerçeve Programı- Kollektif Araştırma
- e) 6.Çerçeve Programı- CRAFT
- f) 6.Çerçeve Programı-KOSGEB-FASHİON-NET Projesi
- g) 6.Çerçeve Programı-TÜBİTAK-EURAKA Programı
- h) 6.Çerçeve Programı--TÜBİTAK- Seyahat ve Toplantı Desteği
- i) MEDA- Medpartenariat
- j) MEDA-Medinterprise
- k) MEDA-BC-NET ve BRE
- l) MEDA-KOSGEB- İş Geliştirme Ağı

- m) MEDA-KOSGEB- Otomotiv Yan Sanayi Organize Küçük Sanayi Bölgesi
- n) MEDA-KOSGEB- Ayakkabıcılık Sektörü Mesleki Eğitim Programı
- o) MEDA-KOSGEB- Konfeksiyon(Hazır Giyim) Sektörü Mesleki Eğitim
- p) MEDA-KOSGEB- Tekstil Sektöründe Çevre Standartları
- q) Leonarda DaVinci-Hareketlilik projeleri
- r) Avrupa Yatırım Bankası Kredileri
- s) Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası Kredileri
- t) SELP(Küçük ve orta Ölçekli İşletmelere Yönelik Kredi Programı)
- u) Europartenariat Firmalar Arası İşbirliği Programı
- v) Eu-Turkey Business Partnership

13. Türkiye-AB müzakerelerinin başlaması KOBİ'lere ne gibi yararlar sağlayabilir?

- a) AR-GE konusunda
- b) Finansal destek
- c) Teknolojik destek
- d) Eğitimde destek
- e) Yararlı olacağını düşünmüyorum

14. Türkiye'de KOBİ'lerin AB sürecine ilişkin endişeleri nelerdir?

- a) Nitelikli personel sıkıntısı
- b) Çevre standartlarına uyum
- c) Kalite sorunu
- d) Dil sorunu
- e) Satış sonrası hizmetler
- f) Uygulamaların yavaş olduğu düşüncesindeyim

15. AB fon ve fon desteklerinden yararlanmama sebeplerinizi belirtebilir misiniz?

- a) Yeterince bilgi sahibi değilim
- b) Bürokratik işlemlerin uzunluğu
- c) Kredi ve fon desteklerinin yetersiz olduğunu düşünüyorum
- d) İhtiyaç duymuyorum.

16. AB fon ve fon destekleri konusunda başvurduğunuz kuruluşlar hangileridir?

- a) Avrupa Bilgi Merkezleri
- b) Üniversiteler
- c) KOSGEB
- d) TÜBİTAK
- e) Meslek kuruluşları
- f) Hiçbiri

17. AB fon ve fon desteklerinin kullanılmasında en önemli kriterler nelerdir?

- a) Doğrudan finansal destek şeklinde olmaması
- b) Geri ödemeli olmaları
- c) Proje bazında olmaları
- d) Cevapsız
- e) Fikrim yok
- f) Diğer.....

18. Yabancı bir şirketle proje ortaklığı talebiniz var mı?

- a) Evet
- b) Hayır

19. Yabancı bir şirketle proje ortaklığı kuramama nedeninizi belirtir misiniz?

- a) Bilgi yetersizliği
- b) Finansal sorunlar
- c) Yapısal sorunlar
- d) Gerek duymuyorum
- e) Diğer.....

20. Türkiye’de herhangi bir araştırma ve teknoloji geliştirme kuruluşundan yardım aldınız mı?

- a) Evet
- b) Hayır

21. AB müzakereler sürecinde KOBİ’lere ait fon ve fon destekleriyle ilgili bilgi alışverişinin üniversitelerin oluşturduğu Avrupa Araştırma Merkezleri’nde yürütülmesi sizce ne kadar faydalı olur?

.....
.....

Demografi Bölümü

D.1) Firmanızın faaliyet alanı?

- a) Tekstil
- b) İnşaat
- c) Gıda
- d) Elektronik Sanayi
- e) Cam Sanayi
- f) Otomotiv Sanayi
- g) Turizm
- h) Bilişim Sistemleri
- i) Diğer.....

D.2) Firmanızın hukuki yapısı?

- a) Anonim Şirket
- b) Limited Şirket
- c) Paylı Komandit Şirket
- d) Adi Komandit Şirket
- e) Kolektif Şirket
- f) Gerçek Kişi Şirketi

D.3) Firmanızda çalışan personel sayısı?

- a) 0-10 (Mikro)
- b) 11-50 (Küçük)
- c) 51-250(Orta)

D.4) Firmanızın kuruluş tarihi?

.....

D.5) Firmanızın ortalama yıllık cirosu?

.....YTL.....USD.....EURO

FİRMA ÜNVANI:

GÖRÜŞÜLEN KİŞİ

FİRMA

ÜNVANI:.....

AD SOYAD:.....

FİRMADAKİ ÜNVANINIZ...:.....

TELEFON:.....

FAKS:.....

ADRES:.....

KAYNAKÇA

Kitaplar :

- AB Komisyonu , **Avrupa Birliği KOBİ Sözleşmesi Türkiye Raporu**, 2002.
- AB Komisyonu , **Avrupa Birliği'nin Türkiye'de Desteklediği Programlar**, 2003-2004".
- **AB Terminolojisinde Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerle İlgili Sözcük ve Kavramalar**, Der. : Seçil BAŞMANAV, KOSGEB, Ankara, 2001.
- ABM, İstanbul ABM Soru Cevap Arşivi, **AB Mali Yardımlar, KOBİ Destek Mekanizmaları**, 2004.
- AKGEMCİ, Tahir, **KOBİ'lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler**, KOSGEB, 2001.
- ARAKON, Maya, **Avrupa-Akdeniz Ortaklığı Mali Aracı Meda ve Türkiye**, İKV Yayınları, No: 169, İstanbul, 2002.
- ATO, **Kobi Kredi ve Teşvikler**, 1999.
- Avrupa Birliği Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, **Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Katılım Sürecine İlişkin 2003 Yılı İlerleme Raporu**, Ankara, 2003.
- AYDIN, Senem ve KÖSTEPEN Can, **AB Tam Üyeliği'nin Türkiye Vatandaşlarına Sağlayacağı Faydalar**, İKV Yayın No:172, İstanbul, 2003.
- BULMUŞ İsmail-Oktay, TÖRÜNER Mete-Ertan, **Küçük Sanayi İşletmelerinin Konumu Önemi ve AT'a Girerken Karşılaşılabilecek Sorunlar ile Çözüm Yolları**, Milli Produktivite Merkezi Yayınları Ankara, 1990.
- ÇAPANOĞLU, Sema G, **Avrupa Birliği'nin KOBİ Politikası**, 15 soruda 15 AB Politikası Serisi No:5, İKV Yayınları, 2004.
- ÇOLAKOĞLU, Mustafa, **KOBİ Rehberi**, TOBBB-KOSGEB Yayınları, Nisan 2002.
- DEMİRDÖĞEN O, **KOBİ'lerin Problemleri ve Çözüm Önerileri**, Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, No:1996-1, Erzurum,1996.
- Dennis DE , **SME Poliey in Medium Sized Enterpiris in The Integration Process of Turkey with The European Union:Implications and Consequences**, Friedrich Nauman. 1998

- DİNÇER, Ömer, **Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası**, Timaş Yayınevi, İstanbul, 1994.
- DPT, **Avrupa Topluluklarını Kuran Temel Anlaşmalar(AKÇT,AET,AAET)** ,Cilt 1, Ankara,1993.
- EGE, Ayşe, EĞİTİM ,Şule, ACAR, Ufuk, **Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği Muhtemel Etkiler ve Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler**, KOSGEB, 1995.
- EKİN Nusret, **Küçük İşyerlerinde Endüstri İlişkileri**, Ankara, Kamu –İş Sendikası Yayınları,1993.
- ERDOĞMUŞ, Nihat, **Aile İşletmeleri:İkinci Kuşağın Yetiştirilmesi**, İGİAD Yayınları, 2004
- Fakıncı Yayınları, **Avrupa Birliği Türkiye Kavramlar Sözlüğü**, İKV:157, İstanbul, Mayıs. 1999.
- GENÇKOL, Metin, **Avrupa Birliği Mali İşbirliği Politikaları ve Türkiye**, DPT –Uzmanlık Tezleri, Ankara 2003.
- İKV, **Avrupa Birliği'nin Bölgesel Politikası ve Türkiye'nin Uyumu**, İstanbul, 2001.
- İKV, **XXI .Yüzyıl Ekonomilerine Doğru Bir Kalkınma Aracı Küçük ve Orta Boy İşletmeler-AT Örneği**, 1991.
- İKV, **AB'nin Girişimcilik (Sanayi ve KOBİ) Politikası ve Türkiye'nin Uyumu** İstanbul, 2001.
- İKV, **Çok Yıllı Girişim ve Girişimcilik Programı**, Türkiye'nin Katıldığı Avrupa Topluluğu Programları No:3, İstanbul, 2004.
- İKV, **XXI. Yüzyıl Ekonomilerine Doğru Bir Kalkınma Aracı Küçük ve Orta Boy İşletmeler (KOBİ) –AT ÖRNEĞİ-**, Ocak 1991.
- İKV, **Avrupa Birliği'nin Bölgesel Politikası ve Türkiye'nin Uyumu**, , İstanbul, 2001.
- İLERİ, Çisel, **6.Çerçeve Programı**, İKV Yayınları, Türkiye'nin Katıldığı Avrupa Topluluğu Programları No:1, İstanbul, 2001.
- KESKİN Şenol, **Bilgi Toplumu ve KOBİ'ler-KOBİ'ler için Bilgi İşlem Ağının Uygulanması, Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, İrfan Yazman, Ankara, Tes-ar Yayını, 1996.
- KOSGEB, **KOBİ'lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları** , Ankara, 2001.

- KOSGEB, **Kobi Rehberi** , 1998
- KULOĞLU Derya, **Avrupa Topluluğunda Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Uygulama ve Politikaları**, Ankara, Maliye Bakanlığı AT ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı.
- KÜÇÜKYILMAZLAR, Aysun, **Avrupa Birliği'nin Türk KOBİ'lerine Yönelik Programları**, İTO Yayın No:2004-48, İstanbul, 2004.
- LIIKANEN, Erki, **The European Charter For Small Enterprises**, European Commission, 19 and 20 June 2000.
- Mavi Çizgi Yayıncılık, **KOBİ'ler Girişimler ve Esnaflar İçin Devlet Destekleri, Krediler, Teşvikler Rehberi**, Rehber Yayınlar Serisi 1, Ankara, 2004.
- MÜFTÜOĞLU M.Tamer, **Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Sorunlar ve Öneriler**, Turhan Kitabevi, Ankara, 1998.
- MÜSLÜMOV, Alövsat, **21. Yüzyılda Türkiye'deki KOBİ'ler, Sorunlar, Fırsatlar ve Çözüm Önerileri**, Literatür Yayınları: 78, İstanbul, 2002.
- ODABAŞI, Arzu, **Türkiye'ye Yönelik Avrupa Birliği Fonları ve Kullanım Koşulları**, İKV Yayınları, No: 180, Yer, 2004.
- OKTAV Mete, KAVAS Alican, **Orta ve Küçük İşletmelerde İhracata Yönelik Pazarlama Sorunları ve Çözüm Önerileri**, TOBB Yayın No:Genel 176; Ar Ge:19, Ankara,1990, s.1.
- ÖÇAL, Tezer, **Küçük Sanayi İşletmeleri'nin Konumu, Önemi AT'a Girerken Karşılaşılabilecek Sorunlar ve Çözüm Yolları**, Milli Productivite Merkezi Yayınları:426, Ankara, 1990.
- ÖREN, Kenan, **Gümrük Birliği'nin Türk KOBİ'leri Üzerindeki Etkisi**, KTO Yayını, Konya, 1999.
- ÖZGÜ Mehmet, **Türk Cumhuriyetleri İle İlişkilerin Geliştirilmesinde KOBİ'lerin Rolü**, Yayınlanmış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü , 1999.
- ROCA, Derya Bertran, **AB'nin KOBİ'lere Uyguladığı Kredi ve Destek Programları**, İTO, İstanbul,1999.
- SARIASLAN,Halil, **Türkiye Ekonomisinde Küçük ve Orta ölçekli İşletmeler**, TOBB Yayın No:309, Ankara 1996.

- _____, **Orta ve Küçük Ölçekli İşletmelerin Finansal Sorunları**, TOBB, Ankara, 1994.
- SARIKAYA ,TOSYALI, Birgül, **KOBİ'lerin Türkiye Ekonomisindeki Yeri**, İzmir Ticaret Odası Yayınları,1995.
- SAYIN, Murat, **AB'de KOBİ Destekleme Programları ve Diğer Teşvik Araçları**, KOSGEB Yayınları, Ankara, 1997.
- ŞAHİN, Ragıp, **Avrupa Birliği Bütçesi-Fonları ve Türkiye'nin Tam Üyeliği**, DPT, Avrupa Birliği ile İlişkiler Genel Müdürlüğü, Ankara, Ağustos 1988.
- ŞENOL, Coşkun, **Gümrük Birliği'nin Küçük ve Orta Boy İşletmelere Etkileri ve Türkiye ile Avrupa Birliği'nde Bu İşletmelere Uygulanan Teşvikler**, Gümrük Kontrolörleri Derneği Yayın No: 8 Araştırmalar-3, Ankara, 1996.
- ŞENYURT Deniz, **Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Avrupa Topluluğu'nda ve Türkiye'de Teşviki**, TGSD Yayınları, Ankara, 1995.
- TANRISEVER, Nazlı Hezar, **Avrupa Birliğinde Girişimciliğin Teşvik Edilmesi İçin İzlenen Politikalar ve Türkiye'deki Politikaların Avrupa Birliği Uygulamalarına Uyumu**, Uzmanlık Tezi, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Sektörel ve Bölgesel Politikalar Dairesi, Ankara, Mayıs 2004.
- Türkiye Halk Bankası, **Küçük ve Orta Boy İşletmelere Açılan Krediler ve Verilen Destekler**, 1999.
- Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, **Avrupa Birliği'nde Girişimciliğin Geliştirilmesi**, Ankara, 2004.
- ULUDAĞ İlhan, **GB Sürecinde KOBİ'ler ve Risk Sermayesi Modeli**, İstanbul, İ.T.O Yayını, 1996.
- ULUDAĞ, İlhan ve SERİN Vildan, **Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler**, İTO Yayınları, No. 1990/25, İstanbul, 1990.
- YÜCEL Atilla, **Küçük ve Orta boy İşletmelerin Pazarlama Sorunları ve Denizli'de Bir Uygulama**, Denizli, PAU, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 1998.

Makaleler :

- AKINCI, Ayşehan, “*Küçük Orta Boy İşletmelerin Başarı ve Başarısızlık Nedenleri Üzerine Bir Araştırma*”, **Öneri Dergisi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hakemli Dergisi, Yıl: 8, Cilt: 3 Sayı: 17, Ocak 2002.
- ALAGÖZ Aylin, BİRDEN Rama, “*Avrupa Birliği’nde KOBİ’lere Yönelik İşletme Politikası ve Destek Mekanizmaları*”, **İnceleme Dergisi**, Sayı 147, İKV, 2000.
- Ankara Sanayi Odası, “*AB Yardımları ve Türkiye*”, **Asomedy Dergisi**, Kasım 1996.
- Antalya Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliği, “*İngiltere Ekonomisinde Küçük İşletmeler*”, **Küçük İşletme Dergisi**, Sayı.4, Eylül 1995.
- Antalya Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliği, “*İngiltere’de Küçük İşletmelere Yönelik Enformasyon, Danışmanlık ve Eğitim*”, **Küçük İşletme Dergisi**, Sayı 6, Nisan 1996.
- ASLAN Askeri, “*Avrupa Birliği’nde KOBİ’lere Yönelik Uygulanan Politikalar ve Türkiye’deki KOBİ’lerin Rekabet Gücünün Artırılması Açısından Alınabilecek Önlemler*”, **İGEME’den Bakış Dergisi**, Yıl: 4, Sayı: 16, Ekim-Aralık 2000.
- Avrupa Birliği Komisyonu “*AB’de KOBİ’ler İçin Ortak Bir Tanım*”, **Güncel Avrupa Dergisi**, Sayı:23, Şubat-Mart 1996.
- ÇATALBAŞ, Ayşe, “*AB Bölgesel Politika Yaklaşımları ve Türkiye Uygulamaları*”, KOSGEB, **Sanayinin Sesi Dergisi**, Yıl:3, Sayı:14, Mayıs-Haziran 2004.
- ÇEBİ, İsmet Rıza, “*KOBİ’lerin 6. Çerçeve Programına Katılım*”, **İGEME’den Bakış Sanayi Özel Sayısı**, Yıl:7, Sayı: 23, Ocak-Nisan 2003.
- ÇETİN, Murat ve KARAMUSTAFA Osman, “*Avrupa Birliği’nde Kalkınma Aracı Olarak Yapısal Fonlar*”, **Ekonomik Yorumlar Dergisi**, Aralık 2002.
- DİKEN Ahmet, “*Büyüme Sürecinde KOBİ’lerin Problemleri ve Yeniden Yapılandırılması*”, **Yeni İpek Yolu Dergisi**, Ankara, 1996,
- Dünya Türk İşadamları Vakfı, “*KOBİ’ler İçin Yeni Kaynak-AB Fonları*” **Made in Turkey Dergisi**, 2003.

- EKİNCİ, Mehmet Behzat, “*Türkiye’de Kobi’lerin Kurumsal Gelişimi ve Finansal Sorunları*”, **Mercek Dergisi**, Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası, İstanbul, Ekim 2003.
- _____, “*Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Finansal Sorunları*”, **Mercek Dergisi**, Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası, Ekim 2003.
- **Export Dergisi**, “*AB Tam Üyeliği’nin Girişimcilere ve Tarım Sektörüne Sağlayacağı Faydalar*”, Yıl:14, Sayı: 44, Ocak 2004.
- FERİK, Bülent, “*AB Devlet Yardımları Politikası VE Türkiye’de Devlet Yardımı Uygulamaları*”, **DTDERGI**, Nisan 2004.
- **Hedef Dergisi**, “*Ölçüler Farklı Ama Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Yeri Tartışılmaz*”, Mart 1996.
- İ.D.KARGÜL, “*Türkiye Ekonomisinin Yapısal Sorunları Merkez Çevre Gerilimi ve KOBİ’ler*”, **Küçük İşletme Dergisi**, Sayı:7, 1997.
- KAÇAK, Çiğdem, “*Avrupa Birliği’ne Entegrasyon Sürecinde Türkiye’deki Kobilerin Stratejik Etkileri*”, **İGEME’den Bakış Dergisi**, Yıl: 8, Sayı:28, 2004.
- KARAGÖZ, M. Aydın, “*AB Fonları ve İşleyişinin Türkiye’nin Adaylık Süresi İçinde Değerlendirilmesi*”, **İGEME’de Bakış Dergisi**, Ocak-Mart 2000.
- KARAUÇAK OĞUZ, Şebnem, “*AB’de KOBİ’lere Sağlanan Destekler*”, **İKV Dergisi**, Sayı:128, Ocak-Şubat 1996.
- KENDİRLİ, Selçuk ve BİLGİNER Mesut, “*KOBİ’lere Alternatif Çözüm Önerileri*”, **Ekonomik ve Teknik Dergi Standart**, Yıl: 40, Sayı: 472, ISSN 1300-8366, Nisan 2001.
- KESMEN Batu, “*Avrupa Birliği’nde Devlet Yardımları*”, **Maliye Dergisi**, Sayı 137 ,2001.
- KOSGEB, “*Avrupa Birliği’ne Aday Ülkeler Avrupa Küçük İşletmeler Şartını Onayladı*”, **Sanayinin Sesi**, Sayı:11, Yıl:2, Mayıs-Haziran 2003.
- KOSGEB, “*Küçük İşletmelerin Desteklenmesi*”, **Sanayinin Sesi**, Sayı:9, Yıl:2, Ağustos 2002.
- **Küçük İşletme Dergisi**, Antalya Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği, “*İngiltere Ekonomisinde Küçük İşletmeler*”, Sayı.4, Eylül 1995.

- NURETTİN, Bilici, “İspanya’nın Avrupa Deneyimi” , **ASOMEDYA Dergisi**, Ocak 2000.
- ÖLMEZ, Hüseyin, “Kobi’lerin Finansmanı Bu Alanda Yapılan Kıt Kaynakların İsrarı ve Çözüm Önerileri”, **Activefinans Dergisi**, Yıl: 5, Sayı: 29, Mart- Nisan 2003.
- ÖREN, Kenan, “Avrupa Birliği ve Türkiye’nin Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelere (KOBİ) Sağladığı Devlet Teşvikleri Ve Kullanım Alanlarının Karşılaştırılması Nevşehir İlinde Bir Uygulama”, **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt 4, Sayı 2, Sivas, 2003.
- PAYAMOĞLU, Turgay, “AB’ye Üyelik Perspektifinde Sanayi ve KOBİ Politikaları”, **Dış Ticaret Dergisi**, Yıl: 2, Sayı:8, 2003.
- ŞAMILOĞLU, Famil ve DEMİREL Yavuz, “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Avrupa Birliğine Uyumlaştırılması”, **Ekonomik ve Teknik Dergi Standart**, Yıl: 40, Sayı: 471, Mart 2001.
- TOBB “AB Fonlarından Yeterince Yararlanılmıyor”, **Forum Dergisi**, 2004.
- TOBB, “Kobi Gelişim Projesi”, **Ekonomik Forum Aylık Ekonomi Dergisi**, Yıl:9, Sayı: 03, 15 Mart–15 Nisan 2002.
- TOBB, “KOBİ Gelişim Paneli”, **Ekonomik Forum Aylık Dergisi**, Yıl: 7, Sayı: 03, 2002.
- TOSYÖV, “Aynı Dili Konuşmak, BC-NET/BRE” ,**TOSYÖV Mektubu Dergisi**, Aralık 1994.
- USLU, Şemsettin ve YALÇIN İbrahim, “Avrupa Birliği –Türkiye- Gümrük Birliği ve Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Muhtemel Etkileri”, **Ekonomik ve Teknik Dergi Standart**, Yıl: 41, Sayı: 492, Aralık 2002.
- YILMAZ, Engin, “Avrupa Birliğine Entegrasyon Sürecinde Yapısal Reformların Can Damarı KOBİ’ler”, **İGEME’den Bakış Dergisi**, Yıl: 4, Sayı: 16, Ekim-Aralık 2000.

Diğer Belgeler :

- ALKİN, Erdoğan, **Kobiler ve Türkiye Ekonomisi**, Organize eden kurum: Erciyes Üniversitesi Nevşehir İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi I. Orta Anadolu Kongresi, **Kobilerin Finansman ve Pazarlama Sorunları**, Yayınlayan Kurum KOSGEB, 18-21 Ekim Nevşehir, Ankara Ekim 2001.
- **Avrupa’da Girişimciliğin Özendirilmesi ve Yaygınlaştırılması**, Unice Kıyaslama Raporu, 1999.
- DPT **„Devlet Yardımlarını Değerlendirme Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, No:2681, 2004.
- **Gümrük Birliği Sürecinde Kobiler** –Seminer- 6-7 Mart 1997, Türkiye-Avrupa Birliği Derneği, 2000.
- İTO, **Avrupa Birliği Karşısında KOBİ’lerin Rekabet Olanakları Ve Stratejileri(10 Mayıs 1996) ile Avrupa Birliği’ne Yönelik Pazarlama Teknikleri (28 Mayıs 1996)** Konulu Seminerler, Yayın No: 1996–37-AB/9, Eylül 1996.
- **KOBİ Çalışma Grubu Raporu Sunuş Metni**, TOBB Yayınları, İzmir, 2004
- KOSGEB-MPM, **Türkiye’de Kobi Anlayışının Dünü Bugünü Geleceği**, 2000.
- OKTAY, Ertan ve GÜNEY Alptekin, **Türkiye’de KOBİ’lerin Finansman Sorunu ve Çözüm Önerileri**, 21. Yüzyılda KOBİ’ler: Sorunlar, Fırsatlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, Doğu Akdeniz Üniversitesi, K.K.T.C., 03–04 Ocak 2002.
- PANCARCI,Bülent, **Leonardo da Vinci AB Mesleki Eğitim Programı**, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği-Proje Geliştirilmesi Kapasitesinin Arttırılması Projesi Toplantısı, T.O.B.B, 27 Ocak 2006.
- SAMUR, Hakan, **“Avrupa Birliği ve Türkiye’de Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Desteklenmesi.”** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997.
- SCHMAL, Maik, KOCH, Martin , **Avrupa Birliği’ne Tam Üyelik Sürecinde Türk Firmalarının Katılımına Açılan Programlar**, AB

Müteşebbis Genel Müdürlüğü, İlerleme Raporu, Avrupa Bilgi Merkezi, İKV Yayınları

- SEVİM, Şerafettin, ÇETİNOĞLU, Tansel, KOÇ, Yasemin Deniz, **Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Teknolojik Yeniliklerin Finansmanı: Avrupa Birliği Yeni Fırsatlar Yarattır Mı? , INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON THE CHANGES AND TRANSFORMATIONS IN THE SOCIO-ECONOMIC AND POLITICAL STRUCTURE OF TURKEY WITHIN THE EU NEGOTIATIONS**, Sempozyum, Kütahya 16-17-18 Mart 2006.
- SÜLÜN Dilara, Fransız Kredi Kuruluşu, **Agence Française de Developpement tarafından KOBİ'lere Yönelik Finansman İmkânları**, Seminer Raporu, İstanbul, 13 Aralık 2005.
- TOBB, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Ulusal Ajans, **Leonardo da Vinci AB Mesleki Eğitim Programı**, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Proje Geliştirilmesi Kapasitesinin Artırılması Projesi Toplantısı, 27 Ocak 2006.
- TOSYÖV, II. **Kobi Zirvesi**, İstanbul, Kasım 2004.
- Türkiye Siad Platformu, **Türkiye Siad Platformu ve AB Programları**, , 2003.
- TÜSİAD-TİSK, **Avrupa'da Girişimciliğin Özendirilmesi ve Yaygınlaştırılması Unice Kıyaslama Raporu 1999**, (Yayın No. TÜSİAD-T/99-12/270) (TİSK Yayın No:194), Mart 2000.
- UĞURLU Mustafa ve A, Mehmet, **KOBİ'lerin Avrupa Birliğine Uyum Sürecine Yönelik Örnek Uygulama**, VII. Ulusal Finans Sempozyumu Bildirileri, 22-25 Ekim 2003.

İnternet kaynakları :

- http://www.eif.eu.int/Attachments/pub_operational/seed_guidelines.pdf.
(28 Şubat 2006).
- [http:// www.europa.eu.int / comm / enterprise / enterprise _ policy / best /best _ projects _ 2003 / index.htm](http://www.europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/best/best_projects_2003/index.htm)(15 Kasım 2005).
- [http:// europa. eu. int / comm / enterprise / entrepreneurship / financing / docs / ljev. pdf](http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/financing/docs/ljev.pdf) (23 Ekim 2005).
- <http://www.europa.eu.int/comm/enterprise/funding/grants/index.htm>
(10 Kasım 2005).
- <http://www.europa.eu.int/comm/enterprise/calls/calls.htm> (03 Ocak 2006) .
- <http://www.kosgeb.gov.tr> (07 Ocak 2006).
- [http:// www.ua.gov.tr](http://www.ua.gov.tr)(12 Ocak 2006).
- [http:// www.vakifbank.com.tr/proje/proje kredileri.htm](http://www.vakifbank.com.tr/proje/proje_kredileri.htm) .(03 Mart 2006).
- [http:// www.tskb.com.tr/kredilendirme.aspx](http://www.tskb.com.tr/kredilendirme.aspx) (11 Mart 2006).
- <http://www.kobinet.org.tr/> (01 Nisan 2006).
- [http:// www.eif.org/](http://www.eif.org/) (11.08.2005).
- [http:// www.fp6.org.tr/](http://www.fp6.org.tr/) (13.06.2006).
- [http:// www.halkbank.com.tr/](http://www.halkbank.com.tr/) (18.08.2006).
- [http:// www.vakifbank.com.tr/](http://www.vakifbank.com.tr/) (18.08.2006).
- AB KOBİ Politikaları Bilgi Notu, Haziran 2005, İstanbul, s.10.
www.mess.org.tr , (18.06.2006).
- www.tubitak.org.tr., (13.03.2006).

DİZİN

- AB, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 15, 18, 22, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 49, 51, 52, 53, 54, 56, 58, 59, 60, 61, 64, 65, 66, 68, 69, 71, 72, 77, 78, 79, 80, 81, 83, 86, 93, 94, 96, 99, 101, 104, 106, 107, 110, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 124, 128, 129, 130, 132, 133, 136, 137, 139, 141, 146, 151, 154, 155, 156, 157, 158, 160, 162, 165, 167, 169, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 192, 193, 194, 195, 197, 198, 200, 201, 202, 203, 204, 205
- AB Online Bilgi Ağı, 129
- ABKF, 39, 40, 42, 47, 48, 49, 187
- Açık koordinasyon, 77
- AR-GE, 16, 21, 22, 57, 58, 62, 65, 66, 69, 80, 81, 82, 85, 87, 89, 90, 91, 92, 107, 152, 160, 162, 163, 177, 178, 179, 180, 181, 184, 186, 188, 189, 190, 192, 194
- ASF, 39, 40, 41, 42, 43, 187
- ATYGF, 39, 40, 42, 49, 187
- Avrupa iş destek ağları, 74, 78
- Başlangıç sermayesi, 51, 69, 70
- Bilgi ağları, 128
- Bilişim, 70, 108, 196
- Enformasyon, 20, 93, 201
- Entegrasyon, 82, 202, 203, 204
- Faiz, 23, 24, 169
- Finansman, 15, 21, 25, 137, 140, 142, 148, 162, 163, 165, 181, 192, 199, 204, 205
- Fon, 39, 40, 44, 45, 46, 48, 49, 172, 173, 174, 175, 176, 179
- Hibe, 73, 174
- Kalite, 182, 194
- KOBİ, 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 43, 50, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 60, 61, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 79, 80, 82, 85, 86, 87, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 104, 105, 106, 108, 110, 112, 113, 114, 117, 118, 128, 129, 130, 132, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 150, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 162, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 171, 172, 173, 174, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 192, 193, 194, 195, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206
- Konsorsiyum yönetimi, 88, 89, 92, 95, 102
- Koordinasyon, 107
- Küreselleşme, 81
- Maria Curie Etkinlikleri, 109
- Mükemmeliyet Ağları, 81, 82, 84, 85, 87, 97, 99, 193
- OTP, 39, 40, 42, 49, 134
- Özsermaye, 164, 165, 192
- Proje, 63, 82, 86, 89, 93, 95, 96, 97, 98, 100, 101, 102, 103, 106, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 123, 124, 125, 126, 137, 146, 148, 151, 175, 176, 181, 195, 205
- Proje teklifi, 97, 100, 101, 113
- Risk sermayesi, 57, 141
- Teknik yardım, 132, 136
- Ticaret, 5, 9, 17, 19, 22, 25, 27, 28, 53, 54, 75, 76, 83, 112, 116, 153, 198, 200, 204
- Uyum fonu, 50
- Yatırım Teşvik Belgesi, 146, 147